

*Od folkloru
k folklorismu*

*Slovník folklorního
bnutí v
Čechách*

Strážnice 2000

Ústav lidové kultury

OD FOLKLORU K FOLKLORISMU

Slovník folklorního hnutí v Čechách

Vedoucí projektu a odborná redakce
Alena Vondrušková

Redakční rada: Michaela Benešová, PhDr. Vanda Jiřiková, CSc.,
PhDr. Jan Krist (předseda), PhDr. Vlasta Ondrušová, Jana Rychtová,
Ing. David Slouka, Jitka Vítková, PhDr. Alena Vondrušková, Zdeněk Vejvoda

Odborné posouzení: PhDr. Jiřina Langhammerová, Doc. PhDr. Lydia Petráňová, CSc.

ISBN 80-86156-35-4

© Ústav lidové kultury, Strážnice 2000

Úvod

Slovník folklorního hnutí v Čechách koncepčně navazuje na Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku (ÚLK Strážnice 1997). Encyklopedickou formou shrmažďuje základní informace o druhé existenci vybraných folklorních jevů, označované také jako folklorismus. Jeho účelem není teoretická analýza či terminologická diskuze k tomuto poměrně složitému jevu, v odborné literatuře dosud ne zcela precizně definovanému. Smyslem díla je zachytit především fakta a na základě současného stavu poznání je utřídit a interpretovat. Mnohé folklorní aktivity vždy měly a v současné době stále mají výrazný spontánní charakter. To platí i o projevech, přenesených z původního života do jiného kontextu, které jsou často dokumentovány jen náznakově a informace o nich mají pouze ústní podobu. K tomu, aby bylo možné folklor v jeho časových proměnách studovat, je nezbytné průběžně dokumentovat fakta. A právě tento cíl si na specifickém vzorku v konkrétním čase a prostoru vytklí autoři díla. Základem sběru faktů byla proto komunikace s žijícími pamětníky a rovněž práce s dokumenty, které některé soubory a interpreti shromáždili. Jde v převážné míře o materiály v příští generaci již nedostupné. Je samozřejmé, že teprve další vývoj folklorního hnutí ukáže, které proudy a směry jsou životné, na které soubory a interprety budou v příštích letech navazovat budoucí nositelé folklorních tradic. Ale jako každé faktografické slovníkové dílo je i Slovník folklorního hnutí v Čechách souborem informací podstatných i dílčích, neboť jediné tak lze zachovat ucelený obraz o stavu tohoto kulturního proudu v Čechách na konci 2. tisíciletí.

Z celé rozsáhlé problematiky folklorismu se slovník zabývá aktivitami transformujícími zejména oblast lidové hudby, písně, tance a částečně lidových obyčejů a slavností, takových, které se více týkaly společenského života a jsou často zpracovávány do pořadů folklorních souborů. Kromě toho se výroční obyčej uplatňují ve specifických formách současného společenského života a zábavy ve městech i na venkově a jejich výskyt má stoupající tendenci. Tento kulturní proud svědčí o tom, že se nejedná o pouhou krátkodobou či módní záležitost, ale o výrazný společenský jev, zasluhující pozornost a systematickou dokumentaci.

Zachycení současného stavu folklorního hnutí zapadá do doby po transformaci české společnosti i ekonomiky. Došlo k rozpadu sítě metodických zařízení zosobňujících vliv státu, ke ztrátě materiální podpory někdejších zřizovatelů a zároveň ke značnému nárůstu finanční náročnosti této činnosti, k rozpadu profesionálních souborů a konečně i k určitému ochlazení zájmu společnosti. To vše

výrazně ovlivnilo, v některých případech pozměnilo vývoj folklorního hnutí v Čechách. Přes určitou skepsi, která vyvrcholila v roce 1992, však většina souborů novou situaci zvládla, a to i ekonomicky, a působí i nadále. V dalších letech lze již zaznamenat i nárůst zájmu o činnost v souborech, a to včetně dětských. Veškeré aktivity, spojené s uchováním národní identity, se v době silící ekonomické globalizace stávají nezbytnými. Proto udržování a využívání národní odkazu a lidových tradic nemůže být pouze zájmovou sférou, ale nesporně patří k oblastem celospolečenského zájmu, vyjádřeného státní podporou.

Výběr hesel pro jednotlivé kapitoly slovníku byl limitován danými kritérii. Personální hesla jsou věnována především těm, kteří svou činností přesáhli regionální hranice a zapůsobili na vývoj v Čechách. Zároveň se ve všech případech jedná o osobnosti, zúčastňující se aktivně folklorního dění, i když řada z nich zároveň patří k vynikajícím teoretikům či vědeckým kapacitám, anebo přispěla metodickou či dokumentační činností. Nejsou zařazeni sběratelé, vědečtí pracovníci, umělci či publicisté, kteří folklor dokumentovali anebo se jím inspirovali ve vlastní tvorbě, neboť takové osobnosti již stojí mimo rámec této publikace. V průběhu prací se autorský tým vyrovnával i s určitou nerovnoměrností v dokumentaci jednotlivých regionů, a proto bylo nezbytné u některých oblastí učinit zásadnější výběr.

Ze souborů a festivalů či přehlídek byly zpracovány především soudobé, z již neexistujících alespoň ty, k nimž bylo možné soustředit odpovídající sumu informací. Několik hesel patří i folklorním aktivitám národnostních menšin, výběr se však i zde řídil kritérii významu v rámci folklorního hnutí jako celku. Zároveň zde bylo uplatněno územní hledisko, omezující výběr hesel na české regiony. Nebylo však možné toto hledisko uplatnit bezvýhradně u výběru spolků, institucí a řady dalších hesel. Ústav lidové kultury, sídlící sice v moravské Strážnici, ale svou působností celorepublikový, je zpracován v prvním díle. Na druhé straně je zahrnuta řada aktivit, odehrávajících se v Čechách, zejména v Praze, na nichž se podílely stejnou měrou soubory a jednotlivci z celé republiky, právě tak jsou nově zpracovány významné spolky, výstavy apod.

Obecná hesla, týkající se např. krojového vybavení souborů, vývoje hudebních nástrojů apod., je třeba chápat spíše jako exkurs do problematiky související s hlavním zaměřením slovníku. Ukázalo se však, že tato témata, zabývající se širšími souvislostmi vývoje folklorního hnutí, jsou svěbytnou a rozsáhlou kapitolou, zasluhující samostatné zpracování. To se týká např. problematiky vývoje a transformace lidového tance či

zpěvu, ale i předmětů, používaných jako rekvizity, vývoje charakteru veřejného vystupování, hraničních hudebních žánrů, využívání prvků lidového divadla atd.

Publikaci doplňuje příloha, mapující současnou situaci v oblasti lidových výročních obyčejů a tradičních slavností, jejichž dnešní formy, dokumentované v terénu, svědčí o velmi silné životnosti. Jedním z podkladů pro tuto dokumentaci byl i dotazník, rozeslaný v roce 1999 obcím a městům v České republice. Základní statistiky, získané jeho zpracováním, jsou obsažným a konkrétním materiálem k analýze současného stavu. I když se slovník zabývá pouze územím Čech, jsou tyto statistiky zveřejněny v úplnosti, tedy včetně informací z Moravy a Slezska.

Na vzniku Slovníku folklorního hnutí v Čechách spolupracovala řada institucí a jednotlivců. Autorský tým tvořili odborníci z oboru etnografie a folkloristiky, působící v různých institucích vysokého školství, na akademických pracovištích, v muzeích apod. Hesla souborů, festivalů a většiny osobností zpracovali autoři, aktivně působící ve folklorním hnutí v jednotlivých regionech. Stěžejním partnerem redakční rady byla organizace IPOS - ARTAMA, zřizovaná Ministerstvem kultury ČR, poděkovat je třeba i dalším institucím a jejich pracovníkům, zejména Archivu a.s. Supraphon či Filmotéce České televize.

Alena Vondrušková
Jana Rychtová

Poznámky pro čtenáře

Hesla ve slovníku jsou řazena abecedně. V kapitole souborů jsou vzhledem k snazší orientaci uváděny užívané názvy, oficiální názvy pak v další řádce. Odkazy na osobnosti upozorňují na informace v rámci jiných hesel a týkají se těch jednotlivců, kterým nebyla věnována samostatná hesla, ale je nezbytné na jejich činnost alespoň upozornit. V některých případech, kdy se jedná o totožnou činnost, jsou osobnosti uváděny v jednom hesle jako manželé. Šipky před slovy odkazují na samostatná hesla.

V zájmu plynulosti textu nejsou vždy důsledně používány oficiální názvy (např. Soubor J. Vycpálka, Vycpálkovci apod.), důsledné není ani uvádění zkratk institucí, neboť by se tak text místy stal nesrozumitelným. Užívané zkratky jsou uvedeny v seznamu v příloze. Často citované organizace, jejichž názvy prošly změnami, jsou pro zjednodušení označovány jednotnou zkratkou (Česká televize, Český rozhlas) a přesné časové rozlišení názvů je uvedeno v seznamu zkratk. Jména osob s vlastním heslem jsou uváděna bez plných křestních jmen, právě tak

i jména různých spolupracovníků či autorů, uváděná ve výčtech.

U části hesel jsou pod čarou uváděny přehledy literatury (jen výběry), diskografie, filmografie. Nepodařilo se pravděpodobně soustředit všechny informace tohoto druhu, takže mohlo dojít i k disproporcím, ale vzhledem k velmi obtížnému soustředování těchto přehledů jsou cenným materiálem. Vlastní práce jednotlivých osobností, ať už se jedná o publikační činnost či jiné literární výstupy, choreografie, dramaturgie apod., jsou uváděny v rámci textu hesel kurzívou. Podobně je tomu i u souborů.

Autor každého hesla je uveden šifrou (viz seznam autorských šifer). Několik hesel anebo jejich částí, doplněných o další fakta, byla se souhlasem vydavatele převzata z 1. části slovníku.

Pro snazší místopisnou orientaci byly zpracovány dva rejstříky. Přílohou hesla, věnovaného časopisům, je soupis vlastivědných a národopisných periodik.

Autorské šifry:

AM	-	Aleš Mokren	KZ	-	Karel Zelenka
BaJČ	-	Barbora a Jan Čumpelíkovi	LL	-	Libuše Laštovková
DS	-	David Slouka	LLá	-	Lenka Lážňovská
DSe	-	Danuše Sedláková	LV	-	Libuše Volbrachtová
EH	-	Eva Hanková	MB	-	Michaela Benešová
EP	-	Eva Pavlíková	MH	-	Martin Havlíček
FS	-	František Synek	MJ	-	Miroslav Jermář
HČ	-	Hana Černá	MK	-	Miroslav Konečný
IŠ	-	Irena Štěpánová	MR	-	Miloslav Rychta
IV	-	Ilona Vojancová	NČ	-	Nad'a Černá
JJ	-	Josef Jančář	SO	-	Stanislav Otáhal
JL	-	Jiřina Langhammerová	TS	-	Tomáš Spurný
JM	-	Jiřina Mlíková	TŠ	-	Tomáš Šenkyřík
JMK	-	Jan Miroslav Krist	VJ	-	Vanda Jiřiková
JN	-	Josef Nejdí	W	-	Vlastimil Vondruška
JR	-	Jana Rychtová	ZB	-	Zdeněk Bláha
JV	-	Jitka Vítková	ZJ	-	Zdeněk Jírový
JVi	-	Jaroslav Vinkler	ZM	-	Zdeněk Mišurec
KM	-	Kamila Mošová	ZV	-	Zdeněk Vejvoda

Osobnosti:

Andrejs Jaroslav	Krček Jaroslav	Pučelíková Milada
Auterská Božena	Krček Josef	Rejšek Radomil
Baier Vladimír	Kröschlová Eva	Rejšková Eva
Balounová Aleša	Kuželkovy sestry	Režný Josef
Bárta Václav	Langhammerová Jiřina	Rozsypalová - Bláhová Věra
Bílá Věra	Laštovková Libuše	Rychta Miloslav
Bláha Zdeněk	Laudová Hannah	Rychtera Jindřich
Bonuš František	Ledínský František	Skálová Alena
Brabníkovi Miroslav a Hana	Lelková Božena	Skopová Kamila
Bulánová Slávka	Lukáš Zdeněk	Slimáček Jan
Císař Miroslav	Malcová Zuzana	Slouková Blanka
Čumpelík Jan	Málek Jan	Soukup Lubomír
Cumpelíková Barbora	Markl Jaroslav	Soukupová Zorka
Danešová Ludmila	Merhautová Jana	Stavělová Daniela
Dostálová Iva	Miegl Jiří	Suhradová Milena
Fečo Jozef	Mikulenková Jiřina	Svačina Rudolf
Fišer Jiří	Mišurcová Věra	Svobodová Věra
Hlavsová - Krasnická Jaroslava	Mišurec Zdeněk	Šimandl Miroslav
Horák Jaromír	Mlíkovská Jiřina	Šíma Jiří
Horejcová Jarmila	Mokren Aleš	Šmíd Miroslav
Hyndrák František	Navrátil Kliment	Šuba Miroslav
Hynková Libuše	Novák Petr	Švec Albert
Jírový Zdeněk	Novenková Věra	Švík Václav
Jurkovič Pavel	Oberfalterová Marie	Teml Jiří
Kelarová Ida	Oliva Jan	Ulčová Marie
Klementová Mariana	Pecka Jindřich	Untermüller Karel
Klusák Vladimír	Pecková Eva	Vašek Ladislav
Kofroň Stanislav	Pěchouček František	Vítková Jitka
Konrády Antonín	Pek Albert	Vršecký Miloš
Konrády Jaromír	Plicka Karel	Vychodil Jaroslav
Kopřivová Jana	Polcar Michal	Zajíc František
Košťál Arnošt	Pospíšil Jiří	Zetová Eva
Král Miroslav	Práchenský Jiří	Ždimalová Dana
Krasnický Karel	Příkazská Věra	

Andrejs Jaroslav

(6.4.1919 v Kamenici, okres Rychnov nad Kněžnou)
skladatel, redaktor

Po ukončení měšťanské školy (1934) se věnoval soukromému studiu harmonie, instrumentace, hudebních forem a skladby. V letech 1951-1984 pracoval v →ČRo v Hradci Králové jako vedoucí hudební redakce, od roku 1979 jako hudební režisér. Do roku 1990 pak působil v hudebním vysílání externě. Pro rozhlasové vysílání připravil komplexní cyklus pořadů o skladatelích východních Čech. Za svou práci byl v roce 1979 jmenován zasloužilým pracovníkem rozhlasu. Kromě jiných žánrů věnoval pozornost i lidovým písním východních Čech. Sám jich sesbíral a zapsal kolem 300, cca polovinu z nich upravil pro různé vokální či orchestrální soubory a uvedl je do vysílání. Sestavil publikaci *100 skladeb a úprav lidových písní*, která vyšla také v Rakousku a v SRN, a publikaci *Východočeské lidové písně a podkrkonošské koledy* (vydal Panton). Je autorem hudby k muzikálu *Filosofská historie* a scénické hudby ke hře M. Gorkého *Na dně*, koncertních skladeb pro klavír, akordeon i pro orchestrální soubory (mj. *Lidová suita*).

Čeští skladatelé současnosti. Panton 1985.

LL

Auterská Božena

(4.1.1940 ve Stupně, okres Rokycany)
pedagožka, organizátorka

V letech 1954-1956 navštěvovala učňovský obor dámská krejčová, později (1965-1969) studovala na Střední pedagogické škole v Karlových Varech. Od roku 1966 pracovala v Domě dětí a mládeže v Rokycanech jako ředitelka (1966-1991) a pracovnice oddělení estetiky (1991-1997). Jako tanečnice prošla několika českými folklorními soubory (školní folklorní soubor při ZŠ Stupno, soubor Mládi ve Volyni a folklorní soubor při Učňovské škole místního hospodářství v Mariánských Lázních). V roce 1958 založila první vlastní soubor při základní organizaci Československého svazu mládeže ve Stupně, existoval do roku 1961. V roce 1967 s podporou →J. Režného založila (původně dětský) Soubor písní a tanců při Okresním domě pionýrů a mládeže v Rokycanech, který měl čtyři taneční skupiny a od roku 1971 i vlastní lidovou muziku (dnes Soubor písní a tanců →Rokytky). Na vytváření jeho profilu i na organizačním vedení se B. Auterská podílila dodnes. Kromě J. Režného často spolupracovala s →E. Rejškovou, →A. Balounovou, →F. Bonušem, Z. Doležalovou a dalšími odborníky. Se svým souborem od počátku zpracovávala národopisné

materiály jihozápadních Čech a Rokycanska. V současné době vede dvě složky dětského souboru →Rokytička a spolupracuje se souborem dospělých. Svou činností zasáhla výrazně do vývoje folklorního hnutí v západních Čechách, zejména při práci s dětmi, a stala se inspirací pro novou generaci zdejších hudebních a tanečních pedagogů.

ZV

Baier Vladimír

(18.3.1932 v Domažlicích)

hudebník, autor, upravovatel

První kontakty s hudbou mu zprostředkovala rodina, v dětství začal hrát na housle, na kytaru, postupně i na violoncello a B-klarinet. V roce 1951 maturoval na domažlickém gymnáziu, v dalších letech pracoval jako dělník, úředník a ředitel Okresního domu osvěty. V roce 1976 se stal ředitelem Muzea Chodska. Kromě doplnění muzeologického vzdělání se zabýval historií regionu, jeho tradicemi a zvyky, sbíral a upravoval lidové písně, psal odborné články i rozhlasové pořady, připravoval pásma pro chodské soubory, sám hrál a vystupoval. Od mládí byl členem řady souborů a v roce 1955 začal spolupracovat s →Konrádyho dudáckou muzikou. K jejím úspěchům přispěl nejen svou vynikající hrou a schopností improvizace, ale také skvělými úpravami písniček, polek, štajdyšů a dalších tanců (viz diskografie Konrádyho dudácké muziky). Uplatnil se i jako dudák, a to nejen na měchové, ale i nafukovací dudy. V roce 1982 založil společně s manželí Holoubkovými malou selskou muziku Drancalové a pro její potřeby zavedl i nové nástroje: diatonickou zvonkohru, diatonický xylofon, pastýřskou troubu, tříkrálové motovítka, baset, rekonstrukci muzejní niněry. Využíval i další nástroje jako např. malý cimbálek - hackbrett, různé fanfrnochy či ponocenský roh. Jako muzikant spolupracoval s chodskými soubory, např. z →Mrakova či →Postřekova.

Významnou součástí tvorby V. Baiera jsou úpravy lidových písní, kterých připravil pro různé kapely přes 700. Mnohé z nich se uplatnily na zvukových nosičích s nahrávkami zejména Konrádyho dudácké muziky. Kromě toho napsal téměř 80 vlastních skladeb, které se již staly trvalou součástí chodského folkloru. Kromě sběru písní se zabýval také soustředěním údajů o chodských muzikantech, místním nářečím, fotodokumentací. Publikoval řadu studií ve sborníku *Z chodského hradu (Dudaři na Chodsku, 1987 nebo Lidová muzika dudácká na Domažlicku, 1992)*, soubornou práci *Chodský hudební folklor a folklorismus na audio a video nosičích* (MMM Praha 1992), seriál článků o chodských dudácích (*Domažlický zpravodaj 1991*), seriál *Historie národopisných skupin a souborů*

Domažlicka (Domažlický deník 1998, 1999) aj. V letech 1959-1992 napsal řadu scénářů národopisných pořadů pro →Chodské slavnosti v Domažlicích, příležitostně i pro MFF Strážnice a →MDF Strakonice, pro soubory z Mrákova, Klenčí a Postřekova připravil několik desítek pásem včetně hudby. Je autorem mnoha odborných i zábavných pořadů, realizovaných plzeňskou redakcí →ČRo. Značný význam práce V. Baiera tkví nejen v jeho hudební a autorské činnosti, ale také v oblasti národopisné dokumentace.

České lidové muziky. LP. Supraphon 1970.
Chodský zpěvník. LP. Supraphon 1970.
Konrádyho dudácká muzika. LP. Panton 1973.
Písňe a tance z Chodska. LP. Panton 1985.
Darebné písničky. LP, MC. Panton 1991.
Nemelem, nemelem. CD. Edit 1991.
Marjánko, pojď se mnou. CD, MC. Edit 1991.
Žádněj neví, co sou Domažlice. CD. Edit 1992.
Vonička českých lidových písní. CD, MC. Edit 1994.
Domažlice sú pěkný městečko. CD, MC. Multisonic 1997.
Dana Freiová zpívá chodské písňe. CD. J. Kubišta a D. Freiová 1999.

Hyjtů v kraji pod Čerchovem. Film. ČT 1980.
Království dudáků. Film. ČT 1981.
Obrázek z Chodska. Film. ČT 1984.
Kořeny. Video. Orbis Praha 1988.
Proč dudáci tupají. Film. ČT 1990.

Balounová Aleša

(11.4.1920 v Litomyšli)

folkloristka, choreografka, sběratelka

Dětství strávila na Slovensku, v Bratislavě absolvovala gymnázium, státní pedagogickou akademii studovala v Brně a v Praze pak školu pro vychovatelky. V době války byla nasazena jako učitelka v Táboře, zde se vdala a v roce 1945 odešla se svým mužem M. Balounem do vysídleného pohraničí. V Karlových Varech pak oba působili na základních školách. Brzy se začali věnovat studiu i sběru místních písní, tanců a lidového oděvu. Od roku 1953 působila A. Balounová jako odborná pracovnice krajských institucí pro lidovou uměleckou tvorivost, zabývala se zejména tancem. Sama se v tomto oboru stále zdokonalovala v různých kurzech. Jako externí učitelka vedla zájmové kroužky na školách, spolu s manželem založila taneční kroužek v reprezentačním Karlovarském dětském sboru písní, který potom převedla do souboru Mládí. Při práci s dětmi se nejvíce zaměřovala na možnosti přirozeného projevu a na průpletové tance a hry, vydala i řadu publikací a sborníků, např. *Do kolečka, do kola* (1955), *Elementární taneční výchova na základě lidového tance*

(1966), *Tanec a taneční hry pro dětské zábavy* (1968, spoluautorka). Spolupracovala se souborem Mládí, přejmenovaného od roku 1974 na →Dyleň, jeho uměleckou vedoucí byla až do roku 1985. Pro vystoupení zrekonstruovala lidové kroje Karlovarska, vytvořila mnohé choreografie, které dodnes patří do kmenového repertoáru souboru (*Šátečkový tanec z Českého lesa, Krajčpolky z Poohří, Dívčí kola z Karlovarska, Šustrpolka* ad.). Je především její zásluhou, že se soubor Dyleň stal v roce 1988 laureátem MFF ve Strážnici.

Od roku 1974 se začala intenzivněji zabývat zpracováním svých sběrových materiálů, z nichž některé připravila k vydání, např. *Kola a oblíbené taneční hry na Karlovarsku* (Karlovy Vary 1983, s M. Balounem), *Lidové písňe nejzápadnější části Čech*, 2 díly (Praha 1986-1987, s M. Balounem), *Lidové kroje na Karlovarsku*, 2 díly (Karlovy Vary 1990), *Lidové písňe a tance nejzápadnější části Čech* (Praha 1993, s M. Balounem) aj. Spolupracovala s muzei v Karlových Varech a v Chebu, podílela se na realizaci videoprojektu ÚLK Strážnice →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (Chebsko, Plánsko, Mariánskolázeňsko a Karlovarsko), k vydání připravila také MC *Lidové písňe a tance nejzápadnější části Čech* (Karlovy Vary 1996).

EH

ZB Barta Václav

(28.9.1937 v Hromnicích u Plzně)

scénárista, režisér pořadů

Po maturitě na gymnáziu v Plzni a pedagogické nástavbě pracoval jako vychovatel v družstvu Inklemo Praha, později ve svobodném povolání. V roce 1955 se jako dudák stal v Bratislavě vítězem národního kola Armádní soutěže umělecké tvořivosti. Od roku 1957 byl spolu s bratrem Jiřím členem Souboru písní a tanců →Škoda Plzeň a pěveckého sboru ČRo →Česká píseň (tehdy pod vedením →Z. Lukáše). Při studiích působil krátkou dobu také v pražském →Souboru Josefa Vycpálka a v roce 1963 stál u zrodu autorského tanečního divadla →Chorea Bohemica. V letech 1973-1975 jako režisér →ČSSPT nastudoval pořady *Devatero kvítí*, *Boty toulavý* a *Zelený strom*.

Jako režisér a scénárista spolupracoval s řadou českých folklorních souborů (→Úsměv, Škoda Plzeň, →Rokyta a Sluníčko, →Dyleň, Chodský soubor →Mrákov, →Šumava, →Prácheňský soubor, →Úsvit, →Gaudeamus a Květy, →Hořeňák, →Hadař aj). Podílel se také na přípravě a realizaci programů významných folklorních festivalů, např. MFF ve Strážnici, Rýzmburku, Vrbnu pod Pradědem, ve Zlíně, v Košicích, →Karlových Varech, →Chodských slavnostech v Domažlicích aj. Spolupracoval s celou řadou osobností

české kultury (zejména s →A. Skálovou, →Jar. Krčkem, B. Hybnerem, Z. Troškou, Z. Lukášem aj.). V roce 1970 mu byla udělena Cena za režii na MFF v Košicích a v roce 1998 za jeho autorský blok s názvem *Muzikantská pohádka* získal rokycanský soubor Sluníčko ocenění laureát MFF Strážnice. Jako spoluautor se podílel na přípravě několika televizních scénářů, píše divadelní hry pro malé repertoárové scény a písňovými texty se zapojil do autorského týmu Troškových pohádkových filmů *Princezna ze mlejna 1 a 2*.

Jak se chodí za holkama. Praha 1969.

Chorea Bohemica a hosté. Video. Vydavatelství Hana Lhotová 1997.

ZV

Bečka Milan

viz Soubory - Písečan

Bílá Věra

(22.5.1954 v Rokycanech)

zpěvačka

Pochází z muzikantské rodiny Giňů jako nejstarší ze sedmi dětí, matka i otec Karol Giňa hráli na housle a znali spoustu romských písní. Zpívat začala již v šesti letech ve školním pěveckém kroužku, otec ji začal učit hru na klavír a později také na cimbál. Ve třinácti letech již hrávala a zpívala s cimbálovou muzikou po svatbách, křtinách, pohřbech a na zábavách. Po základní škole pracovala v restauracích, v pekárně a u okresní správy silnic. Zpočátku byla známá jen v rodných Rokycanech, občas ji mohli slyšet návštěvníci koncertů skupiny Nerez. V polovině 90. let zpívala s triem ve složení Jan Dužda, Dezider Lučka a Emil Pupa Miko, které se později stalo jádrem její současné skupiny Kale. V roce 1995 s pomocí zpěvačky skupiny Nerez Zuzany Navarové vydala své debutové album, které je jakýmsi hudebním propojením mezi tradiční přirozenou romskou hudebností a popem. Francouzský hudební časopis *Les Inrockuptibles* zařadil album *Rom pop* v kategorii světové desky roku 1996 mezi nejlepších deset alb.

Skupina Kale vznikla někdy kolem roku 1994 a její název je odvozen z přezdívky Kali (Černá), kterou dala Věře Bílé její matka. Dnešní podobu kapely tvoří: Jan Dužda - kytara, zpěv, sbory, Dezider Šiška Lúčka - zpěv, sbory, Emil Pupa Miko - baskytara, zpěv, Desiderius Dužda - kytara, zpěv. Témata pro své písně hledá Bílá všude kolem sebe, ve starých příbězích, v písních, co slychávala od svého dědy a matky. V současné době vystupuje s velkým úspěchem se svou skupinou Kale v koncertních sálech a klubech po celé Evropě,

v Kanadě, Americe a dalších zemích. Svým mimořádným a přirozeným projevem strhla posluchače například na romském festivalu v Utrechtu, v Bourges nebo v Americe na slavné scéně Hollywood Bowl.

Věra Bílá - Rom pop, CD. BMG Ariola 1995.

Staré cikánské písně - Ida Kellarová a hosté. CD. Lotos 1997.

Kale Kaloré - Věra Bílá & Kale. CD. BMG Ariola 1998.

Černobilá v barvě. Film. ČT 1999.

TŠ

Bláha Zdeněk

(27.12.1929 v Horní Bříze)

redaktor, skladatel, upravovatel, hudebník, autor

Záběr jeho činnosti je velmi široký a zasahoval do mnoha oblastí především západočeského folklorního života. Kromě toho jako dlouholetý pracovník →ČRo byl jedním z nejvýznamnějších propagátorů lidové hudby. Do plzeňské redakce ČRo nastoupil v roce 1955 a jako hudební redaktor zde pracoval do roku 1996. Připravil celou řadu tematických pořadů, v nichž vystoupilo množství souborů i jednotlivců, nejznámější pořad *Hrají a zpívají Plzeňáci* se na stanici Praha vysílal každý týden celých 40 let a patřil mezi nejposlouchanější. Jako dramaturg plzeňského rozhlasu získal několik zlatých, stříbrných či bronzových medailí na Mezinárodních soutěžích rozhlasových folklorních nahrávek *Prix Bratislava*. Autorsky připravil cca 450 pořadů věnovaných lidovému umění jižních a západních Čech pro stanice Praha a Vltava.

Z. Bláha je spoluzakladatelem a členem →Konrádyho dudácké muziky, zakladatelem a uměleckým vedoucím souboru →Úsměv z Horní Břízy, jako dirigent spolupracoval s →Plzeňským lidovým souborem, pracoval s dudáckými kapelami z →Mrákova a →Postřekova a s dalšími. Jeho úpravy obsahuje řada nahrávek (viz diskografie těchto souborů). Kromě toho, že lidovou hudbu upravuje, je sám multiinstrumentalistou. V mládí se začal učit na housle, později přibral kytaru, kontrabas, violoncello. V letech 1960-1964 absolvoval studium na pražské Konzervatoři, oddělení lidových nástrojů u →A. Peka s hlavním oborem dudy. Ovládá niněru a další drobné nástroje z folklorního instrumentáře. Hudební skladatel →J. Málek pro něj napsal *Koncert pro sólo dudy, smyčce a bicí*, který interpretoval s několika českými orchestry. Úzce spolupracuje při přípravě →Chodských slavností v Domažlicích a →MDF ve Strakonici - je členem programových komisí, tvůrcem pořadů, sestavil LP a MC se záznamy vystoupení. Je autorem několika scénářů k televizním filmům, které realizoval v →ČT v Praze režisér L. Váňa: *Hyjtú v kraji pod Čerchovem* (1980), *Království dudáků* (1981), *Heligonkáři Z kraje pod Čerchovem* (1982), *Zpěvačka s chodskou notou*

v krvi (1982), *Obrázek z Chodska* (1984), *Dotek země* (1985). Vydal několik odborných publikací o chodském folkloru: *Chodská muzika a lidová píseň* (Praha 1958), *Antologie chodské lidové hudby* (Supraphon 1973), *Sto kusů pro sólo a duo dudy* (Domažlice 1990), *Tance z Postřekova* (Domažlice), *Lidé a lidičky hornobřezští* (Horní Bříza 1998), *Nezapomenutelné postavy chodského folkloru* (Domažlice 1999). Pro Čs. akademii věd zpracoval přepisy zvukových záznamů hry dudáckého virtuosa Františka Kopšíka z roku 1909 (in: Markl, J.: *Dudy a dudáci. České Budějovice* 1962). Podílel se na tvorbě řady nosičů s lidovými písněmi, které vybíral a sestavoval, některé nahrával se soubory a muzikami, jež řídil.

Bárta, D.: Zdeněk Bláha - skladatel. Diplomová práce. Konzervatoř Plzeň 2000.

Čeští skladatelé současnosti. Praha 1985, s. 28-29.

Markl, J.: Plzeňský dudák Zdeněk Bláha. Národopisné aktuality, 1986, č. 2, s. 103-112.

(šp): Dudácký mistr Evropy. Pravda, 1979, 23. 12., s. 5.

Weiner, V.: Zdeněk Bláha a jeho podíl na udržování a vývoji folklorních tradic západočeského regionu. Diplomová práce. PF Západočeské univerzity v Plzni, 1992.

České lidové muziky. LP. Supraphon 1970.

Hrají a zpívají Plzeňáci. LP. Supraphon 1972.

Jaromír Horák zpívá české lidové písně. LP. Supraphon 1972.

Písničky s úsměvem. LP. Panton 1972.

Antologie chodské lidové hudby. 2 LP. Supraphon 1973.

Lidové písně ze západních Čech. LP. Supraphon 1979.

Hrají a zpívají Plzeňáci. LP. Supraphon 1982.

Tradice a přítomnost české lidové hudby. LP. Supraphon 1983.

Písničky s úsměvem. LP. Supraphon 1984.

Zadudej dudáčku. LP, MC. Supraphon 1985.

Hrají a zpívají Plzeňáci. LP. Supraphon 1986.

MDF Strakonice. 2 LP. Supraphon 1986.

Věra Příkazská. LP. Supraphon 1987.

Chvála českých dud. CD. Plzeň 2000.

Píseň to je touha. Film. ČT 1972.

Staročeské máje. Film. ČT 1978.

Hyjtú v kraji pod Čerchovem. Film. ČT 1980.

Království dudáků. Film. ČT 1981.

Písně domova. Film. ČT 1982.

Kořeny. Video. Orbis Praha 1988.

Proč dudáci tupají. Film. ČT 1991.

Bul bych já to chlap. Video. KF Plzeň 1992.

35 úsměvů. Film. ČT 1994.

Bonuš František

(3. 12. 1919 v Českých Budějovicích - 16. 4. 1999)

pedagog, choreograf, etnochoreolog, sběratel

Po studiu na reálném gymnáziu a na Učitelském ústavu, během něhož absolvoval také Hudební školu

Otakara Jeremiáše v Českých Budějovicích (klavír, viola, varhany a hudební teorie), začal v roce 1939 navštěvovat FF UK v Praze (obory hudební a tělesná výchova). Vzhledem k zavřeným vysokým školám za okupace však studia (FF UK a Ústav pro vzdělání profesorů tělesné výchovy při UK) dokončil až v roce 1949. Do roku 1957 pak působil jako externí lektor pro obor lidový zpěv a hudba na katedře hudební výchovy PF UK v Praze, v letech 1951-1954 byl referentem pro lidový tanec v ÚKVČ v Praze a v letech 1954 -1967 externím profesorem lidového tance na Státní konzervatoři v Praze. Více než třicet let (1954-1985) pracoval jako pedagog na taneční katedře AMU v Praze, vedl také lekce lidového tance domácího a cizího na JAMU v Brně (1979-1982) a v letech 1988-1990 pracoval jako externí profesor výuky historických tanců na specializovaném oddělení pro lidový tanec pražské Konzervatoře. Jako hostující profesor pro lidové a historické tance působil i v tehdejší NDR a v Litvě.

Kromě bohaté pedagogické činnosti se F. Bonuš výrazně zapojil do folklorního hnutí. V roce 1947 založil v Praze →Soubor lidových písní a tanců Josefa Vycpálka, který měl ve svých počátcích na repertoáru české, valašské a lašské lidové tance. V šedesátých letech založil a vedl dětský taneční soubor Jaro při základní škole v Praze 1, který rozvíjel svou činnost až do let sedmdesátých. V jeho programu se kromě dětských lidových tanců a tanečních her z Čech ve velké míře též uplatňovalo choreografické ztvárnění tanců z Moravy a Slovenska. Dlouhodobě také F. Bonuš spolupracoval s →ČSSPT. Byl členem jeho umělecké rady, později působil jako odborný poradce, choreograf a režisér. V letech 1976-1997 se podílel na choreografiích Kühnova pěveckého dětského sboru. Kromě toho spolupracoval s dlouhou řadou souborů z celé republiky (např. s →Hořeňákem, →Hadařem, →Furiantem, se soubory →Český ráj či →Gaudeamus, na Moravě se soubory Bartoš ze Zlína, Vsacan ze Vsetína, Olšava z Uherského Brodu, Mánes z Prostějova, ve Slezsku se Slezanem z Českého Těšína a dalšími). Od roku 1990 byl uměleckým patronem tanečního oddělení ZUŠ v Praze 5, při němž působí soubor →Jaro, který vede jeho dcera Živana Vajсарová-Bonušová.

Podílel se na libretech a režii klenotnicových pořadů a pořadů mezinárodních na MFF ve Strážnici - např. *Z Beskyd na obě strany* (1958), *Mezi dvěma slunovraty* (1959), *Ej, hora, hora* (1961). Obdobně působil na folklorních festivalech v Rožnově pod Radhoštěm, v Dolní Lomné, v Červeném Kostelci a v Lázních Bělohrad. V rámci pedagogického i uměleckého působení čerpal ze své sběratelské činnosti, kterou prováděl od roku 1947. Zaměřoval se především na lidové tance, písně, lidovou hudbu a v souvislosti s tím i na zvykosloví, obyčeje

a lidové slavnosti. Do největší šíře se jeho sběratelská činnost rozrostla v severovýchodních Čechách, na Moravě, Valašsku, Lašsku, Opavsku a Těšínsku. V určitých časových úsecích zajížděl i do různých etnografických oblastí Slovenska. V roce 1953 se jako odborný poradce režiséra L. Rychmana podílel na filmové dokumentaci nej výraznějších lidových tanečních projevů v rámci MFF ve Strážnici, v letech 1955-1956 spolupracoval na komponovaných dokumentárních filmech *Na zelené lúce* a *Dětské jaro*. Ve spolupráci s kameramanem S. Šulcem dokumentoval pro ÚEF ČSAV nejen významné lidové taneční projevy v rámci strážnických slavností, ale i v různých etnografických oblastech Čech, Moravy a Slovenska.

Publikační činnost F. Bonuše je poměrně rozsáhlá, zaměřená většinou na lidové tance a další folklorní projevy (spolu s H. Livorovou, J. Pospíšilem a V. Vycpálkem: *České tance*. Praha 1953, *Lidová píseň a její tradice*. Praha 1952, *Tance, písně a hudba plzeňského kraje*. Praha 1955, *Lidové písně pražského kraje*. Praha 1960, *Lidové tance jižních Čech*. České Budějovice 1984-1985, *Lidové tance*. Strážnice 1996, *Slovenské lidové tance - výběr*. Strážnice 1997 aj.). Ke každému semináři nebo kurzu z oblasti lidových nebo historických tanců, které vedl, vydal příslušná skripta. K literárním publikacím byly vydávány gramodesky a videozáznamy, určené pro výuku. Řada videozáznamů byla vydána také ve Švédsku a v USA.

Čumpelíková, B.: Uvést tanec znovu do života. Životní jubileum prof. Františka Bonuše. Taneční listy 28, 1990, č. 3, s. 12-14.

Rejšková, E.: A léta běží... K 65. narozeninám prof. Františka Bonuše. Taneční listy 23, 1985, č. 2, s. 14-15.

JR

Brabníkovi Miroslav a Hana

(5. 1. 1957 v Hradci Králové)

tanečník, organizátor

(26. 8. 1957 v Nymburce)

choreografka, tanečnice

H. Brabníková vystudovala VŠP v Hradci Králové (Mgr.) a pracuje jako učitelka na ZŠ v Krásné Lípě. M. Brabník vystudoval gymnázium v Hradci Králové a Střední školu pedagogickou v Mostě, pracuje jako vychovatel v České Kamenici. Oba patřili k zakládajícím členům souboru →Lipka, v roce 1986 se přestěhovali do Krásné Lípy, kde o rok později založili soubor →Lužičan a dětský folklorní soubor →Křiničánek. V roce 1990 převzali vedení krásnolipského souboru →Dykyta. V roce 1996 založili dětský přípravný soubor Brabenčata.

H. Brabníková zajišťuje umělecké vedení a choreografie, jichž vytvořila celou řadu. Pásma *Jarmark* (1991),

Drabolest a posvícení (1993), *O vodní havěti* (1995) a *Senoseč* (1999) znamenala pro Křiničánek vítězství v severočeském krajském kole soutěže dětských souborů. Z choreografií pro dospělé soubory jsou to např. pořady *Jsou sedláci chlapi, chlapi* nebo *Mateníky*. M. Brabník se zabývá spíše organizační činností, navíc působil také v dětském souboru →Červánek v Hradci Králové (1978-1983) a vedl učňovský soubor Mládí v Opatovicích nad Labem (1981-1986). V současnosti se plně věnuje práci s dětskými soubory v Krásné Lípě.

DS

Bulánová Slávka

(5. 6. 1931 ve Větrní v okr. Český Krumlov - 2. 5. 1962)

redaktorka, zpěvačka, sběratelka

Vystudovala gymnázium v Českém Krumlově. Od roku 1951 až do své předčasné smrti v roce 1962 pracovala jako hudební referentka pro obor lidové písně v →ČRo v Českých Budějovicích. Soustavně vyhledávala a zapisovala lidové písně, organizovala folklorní soubory a předávala jim své zkušenosti, otevírala jim cestu k natáčení v rozhlasu. Využívala spolupráce s národopisnými družinami z Doudlebska (Trhové Sviny), z Blat a z Táborska (Černovice u Tábora). Zachycovala přitom staré zvyky, obřady a slavnosti. Od roku 1951 se zúčastnila natáčení →Prácheňského souboru a později i souboru →Úsvit z Českých Budějovic. Připravovala reportáže ze Soutěží tvořivosti mládeže a autorsky se podílela na pořadech *Na pomoc lidové umělecké tvořivosti*. Sama byla také významnou interpretkou jihočeských lidových písní, natočila řadu snímků především s Jihočeským instrumentálním souborem, který externě působil při rozhlasovém studiu v Českých Budějovicích. Některé z písní sama upravovala.

Běhal, R.: Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu. Praha 1992.

LL

Císař Miroslav

(2. 12. 1929 v Praze)

hudebník, skladatel, upravovatel, dirigent

Pochází z učitelské rodiny, vystudoval PF UK (obor hudební výchova, čeština) i pražskou Konzervatoř. V letech 1950-1962 působil ve →Vycpálkově souboru jako člen muziky, primáš, upravovatel písní a autor hudebních doprovodů k choreografiím →E. Rejškové, →A. Skálové, L. Hrkalové. V letech 1952 - 1957 byl členem orchestru →ČSSPT. Do roku 1968 externě

spolupracoval s Vysokoškolským souborem Zd. Nejedlého (nyní →Gaudeamus) a Ústředním pionýrským souborem (→Rozmarýnek Praha).

Byl spolupracovníkem redakcí lidové písně →ČRo Praha, Brno, Plzeň. Upravoval lidové písně pro →Plzeňský lidový soubor a →Českou píseň, externí rozhlasová tělesa. V té době také pracoval v poradním sboru pro lidové muziky ÚDLUT Praha (dnes →IPOS →ARTAMA). V letech 1969-1972 byl redaktorem hudebního vysílání pražského rozhlasu. Zde založil v roce 1965 Soubor Čeňka Holase (orchestr, sbor a sólisté). Do zastavení činnosti souboru v důsledku nuceného opuštění zaměstnání v rozhlase natočil se souborem na 150 nahrávek českých národních písní a tanců. Jako redaktor uvedl před mikrofon soubory →Blaňan, →Choreu Bohemicu a Pražskou cimbálovou muziku.

Sám aktivně působil jako člen Pražské cimbálové muziky, později cimbálové muziky →Dolina (dosud). Spolupracoval s několika malými dechovými hudbami, pro které upravoval komorním způsobem české národní písně a s dnešním Rozmarýnkem - jako autor hudby k choreografiím E. Zetové a L. Homolové. V letech 1979-1989 byl redaktorem hudebního vydavatelství Panton pro obor dechové hudby a folkloru. V jeho redakci vznikly první nahrávky malých dechových hudeb (např. Šohajky, Moravěnky, Budějcké kapely a Plzeňáčky) s repertoárem národních písní z jejich regionů. Vydal tiskem zpěvníky Budvarky, Moravanky, U muziky s Plzeňáky, ale také zpěvník *Pisničky Fanoše Mikuleckého* a šestidílný svazek díla K. J. Erbena *Prostonárodní české písně a říkadla*.

V roce 1990 odešel do důchodu a odstěhoval se do Rtyně v Podkrkonoší, kde spolupracuje se soubory dechovými, folklorními i sbory ze širšího regionu. Od roku 1987 pracuje jako instruktor krajských folklorních souborů v Chorvatsku.

České lidové písně. LP. Supraphon 1974.

JR, LL

Čumpelík Jan

(8. 6. 1925 v Čáslavi)

tanečník, choreograf, autor pořadů, pedagog

Od dětství žije v Praze, kde v roce 1944 maturoval na reálném gymnáziu. Studium na PŘF UK nedokončil, v letech 1961-1965 absolvoval AMU v Praze, obor choreografie. Byl jedním ze zakládajících členů →ČSSPT a od roku 1948 profesionálním tanečníkem tohoto souboru. V roce 1952 se stal vedoucím taneční složky Uměleckého vojenského souboru, po jejím sloučení s →AUS VN zde působil jako choreograf (1955-1987). V letech 1960-1970 přednášel na kurzech krajských metodických středisek

v Ostravě, Brně, Praze a Českých Budějovicích o scénických úpravách lidového tance. Od roku 1980 vyučuje lidový tanec na pražské Konzervatoři.

K prvním kontaktům J. Čumpelíka s lidovou kulturou došlo ve Velké n. Veličkou, kam zajížděl od druhé poloviny 30. let se svým otcem, akad. malířem. Jako choreograf vytvořil přes 70 scénických tanců na základě folklorního materiálu (*Ondráš, Za opasky, Vojenské hry, Trenčanské sedlácké, Podskalácká čtverylka, Slovácká balada* na libreto K. Pavlišťáka) či dramatické tance na vlastní libreto (*Sen o houslích, Zrání, Letní sonáta, Morality, Vojáci císařovny*). Ve své tvorbě využil materiál z vlastních sběrů na středním Slovensku, na Slovácku, luhačovickém Zálesí a v jižních Čechách. V roce 1960 se podílel jako autor moravské části na spartakiádní skladbě *Píseň rodné země*, které se zúčastnily soubory a vesnické folklorní skupiny z celé republiky. Své profesionální zkušenosti přenesl i na řadu národopisných souborů. Na Moravě spolupracoval se soubory Břeclavan, Hradišťan, Jasénka, Svinov, Olšava, Podlužan, Vlčnovjan, Vsacan a také s taneční skupinou E. Rybníčkové při Brněnském rozhlasovém orchestru lidových nástrojů, v Čechách se soubory →Furiant, →Kytice. →Postřekov, →Radost, →Kohoutek, v letech 1980-1996 s dechovými orchestry Čs. armády, Ministerstva vnitra a s jednotkou Hradní stráže. Kromě ČSSPT a AUS VN tančil v souboru →Blaňan (1965-1972), od roku 1942 je členem →Slováckého krúžku v Praze. Jako autor a režisér se podílel na folklorních pořadech a festivalech, např. Dny folkloru na Žofíně ke 100. výročí →NVČ (1995), →FF Pardubice-Hradec Králové (1997-1999), MFF ve Strážnici (1997 hlavní cena). Publikoval v metodických brožurách *Na pomoc vojenským souborům* a v časopise *Folklor*.

Leszkowová, L.: Z Československého státního souboru písní a tanců. Taneční listy 23, 1985, č. 3, s. 3.

Vinkler, J.: Praha a Moravští Slováci. Praha 1996, s. 141-146, 212. red.

Čumpelíková Barbora (roz. Blažková)

(22. 9. 1930 v Kolíně)

tanečnice, folkloristka, redaktorka, pedagožka

Maturovala na gymnáziu v Poděbradech (1949), studia na PF UK (obor čeština-ruština) nedokončila. V letech 1952-1953 pracovala v tanečním oddělení Ústředí lidové tvořivosti, poté do roku 1959 působila jako profesionální tanečnice v →AUS VN (laureátka soutěže Festivalu mládeže ve Varšavě 1955). Vystudovala etnografii, folkloristiku a divadelní vědu na FF UK (1963-1968) se zaměřením na lidový tanec (PhDr. 1971).

Současně navštěvovala semináře lidového tance u →F. Bonuše na AMU. Do roku 1989 byla zaměstnána v různých odborných institucích (stáž v Ústavu pro jazyk český ČSAV, Středočeské muzeum v Roztokách, Archiv Vojenského historického ústavu). Od roku 1996 učí lidový tanec na Vyšší odborné škole herecké v Praze.

Působila v řadě českých souborů (→Soubor Josefa Vycpálka 1950-1953, AUS VN 1952-1959, →Blaťan 1965-1972, →Slovácký krúžek v Praze od roku 1955, v letech 1963-1968 zde vedla s manželem nácviky lidových tanců), zabývala se sběrem tanečního folkloru na Chodsku, v jižních Čechách a na luhačovickém Zálesí. Významně se podílela na aktivitách folklorního hnutí v Čechách (účast v porotách, přednášky, přípravy a vedení soutěží v mateníku na →FF Pardubice-Hradec Králové). Patřila mezi zakládající členy →FoS ČR jako dlouholetá členka výboru a od roku 1991 je redaktorkou časopisu *Folklor*. Ve své publikační činnosti a při spolupráci s rozhlasem se věnuje především problematice tanečního folkloru a scénického zpracování lidového tance (např. *Úloha NVČ v posílení tradice lidového tance*. Český lid 57, 1970, *Počátky scénického zpracování tanečního folkloru*. Taneční listy 24, 1986, č. 6, *Uvést tanec znovu do života*. Taneční listy 28, 1990, č. 3).

Vinkler, J.: Praha a Moravští Slováci. Praha 1996, s. 141-146, 212.

red.

Danešová Ludmila (roz. Bláhová)

(26. 4. 1903 v Písku - 20. 5. 1989)

zpěvačka, choreografka, upravovatelka, sběratelka

Přibližně v letech 1917-1920 vystudovala Státní konzervatoř v Praze, obor sólový zpěv u prof. J. Pěničkové. Poté se stala sólistkou Národního divadla v Praze a i když se nakonec rozhodla pro rodinný život, stále úspěšně působila jako koncertní pěvkyně. V letech 1940-1945 byla pracovníčně nasazena jako lesní dělnice, od roku 1946 pracovala jako učitelka hudby, po onemocnění hlasivek v roce 1950 pak ve školských zařízeních v Písku. V letech 1961-1966 působila jako metodička pro lidovou píseň a lidový tanec Okresního osvětového domu v Písku. Byla dlouholetou členkou pěveckého sboru Otavan, od roku 1958 sbormistryní Hlaholu Písek.

V období 1945-1969 založila a vedla v Písku celou řadu souborů písní a tanců: pět pěveckých a tanečních souborů při ZDŠ Dukelských hrdinů, folklorní soubor Tabákové továrny, podniku Pramen, Jednoty, Zednické učňovské školy, Učňovské školy Jitex či soubor Mladé Prácheňsko. V roce 1975 spolu s Janem a Mírkou Kalinovými a Milanem Bečkou založila Soubor písní a tanců →Písečan,

ktej existuje dodnes. Za svou práci získala řadu ocenění včetně dvou státních řádů, které jí byly později za normalizace odebrány. Spolupracovala s nejrůznějšími osobnostmi českého kulturního a hudebního života. Řadu let byla korepetitorkou studentů O. Ševčíka v Písku, stýkala se J. B. Foersterem, V. B. Aimem, O. Zichem, J. a O. Jeremiášovými, J. Burghauserem, O. Ostrčillem, J. Jindřichem, sekala se s L. Janáčkem. Sbírala písecký folklor, zejména písně, z nichž část pak publikovala ve sbornících, např. *Lidové písně Písecka* (Písek 1973) nebo *Lidové písně kraje prácheňského* (Písek, nedat.) ad. Stala se významnou inspirací pro novou generaci členů folklorních souborů na Písecku.

Jihočeský rok v Písku. Lidová tvořivost 9, 1958, č. 6, s. 132.

ZV

Danihelka František

viz Aktivity - Dudy a dudáci

Dostálová Iva

(15. 1. 1963 v Pardubicích)

hudebnice, upravovatelka, pedagožka

Po ukončení LŠU v Pardubicích vystudovala obor housle na pardubické Konzervatoři (1984) a začala pracovat v Symfonickém orchestru v Hradci Králové. V té době již byla primáškou muziky souboru →Lipka, pro niž upravila řadu lidových písní, některé byly nahrány v hradeckém studiu →ČRo. Od roku 1982 působila jako houslový pedagog na pardubické ZUŠ a zároveň se stala vedoucí dětské muziky v souboru →Radost, pro kterou vytvořila také řadu úprav. V roce 1988 se stala zakládající členkou souboru →Karmazín, hudebně spolupracovala se soubory →Kohoutek a →Kuřátka. Podílela se na vydání edice zpěvníků k dětské pěvecké soutěži *Zpívej ptáčku, zpívej* (Pardubice 1990-1993) i dalších zpěvníků, zejména dětských lidových písní, např. *Aj vánoce nastaly ...* (s →I. Mokrenem, →K. Skopovou, Pardubice 1991). Její úpravy se uplatnily na řadě hudebních nosičů.

Zazpívej kohoutku vesele. MC. Chrudim 1995.

Vánoční písně. MC. Pardubice 1995.

Rozdáváme Radost. CD. Pardubice 1997.

Vánoční písně a koledy. CD. Pardubice 1998.

Vyšívání karmazínem. CD. Pardubice 1999.

JV

Dřímál Vlastimil

viz Aktivity - Dudy a dudáci

Fečo Jozef

(29. 4. 1940 v *Lúčce u Bardejova*)
hudebník, skladatel

Vyrůstal v prostředí, ve kterém se téměř každodenně setkával s hudbou, neboť jeho otec byl výborný klarinetista a dědeček primáš cimbálové muziky. Na popud svého otce, který ho seznamoval také s romskou tradiční hudbou, se začal v jedenácti letech učit hrát na housle u Karla Božicze v Kracinovcích, v jehož smyčcovém kvartetu hrál na violu. Zde poznal i klasickou hudbu. Na konci roku 1965 odešel Fečo do Prahy, kde zpočátku pracoval u lodní dopravy, později se začal již živit muzikou v pražských hotelech a vinárnách.

V roce 1967 založil kytarovou kapelu Roma Štar a položil tak základy stylu, který byl později označen jako rom pop. Výraznou pěveckou osobností souboru byla jeho sestra Anička Fečová. Roma Štar hráli především vlastní písňovou tvorbu, která se opírala o tradiční romskou píseň. V roce 1973 založil Fečo vlastní cimbálovou muziku, v níž hrál na housle a působil jako primáš. V roce 1987 vzniklo dvacetičlenné hudební těleso Raidž, ve kterém účinkovaly také děti. Tento soubor slavil úspěchy zejména v zahraničí.

J. Fečo patří mezi všestranné hudebníky. Je nejen vynikajícím interpretem romského tradičního folkloru, ale také skladatelem a libretistou. Je autorem dětských muzikálů *Teta Lýdie* (1996) a *Zloděj a jeho svět aneb 16 krutých pravd* (1997), opery *Géna a Béla* (1997). V současné době pracuje na první romské opeře.

Roma Štar. SP. Supraphon 1969.

Anička a Jožka Fečovi. SP. Panton 1970.

Romové hrají a zpívají. LP. Supraphon 1972.

Upre Roma - Cikánské lidové písně. LP. Supraphon 1990.

Cikánský pláč. CD, MC. Supraphon 1992.

Fišer Jiří

(11. 2. 1956 v *Rokycanech*)

hudebník, zpěvák, upravovatel

Hru na housle studoval na plzeňské Konzervatoři u prof. M. Macháčka (1971-1975) a později na AMU v Praze u prof. A. Moravce. Po studiích působil jako houslista v Sukově komorním orchestru (1978-1985) a v Doležalově kvartetu (od 1985), jehož je od roku 1990 primariem. V roce 1971 se stal členem muziky tehdejšího Souboru písní a tanců ODPM Rokycany (dnešní →Rokytky). V letech 1976-1980 vedl soubor spolu s choreografem a muzikantem Pavlem Kantoříkem. Začalo tak období nových postupů v prezentaci národopisných materiálů Rokycanska a jihozápadních Čech, vznikly drobné i rozměrnější hudebně-taneční stylizace jako

Štajdyše (1976), *Šupity, šupity, brabec* (1978), *Byla vojna* (1983) aj. Několik let spolupráce těchto dvou osobností je významným obdobím v historii rokycanského souboru. Ani později J. Fišer spolupráci s Rokytkou nepřerušil, na jeho hudbu vznikly choreografie →V.Svobodové *Takhle v Rokycanech* (1990), *Kateřinská zábava na Padrti* (1991), →E. Rejškové *Skočná* (1973), *Huláni* (1997), →D. Stavělové *Řemesla* (1989), *Balady* (1999) a dalších.

V letech 1983-1985 spolupracoval se souborem →Chorea Bohemica, jako autor hudby se podílel na jedné z posledních premiér tohoto souboru, *Pašijích* (1988). V roce 1983 spoluzaložil lidovou muziku Studánka. Upravoval lidové písně pro pražskou kapelu Špalíček. Pro soubor →Gaudeamus vytvořil s choreografkou →A. Skálovou jevištní hudebně-taneční stylizace na lidové motivy *Čertovská suita* (1992), *Dobré jídlo, dobré pítí, základ všeho živobytí* (1993) a *Pocta panu Erbenovi* (1995). Příležitostně vystupuje jako zpěvák, houslista a dudák, a to i se svou rodinnou kapelou, se syny a manželkou Annou, zpěvačkou a tanečnicí.

V letech 1974-1989 natočil v plzeňském a pražském studiu →ČRo desítky nahrávek originálních úprav lidových písní v podání souborů Rokytky, Chorea Bohemica a Studánka.

U Rokycan černej les. Dudácká muzika a Malá muzika Rokytky. MC, CD. Rokycany 2000.

ZV

Hanajová Jana

viz Soubory - Malá Nisanka

Hattanovi Alena a Jan

viz Soubory - Libín

TŠ

Heindl Oldřich

viz Osobnosti - Švec Albert

Hesová Eva

viz Soubory - Chodské trio

**Hlavsová - Krasnická Jaroslava
(roz. Böhmová)**

(16. 6. 1934 v *Praze*)

tanečnice, choreografka, dialektoložka

Pochází z rodiny s dobrým hudebním zázemím a vztahem k lidovému umění. V roce 1957 absolvovala obor čeština - ruština se zaměřením na dialektologii na FF UK v Praze (PhDr., 1969 CSc.). Krátce učila na

mělnickém gymnáziu, v letech 1962-1992 pracovala v Ústavu pro jazyk český ČSAV. Díky práci na Českém jazykovém atlasu prováděla terénní výzkumy, zejména v severovýchodních Čechách. Jako dialektoložka často spolupracovala s folkloristy a etnografy (také se sestrou →J. Langhammerovou). Od roku 1953 působila v souboru →Blat'an, resp. ve skupině Blat'ani, jako tanečnice, choreografka a umělecká vedoucí, a to až do jeho zániku v roce 1975. Získala několik cen a čestných uznání v ústředních kolech STM. Její publikační činnost v oboru etnografie a folkloristiky se zaměřovala na jazyk folkloru, na etnografické reálie, teoretické práce (Hlavsová, J.: *Několik poznámek k terminům folklor, folkloristika, folklorismus*. Národopisné aktuality 1987, č.1, s.21-25) či na lidový tanec (Krasnická, J.: *Pojmenování českých lidových tanců*. Čsl. terminologický časopis, SAV Bratislava 1969, s. 129-162 - s úplným rejstříkem českých lidových tanců).

red.

Holoubek Jan

viz Aktivity - Dudy a dudáci

Horák Jaromír

(6. 8. 1912 v Domažlicích - 5.9.1982)

zpěvák

Vystudoval domažlické gymnázium a Učitelský ústav v Plzni. Své přirozené hudební nadání uplatňoval při hře na harmoniku na venkovských tancovačkách a na klavír k němým filmům v biografech. Stal se členem pěveckého sboru Čerchovan a jeho tenor vybrušovali ti nejlepší domažličtí kantoři. Na vesnických zábavách často sváděl s vyhlášenými domácími zpěváky pěvecké souboje. Hned po začátku 2. světové války byl odvečen do koncentračního tábora ve Flossenbürgu ve skupině chodských rukojmí. Po propuštění začal studovat zpěv a již v roce 1942 zvítězil v soutěži mladých zpěváků z Čech a Moravy. Byl angažován do pražského rozhlasu a dále studoval zpěv. Krátce po osvobození se přestěhoval do Plzně, stal se učitelem, koncertoval a nahrával v mladém plzeňském rozhlasovém studiu. Souběžně s koncertní činností se věnoval i lidovým písním, např. s dudáckými kapelami →R. Svačiny a J. Kajera, zpíval také s Kdyňskou dudáckou muzikou. Počátkem 60. let získal velkou publicitu v pořadech

→*Hrají a zpívají Plzeňáci*, svým jedinečným a přitažlivým hlasem probouzel zájem o český hudební folklor u tisíců posluchačů. Pro rozhlas natočil přes 300 umělých písní, nepočítané operních árií a kolem 600 písní lidových. Svým barevným tenorem vyvracel

domněnku, že školeným hlasem nelze pravdivě a věrně interpretovat lidovou píseň. V roce 1969 musel opustit funkci krajského školního inspektora a nesměl ani veřejně vystupovat.

Český folklor. LP. Supraphon 1967.

Jaromír Horák zpívá lidové písně. LP. Supraphon 1972.

Jaromír Horák, král chodských zpěváků. CD. Multisonic 1998. další nahrávky viz diskografie Plzeňského lidového souboru

Píseň to je touha. Film. ČT 1972.

ZB

Horejcová Jarmila

(9.12.1903 v Praze - 24.11.1994)

choreografka, pedagožka, organizátorka

Pocházela z hudební rodiny, strýc Jan Kühn byl zakladatelem Kühnova dětského sboru. Sama byla dobrá klavíristka, žačka O. Jeremiáše, vynikající zpěvačka a tanečnice. Po studiích na Reformním reálném gymnasiu v Českých Budějovicích, maturitě na Učitelském ústavu a zkouškách na Státní pedagogické akademii v Praze pracovala od roku 1923 jako učitelka na základních školách v Českých Budějovicích a okolí a na Klatovsku. Po příchodu do Klatov začala působit v sokolské jednotě jako cvičitelka a v letech 1930-1950 zastávala funkci náčelnice Šumavské župy. Založila a vedla zde Rytmiku, v níž vychovala mnoho dobrých tanečníků a tanečnic. Nejvýraznější z nich byla Stáza Levá-Volmūtová, pozdější autorka sletové skladby *dorostenek* (1948), spartakiádní skladby pro *dorostenky* (1955) aj.

Od roku 1930 spolupracovala J. Horejcová s hudebním skladatelem Josefem Kličkou, s nímž vydala řadu pódiových skladeb na motivy českých lidových tanců (*Kanafaska*, 1935, *Polka*, 1932, *Rytmika v národních písních pro dorostenky*, 1936). Byla též autorkou cvičení žáků a žákyň na národní písně a sletových skladeb, hlavně pro župní slety. V roce 1997 jí bylo in memoriam uděleno nejvyšší sokolské vyznamenání *Za věrnost*. Spolupracovala s →ČRo v Plzni, zejména s jeho hudebním redaktorem →Z. Bláhou, s nímž po roce 1950 zapisovala tance, písně a zvyky na Klatovsku. Některé z nich také choreograficky upravila (*Průvod koz aj.*), jiné jsou v její pozůstalosti stále ještě v rukopisech. Později pracovala také se →Z. Lukášem, →Jar. Krčkem, →Z. Soukupovou a dalšími. V roce 1950 se stala spoluzakladatelkou klatovského Souboru písní a tanců →Šumava a jeho první uměleckou vedoucí a choreografkou (do roku 1960). Šumava se pod jejím vedením vypracovala mezi přední české folklorní soubory a v soutěžích a na festivalech získala v té době četná ocenění (např. za tance *Lendlerý, Šotýška, Huláni*).

J. Horejcová byla z těch pedagogů, kteří dokázali vzbudit zájem mladých lidí o lidové umění a o krásu pohybu, byla klíčovou osobností folklorního hnutí na Klatovsku a v Pošumaví.

ZV

Hyndrák František

(14. 2. 1921 v Rokycanech)

pedagog, sběratel, hudební historik

V letech 1938-1942 studoval na Učitelském ústavu v Hořovicích u skladatele J. Ference a 1945-1947 na PF UK v Praze. Až do roku 1981 pak působil jako učitel a sborníř, nejprve na Odborné rodinné škole a postupně na rokycanských základních školách. Jako houslista a hudební pedagog založil v roce 1971 s podporou →J. Režného první lidovou muziku v Rokycanech. Od té doby spolupracuje jako aranžér a autor hudby se Souborem písní a tanců ODPM Rokycany (dnešní →Rokytky). Od roku 1973 kapela hraje v obsazení velké dudácké muziky a existuje dodnes pod názvem Dudácká muzika Rokytky.

Od roku 1985 se začal soustavněji věnovat sběrům lidových písní na Rokycansku a kompilačním pracem, které vyvrcholily vydáním zpěvníku *Co se zpívalo na Rokycansku* (Rokycany 1996). Využil i rukopisy jiných regionálních sběratelů (J. Hyláka, M. Kozáka, E. Jaňoura, J. Bartovského, B. Vyhličky a V. Vainara). Kromě toho je autorem studií *Rokycany sobě* a *Hudba v okrese Rokycany*, mapující hudební historii Rokycanska od 14. století do současnosti.

ZV

Hynková Libuše

(28. 10. 1923 v Tepličích Saňově)

tanečnice, choreografka, dramaturgyně, organizátorka

Po studiích na gymnáziu v Duchcově studovala v letech 1945-1947 Uměleckoprůmyslovou školu v Praze, zároveň byla žačkou a potom členkou taneční skupiny Jožky Saršové, v letech 1945-1947 navštěvovala taneční oddělení pražské Konzervatoře, v letech 1952-1957 studovala choreografii na GITIS v Moskvě a absolvovala celovečerním tancem *Zbojnický oheň* ve Smetanově divadle v roce 1958. Podílela se od počátku na formování Československého sboru národních písní a tanců (od roku 1952 →ČSSPT). Velký vliv měl na ni →K. Plicka, s nímž se zúčastnila i sběrů tanečního materiálu. Jako choreografka byla autorkou řady kompozic pro první premiéru souboru v dubnu 1950 v Karlínském divadle v Praze. Od té doby rozhodujícím způsobem formovala tvář ČSSPT až do roku 1986 (odchod do důchodu) a dále

ještě jako host do roku 1992, tj. 42 let. Základní linií její tvorby byly krátké jevištní formy v rozsahu 4-20 min., kterých vytvořila kolem sedmdesáti a z nichž mnohé se staly kmenovým repertoárem (např. *Chodská svatba*, *Zemplinské karičky*, *Tance z Velké Kubry*, *Rejdovácká a rejdovačka*, *Konopická*, *Furiant*, *Šorový* atd.). V roce 1959 vytvořila podle valašské legendy podané J. Kobzáněm taneční scénu *O zbojníku Vojtkovi a bohaté šenkérce* (hudební spolupráce O. Flosman a Z. Kašpar). K vyhranění umělecké tváře ČSSPT přispěly také její taneční inscenace děl hudebních klasiků, např. *Slovenské tance* A. Dvořáka, *Lašské tance* L. Janáčka, *Špaliček* a *Otvírání studánek* B. Martinů, *Zlatá brána* V. Trojan. Vyvrcholením její tvorby bylo původní celovečerní dílo, komponované na lidové motivy, s názvem *Zlatá brána* (1974, scénář, choreografie a režie L. Hynková, hudba V. Trojan, scéna a kostýmy A. Hoblová). Tematicky čerpalo z práce *Český rok* K. Plicky, který také na přípravě díla spolupracoval. Záznam tohoto programu natočila →ČT. Podobných celovečerních kompozic vytvořila L. Hynková celkem čtrnáct, jak pro ČSSPT, tak i jako host pro některá divadla.

Na pražské Hudebně taneční škole iniciovala v roce 1977 vznik specializované třídy zaměřené na lidový tanec. V letech 1978-1992 nastudovala s žáky řadu svých choreografií pro absolventské koncerty. Spolupracovala s některými amatérskými folklorními soubory, např. pro plzeňskou Škodu (dnes →Mladina) vytvořila choreografie *Husaři*, *Robota je zrušena* a *Žito, žitečko* (hudební spolupráce →Jos. Krček). Jako choreografka byla vynikající, průkopnickou osobností, která ovlivnila řadu následovníků. V roce 1976 byla její choreografie *Slovenských tanců* odměněna Cenou hlavního města Prahy, v roce 1983 jí byl udělen titul Zasloužilá umělkyně.

Mlíkovská, J.: Choreografka Libuše Hynková. Taneční listy 1993.
Mlíkovská, J.: Setkání. Taneční listy 1999.

JM, JR

Jahn Jakub

viz Aktivity - Dudy a dudáci

Jírový Zdeněk

(17. 10. 1926 v Žilině)

tanečník, organizátor, publicista

Do dvanácti let žil v české rodině na Slovensku a poznal místní folklor v živé podobě, v roce 1938 se rodina přestěhovala do Čech. Absolvoval reálné gymnázium v Praze, v roce 1944 byl totálně nasazen, po válce si doplnil pomaturitní ekonomickou školu a v 60. letech studoval dálkově čtyři ročníky národopisu

na FF UK v Praze. Od roku 1958 pracoval v oblasti zájmové umělecké činnosti, nejprve v ÚDLUT (od roku 1964 vedoucí tanečního oddělení), v ÚKVČ (v letech 1976-1990 vedoucí odboru ZUČ) a posléze v →IPOS. Od roku 1991 je šéfredaktorem časopisu *Místní kultura*.

Ve folklorním hnutí působil také aktivně, především jako tanečník (VUS Praha 1948, Soubor Jana Švermy ZK Motorlet v 50. letech). Ve Vysokoškolském souboru Z. Nejedlého (dnes →Gaudeamus) působil v letech 1955-1965 jako tanečník, vedoucí taneční složky, předseda umělecké rady a člen pražského poradního sboru pro taneční folklor. Od roku 1960 byl členem redakční rady časopisů *Lidová tvořivost* a *Taneční listy*. Působil jako člen mnoha porot folklorních přehlídek a soutěží českých, československých a mezinárodních, byl členem programové rady MFF Strážnice apod. Jeho publikační činnost zahrnuje množství článků v *Lidové tvořivosti* a *Tanečních listech*, zejména o folklorních přehlídkách, soutěžích a souborech, později také v *Místní kultuře*.

red.

Jiřiková Vanda

viz Festivaly - Třebízská pouť

Jungbauer Lubomír

viz Aktivita - Dudy a dudáci

Jurkovič Pavel

(18. 8. 1933 ve Starém Poddvorově na Moravském Podluží)

pedagog, zpěvák, upravovatel

Již od dětství hrál na housle a stal se žákem M. Venhody v pražské Schole cantorum. Studoval na Pedagogickém gymnáziu v Praze, soukromě hudební teorii u skladatele K. Risingera a sólový zpěv u E. Fuchse a E. Matouškové, později na Orffově institutu v Salcburku (1965-1967, absolutorium *Melodika a harmonie moravských lidových písní*). Pedagogickou dráhu nastoupil v roce 1952. Od roku 1957 byl vokalistou Nových pěvců madrigalů a komorní hudby pod vedením M. Venhody (pozdější Pražští madrigalisté) a v roce 1966 se stal členem a později lektorem České hudební společnosti.

Stal se prvním zastáncem orffovské didaktické metody na školách a spolu s I. Hurníkem a P. Ebenem ji přizpůsobil českým podmínkám. Podílel se na přípravě mnoha učebnic a metodických příruček pro učitele hudební výchovy, v odborné literatuře publikoval na toto téma desítky statí, především však vždy byl praktickým pedagogem. Lidové písně s citlivým doprovodem orffovského instrumentáře jsou nedílnou součástí jeho

pedagogických příruček i náplní seminářů (Letní kurzy modernizace hudební výchovy, Zpívání rodičů s dětmi 1967-1985 aj.). Od roku 1995 je předsedou České Orffovy společnosti. V témže roce byl vyznamenán prestižním oceněním Orffovy nadace v Mnichově Pro merito.

Mezi zásadní Jurkovičovy studie na téma pedagogického využití lidových písní patří *Lidová píseň - slabikář hudební a literární výchovy* (přednesená na PF UP v Olomouci 1997), *Dětská kreativita v HV inspirovaná lidovou písní a historickou hudbou* (konference v Pretorii v Jihoafrické republice 1999), *Lidová píseň ve škole* (Praha 1997). Vydal značné množství odborných, metodických či popularizačních publikací, příruček a zpěvníků, např. *Taneční suita* (3. vyd. Praha 1970, 1976, 1984), *Hádání* (Praha 1982), *Písničky pro celou rodinu 1-14* (Praha 1985-1999), *České a moravské obřadné písně* (Praha 1996), *Hudební nástroj ve škole* (Praha 1998), *Hra s jesličkami* (Praha 1999).

V letech 1968-1975 spolupracoval jako zpěvák, instrumentalista, upravovatel lidových písní a textař se souborem →Chorea Bohemica a později s celou řadou dalších (Technik Ostrava, →Vycpálkovci aj.). Řadu souborů také sám založil a vedl (*Musica Poetica*, *Musica Humana* aj.). Podílel se na přípravě a realizaci více než stovky LP a CD s Novými pěvci madrigalů a komorní hudby, Pražskými madrigalisty a jinými soubory. Šíří jeho uměleckého záběru dokládají snímky pořadů poetické vinárny Viola. Ze spolupráce s →Jar. Krčkem vznikly nahrávky souboru Chorea Bohemica, jako zpěvák se uplatnil zejména v nahrávkách středověké, renesanční a barokní hudby i jako interpret současných vokálních skladeb P. Ebena, Jar. Krčka, O. F. Korteho. Působí také jako hudební režisér a skladatel (*Podpísničky s doprovodem dětských nástrojů*, 1977, *Písničky z dětského domečku*, 1997, *Zpívání za školou*, 1997, pro Choreu Bohemicu *Jarní pastorale*, 1975, *Devatero divný květ*, 1976 aj.). Spolupracoval s celou řadou významných osobností z oblasti folklorního hnutí, s muzikanty, skladateli, pedagogy apod.

Od roku 1967 pravidelně připravoval pro →ČRO série hudebních pořadů pro děti (*Endele vendele*, *Čarohrátky*, *Zazpívejte si se mnou*), je autorem mnoha televizních pořadů (seriál *Tatřmani*, pořady televizního vysílání pro základní školy - *Hudební výchova*). V letech 1987-1990 pracoval jako redaktor hudebních stránek dětského časopisu *Sluníčko*, přispíval do dalších periodik. V roce 1980 mu byla udělena Výroční cena Československého rozhlasu za tvorbu pro děti, v roce 1996 pak cena České hudební rady za iniciativní počiny v hudební výchově.

Kolínská, T: Pavel Jurkovič - hudební pedagog. Absolventská práce. Konzervatoř Praha 1999.

Šmydková, H.: Pavel Jurkovič - učitel. Diplomová práce KHK PF ZČU v Plzni. Plzeň 1999.

Čítankové lidové písně. Soubor SP, LP. Supraphon 1969-1970.
Staré české lidové písně. LP. Supraphon 1971.

Prix de musique folklorique de radio Bratislava. LP. Opus 1971.
Old Czech Folk Songs. LP. Artia 1973.

Chorea Bohemica. LP. Supraphon 1973.

Roztančená země. LP. Panton 1973.

Chorea Bohemica II. - Písně ze sbírky O. Hostinského. LP. Supraphon 1974.

Musica Bohemica - Lidové zpěvy vánoční. LP. Supraphon 1978.

Čítankové lidové písně z Moravy. LP. Supraphon 1980.

Tradice a přítomnost české lidové hudby. LP. Supraphon 1982.

České lidové písně (antologie). LP. Supraphon 1984.

Ciprová Inka - Copánek upletený z povídání, říkánek, písniček a hádanek pro mateřské školy. LP. Supraphon 1987.

Kočka se vdávala, pes se ženil. LP. Supraphon 1987.

Pražští madrigalisté - Koledy evropských národů - České koledy. CD. Supraphon 1988.

Pražští madrigalisté - Koledy staré Evropy. CD. Supraphon 1988.

Zvoneček. CD. B. Toušek, Pardubice 1994.

Pueri Gaudentes. CD. Bohemia Music 1996.

Písně zbožné, milostné a darebné. CD. Český rozhlas Ostrava 1997.

Spi, dřátko, spi. CD. Musicvars 1997.

Pueri Gaudentes - Sem, sem, sem, pastýři. CD. Bohemia Music 1999.

ZV

Kajer Jiří

viz Aktivita - Dudy a dudáci

Kapic Jiří

viz Soubory - Postřekov

Kelarová Ida

(10. 2. 1956 v Bruntále)

zpěvačka, upravovatelka, pedagožka

Narodila se jako dcera známého romského hudebníka Kolomana Bitto. V šesti letech začala studovat hru na klavír a violoncello, nejprve na LŠU v Opavě a potom na Janáčkově konzervatoři v Brně. Po ukončení konzervatoře dostala angažmá v divadle Husa na provázku, kde působila jako herečka a zpěvačka (1975-1982). V roce 1982 se odstěhovala do Walesu, v roce 1988 do Dánska a Norska, v tomtéž roce se vrátila zpět do Walesu. Během svého pobytu v zahraničí Kelarová koncertovala převážně sama, zpívala a doprovázela se na piano. V roce 1984 uskutečnila v Kodani svůj první kurz zpěvu. Na začátku 90. let vydala své první album *My home is where I am* jako záznam stejnojmenného koncertního turné. V roce 1995 se vrátila ze zahraničí a usadila se na Českomoravské vysočině. V roce 1998 založila spolu s Deziderem Duždou romskou

skupinu *Romano Rat* (Cikánská krev), s níž vystupuje po celém světě. 0 rok později připravila s tímto souborem a předními romskými hudebníky nové nahrávky na CD. Je rovněž zakladatelkou souboru Čhaja, ženského sboru romských zpěvaček, a Mezinárodní školy pro lidský hlas, kde své žáky seznamuje s různými přírodními etniky či kulturami a kořeny východní romské kultury.

Ida Kelarová je bezesporu významnou uměleckou osobností, která výrazně reprezentuje svébytnou hudebnost romského etnika. Svými skladbami a úpravami tradičních romských písní posouvá romský folklor k novým formám, inspirovuje se hudebními prvky jiných žánrů, například jazzu či jiných etnických kultur.

My Home is where I am. CD. 1992.

Na koštěti do nebe. CD. Lotos 1996.

Ida Kelarová a hosté. CD. 1997.

Staré cikánské písně. CD. Lotos 1997.

Ida Kelarová & Romano Rat. CD. Lotos 1999.

TŠ

Klementová Mariana

(9. 2. 1938 v Plzni)

tanečnice, zpěvačka, choreografka

Po ukončení Střední všeobecně vzdělávací školy vystudovala Vyšší pedagogickou školu (1957) a PF v Plzni (absolvovala v roce 1966, PaedDr. 1988). Nejprve působila jako učitelka na základních školách v Hrdlovce na Duchcovsku a v Plzni (1957-63), poté jako asistentka katedry technické výchovy Pedagogického institutu v Plzni (1963-1965) a odborná asistentka PF v Plzni (1965-1994). V letech 1954-1969 působila v souboru Skoda a v letech 1958-1974 v souboru Jiskra v Plzni, aktivně vystupovala, pracovala jako choreografka a vedla dětské taneční kroužky. Během své aktivní činnosti obdržela Plaketu Píseň rodné země - II. Celostátní →spartakiáda (1960), Poděkování z ústřední přehlídky v Olomouci (1966) a Čestné uznání ÚDLUT v oboru dětské taneční výchovy (1970).

MB

Klusák Vladimír

(27. 4. 1916 ve Velké nad Veličkou - 20.9.1991)

redaktor, folklorista, pedagog

Pocházel z rodu, jehož mnozí členové zasáhli do folklorního hnutí (např. otec Vladimír Klusák st. či strýc Karel Klusák ml.). Vystudoval češtinu a němčinu na FF MU v Brně, zabýval se i hudební vědou a národopisem (PhDr. 1979). Od roku 1951 byl odborným poradcem →ČSSPT, v letech 1957-1971 pracoval jako vedoucí redakce lidových písní v →ČRo v Praze, odkud byl

propuštěn z politických důvodů. Působil také jako pedagog, učil hudební folkloristiku na AMU (1953-1956) a na pražské Konzervatoři (1978-1979), a jako skladatel. Byl členem různých odborných porot folklorních soutěží a přehlídek v zahraničí (např. v letech 1968-1972 ve francouzském Dijonu apod.), členem Mezinárodní rady pro lidovou hudbu (ICTM) při UNESCO, podílel se na programové přípravě MFF ve Strážnici či Hornáckých slavnostech.

V. Klusák byl vynikajícím interpretem písní z Moravského Slovácka, věnoval se i sběratelství, a to na Moravě, na Slovensku, v jižních Cechách a v Podkrkonoší. Tyto aktivity pak zhodnocoval při rozhlasové práci. Byl autorem četných úprav lidových písní, připravil řadu pořadů a cyklů, např. *Proměny, cesty a příbuznosti lidových písní*. Publikoval odborné práce, věnované vesměs lidové písni: *Vtip a humor v lidové písni* (Praha 1954), *Píseň a život I - Písně z přírody* (Praha 1958), *Píseň a život II - Zvyky a obyčeje v písni* (Praha 1961) a další.

Holý, D.: Vladimír Klusák (27. 4. 1916 - 20. 9. 1991). Národopisná revue, 1991, s. 220.

Na téj hore ... LP. Panton 1986.

Za Vladimírem Klusákem. MC. Aton 1996.

LL, red.

Kofroň Stanislav

(19. 7. 1919 ve Vleticích u Krásné Hory)

pedagog, sběratel

Vystudoval Státní učitelský ústav v Příbrami (1934-1938) a poté působil na školách Sedlčanska a Benešovska. V roce 1971 byl jmenován školním inspektorem v Příbrami, stal se členem Příbramské filharmonie a posléze jejím předsedou. V období své učitelské činnosti založil Pionýrský dětský sbor, Pěvecký mužský kvartet a další sbory. V Sedlci - Prčici, kde zastával od roku 1951 funkci ředitele školy, vedl po dvacet let úspěšný Dětský sbor, založil zde i Národopisný taneční soubor, který nastudoval rekonstrukce místních tanců. Pastýřské vytrubování ze Sedlčanska předvedl S. Kofroň několikrát na MFF ve Strážnici, na Svátících písní a tanců v Lysé nad Labem a v Benešově u Prahy. Připravoval folklorní pásma pro rozhlasová studia v Praze a Českých Budějovicích, publikoval v regionálních periodikách (Sborník Podblanicka, Sborník Podbrdská). V místech svého působení se zabýval systematickým sběrem lidových písní, tanců a zvyků, prováděl kresebnou dokumentaci místní architektury, ornamentů a textilních vzorů.

LL

Konrády Antonín

(26. 4. 1931 v Domažlicích)

hudebník, zpěvák, vypravěč

Pochází z muzikantské rodiny, v níž jsou po několik generací zaznamenáni výrobci dud a dudáci. Jeho otec byl výborným houslistou, strýc Jakub hudebním nástrojařem a výrobcem dud, stejně jako dědeček. Od roku 1951 hrál na dudy, učiteli mu byli Polanský ze Kdyně a zejména S. Svačina, který mu předal své zkušenosti a zasvětil ho do všech dudáckých tajů. Během vojenské služby založil vojenský národopisný soubor Psohlavci a později se stal členem profesionálního souboru Vítězná křídla, kde působil jako dudák a zvukový technik. Po návratu do Domažlic založil spolu se →Z. Bláhou dudácké duo a v roce 1955 pak →Konrádyho dudáckou muziku, která se díky své vysoké úrovni stala vzorem podobným souborům. Duo získalo v roce 1957 na Světovém festivalu mládeže v Moskvě stříbrnou medaili, muzika zlatou. Velkého osobního úspěchu dosáhl A. Konrády v roce 1965 na jednom z největších evropských festivalů v Llangolenu v severním Walesu, kde získal první cenu v sólové hře na lidové nástroje. Pravidelně se zúčastňoval mnoha folklorních přehlídek v Cechách i na Moravě. V současnosti hraje i s další kapelou Chodovankou na bicí nástroje, na dudy a vozembouch, který také virtuózně ovládá, podobně jako fanfrnoch. Vozembouchy a fanfrnochy sám i vyrábí. Je výborným zpěvákem a vypravěčem, řada jeho nahrávek je uložena v archivu →ČRo Plzeň. Autorsky připravil několik pořadů pro →Chodské slavnosti v Domažlicích. Pokračovatelem známého jména Konrády je jeho syn Vlastimil, dudák a klarinetista, vnuci se stanou již pátou muzikantskou generací.

Jindřich Jindřich - Chodský zpěvník. LP. Supraphon 1970.

Antologie chodské lidové hudby. LP. Supraphon 1973.

Roztančená země. LP. Panton 1973.

Konrádyho dudácká muzika. LP. Panton 1973.

Písně a tance z Chodska. LP. Panton 1985.

Mezinárodní dudácký festival Strakonice. 2 LP. Supraphon 1986.

Darebné písničky. LP, MC. Panton 1991.

The Most Beautiful Czech Folk Songs - Žádnej neví, co sou Domažlice. CD. Edit 1993.

Žádnej neví, co sou Domažlice. CD. Supraphon 1994.

Domažlice sú pěkný městečko. CD. Multisonic 1997.

Chvála českých dud. CD. Plzeň 2000.

Hytjú v kraji pod Čerchovem. Film. ČT 1980.

Království dudáků. Film. ČT 1981.

Proč dudáci tupají. Film. ČT 1990.

Bul bych já to chlap. Video. KF Plzeň 1992.

ZB

Konrády Jakub

viz Aktivita - Dudy a dudáci

Konrady Jaromír

(21. 8. 1944 v Domažlicích)

dudák, výrobce dud, organizátor

Vyučil se v oboru truhlář a opravář hudebních nástrojů, vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Praze (1961-1965) a Vysokou školu lesnickou a dřevařskou ve Zvolenu (Ing. 1974-1979). Po skončení pracoval v závodě Ligna, ve Výzkumném a vývojovém ústavu dřevařském Praha (1967-1975), ve Škodě Plzeň (1975-1991), později v truhlářském družstvu a dřevařském podniku. V roce 1957 se stal členem dudácké muziky ZUŠ Domažlice, kde působil jako klarinetista a dudák, byl vedoucím dudácké muziky VÚ 3900 Holýšov, se kterou v roce 1975 získal první cenu v celostátním kole Armádní soutěže umělecké tvořivosti ve Varnsdorfu. Byl rovněž členem dudácké muziky souboru Psohlavci Praha (1967-1971) a vedoucím Malé dudácké muziky Praha (1971-1973). Od roku 1979 působí jako dudák v lidové muzice Souboru písní a tanců → Jiskra a od roku 1989 také jako vedoucí tohoto souboru.

V regionech svého působení (Plzeňsko, Chodsko) je jedním z nejznámějších výrobců chodských dud. S bratrem Stanislavem představuje již třetí generaci těchto výrobců. Navíc se od roku 1970 stará o výchovu nových dudáků. Stál u zrodu → MFF v Plzni a dodnes je členem jeho organizačního výboru.

Až pojedu kolem Radyně ... CD, MC. ČRo Plzeň 1999.

MB

Kopřivová Jana

(26. 8. 1947 v Plzni)

zpěvačka, houslistka

Pochází z muzikantské rodiny, otec ovládal všechny smyčcové nástroje a harmoniku, sestry byly dlouholetými členkami pěveckého sboru → Česká píseň. Sama začínala v dětském rozhlasovém sboru, po absolvování studia houslí na plzeňské Konzervatoři hrála v muzice souboru → Úsměv a k tomu i sólově zpívala. Posléze se stala také sólistkou a houslistkou externích souborů → ČRo Plzeň - → Malé muziky a → Plzeňského lidového souboru. Zde natočila přes sto titulů, umístěných na gramofonových deskách, MC a CD těchto souborů anebo uložených v hudebním archivu ČRo Plzeň.

diskografie viz hesla Plzeňský lidový soubor, Úsměv, Bláha Z.

ZB

Košťál Arnošt

(18. 1. 1920 v Praze)

skladatel, upravovatel

Vystudoval kompozici na Státní konzervatoři v Praze jako žák R. Karla, O. Šína a K. Janečka. Byl spoluzakladatelem Lidového souboru konzervatoře a vystupoval sólově jako kytarista. Výrazně se podílel na formování uměleckého profilu → ČSSPT, kde od roku 1950 působil jako dramaturg, později jako umělecký vedoucí. Jako první se pokusil o doprovod lidových tanců symfonickým obsazením orchestru. Vyzval ke spolupráci renomované skladatele jako V. Somrha, F. Škvora, A. Očenáše či R. Drejsla, sám byl autorem hudby k folklorním tanečním scénám, např. *Rejdovské kolo* (1950), *Konopická* (1950), *Rejdovák* (1952), *Mák* (1954), *Zverbovaný* a *Na třeboňské hrázi* (1954). Se znalostí zdrojů folklorní hudby upravil osobitým způsobem i desítky lidových písní pro sóla i sbor. Pro → ČRo upravoval lidové písně a připravoval výkladové pořady. Stal se autorem hudby pro folklorní soubory na prvních třech → spartakiádách. V roce 1966 přešel z ČSSPT do Ústavu pro hudební vědu ČSAV a v letech 1980-1986 zúročil své znalosti a zkušenosti na AMU v Praze, kde přednášel etnomuzikologii. Napsal řadu scénických a filmových hudeb, ale i celovečerní balet *Studna lásky* na libreto J. Reimoserera (1963), hru se zpěvy a tanci *Bosorka* na libreto Z. Kočové (1965) a kantátu *Nikola Šuhaj* podle I. Olbrachta (1974).

Čeští skladatelé současnosti. Panton 1985.

Gardavský, Č. a kol.: Skladatelé dneška. Panton 1961.

Laštovková, L.: Čtyřicet let Československého státního souboru písní a tanců. ČSSPT, Praha 1988.

LL

Král Miroslav

(26. 6. 1927 v Blatně u Loun - 22. 9. 2000)

houslista, primáš

Studoval na pražské Konzervatoři hru na pozoun a pokračoval soukromě ve hře na housle u koncertního mistra České filharmonie S. Nováka. V době vojenské služby (1946-1948) hrál v dechové hudbě pražské vojenské posádky. Od roku 1951 byl houslistou orchestru → ČSSPT. Z něj se později vydělila cimbálová muzika, vděčící za svou oblibu vynikajícímu muzikantství všech hráčů, především primáše M. Krále. Ten vedl skupinu od roku 1955 do roku 1986, tedy plných 31 let. Nastudoval desítky partitur, významně se podílel na úspěších souboru, na zahraničních zájezdech i na oceněních, kterých se ČSSPT dostalo. Pro pražské studio → ČRo nahrával nejlepší

části repertoáru ČSSPT i úpravy lidových písní a tanců komponovaných pro rozhlasové pořady. Po odchodu z ČSSPT se stal špičkovým houslistou v orchestru FYSIO.

Laštovková, L.: Čtyřicet let Československého státního souboru písní a tanců. ČSSPT, Praha 1988.

LL

Krasnický Karel

(29. 1. 1937 v Praze)

dudák, upravovatel, organizátor

Vystudoval Fakultu všeobecného lékařství UK v Praze a vlastním povoláním je rentgenolog. K českému folkloru se dostal již na gymnáziu ve školním souboru písní a tanců, z něhož vznikl soubor →Blaňan, později skupina Blaňani. V souboru působil jako korepetitor, upravovatel, vedoucí orchestru lidových nástrojů a dudák. V sólové hře na dudy získal v šedesátých letech opakovaně nejvyšší ocenění v celostátních kolech soutěží lidové umělecké tvořivosti. Na lidové konzervatoři navštěvoval přednášky harmonie předního teoretika E. Hradeckého, které zásadním způsobem ovlivnily jeho přístup ke zpracování českého hudebního folkloru. Etnomuzikologické poznatky získal kromě soukromého studia také díky dlouholeté konzultační spolupráci s →J. Marklem. Mnoho let byl předsedou Ústředního poradního sboru pro lidovou hudbu ÚKVC v Praze, působil jako člen programové rady ve Strážnici, dosud je členem programové rady →MDF ve Strakonici. Jeho mnohaletá práce v oblasti zájmové činnosti byla oceněna v roce 1986 titulem Zasloužilý pracovník kultury.

V roce 1982 ukončil absolutoriem studium na Státní konzervatoři v Praze ve třídě L. Vachulky. Na téže škole vyučoval hru na dudy, dosud působí jako korepetitor na Taneční konzervatoři v Praze. Ve své folklorní činnosti se zaměřil výhradně na český materiál, zejména na jižní Čechy, kde prováděl terénní sběry. Upravil a natočil v rozhlasu a televizi množství českých lidových písní a tanců. Spolu s F. X. Thurim je autorem *Koncertu in Es pro dudy a komorní orchestr*, hrál na dudy ve Filmovém symfonickém orchestru, v orchestru Národního divadla i v dalších uměleckých tělesech. V posledních letech vede komorní soubor Camerata Rustica. Svými úpravami se snaží trvale poukazovat na zásadní vklad české lidové písně do základů evropského hudebního klasicismu.

České lidové písně. LP. Supraphon 1974.

R

Kraus Bohumil

viz Aktivity - Dudy a dudáci

Krček Jaroslav

(22. 4. 1939 ve Čtyřech Dvorech)

hudebník, organizátor, upravovatel, zpěvák, skladatel

Spolu se svými bratry, starším Vladimírem a mladším →Josefem, se už od dětství věnoval hudbě, prvním nástrojem byla piánová harmonika. Záhy byl přijat na pedagogické oddělení Hudební školy B. Jeremiáše, kde původní přání hrát na lesní roh díky problémům se srdcem nahradilo violoncello. V té době se stal členem souboru →Úsvit v Českých Budějovicích, kde se nejen poprvé setkal s kvalitní lidovou hudbou, ale kde také poznal stejně zaměřenou skupinu mladých lidí (J. Hovorku, pozdějšího vedoucího Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů, historika a spisovatele →J. Pecku a jeho pozdější ženu E. Kubíčkovou, herečku I. Janžurovou a další), z nichž mnozí se později ve folklorním hnutí výrazně uplatnili. V roce 1959 byl díky svému talentu a znalostem přijat rovnou do třetího ročníku pražské Konzervatoře, kde studoval kompozici u prof. Kabeláče a dirigování u prof. Lišky. Po absolutoriu v roce 1961 nastoupil jako hudební režisér →ČRo v Plzni, odkud odešel v roce 1967 opět jako režisér do Supraphonu v Praze. Od roku 1975 se věnuje výhradně kompozici a interpretační činnosti. Kromě toho je vynikajícím multiinstrumentalistou a sám také různé hudební nástroje staví - jak strunné, tak i bicí a dechové. Některé dokonce vymyslel, navíc ve svých nahrávkách povznesl různé zvukotvorné nástroje do třídy hudebních nástrojů.

Zájem o folklorní hudbu u něho zcela převážil již v období života a práce v Plzni - dirigoval zde →Malou muziku a →Plzeňský lidový soubor, byl sborníkem pěveckého sboru →Česká píseň, tedy všech významných externích studiových těles, zabývajících se zpracováním a interpretací folkloru. V té době opět spolupracoval se soubory →Úsměv a →Škoda Plzeň. V době pobytu v Praze byl pak přizván ke spolupráci s →Vycpálkovci. V roce 1967 se společně s choreografkou →A. Skálovou, zpěvákem →J. Pospíšilem a několika tanečnickými páry ze Souboru J. Vycpálka odtrhli a založili soubor →Chorea Bohemica jako formu autorského tanečně hudebního divadla. Konečně v roce 1975 založil svůj vlastní hudební soubor →Musica Bohemica. Jeho spolupráce s plzeňskou rozhlasovou redakcí však trvala i nadále. Koncem 60. let přivezl do Plzně Skupinu starých nástrojů, složenou z členů Pražských madrigalistů, s nimiž realizoval unikátní nahrávky, které rozčeřily hladinu folklorně orientované tvorby této doby. Radu rozhlasových nahrávek zde uskutečnila i Musica Bohemica. Jar. Krček sklízel mnohá ocenění, patřil také k nejúspěšnějším autorům mezinárodní rozhlasové soutěže Prix Bratislava. Jeho diskografie je velmi

rozsáhlá, patří do ní nosiče, kde se uplatnil jako autor, upravovatel, interpret či dirigent, množství nahrávek je také uloženo v archivech ČRo v Plzni a v Praze.

Český folklor. LP. Supraphon 1967.
 České vánoční koledy. SP. Supraphon 1968.
 České lidové písně. LP. Supraphon 1969.
 Čítankové lidové písně. Soubor SP, LP. Supraphon 1969-1970.
 České lidové muziky. LP. Supraphon 1970.
 Staré české lidové písně. LP. Supraphon 1972.
 Chorea Bohemica I, II. LP. Supraphon 1974, 1975.
 Lidové zpěvy vánoční. LP. Supraphon 1978.
 Dřevo se hudbou odívá. LP. Supraphon 1979.
 České lidové písně. LP. Supraphon 1980.
 Vánoční zpěvy z doby husitské. LP. Supraphon,
 Vianočné pastorále. LP. Opus.
 Christmas Carols Musica Bohemica. LP. Opus.
 Tradice a přítomnost české lidové hudby. LP. Supraphon 1982.
 Radujme se. Český rok v poezii říkadel a písní. LP. Supraphon 1983.
 České lidové písně. Cestami českých sběratelů. LP. Supraphon 1985.
 České a moravské lidové balady. LP, MC. Supraphon 1987.
 Nejstarší sbírka českých lidových písní. Kolekce ze Sadské.
 CD. Supraphon 1992.
 Hajej, nynej... Ukolébavky z Čech a Moravy. CD, MC.
 Supraphon 1992.
 České vánoční zpěvy. CD, MC. Supraphon 1992.
 České vánoce. CD. Proxima, b.d.
 Jaroslav Krček - Testamenti. CD. Panton 1993.
 Lidové písně/Musica Bohemica. CD. Primus 1993.
 K. J. Erben: Prostonárodní písně a říkadla. CD. Panton 1995.
 Ať píseň neustává. CD. IGF Trading.
 Legenda vánoční. CD. Musica Bohemica 1998.
 Chvála českých dud. CD. Plzeň 2000.
 Píseň to je touha. Film. ČT 1972.

Krček Josef

(9. 6. 1946 ve Čtyřech Dvorech)
 hudebník, upravovatel

S lidovou hudbou a písněmi se poprvé setkal v dětském souboru písní a tanců v Českých Budějovicích. Odtud odešel v patnácti letech do Plzně, aby se ve Škodovce vyučil slévačem. Stejně jako jeho dva bratři se však začal věnovat hudbě. Od roku 1969, kdy absolvoval na plzeňské Konzervatoři obor klarinet a zároveň získal od svého bratra →Jaroslava základy skladby, se věnuje převážně upravovatelské a pedagogické činnosti. Spolupracoval s několika folklorními soubory - v době svých plzeňských studií hrál v souboru →Úsměv, později se stal členem souboru →Skoda Plzeň, kde vytvořil společně s choreografkou →M. Hynkovou pozoruhodné hudebně-taneční kompozice. Profesionálně také působil v →ČSSPT. Nakonec přešel do souboru →Musica Bohemica, jehož

zaměření mu nejvíce vyhovovalo. Autorsky spolupracoval s Jar. Krčkem na většině nahrávek tohoto souboru.

Nástrojovou doménou Josefa Krčka jsou klarinet, tarogáto, zobcové flétny, malý cimbálek a dudy. Muzikantská zkušenost ovlivňuje jeho úpravy a kompoziční práce zpětně působí na vyzrállost jeho hry. Pro rozhlasová studia v Plzni a v Praze upravil několik set českých lidových písní a tanců, z nichž některé získaly ocenění v mezinárodní rozhlasové soutěži folklorních nahrávek Prix Bratislava. Jsou uloženy v hudebních archivech →ČRo.

Chorea Bohemica I. LP. Supraphon 1974.
 Lidové zpěvy vánoční. LP. Supraphon 1978.
 Husaři, husaři, Už jedou muziky. LP. Supraphon 1983.
 Hej, hej koleda - vánoční písně z Podkrkonoší. LP, MC.
 Supraphon 1985.
 České lidové písně. Cestami českých sběratelů. LP. Supraphon 1985.

ZB

Kröschlová Eva (roz. Schürerová)

(13. 12. 1926 v Praze)

tanečnice, pedagožka, choreografka, choreoložka

V letech 1949-1953 absolvovala mimořádné studium choreografie na AMU v Praze, již v předcházejících letech působila jako tanečnice. Její matka Jarmila Kröschlová, průkopnice moderního výrazového tance, která se ve svých kurzech věnovala i lidovému tanci včetně výuky podle sbírky J. Vycpálka, zpracovala koncem 40. let několik choreografií na motivy lidových obyčejů. V nich tančila v letech 1940-1950 i dcera Eva.

V roce 1948 se E. Kröschlová stala choreografkou Souboru slovanských tanců (*Zakarpatská suita*), poté působila v nově založeném Souboru Julia Fučíka (do roku 1964), kde vytvořila řadu choreografií, např. *Východoslovenská suita*, *Cipovičky*, *Odzemek*, *Mateník*, *Kalamajka*, *Husopasky*, *Horehronská žatva*, *Tanec z Moravských Kopaně*, *Píseň o kalině* ad. Za tanec *Starodávný* získala spolu s K. Bednářem stříbrnou medaili na Festivalu mládeže ve Varšavě (1955). Od roku 1952 pracovala jako pedagožka na DAMU v Praze (Doc. 1990), kde učila jevištní pohyb, rytmickou výchovu a lidový a historický tanec. V 50.-70. letech působila, právě tak jako její matka, jako instruktorka na školeních pro folklorní soubory, byla členkou porot LUT, přispívala do časopisů *Lidová tvořivost* a *Taneční listy*. Podílela se na tvorbě choreografie pro vystoupení folklorních souborů na prvních dvou spartakiádách. Zúčastnila se sběrů lidových tanců s V. Vycpálkem, →B. Bonušem a →Z. Soukupovou. Od roku 1985 vyučuje v různých kurzech historický tanec, od roku 1995 působí

ZB

v souboru La Fiamma a v roce 2000 založila soubor Chorea Historica. Spolupracovala také na realizaci činoherních děl (*Lidová suita* E. F. Buriana, režie *Staročeských vánočních her*).

Od roku 1961 je členkou choreologické skupiny International Council for Traditional Music při UNESCO (ICTM), která vypracovala metodu strukturální analýzy lidových tanců. Vydala řadu odborných a metodických publikací, např. *Cipovičky* (Praha 1950), *Polka* (Praha 1961, něm. 1967), *Tance a taneční hry pro Jiskry a pionýry* (s V. Mišurcovou a J. Popelovou, Praha 1969), *Kontratance různých končin* (Ostrava 1979), *Dobové tance 16.-19. stol.* (Praha 1981), *Polonéza* (Mladá Boleslav 1985), *Jevištní pohyb* (Praha 1988, 1998), *Kapitoly z dějin tance* (in: Dějiny umělecké kultury. Praha 1989), kapitola o dějinách lidového tance v rámci hesla Tschechische Republik (in: Musik in Geschichte und Gegenwart. Kassel 1998) a příspěvky k problematice klasifikace tanců, vydané v zahraničí.

red.

Krůta Václav

viz Soubory - Chorea Bohemica

Kunešová Manka

viz Soubory - Chodské trio

Kupilík Václav

viz Soubory - Mrákov

Kuželka Antonín

viz Soubory - Postřekov

sestry Kuželkovy

Freiová Marie, roz. Kuželková

(6. 6. 1945 v Domažlicích)

Hojdová Jana, roz. Kuželková

(12. 12. 1946 v Poběžovicích)

zpěvačky

Obě sestry pocházejí z rodu, který je proslulý po celém horním Chodsku výbornými zpěváky, muzikanty a tanečníky. Základy hudebnosti jim byly vrozeny a jejich další vývoj byl velmi ovlivněn rodinným prostředím. Již od osmi let vystupovaly s chodskými písničkami, které pro ně vybíral dědeček Josef Kuželka (1898-1974), houslista a varhaník. Jana, provdaná Hojdová, se po absolvování PF v Plzni stala učitelkou,

Marie, provdaná Freiová, vystudovala v Sušici Pedagogickou školu pro učitelky mateřských škol.

Sestry Kuželkovy patří mezi nejlepší a nejvyzrálejší chodské zpěvačky. Ke kvalitě jejich dua přispívá kromě jiného také sametový alt Jany a teplý soprán Marie. Pravidelně vystupují s →Konrádyho dudáckou muzikou z Domažlic, spolupracovaly také na většině jejich nahrávek pro rozhlas i na zvukové nosiče.

diskografie viz heslo Konrádyho dudácká muzika

Hytů v kraji pod Čerchovem. Film. ČT 1980.

Dotek země. Film. ČT 1985.

Kořeny. Video. Orbis Praha 1988.

Bul bych já to chlap. Video. KF Plzeň 1992.

ZB

Langhammerová Jiřina

(roz. Böhmová)

(25. 5. 1939 v Praze)

etnografka, výtvarnice, zpěvačka, tanečnice

Pochází z rodiny s výrazným kulturním a hudebním zaměřením. V letech 1959-1964 vystudovala na FF UK v Praze obory etnografie a folkloristika a české dějiny (PhDr. 1968). V průběhu studia pracovala v ÚLUV v různých odděleních, jako výtvarnice na sebe upozornila např. návrhy transformovaných zvykoslovných předmětů. V roce 1968 nastoupila do Národního muzea jako kurátorka sbírek lidového textilu a krojů, od roku 1993 působí ve funkci vedoucí národopisného oddělení. Ve své vědecké práci se orientovala zejména na terénní výzkumy, zaměřené na doznívání užití lidového kroje.

V praxi J. Langhammerové se výrazně propojovala etnografická a folklorní práce v odborné i tvůrčí poloze. Od mládí se aktivně věnovala zpěvu a tanci v souboru →Blaťan, později skupině Blaťani. Zde po léta spolupracovala v tvůrčím týmu se svou setrou →J. Hlavsovou a s →K. Krasnickým. Orientovala se hlavně na autentické podání jihočeských písní, dramaturgii a krojovou práci souboru. Natáčela pro →ČRo, účinkovala na mnoha folklorních festivalech, hlavně na →MDF ve Strakoncích a MFF ve Strážnici. Výrazná byla její tvůrčí a poradní činnost v oblasti krojové a kostýmní tvorby. Kromě Blaťanu spolupracovala se souborem →Hořeňák, navrhovala pro soubor →Mladina, rozsáhlé kostýmní vybavení vytvořila pro →ČSSPT a České umělecké studio. Působila jako členka odborných porot folklorních soutěží. Zaměřuje se také na tvorbu a režii folklorních pořadů, v posledních letech především v propojení hudebně tanečního projevu a kroje (pro festival ve Strakoncích, Valašské muzeum v Rožnově pod Radhoštěm, Veselý kopec, Národní muzeum apod.),

v roce 1992 získala za pořad *Kroj a prostředí* hlavní cenu MFF ve Strážnici.

Publikační činnost J. Langhammerové je velmi rozsáhlá (cca 70 titulů), nejvýznamnější jsou práce věnované problematice lidového oděvu (*Kroje jižních a západních Čech*. Strakonice 1986, *Výzdoba aplikací na lidovém oděvu a jeho doplňcích v českých zemích*. Praha 1987, *Stříhy lidového oděvu v českých zemích*. Praha 1981, *Lidový oděv v českých zemích*. Etnografický slovník 3. Praha 1990, *Lidová krajka v Čechách a na Moravě*. Strážnice 1992, *České lidové kroje*. Praha 1994, *Současný lidový oděv na Chodsku a jeho vývoj ve 20. století*. Sborník NM, řada A, XLIII, 1989, 1-2, s. 1-70 a mnohé další), publikace věnované zvykosloví (*Zvykoslovné předměty*. Praha 1979, *České vánoce*. Praha 1988, *Čas velikonoc*. Praha 1993 ad.) a souborné práce (např. *Die Volkskultur Südbohmens*. Sandl Rakousko 1999, *Czech Folk Art and Culture*. In: *A Thousand Years of Czech Culture*, Old Salem, USA 1996 ad.). V roce 1998 získala Cenu za nejvýznamnější počin v oboru národopisu (Petice za obnovu Národopisného muzea v Praze), kterou uděluje Národopisná společnost ČR. red.

Laštovková Libuše

(14. 2. 1926 v Praze)

redaktorka, folkloristka

Po absolvování Učitelského ústavu v Praze v roce 1945 učila do roku 1953 v Kamenici u Strančic. V letech 1964-1969 vystudovala obor hudební výchovy a defektologie na pražské PF UK. V letech 1953-1985 působila v hudební redakci →ČRo v Praze. V 50. letech uváděla do vysílání také velmi populární pořad *Píseň týdne*. V letech 1965-1974, kdy pracovala v redakci mezinárodní hudební výměny, odeslala do zahraničních rozhlasů stovky pořadů o české folklorní hudbě a lidových zvycích s odbornými komentáři. V redakci malých hudebních žánrů (1974-1985) uvedla cykly *Lidové písně v partiturách českých skladatelů*, *Čeští skladatelé a lidová hudba*, *Cesty po českých krajích*, *Cesty za lidovou písní se sběrateli z Čech*, →*Cesty za folklorem* a další. Z úzké spolupráce se Z. Lukášem a Jar. a J. →Krkovými vznikla řada vynikajících snímků, z nichž mnohé byly oceněny na mezinárodní rozhlasové soutěži Prix de Musique Folklorique, pořádané v Bratislavě od roku 1969.

V letech 1949-1959 byla členkou Souboru písní a tanců Josefa Vycpálka. Jako redaktorka pak tyto zkušenosti zúročila při své rozhlasové práci a přípravě velkého množství pořadů a cyklů s náměty z oblasti tradiční lidové kultury a folklorního hnutí. Ve svých rozhlasových relacích vytvořila prostor pro mnoho amatérských i profesionálních

souborů (např. →Vycpálkovci, →Dolina, →Čtyřlístek, →ČSSPT, →Musica Bohemica, Folklorní skupina Karla Krasnického), které zase naopak často čerpaly inspiraci z jejich pořadů. Z pravidelného pořadu připravila k vydání 12 sešitů pod titulem *Píseň týdne Československého rozhlasu* (Praha, 1955-1958) a sborník lidových písní z repertoáru nejoblíbenějších zpěváků ČRo *Zpívejte s námi* (Praha, 1955). Ke 40. výročí ČSSPT v roce 1988 připravila jubilejní sborník *Československý státní soubor písní a tanců*. Sestavila rovněž LP *Špalíček č. 1 - Nejznámější lidové písně z Čech a Moravy* (Panton 1984) a *České lidové písně. Cestami českých sběratelů* (s J. Peckou, Supraphon 1985). Přispívala do časopisu *Československý svět*, zejména články o lidových písních a krojích.

JR

Laudová Hannah (roz. Daňková)

(6. 1. 1921 v Libštátě, okr. Semily)

etnografka a etnochoreoložka

Zdroje, z nichž čerpala při svých rozsáhlých vědeckých studiích, sahaly hluboko do dětství, stráveného u prarodičů v Bělči nad Orlicí, kde žila uprostřed tradičního venkovského dění. V Praze pak studovala gymnázium, zakončené maturitou v roce 1940. V té době ji ovlivňovala např. tvorba E. F. Buriana a celá generace soudobých estetiků Mukařovského školy. V letech 1945-1949 vystudovala estetiku a národopis na FF UK v Praze (PhDr. 1952, CSc. 1958). Krátce pracovala v odborných institucích Ministerstva informací a osvěty (1949-1951) a jako vedoucí tanečního oddělení Ústředí lidové tvořivosti (1951-1954). Od roku 1951 působila jako vědecká pracovnice ÚEF ČSAV v Praze, a to až do roku 1980. I po tomto roce pak s ústavem spolupracovala na vybraných úkolech.

Odborná orientace H. Laudové byla zaměřena jak na kategorizaci lidových tanců, tak i na historické a estetické souvislosti a na etnologickou tematiku vůbec. Původně se chtěla věnovat uměnovědnému oboru tance, ale už první výzkumy v terénu (jižní Čechy, Morava, Slovensko) ji orientovaly především na dějiny studia lidových tanců včetně metodiky výzkumu a dokumentace. Jako členka taneční sekce International Council for Traditional Music (ICTM) při UNESCO se významně podílela na profilaci systému třídění tanců, moderních způsobů zápisu a vlastní identifikaci v rámci evropských souvislostí. Ke komplexnosti odborného zaměření přispěla řada terénních výzkumů, ale také studium archivních materiálů. Rozsáhlou publikační činností lze rozčlenit na práce historiografické (*Založení Českého lidu a jeho význam pro počátky české taneční folkloristiky*. Český lid 78, 1991, č. 3, ad.), edice dokumentů

a archivních pramenů (*Dokumenty o lidové slavnosti z roku 1836 při poslední korunovaci v Praze*. Edice Národní obrození. Část Čechy. Národopisná knižnice ÚEF ČSAV, Praha 1975, *Dokumenty o lidové korunovační slavnosti na Moravě*. Tamtéž, sv. 2, 1978, *Lidové slavnosti - jejich formy a funkce v jednotlivých dobách národního obrození*. Tamtéž, 1978), prameny lidové taneční tradice a systematika lidových tanců (*Tradice mečových tanců v lidové kultuře Československa*. Taneční listy 24, 1986, č. 3, *Starší české a německé párové tance ve světle srovnávacího studia*. Český lid 1996, č. 2, *Další pramen ke studiu českých tanců*. Originál soupisu 21 tanců z Litomyšlska z r. 1836. Český lid 51, 1957, ad.), bibliografie literatury ke studiu lidových tanců (např. *Taneční bibliografie* vydané Ústředním domem lidové umělecké tvořivosti v šedesátých letech), encyklopedické práce, práce z oblastí estetiky, soudobého divadla a scény, problematiku folklorního hnutí včetně otázek folklorismu (*Ještě k populární diskusi o folklóru*. Lidová tvořivost 1960, s. 282-284, *Český folklór znovu a nově*. Taneční listy 7, 1969, č. 5, ad.), bibliografie, recenze, rozhlasové relace apod. Mnohé studie, články či příspěvky z vědeckých konferencí byly vydány v zahraničí. Zároveň se H. Laudová významně podílela na vzniku a realizaci rozsáhlého videoprojektu → *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (ÚLK Strážnice 1994-1997).

Ve folklorním hnutí působila jako významný metodik a odborník, ale také aktivně. Patřila k zakládajícím členům → Souboru písní a tanců Josefa Vycpálka v Praze, od roku 1947 se podílela na programové přípravě festivalu ve Strážnici (autorsky připravila celkem 13 tématických pořadů), později pak na přípravě → FF Pardubice - Hradec Králové, spolupracovala na dalších festivalech a přehlídkách (poroty, přednášky, scénáře apod.). Problematice kulturně umělecké činnosti folklorních souborů věnovala i řadu článků a metodických materiálů (např. *K metodice práce souborů*. Taneční sborník, tanečním souborům 3, 1966 aj.).

Bibliografie prací Hannah Laudové. Bibliografická příloha č. 15 Národopisné revue 2001 (v tisku).

Pavlišťík, K.: Život spjatý s lidovým tancem. (K jubileu Hannah Laudové). Národopisná revue 1991, s. 49.

Stavělová D.: Významné jubileum PhDr. Hannah Laudové, CSc. Český lid 78, 1991, s. 136-137.

red.

Ledínský František

(24. 3. 1925 v Kovářově - 19. 6. 1989)

zpěvák

Patřil k zakládajícím členům smíšeného pěveckého sboru → Česká píseň, který vznikl v roce 1954 jako externí

studiový soubor plzeňské redakce → ČRo. Postupně se vypracoval na sólového zpěváka. Společně s → J. Horákem nazpíval v duetu celou řadu milostných i tanečních písní s doprovodem → Plzeňského lidového souboru a → Malé muziky. Nahrávky jsou uloženy v hudebním archivu ČRo v Plzni, řada z nich byla umístěna na gramofonových deskách. Později se soustředil na sólové zpívání s různými dechovkami (Lesanka, Plzeňka, Plzeňská dvanáctka, Čerchovanka) a stal se v této žánrové oblasti jedním z nejoblíbenějších západočeských zpěváků.

České lidové písně. LP. Panton 1969.

Jaromír Horák zpívá lidové písně. LP. Supraphon 1972.

Hrají a zpívají Plzeňáci I. LP, MC. Supraphon 1972.

Špalíček č. 1. LP. Panton 1984.

ZB

Lelek Stanislav

viz Osobnosti - Lelková Božena

Lelková Božena (roz. Malínská)

(11. 4. 1915 v Horní Branně u Vrchlabí - červen 1991)

choreografka, organizátorka

Pracovala jako učitelka ve Vrchlabí, i po odchodu do důchodu se však věnovala práci s folklorními soubory. Od mládí byla vychovávána v prostředí tradičního krkonošského folkloru a prostřednictvím své maminky Boženy Malínské, sběratelky a tanečnice, se učila lidovému nářečí, tradicím a tancům. Od roku 1945, kdy přesídlila do Vrchlabí, se začala věnovat práci v souborech Hořec a Krakonoš. V roce 1957 založila nový soubor písní a tanců Vrchlabí, který se o tři roky později přejmenoval na národopisný soubor → Horal a začal se věnovat výhradně krkonošskému folkloru. Kromě tanců nacvičených podle autentických zápisů B. Malínské se v repertoáru objevily i tzv. krkonošské poudačky - vyprávění v krkonošském dialektu. Pod vedením B. Lelkové soubor pracoval až do roku 1990, také většina choreografií z tohoto období nese rysy jejího osobitého stylu. Často spolupracovala s televizí a filmem jako odborný poradce při realizaci projektů z krkonošského prostředí.

Na její práci navázal syn Stanislav Lelek (21. 10. 1950 ve Vrchlabí). V 80. letech, kdy měl zakázanou činnost, alespoň zpracovával a doplňoval pro soubor Horal sběry písní, tanců a lidového vyprávění. V roce 1991 převzal vedení souboru po své matce.

DS

Lukáš Zdeněk

(21. 8. 1928 v Praze)
skladatel, redaktor

Absolvoval Učitelství ústav v Praze a v letech 1946-1952 působil jako učitel. Zároveň soukromě studoval skladbu u J. Řídkého. Na utváření jeho hudební řeči měl vliv i M. Kabeláč (konzultace v letech 1953-1964). V roce 1953 nastoupil jako hudební redaktor →ČRo v Plzni, kde pracoval až do roku 1964. Založil zde smíšený pěvecký sbor →Česká píseň, pro jehož repertoár zpracoval řadu úprav a který vedl osmnáct let. Spolupracoval s ním i po svém odchodu do Prahy. V Praze vstoupil do →ČSSPT, kde v letech 1964-1970 působil jako sbormistr Ženské pěvecké skupiny ČSSPT a v letech 1975-1979 vedl Ženskou komorní skupinu. Ta pod jeho vedením zaznamenala velké úspěchy, realizovala také jeho skladby (např. pořad *Devět artikulí*, připravený spolu s choreografkou →A. Skálovou aj.).

Jako znalec lidové hudby a zároveň renomovaný skladatel vedl programy důsledně cestou koncertního uvádění lidových písní. Nejzdařilejší partitury byly nahrány v pražském studiu ČRo (*Český rok, Hádání, hrání, milování*), pro plzeňské i pražské studio zkomponoval také řadu zdařilých úprav českých lidových tanců, které vyjadřují jeho českou muzikálnost a hluboké pochopení lidové hudby. Mnohé z jeho úprav lidových písní jsou stále v repertoáru souborů i sborových těles, např. →Souboru J. Vycpálka, kde s nimi pracovala choreografka →E. Rejšková. Kromě toho se uplatnily v různých interpretacích na řadě nosičů. Těžiště jeho tvorby je ovšem ve vážné hudbě. Význačný podíl mají vokální kompozice, výrazné jsou i skladby instrumentální, ukazující na přesný smysl pro nástrojové barvy. Dostalo se mu četných uznání v soutěžích, především sborových. Jeho dílo bylo oceněno např. v rozhlasové soutěži OIRT (Mezinárodní organizace rozhlasu a televize) i v mezinárodní rozhlasové soutěži folklorních snímků Prix Bratislava.

Čeští skladatelé současnosti. Panton 1985.

Zdeněk Lukáš. Hudební informační středisko CHF. Praha, 1980.
Bokůvková, V.: Zakladatel České písně. Plzeňský deník, 1993, 20. 8., s. 6.

Laštovková, L.: Čtyřicet let Československého státního souboru písní a tanců. ČSSPT, Praha 1988.

České lidové písně. LP. Supraphon 1969.

Věneček. Ženské sbory na lidové motivy. LP. Supraphon 1982.

LL

Macháčková Jaroslava

viz Soubory - Krušnohor

Malcová Zuzana

(27. 11. 1954 v Praze)
manažerka, etnografka

Vystudovala gymnázium v Kladně (1971-1975) a národopis na FF UK v Praze (1978-1983, PhDr. 1985). V letech 1975-1983 pracovala jako knihovnice ve Státní vědecké knihovně v Kladně a pak do roku 1984 jako vychovatelka na Stavebním učilišti. Od roku 1984 působí na Ministerstvu kultury ČR, nejprve jako referentka ZUČ a od roku 1991 ve funkci ředitelky odboru regionální a národnostní kultury. Podílí se na organizaci soutěží a přehlídek ZUČ a kulturních aktivit národnostních menšin. Řídí činnost ÚLK ve Strážnici a má výrazný vliv na státní péči a podporu tradiční kultury a folkloru. Významně přispěla ke vzniku projektů videodokumentace →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (1992-1997) a *Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v ČR* (od roku 1998), realizovaných ÚLK Strážnice. Byla iniciátorkou folklorních akcí organizovaných ke 100. výročí →NVČ (1995), koncertů folklorních souborů na festivalu →Pražské jaro (1997), je autorkou koncepce folklorních pořadů v rámci akce Praha 2000 - Evropské město kultury. Prosadila do kulturní politiky, přijaté vládou ČR v roce 1999, oblast péče o tradiční lidovou kulturu a od roku 2000 se z její iniciativy rozpracovává projekt Nositelé tradic, vycházející z mezinárodních koncepcí UNESCO. Zasadila se také o realizaci publikací *Slovník folklorního hnutí na Moravě* (Strážnice 1997) a *Slovník folklorního hnutí v Čechách*.

W

Málek Jan

(18. 5. 1938 v Praze)
skladatel, upravovatel

Po gymnáziu v Praze vystudoval na Státní konzervatoři v Praze obory lidových nástrojů a skladby. V letech 1963-1976 pracoval v plzeňském studiu →ČRo, nejprve jako hudební režisér, později byl dramaturgem Plzeňského rozhlasového orchestru. Od roku 1976 působil až do roku 1999 jako hudební režisér pražského rozhlasového studia, kde realizoval mnohá natáčení s amatérskými folklorními soubory. Napsal přes 300 úprav lidových písní a tanců, a to převážně pro externí soubory ČRo Plzeň →Malou muziku a →Plzeňský lidový soubor, další pro pražskou redakci a také pro nejrůznější amatérské i profesionální soubory. Mnoho z nich je uloženo v hudebních archivech ČRo v Praze a v Plzni. Zajímaly ho nejen české, ale i moravské a slovenské písně a tance. Jeho hlavním zájmem jsou však skladby vážné hudby, komorní i symfonické, v nichž se

často inspiruje hudebním folklórem anebo folklorní materiál přímo využívá (např. *Koncert pro dudy, smyčce a bicí nástroje, Písňe a tance z jižních Čech pro housle a lidový soubor*).

ZB, LL

Markl Jaroslav

(14. 6. 1931 ve Dvoře Králové nad Labem - 28. 12. 1985)
folklorista

Po maturitě na reálném gymnáziu vystudoval v letech 1949-1953 hudební vědu a národopis na FF UK v Praze (PhDr., CSc. 1956) a krátce působil jako asistent na katedře hudební vědy. Od roku 1958 až do své smrti pracoval jako vědecký pracovník v ÚEF ČSAV v Praze, zároveň přednášel hudební folkloristiku na FF UK. Od mládí se hudbou zabýval i aktivně, už na gymnáziu založil studentský orchestr a hrál v něm na lesní roh, zároveň začal komponovat a upravovat. Od roku 1951 externě spolupracoval s Ústředním domem lidové tvořivosti, později pak působil jako člen hudebně folkloristické sekce Ústavu pro kulturně výchovnou činnost. Přípravoval přednášky a konzultace pro soubory, zasedal v porotách, spolupracoval na koncepci i realizaci folklorních festivalů (např. MFF Strážnice). Díky svým nebývalým jazykovým schopnostem zprostředkovával množství informací ze zahraničí.

Je autorem celé řady publikací a studií, které výrazně posunuly bádání v české hudební folkloristice. Zaměřoval se na široce založený výzkum lidové hudebnosti v Čechách v době národního obrození včetně kritické analýzy nej starších sbírek českých lidových písní (sbírka Hostinského, Jana Jeníka z Bratřic, guberniální sběry, sbírka ze Sadské, stěžejní dílo *Nejstarší sbírky lidových písní* a další). Stanovil principy klasifikace a katalogizace nápěvů lidových písní. Pozornost věnoval také problematice lidových hudebních nástrojů a lidové instrumentální hudbě, kromě jiného se zabýval i typologií dud a dudáckou hudbou (*Dudy a dudáci*, 1962 ad.). Prováděl rozsáhlé sběry lidových písní včetně zpěvu a hudby kladenského a pražského dělnictva.

Spolupracoval s rozhlasem a televizí, pro něž připravil řadu hudebních pořadů, sestavil několik antologií nahrávek, např. *Lidová hudba na Chodsku* (Supraphon 1962), *Authentic Folklore from Czechoslovakia* (Artia 1983). Napsal scénář k oceněnému dokumentárnímu filmu *Dudy a dudáci* (1970). Od roku 1982 byl členem International Folk Music Council při UNESCO a pracoval v sekci pro lidové hudební nástroje a pro staré prameny evropského hudebního folkloru.

Jaroslavu Marklovi na paměť i k počt. Český lid 73, 1986, č. 4, s. 243n.

Vařeka, J.: Za PhDr. Jaroslavem Marklem, CSc. Národopisný věstník československý 1986, s. 110-112.

red.

Merhautová Jana

(5. 2. 1930 v Praze)

redaktorka, folkloristka

Na Státní konzervatoři v Praze vystudovala klavír. V letech 1952-1985 pracovala v hudební redakci →ČRo v Praze jako dramaturg pořadů připravených ze zahraniční lidové hudby. Přípravovala však i pořady o českém hudebním folkloru (zejména 1970-1974), do vysílání uvedla soubory →Chorea Bohemica a →Musica Bohemica. Přípravovala pořady a cykly *Hudební abeceda, S písní kolem světa, Barevný zpívající svět, Klenotnice zahraničního folkloru, Národy zpívají a tančí, Encyklopedie lidových hudebních nástrojů z celého světa* a další. V letech 1986-1987 externě spolupracovala na pořadech lidové hudby okruhu Československo. Je autorkou *Alba lidových písní a lidových nástrojů národů Sovětského svazu* a *Alba lidové hudby Skandinávie* (vydal Supraphon).

Běhal, R.: Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu. Praha 1992.

LL

Miegl Jiří

(12. 4. 1927 v Českých Budějovicích)

zpěvák

Vyučil se obchodním příručím a od svých osmnácti let spolupracoval s budějovickým rozhlasem, zpíval jihočeské písně. V rozhlasovém folklorním souboru, který vedl hudební redaktor J. Dvořák, se postupně uplatňoval jako sólový zpěvák. V roce 1953 nastoupil do Jihočeského divadla jako člen pěveckého sboru, v roce 1961 přijal angažmá v plzeňské operetě. Od té doby měl více možností k časté spolupráci s folklorní redakcí plzeňského rozhlasu, kam jezdil už od roku 1954, kdy jeho barevný bas objevil →Z. Lukáš pro →Plzeňský lidový soubor. Natáčel lidové písně, vystupoval při veřejných nahrávkách, stal se i moderátorem pravidelného cyklu pořadů →*Cesty za folklorem*. Doménou J. Mieglu byly zejména písně veselé, žertovné. Kromě Plzeňského lidového souboru spolupracoval také s →Malou muzikou a kapelou →Úsměv. Mnoho nahrávek je uloženo v archivu →ČRo Plzeň.

Medailon Jiřího Mieglu. LP. Provox Plzeň 1992.
další diskografie viz heslo Plzeňský lidový soubor

Píseň to je touha. Film. ČT Praha 1972.
Proč dudáci tupají. Film. ČT Praha 1990.

ZB

Mikulenková Jiřina (provd. Vašková)

(27. 5. 1928 v Rožnově pod Radhoštěm - 10. 8. 1995)
zpěvačka, tanečnice

Vystudovala učitelský ústav ve Valašském Meziříčí (1943-1947), v roce 1948 odešla do Brna, kde studovala pedagogiku na MU. V letech 1950-1968 působila profesionálně v →ČSSPT v Praze. Od roku 1989 pracovala jako korepetitorka tance na AMU.

Vyrostla v hudební rodině, kde všichni zpívali či hráli na nějaký nástroj. Záhy začala zapisovat lidové písně a zpívala s cimbálovou muzikou M. Švrčiny z Valašských Klobouk. Po příchodu do Brna se stala členkou Valašského krúžku, kde vytvořila pěvecké duo s V. Šušlíkovou - Böhmovou. S pražským →Souborem Josefa Vycpálka se v roce 1949 zúčastnila Světového festivalu mládeže a studentstva v Budapešti a v témže roce zvítězila v pěvecké soutěži na vsetínském národopisné výstavě Valašsko v práci. Byla členkou Moravského souboru lidových písní a tanců, po odchodu do Prahy v roce 1950 působila nejdříve jako zpěvačka a tanečnice ČSSPT, později jako členka souboru →Dolina, spolupracovala také s pražským folklorním souborem →Kytice. Proslavila se ve filmu *Zítřka se bude tančit všude* (1951, režie V. Vlček), kde zastupovala představitelku hlavní role v pěveckých číslech a uplatnila se i v jedné z menších rolí.

Pisničky zpod Radhoště. LP. Supraphon 1979.

red

Mišurcová Věra (roz. Vrabelová)

(9. 2. 1926 v Paříži, Francie)
pedagožka

Po absolvování studia pedagogiky a psychologie na FF UK v Praze (PhDr. 1952) působila až do roku 1993 jako vědecká pracovnice v Pedagogickém ústavu J. A. Komenského ČSAV v Praze a věnovala se problematice výchovy dětí předškolního věku (CSc. 1961). V letech 1968-1974 byla lektorkou pedagogiky na Univerzitě 17. listopadu v Praze. V roce 1948 se zúčastnila založení Světové organizace pro předškolní výchovu OMEP, později pracovala v řadě dalších mezinárodních organizací, zabývajících se výchovou, vzděláváním a zájmy dětí. Od roku 1991 je předsedkyní české sekce DCI (Defence for Children International) - Sdružení zastánců dětských práv.

V době studií absolvovala taneční školu J. Kröschlové a od roku 1947 byla tanečnicí →Souboru písní a tanců Josefa Vycpálka. V roce 1949 se stala spoluzakladatelkou taneční skupiny pražského Vysokoškolského uměleckého souboru, který posléze také umělecky vedla. Svě odborně zaměření a zájem o lidové umění propojila do koncepce estetické výchovy dětí předškolního věku. Zpracovala *Hry se zpěvem /pro mateřské školy/* (Praha 1958), které se dočkaly dalších šesti vydání. Vydala celou řadu odborných a metodických prací, např. *Hra a hračka v životě dítěte* (Praha 1980, spoluautoři J. Fišer, V. Fixl), *Děti, hry a umění* (Praha 1997, spoluautor M. Severová), *Zpívánky - jaro, - léto, - podzim, - zima* (Praha 1986, 1987, 1988), *Dětský folklor a dnešní rodina* (in: Zpívejte v rodině. Praha 1986, s. 38-42), *Hry nejmenších a výchova uměním* (in: Společensví dětí a kultura. Strážnice 1997, s. 198-201) ad. Mnohé z jejich studií jsou cennými podklady pro práci dětských folklorních souborů.

Kdo je kdo v České republice na přelomu 20. století. Praha 1998, s. 391.

ZM

Mišurec Zdeněk

(18. 10. 1925 v Malenovicích, okr. Zlín)
etnograf, hudebník, organizátor

Po maturitě na reálném gymnáziu ve Zlíně (1944) studoval skladbu na pražské Konzervatoři u E. Hlobila (1945-1946), poté národopis a hudební vědu na FF UK v Praze (1945-1952, PhDr. 1952). Byl zaměstnán jako vedoucí cimbálové muziky Uměleckého vojenského souboru letectva Vítězná křídla (1954-1956), vedoucí úseku společenských věd v Krajském vlastivědném ústavu ve Zlíně a zástupce ředitele pověřený dobudováním Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm (1956-1959), vedoucí výzkumu ÚLUV v Praze (1960-1963) a vědecko-technický pracovník ÚF ČSAV v Praze (1963-1990), kde spoluzakládal a řídil práci oborového střediska vědeckých informací a v rámci své činnosti na úseku oborové bibliografie spolupracoval též s bratislavskou redakcí časopisu Musikethnologische Jahresbibliographie Europas.

Od roku 1946 byl členem pražského →Slováckého krúžku, v roce 1947 inicioval založení cimbálové muziky v rodných Malenovicích, která se stala základem místního Valašského krúžku. Od roku 1948 byl členem a vedoucím muziky →Souboru Josefa Vycpálka, poté instruktorem a kontrášem cimbálové muziky pražského Vysokoškolského uměleckého souboru ČSM (1950-1951). V 50. a 60. letech externě spolupracoval s redaktory pražského rozhlasu na přípravě folklorních

pořadů, v 80. letech připravoval programy také pro pražskou televizi (např. cyklus *Za lidovou písní do Prahy*). Podílel se na dramaturgii a realizaci prvních deseti ročníků →Setkání pražských lidových muzik, je spolupracovníkem →IPOS - →ARTAMA, →FoS a dalších organizací (školení folklorních souborů, člen hodnotících komisí aj.). Od r. 1970 je dramaturgem a kontrášem pražské cimbálové muziky →Dolina, která úzce spolupracuje s →Valašským krúžkem a valašským souborem Krušpánek v Praze. Jako člen hodnotící komise a autor pořadů se podílí na přípravě MFF ve Strážnici, za pořad *Věk dětský*, věnovaný 180. výročí narození K. J. Erbena, získal v roce 1991 Cenu MFF, za pořad *Pomněnky*, vztahující se k lidovým slavnostem na →NVČ, byl oceněn titulem laureát MFF, od roku 1995 je členem senátu festivalu. Autorsky spolupracuje rovněž s pořadateli →MDF ve Strakoncích a →FF Pardubice - Hradec Králové. Do poválečného folklorního hnutí v Čechách a na Moravě zasáhl výrazně v souladu se svou národopisnou erudicí. Připravil např. reedici sbírky K. J. Erbena *Prostonárodní české písně a říkadla 1-6* (Praha 1984-1990) a *Výstavní zpěvník Jana Pelára* (Praha 1995). Do tisku též připravil rukopisnou sbírku A. Kubeši *Valašské darebnice (a pijácké zpoza Radhošča a Javorníků)* a komentovanou edici korespondence a rukopisů studií L. Janáčka, uložených v dokumentačních fondech Etnologického ústavu AV ČR v Praze.

Orel, J.: PhDr. Zdeněk Mišurec padesátiletý. Národopisné aktuality 11, 1975, s. 286-288.

Thořová, V.: Jubileum PhDr. Zdeňka Mišurce. Český lid 82, 1995, s. 346-348.

Vařeka, J.: Jubileum PhDr. Zdeňka Mišurce. Národopisné aktuality 22, 1985, s. 182-183.

Vařeka, J.: Pozdrav Zdeňku Mišurcovi k šedesátinám. Český lid 72, 1985, s. 246-247.

red.

Mlíkovská Jiřina (roz. Kovářiková)

(3. 2. 1925 v Plzni)

tanečnice, choreografka, pedagožka

Po absolvování klasického gymnázia v Plzni navštěvovala v letech 1932-1935 Dalcrozovskou rytmiku M. Schneiderové a 1935-1944 balet u M. Tarnowské, J. Judla, Z. Šemberové. Baletem se potom zabývala profesionálně v Městském divadle v Plzni, v Národním divadle, na pražské Konzervatoři a v letech 1950-1954 na AMU (choreografie). Kromě toho začala brzy působit i v profesionálních folklorních souborech, v letech 1950-1960 pracovala jako choreografka a několik let jako vedoucí taneční složky →ČSSPT, v letech 1960-1985 jako choreografka a vedoucí baletní složky →AUS VN.

V letech 1984-1999 působila jako externí pedagog choreografie na taneční katedře AMU v Praze.

Na všech svých působištích vytvořila množství významných choreografií, např. pro Lidový soubor konzervatoře *Pásmo lidových tanců* (1949), v Národním divadle choreografii v činohře *Jánošík* (1949) či *Lašské tance* L. Janáčka (1970). V Janáčkově divadle v Brně byla až do roku 1984 zařazována choreografie *Prodané nevěsty* (1960), další klasická díla zpracovala pro Divadlo na Kladně. V ČSSPT např. *Myjavský čardáš* (1951, hudba V. Sommer), *Jihočeské maškary* (1952, A. Košťál), *Polka* (1952, z *Prodané nevěsty* B. Smetany), *Holubička* (1954, V. Jelínek), *Slovácké dožínky* (1955, A. Košťál). Mnohé se staly kmenovým repertoárem souboru na dlouhá léta. Od roku 1953 se dramaturgie ČSSPT zaměřila i na větší jevištní celky. První dílo tohoto typu vytvořila J. Mlíkovská v roce 1954 zpracováním podkrkonošské pohádky *Pan vrchní a čert* na hudbu V. Jelínka. AUS VN nastudoval *Český dupák* (1950, hudba O. Flosman), *Starodávny II* (1952, na hudbu L. Janáčka), *Skočná* (1953, V. Trojan) ad. Jinak v době působení v AUS zpracovávala jako vedoucí choreografka baletní složky jevištní stylizace folkloru jen výjimečně, záleželo to mj. také na přítomnosti specificky vzdělaných tanečníků ve vojenské prezenční službě. Celosouborové programy čerpaly z již nastudovaného osvědčeného kmenového repertoáru. Teprve po roce 1982 se vznikem Žofinských letních programů pro naše i zahraniční turisty mohla dramaturgicky ovlivnit novou tvůrčí objednávku a do programů taneční skupiny souboru zařazovala stylizovaný lidový tanec: *Polka* z opery *Prodaná nevěsta* (1960), *Lašské tance* L. Janáčka (1970), *Slovácké tance č. 15, 2, 7, 9* A. Dvořáka (1973-1974), *Zlomky života a snu* (1975, V. Klusák, na texty motáků Marušky Kudeřikové) aj. Choreografie *Prodané nevěsty* v podání ČSSPT byla natočena Čs. televizí (1975, režie V. Kašlík).

V rámci svého pedagogického působení učila J. Mlíkovská také v kurzech pořádaných organizací →IPOS - →ARTAMA v Praze nebo ve →Škole folklorních tradic v Jihlavě. Vydala několik odborných a metodických publikací: *Choreografické etudy* (Praha 1964), *Vybrané kapitoly z choreografie* (skripta AMU, Praha 1990), *Choreografické výklady a etudy* (Praha 1995) a studií v Tanečních listech (1981-1999).

JM, JR

Mokren Aleš

(4. 4. 1965 v Pardubicích)

organizátor, hudebník, scénárista

Absolvoval Matematicko-fyzikální fakultu UK v Praze (Mgr. 1989) a pracuje v pardubickém závodě

Synthesisia. Od roku 1981 působil v pardubických hudebních souborech jako hudebník a zpěvák (→Lipka, →Radost, Mláďí), v 90. letech se stal organizačním a posléze uměleckým vedoucím souboru →Karmazín. V roce 1999 založil spolu se svou ženou Marií Mokrenovou soubor →Baldrián. Podílel se na organizaci soutěže dětských zpěváků →Zpívej ptáčku, zpívej a byl iniciátorem vydání několika zpěvníků k této soutěži. Upravuje lidové písně a jako autor scénáře připravil se souborem Karmazín vánoční pásmo *Co to nového neslychaného* a úspěšné jevištní zpracování *České mše vánoční J. J. Ryby* (1995). Jako hudební režisér se podílel na vydání MC a CD souborů Radost, →Kohoutek a Karmazín.

V Pardubicích postupně zakládá a organizuje obnovení tradic zvykoslovného roku pod názvem *Český rok*. Tato rozsáhlá akce obsahuje několik programů a další neustále přibývají: *Tříkrálová obchůzka*, *Masopust*, *Vynášení Smrti*, *Lidové velikonoce*, *Stavění máje*, *Svatojánská noc*, od roku 2000 *Martinské posvícení* a *Mikulášský průvod*. Organizuje také každoroční →Setkání pardubických lidových muzik (od roku 1993) a od počátku se podílí na organizaci festivalu Pardubice - Hradec Králové (1992), kde je zároveň autorem programu *Pernštýnská noc*. V roce 1998 byl spoluautorem výstavy *Český rok - lidové obyčeje na Pardubicku dříve a nyní* uspořádané Východočeským muzeem v Pardubicích i stejnojmenného katalogu. Vydal zpěvník vánočních koled souborů Karmazín a Kohoutek *Aj vánoce nastaly ...* (s I. Dostálovou a A. Skopovou, Pardubice 1991) a zpěvník písní Karmazínu *Zpívej ptáčku, zpívej* (Pardubice 1992). Výrazně se podílí na organizaci nového Evropského festivalu tradic a folkloru Tradice Evropy, který se za účasti zahraničních a českých souborů koná v Pardubicích, Chrudimi a Ústí nad Orlicí, zároveň je jeho prezidentem. Je autorem projektu *Folklor na internetu*, kde prezentuje aktuality z folklorního dění na internetové adrese www.folklor.cz.

Zazpívej kohoutku vesele ... MC. Chrudim 1995.

Rozdáváme radost. CD. Pardubice 1997.

Vyšívané Karmazínem. CD. Pardubice 1999.

Ryba a la Karmazín. Film. ČT Praha 1996.

JV

Nagyová Jana

viz Soubory - Jaro Ústí nad Orlicí

Navrátil Kliment

(1. 7. 1925 v Bukovanech, okr. Hodonín)

hudebník, tanečník, organizátor

Maturoval na reálném gymnáziu v Kyjově (1944) a vystudoval Vysokou školu zemědělskou v Brně, odbor

lesnický (Ing. 1949). V letech 1952-1961 byl zaměstnán u Státních lesů v Prešově a Košicích, poté až do roku 1986 pracoval na Ministerstvu zemědělství, lesnictví a vodního hospodářství v Praze. Do folklorního hnutí se zapojil v roce 1942, kdy se stal kontrášem cimbálové muziky Slováckého krúžku v Kyjově a vedoucím nácviku písní a tanců chasy v Kyjově - Nětčicích. Od roku 1945 byl tanečníkem Úlehlova Moravského tanečního a pěveckého sboru v Brně, kde další období do roku 1950 působil jako kontráš a zpěvák. V roce 1947 se podílel na založení nové cimbálové muziky Slováckého krúžku v Kyjově. Po příchodu do Prahy se stal kontrášem muziky pražského →Slováckého krúžku a od roku 1985 je jejím primášem. Stal se také členem Programové rady krúžku, která byla ustavena v roce 1987. Zabýval se udržováním a obnovou lidových tradic na Kyjovsku (např. rekonstrukce kroje), zapisoval lidové písně. Od roku 1986 je členem hodnotitelské komise soutěže ve verbuňku na MFF ve Strážnici.

Vinkler, J.: Praha a moravští Slováci. Praha 1996, s. 217.

red.

Nejdl Josef

viz Soubory - Mrákov

Novák Miroslav

viz Soubory - Úsměváček

Novák Petr

(20. 2. 1936 v Jablonci nad Nisou)

etnochoreolog

V roce 1961 absolvoval na FF UK v Praze obor historie a etnografie. V letech 1963-1972 pracoval v ÚEF ČSAV (CSc. 1968, PhDr. 1970), současně studoval taneční tvorbu a historické tance u J. Kröschlové. Svou kandidátskou práci zaměřil na lidové tance z horního Pojizeří. Po nuceném odchodu z ČSAV z politických důvodů působil v letech 1973-1975 jako dramaturg →ČSSPT (např. *Devatero kvítí*, s V. Bártou, pořad oceněný Mezinárodním svazem novinářů). V letech 1975-1981 byl pracovníkem Divadelního ústavu a současně externím učitelem na Divadelní fakultě AMU v Praze. Byl jedním ze zakládajících členů souboru →Chorea Bohemica, významné byly jeho koncepce strážnických festivalových pořadů (*Dotýkání krásy*, 1976, *Vítej nevěsto*, 1977, *Lid své země*, 1981).

Od roku 1981 působil ve Spolkové republice Německo na univerzitách v Mnichově a v Kolíně. Spolupracoval zde s profesionálními divadly a rozhlasovými stanicemi, kde zúročil své zkušenosti z tvorby pro →ČRo (spolupráce při

přípravě pořadů cyklu →*Cesty za folklorem*). Ve své odborné práci se zaměřoval na evropskou lidovou taneční kulturu, její specifika a vzájemné prolínání, později také na inscenování folkloru ve scénických formách. Publikoval řadu odborných statí v českých i zahraničních časopisech, např. *K otázkám studia mladších vrstev lidových tanců* (Český lid 56, 1969, č. 6, s. 325-332), *Zamyšlení nad festivaly* (Národopisné aktuality 16, 1979, č. 4, s. 281-286), *Současný stav, žánrové tendence, dramaturgické problémy a potřeby dalšího rozvoje muzikality v oblasti folklorních souborů* (Divadelní ústav, Praha 1980), *Gesellschaftsklima und seine Projektion im Gebrauchstanzrepertoire Böhmens im 19. Jahrhundert. Bohemia* (Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder 31, 1990, 1, s. 21-37) ad. Je členem mezinárodních společností, např. UNESCO - International Theater Institut, Deutscher Bundesverband Tanz.

Holeňová, J.: Jubilea - PhDr. Petr Novák, CSc. Taneční listy 1996, č. 2, s. 5.

Jančář, J.: Strážnická ohlédnutí. Strážnice 1995, s. 97, 99, 100.
Mannheims, H.: Volkskundlerinnen und Volkskundler im Rheinland heute. In: Rheinisches Jahrbuch für Volkskunde, Beiheft 2, 1995, s. 46-49.

LV

Novenková Věra

(2. 10. 1924 v Boskovicích)
zpěvačka, sběratelka

Zpěv vystudovala soukromě u H. Pírkové v Brně, od šestnácti let hrála a zpívala v Městském divadle v Boskovicích. V roce 1950 se stala členkou →ČSSPT, kde působila až do roku 1963 jako zpěvačka a přední sólistka. V 50. a 60. letech byla častým hostem pražského studia →ČRo, kde natočila desítky českých lidových písní s orchestrem ČSSPT, se Souborem Čeňka Holase, →Souborem Josefa Vycpálka a s Vysokoškolským souborem Zd. Nejedlého (→Gaudeamus). Jemný soprán a přirozené pojetí lidových písní ji přeuročovaly k interpretaci především lyrických textů. Její přednes oceňoval kromě jiných i →K. Plicka, který ji uváděl při svých přednáškách jako vzorovou interpretku. S manželem Jánem Novenkem, tanečníkem a choreografem, zapisovali lidové písně, tance i zvyky. Výsledky své činnosti pak přenášeli do amatérských souborů, spolupracovali tak např. se souborem Zd. Nejedlého, s Břeclavanem a dalšími.

Laštovková, L.: Čtyřicet let Československého státního souboru písní a tanců. ČSSPT, Praha 1988.

LL

Oberfalcerová Marie

(6. 5. 1943 v Nové Vsi u Českých Budějovic)
organizátorka, tanečnice, choreografka

Vystudovala gymnázium v Prachaticích (1957-1960), Osvětovou školu pro knihovníky v Praze (1965-1968) a pětisemestrální kurs taneční pedagogiky pro učitele tanečních oborů LŠU na AMU v Praze (1973). Od roku 1960 se v různých organizacích profesionálně zabývala zájmovou činností dětí a mládeže. Od roku 1990 je vedoucí Uměleckého studia Domu dětí a mládeže v Českých Budějovicích. Její Taneční studio, Taneční školičku a Folklorní přípravku navštěvuje každoročně 600 až 650 dětí.

V letech 1960-1980 byla členkou českobudějovického souboru →Úsvit, tehdy pod vedením →Z. Soukupové, v posledních letech vedla taneční průpravu. Byla členkou souboru Stylizace a spolupracovala zde s režisérem →V. Bártou na přípravě komponovaného pořadu *Holky, dudy a svět*. Jako učitelka LŠU v Českých Budějovicích založila a vedla v letech 1977-1982 podle vzoru pražské Státní konzervatoře třídu lidového tance, jejíž žáci vystupovali nejprve jako přípravka Úsvitu, po osamostatnění jako Folklorní soubor LŠU České Budějovice a od roku 1982 pod názvem Jihočeský folklorní soubor →Furiant. M. Oberfalcerová v něm působila jako vedoucí taneční složky a umělecká vedoucí, začala se uplatňovat i jako choreografka: *Furiant* (1983), *Obkročák* (1991), *Chodská polka* (1978), *Mateníky* (1980), *Ježek* (1986), *Rejdovák a rejdovačka* (1993) aj. V roce 1988 spoluzaložila soubor Malý Furiant. Zabývá se především folklorními materiály jižních a jihozápadních Čech, národopisných oblastí Kozácka, Blat a Doudlebska. Často spolupracovala se →Z. Soukupovou, ale i s dalšími etnografy, choreografy a muzikanty (S. Kovář, K. Oberfalcer, J. Štochlůvá, J. Kraus, manželé →Čumpelíkovi, →F. Bonuš aj.).

V letech 1977-1983 se věnovala spolu s manželem Karlem Oberfalcerem, dlouholetým tanečníkem a organizačním vedoucím →Prácheňského souboru, také vzdělávací a osvětové činnosti pro jihočeské folklorní soubory. Spolupracovala s nimi jako choreograf, dramaturg a odborný poradce (Národopisný soubor z Chlumu u Třeboně, Beseda Frymburk, Blatácký soubor Vlastiboř, →Blatácký soubor Ševětín, →Stražišťan aj.). Od roku 1970 připravuje krajské regionální přehlídky dětských folklorních souborů z jižních Čech. V letech 1977-1989 realizovala v pravidelných dvouletých cyklech Setkání folklorních souborů Jihočeského kraje, ve spolupráci s J. Kojanem zajišťovala dva ročníky Setkání na Blatech (1986, 1988) a v 70. - 80. letech byla autorkou programů v českobudějovickém Amfiteátru v rámci výstavy Země živitelka. Jako odpovědná

redaktorka se v KKS České Budějovice podílela na přípravě a vydávání publikací F. Bonuše, Z. Soukupové, →J. Režného, jako spoluautorka vydala s J. Jachninovou publikaci *Narodilo se děťátko* (České Budějovice 1978). Odbornými a popularizačními články přispívala do místního tisku. Je nositelkou řady ocenění, diplomů a čestných uznání regionálních i celostátních, naposledy medaile Za zásluhy o budování Jihočeského kraje (1990) za dlouholetou odbornou a pedagogickou práci v oblasti ZUČ.

Pirnosová, B.: Osvěžující studánka folkloru. Jihočeská Pravda 17. 5. 1985.

ZV

Oliva Jan

(23. 8. 1923 v Kutné Hoře - 1986)

skladatel, redaktor

V mládí prošel praxí klavíristy, vedoucího tanečního a folklorního souboru. Na pražské Konzervatoři studoval v pedagogickém oddělení (1942-1947), v kompozici byl žákem Fr. Píchy a M. Krejčího. Působil nejprve jako pedagog na hudební škole v Teplicích, na gymnáziu v Ústí nad Labem a jako ředitel ústecké LŠU. Od roku 1956 byl hudebním redaktorem a dramaturgem →ČRo v Ústí nad Labem. Své studium folkloru se zaměřením na severočeský region zúročil ve společné práci s J. Pazderkou a F. Koblencem *Severní Čechy v lidové písni*. Jako skladatel se věnoval více sborům, i když se soustředil spíše na populární hudbu. Je autorem řady komorních skladeb (*Suita pro dva klavíry* aj.), písní pro děti (*Polní kvítí, Cyklus písní na lidovou poezii*), scénické hudby i četných skladeb pro dechové orchestry. V rozhlasových soutěžích získal za svou tvorbu četné ceny.

Čeští skladatelé současnosti. Panton 1985.

LL

Pecka Jindřich

(17. 3. 1936 v Českých Budějovicích - Suchém Vrbném - 31. 12. 1998)

dramaturg, scénárista, sběratel

Absolvoval Pedagogickou školu Z. Nejedlého v Českých Budějovicích (1955) a FF UK v Praze, obor české dějiny a pomocné vědy historické (PhDr., CSc. 1965). Působil v jihočeském archivnictví a ve školství, v 70. a 80. letech pracoval jako dělník. V roce 1990 se stal vědeckým pracovníkem Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, přednášel na PF Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. VŠP v Hradci Králové a na Fakultě tělesné výchovy a sportu v Praze (Doc. 1992, Prof. 1997). Je

autorem řady odborných publikací, za práci v oboru nejnovějších dějin Československa získal Cenu Akademie věd (1997).

Od 50. let se soustavně věnoval práci v oboru lidové hudby. Podílel se na formování jihočeského souboru →Úsvit, pro nějž vytvořil několik choreografií. Dramaturgicky spolupracoval zejména se souborem →Musica Bohemica, jemuž poskytoval podněty z historických pramenů, podílel se na sbírce ukolébavek v úpravě →Jar. Krčka *Nad kolébkou* (Praha 1994). Vytvořil řadu scénářů k literárně hudebním večerům, textů k písňovým cyklům, kantátám, vokálně-instrumentálním suitám, scénickým aj. kompozicím Jar. Krčka (*Maiestas Carolina, Mše č. 1 a 3, Kolibačky, Žákovské vigilie, Jarní deště, Závěje*, aj.) i libreto novodobé podoby *Hoříckých pašijí*.

Věnoval se rovněž sběratelské práci. V Etnologickém ústavu AV ČR jsou uloženy jeho rukopisné sbírky *Lidové písně a tance z Doulebska* (1955) a *Stašsko* (1959), obsahující ucelené skupiny masopustních, zavijenských, konopických aj. výročních písní, sondy do světáckého repertoáru a lidové tanečnosti (ve spolupráci s Jar. Krčkem a →H. Laudovou), v rukopise zůstala i studie *Dělnické zábavy a slavnosti* (1985). O vlastní sběratelské dílo a studium pramenů se opírají jeho práce *Lidové tance z Vimperska* (Vimperk 1959), *Tanec „pátá kurie“* (Český lid 1960), *Soubory před zítřkem* (České Budějovice 1964), *Ke vzniku dělnické písně v jižních Čechách* (České Budějovice 1968), *Zlatokorunské písně* (1988), studie k rozhlasovým cyklům *K pramenům české lidové písně a Lidové písně z archivů a muzeí* a také komplet *Historické a časové písně z doby třicetileté války* (Praha 1997, hudební spolupráce Jar. Krček). J. Pecka byl dlouholetým spolupracovníkem ČRo a připravil několik stovek pořadů z cyklů →*Hrají a zpívají Plzeňáci, Nedělní odpolední beseda*, →*Cesty za folklorem, Z galerie populárních postav, Písně domova, Setkání se souborem Musica Bohemica, Hudba pravdy* aj. Pravidelně připravoval rozhlasové přenosy několika ročníků →MDF ve Strakonících. Připravil scénáře a napsal verše k několika televizním pořadům, např. ve spolupráci s režisérem Z. Flídreem *V dobrém jsme se sešli* (1986), *Pojďte s námi na konopickou* (1985), *V Zlatéj Koruně vesele hrajou* (1988), *Píseň o vrbovém proutku* (1987), *Sběratelé českých lidových písní* (1990-1991), *Zpívánky* (1992), *Písně a tance Vitorazska* (1993), *Návraty Jaroslava Krčka* (1995), *Co jsme zachovali. Moravské a slezské soubory na oslavách 100. výročí NVČ* (1995). Jako dramaturg či autor textů se podílel na mnoha titulech LP a CD, kromě jiných i s folklorní tematikou.

Vánoční zpěvy z doby husitské. LP. Supraphon 1981.

Radujme se, veselme se. LP. Supraphon 1982.

České lidové písně. LP. Supraphon 1985.
 Christmas Carols. CD. Opus 1986.
 Adam Michna z Otradovic - Loutna česká. CD. Panton 1991.
 Hajej, nynej... Ukolébavky z Čech a Moravy. CD, MC. Supraphon 1992.
 Mysterium Hoericense. MC. Nadace Musica Bohemica 1993.
 Jaroslav Krčěk - Testamenti. CD. Panton 1993.
 K. J. Erben - Prostonárodní písně a říkadla. 2 CD. Panton 1995.
 Český rok. CD. Bohemia Music 1995.
 Tance ze 17. a 18. století. CD. Panton 1995.
 Vánoční zpěvy z doby husitské. CD. Supraphon 1997.
 Legenda vánoční. CD. Musica Bohemica 1998.

ZV

Pecková Eva (roz. Kubičková)

(9. 12. 1941 ve Volyni)

zpěvačka

V roce 1959 absolvovala Pedagogickou školu v Českých Budějovicích a v roce 1964 Pedagogický institut, obor český jazyk a hudební výchova. Po studiích působila jako učitelka na základních školách v Českých Budějovicích, od roku 1978 pak jako jazyková korektorka v Novinářských závodech Mír a v redakci Telegrafu v Praze. V roce 1956 se stala zpěvačkou a tanečnicí souboru →Úsvit, tehdy pod vedením →Z. Soukupové a →Jar. Krčka. Od nich se naučila porozumět lidové písni a proniknout k její podstatě a zároveň dostát vysokým nárokům na její interpretaci. V letech 1978-1984 byla stálou členkou komorního souboru →Musica Bohemica, řízeného Jar. Krčkem. Se souborem Úsvit, s Musicou Bohemicou i jako sólistka vystupovala na koncertech a festivalech ve Strážnici, Strakonících, Domažlicích a po celé republice i v mnoha zemích Evropy. V roce 1958 získala první cenu v soutěži v sólovém zpěvu na MFF ve Strážnici, v témže roce jako členka pěveckého tria souboru Úsvit (spolu s J. Opavovou a E. Sekavovou) zvítězila v celostátní soutěži tvořivosti mládeže v Bratislavě. Roku 1962 se stala laureátkou VIII. Světového festivalu mládeže a studentstva v Helsinkách, kde byla navíc pěveckému triu udělena stříbrná medaile za interpretaci jihočeských lidových písní. V roce 1973 získala druhou cenu v rozhlasové soutěži Prix de musique folklorique de radio Bratislava.

E. Pecková téměř třicet let natáčela v rozhlasových studiích v Plzni, Českých Budějovicích a Praze jihočeské i jiné lidové písně v úpravách Jar. a J. →Krčkových, →Z. Bláhy, →Z. Lukáše, →J. Málka, →J. Slimáčka a dalších, mnohé s →Malou muzikou, →Plzeňským lidovým souborem a Musicou Bohemicou (uloženy v hudebních archivech ČRo). Mimo jiné nazpívala průkopnický repertoár z 15. a 16. století, barokní lidové písně, zlidovělé písně z doby národního obrození i komplet

z oblasti dělnického folkloru. Jako interpretka přesáhla úzký rámec regionálního omezení a představuje v jistém smyslu univerzální pěvecký typ. Spolupracovala s řadou významných osobností folklorního hnutí, kromě jiných také se svým manželem →J. Peckou, se Z. Bláhou, Z. Soukupovou, →J. Pospíšilem a dalšími.

Hrají a zpívají Plzeňáci. LP. Supraphon 1972.
 Roztančená země. LP. Panton 1973.
 Zlatá brána. LP. Supraphon 1974.
 Tou putimskou branou. LP. Panton 1978.
 Špalíček. LP. Panton 1984.
 Budějce, Budějce. LP. Supraphon 1988.
 další diskografie viz heslo Plzeňský lidový soubor

ZV

Pěchouček František

(18. 10. 1934 v Lužanech)

autor, organizátor

Po absolvování učitelského ústavu v Plzni (1953) a Fakulty sociálních věd a novinářství UK v Praze (1967) učil na základních školách v Dobřanech, ve Kbele a v Měčině. Působil i jako inspektor kultury v okrese Přeštice a později na krajské úrovni v Plzni. Hrál v lidové muzice Národopisného souboru v Přešticích, na školách vedl dětské pěvecké sbory. Postupně se začal věnovat národopisné práci na Přešticku a v okrese Plzeň-jih. Spolupracuje s plzeňskou redakcí →ČRo jako autor národopisných pořadů, kterých připravil cca 170. Přispívá do regionálních periodik, vydal publikace *Za vesnickými muzikanty a Mitrovice, domov můj*.

ZB

Pek Albert

(21. 10. 1893 v Poděbradech - 20. 3. 1972)

redaktor, skladatel, upravovatel, pedagog

V letech 1908-1916 vystudoval na Státní konzervatoři hudby obor klavír a zpěv, pak vyučoval zpěv na střední škole a současně působil jako sbormistr vinohradského Hlaholu. V roce 1920 odešel do Znojma, kde působil 19 let jako ředitel hudební školy, řídil zde filharmonii a pěvecký sbor, v triu, které založil, hrál na dudy. Po německé okupaci odešel do Prahy, nastoupil do pražské stanice →ČRo, kde v letech 1940-1954 působil jako první odborný referent pro folklorní písně a pásma. Sám byl výborným hráčem na dudy, čehož bohatě využíval při popularizaci lidových písní. Zároveň vyučoval na pražské Konzervatoři hru na lidové hudební nástroje (zejména na dudy a cimbál). V prvních dvou letech rozhlasové práce připravoval pořad *Zpěvy*

domova, později vedl každodenní patnáctiminutové vysílání lidových písní, které upravoval a nahrával, a to včetně vlastních zápisů písní a tanců z rodného Polabí. S →L. Soukupem nahrával jihočeskou lidovou hudbu. Hodnotná byla i krajo­vá pásma, která pro rozhlas připravoval. K tomu využíval i sběry lidových písní, které podnikal na Moravě, v Cechách a na Slovensku. Znalost folklorního materiálu byla pro něho významnou inspirací při vlastní skladatelské tvorbě (*Český tanec* z roku 1917, *Mateník* 1918, *Horácké tance* 1938 a další).

Běhal, R.: Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu. Praha 1992.

Markl, J.: Albert Pek 1893-1972. Národopisné aktuality 9, 1972, s. 208-209.

Nekrolog. Hudební rozhledy 25, 1972, s. 212-213.

LL

Plicka Karel

(14. 10. 1894 ve Vidni - 6. 5. 1987)

fotograf, filmař, sběratel, hudebník, organizátor

Narodil se ve Vidni v české rodině, která se v roce 1900 přestěhovala do České Třebové. V roce 1913 ukončil Učitel­ský ústav v Hradci Králové, kde se věnoval se také hře na housle a fotografování. Dalších deset let působil jako učitel. V roce 1922 se stal spoluzakladatelem a dirigentem pěveckého sboru České filharmonie. V letech 1923-1938 byl referentem Národopisného odboru Maticе slovenské, pro který sbíral lidové písně (zapsal přes 40 000 písní, v Matici je uloženo 27 000 zápisů). Mimořádně vystudoval hudební vědu a dějiny výtvarného umění v Bratislavě (1927-1931). Vyučoval fotografii na Škole umeleckých remesiel v Bratislavě, v roce 1938 zde založil odbor pro kinematografii jako první filmovou školu v Československu, pracoval ve Státním fotometrickém ústavu (1939-1945), v roce 1946 se stal spoluzakladatelem Filmové fakulty AMU v Praze, jejím mimořádným profesorem a prvním děkanem. Pedagogicky zde působil do roku 1950, kdy přešel do svobodného povolání.

Své první sběratelské cesty podnikl ještě ve studentských letech (Podkrkonoší). Na Slovensku se od počátku sběratelské činnosti věnoval i zakládání vesnických folklorních skupin a scénické prezentaci folkloru. V rámci Slovanské zemědělské výstavy v Praze v roce 1948 uspořádal festival lidového zpěvu s účastí ruských pěveckých sborů. Podílel se na výběru zpěváků a muzikantů pro první zvukový záznam autentického folkloru na gramofonové desky, který realizovala francouzská firma Pathé (1929). Svě sběry prezentoval v publikacích *Eva Studeničová spieva* (Turč. Sv. Martin

1928), *Český zpěvník I, II* (Praha 1940, 1956), *Slovenský spevník* (Bratislava 1961), *Zbojnícke piesne* (spolu s J. Horákem, Bratislava 1965), *Český rok I-IV* (spolu s F. Volfem, Praha 1944-1960), v řadě výborů z lidové poezie a prózy věnovaných dětem atd.

Součástí Plickových sběratelských cest byla fotografická dokumentace. Jeho fotografie však tématem, obsahem a zejména výrazovými složkami přesahovaly pouhé dokumentační cíle. Krajina, historické památky a člověk - nositel tradiční kultury byli hlavními tématy jeho fotografických sbírek, např. *Slovensko* (Turč. Sv. Martin 1937), doplněná a přepracovaná verze *Slovensko vo fotografii Karola Plicku* (Turč. Sv. Martin 1949), *Vltava* (Praha 1959), *Československo* (Praha 1974), *Spiš* (Martin 1971), *Levoča* (Martin 1980). K dokumentaci dětských her, pracovních procesů a obřadů užíval K. Plicka od roku 1926 filmovou kameru. Mimo dokumentů věnovaných Slovensku nebo filmu *Zem spieva* (1933), který je vrcholným uměleckým dílem meziválečné dokumentaristiky v Československu a má významné postavení i v dějinách světového filmu, spolupracoval Plicka na scénáři filmové adaptace Mahenovy hry *Jánošík* (1935, režie M. Frič), sám natočil na Moravě krátký film *Věčná píseň* (1941). V roce 1974 vytvořil scénář k programu →ČSSPT *Zlatá brána*, jako autor spolupracoval také s MFF ve Strážnici. V roce 1968 mu byl udělen titul národní umělec. Písnový fond, fotografický a osobní archiv K. Plicky je uložen v Muzeu K. Plicky v Blatnici, které je součástí Slovenského národního muzea v Martině.

Československý hudební slovník osob a institucí 2. Praha 1965, s. 320-321.

Slovenský biografický slovník IV. Matica slovenská 1990.

Slivka, M.: Karol Plicka - básnik obrazu. Martin 1982.

Slivka, M. a kol.: Karol Plicka vo filmovej faktografii. Bratislava 1983.

Beseda s Karolom Plickom. Film (režie M. Slivka). 1963.

Na počiatku bola pieseň. Film (režie M. Slivka). 1970.

Národný umelec prof. Karol Plicka. Film (režie M. Slivka). 1970.
red.

Polcar Michal

(1. 7. 1960 v Chrástu)

zpěvák

Absolvent Střední průmyslové školy stavební v Plzni studoval soukromě zpěv u členky Divadla J. K. Tyla prof. Jůzkové. Je členem souboru písní a tanců →Jiskra, kde sólově zpívá od roku 1983. Svůj příjemný barevný tenor uplatnil i v nahrávkách s rozhlasovými folklorními skupinami v Plzni - →Malou muzikou a →Plzeňským lidovým souborem, podílel se s nimi i na přípravě některých zvukových nosičů. Řada jeho nahrávek je

uložena v hudebním archivu →ČRo Plzeň. Aktivně se věnuje také folkové hudbě, působí jako kytarista a sólový zpěvák plzeňské skupiny Fidle dolce.

Darebné písničky. LP, MC. Panton 1991.

Marjánko, pojď se mnou. LP, MC, CD. Edit 1991.

Nemelem, nemelem. LP, MC, CD. Edit 1991.

K plzeňskému pivovaru vede cesta. MC. Panton 1992.

Vonička českých lidových písní. CD, MC. Edit 1994.

ZB

Pospíšil Jiří

(3. 7. 1927 v Havlíčkově Brodě)

muzikant, tanečník, zpěvák, organizátor

Gymnázium vystudoval v Havlíčkově Brodě a v Chotěboři, tělesnou výchovu v Praze. V roce 1947 začal spolupracovat s →F. Bonušem a seznámil se s V. Vycpálkem. Stal se zakládajícím členem →Souboru písní a tanců Josefa Vycpálka. Několik let působil jako kontráš, později i jako primáš pražského →Slováckého krúžku. Krátce spolupracoval s →AUS VN jako tanečník, potom pracoval několik let jako metodik pro folklorní soubory u vojenských útvarů. Svě zkušenosti v oblasti obecné kulturní metodiky (mimoškolní vzdělávání, organizace kulturních akcí apod.) pak uplatnil v letech 1961-1987 v odborných a vedoucích funkcích v různých kulturně výchovných zařízeních národních výborů a Ministerstva kultury.

V roce 1960 založil spolu s →Jar. Krčkem Malou muziku Vycpálkova souboru, kde zprvu působil jako stálý zpěvák a sólový tanečník, podílel se na tvorbě jejího repertoáru. V roce 1967, kdy muzika od Vycpálkovců odešla, se stal jedním ze zakladatelů nového souboru →Chorea Bohemica a od roku 1982 vedl jeho muziku pod názvem Malá muzika. V roce 1985 se tato muzika osamostatnila a působí pod názvem →Malá česká muzika Jiřího Pospíšila. V posledních letech se soustřeďuje na pořady se zvykoslovnou a výroční tematikou, u nichž se J. Pospíšil podílí na tvorbě skladeb a úprav. Od konce 40. let byl pravidelným účastníkem MFF ve Strážnici jako účinkující, po řadu let pak jako člen jeho programové rady, později senátu programové rady. Jako autor sestavil celou řadu domácích i zahraničních pořadů. Od roku 1950 pracoval v odborných porotách a pracovních týmech různých soutěží, přehlídek, festivalů. Pro →ČRo natočil množství nahrávek a připravil řadu relací o práci a repertoáru českých i zahraničních skupin hudebního folkloru. S Malou českou muzikou vydal několik nosičů.

Budějce, Budějce. LP. Supraphon 1988.

Štědej večer nastal - české vánoční písně a koledy. CD, MC, LP.

Pod tým našim okénečkem - písničky TGM a Jana Masaryka. LP, CD, MC. Zeras 1992.

Holka modrooká - lidové písně z východních Čech a z Polabí. MC. Supraphon 1995.

Nad Prahou tančily hvězdičky - zpíváme s Karlem Hašlerem a s Ypsilonkou.

Letěla husička - 50 let s českou písničkou - zpívá a hraje Jiří Ica Pospíšil. LP, CD, MC. 1997.

Píseň to je touha. Film. ČT 1972.

JR

Prácheňský Jiří

(10. 7. 1953 v Praze)

organizátor, tanečník

Po absolvování gymnázia v Pardubicích vystudoval Vysokou školu dopravy a spojů v Žilině. Zde byl v roce 1972 přijat do souboru Rozsutec, kde působil po dobu studií jako tanečník. Po absolutoriu v roce 1977 pracoval v Hradci Králové jako výpravčí, v 90. letech se stal přednostou stanice v Rosicích a později v Řečanech nad Labem.

V roce 1977 začal působit v nově vzniklém souboru →Lípka jako zpěvák a tanečník, v roce 1980 převzal funkci organizačního vedoucího souboru. Počínaje rokem 1981 organizoval v Pardubicích Staročeský bál, který má již devatenáctiletou tradici. Stál i u zrodu →FF Pardubice - Hradec Králové, od prvního ročníku je členem jeho programové rady. Spolupracoval na realizaci některých programů MFF ve Strážnici. Od roku 1996 působí ve vedení souboru →Radost. Od konce 80. let se angažoval při přípravě asociace folklorních souborů, od roku 1990 pracuje jako člen výboru →FoS a od roku 1993 stojí v čele regionálního folklorního sdružení severovýchodních Čech.

JV

Příkazská Věra

(19. 5. 1931 v Holiči, Slovensko)

zpěvačka

Absolvovala obuvnickou průmyslovku ve Zlíně, potom tamtéž hudební školu se zaměřením na zpěv a klavír. Ve svých 19 letech byla na základě konkurzu přijata do →ČSSPT. I nadále studovala zpěv u prof. Z. Votavy. Postupně začala sólově zpívat i s dalšími soubory, v roce 1953 s Brněnským rozhlasovým orchestrem lidových nástrojů, v roce 1969 s →Plzeňským lidovým souborem. Díky svému sametovému altu patřila mezi nejoblíbenější interpretky rozhlasových pořadů, natočila přes stovku titulů lidových písní, často také vystupovala v pořadech cyklu *Hrají a zpívají Plzeňáci*.

Její nahrávky jsou uloženy v hudebních archivech →ČRo Praha a Brno.

Věra Příkazská zpívá české milostné písně. LP. Supraphon 1987. další diskografie viz heslo Plzeňský lidový soubor
Proč dudáci tupají. Film. ČT 1991.

ZB

Pučelíková Milada

(12. 8. 1905 v Merklíně, okr. Plzeň - jih, 22. 10. 1962)
pedagožka, publicistka

Působila jako učitelka a přesto, že pocházela z Přešticka, věnovala svůj odborný zájem především Chodsku. Věnovala se národopisné činnosti, především zapisování scénářů tradičních obřadů a lidových písní, které ponechávala v původní podobě, bez úprav. První folklorní soubor založila na chlapecké škole v Domažlicích, kde vyučovala, díky zákazu kontaktů chlapců s dívkami byl však předurčen k zániku. Intenzivně spolupracovala se známými národopisnými pracovníci sestrami Bílkovými z Mrákova. Již před druhou světovou válkou přenášela do →Sokola nácviky lidových písní a tanců. Od 50. let spolupracovala s mnohými folklorními soubory, které vznikaly prakticky v každé chodské vesnici nebo při různých závodních organizacích. Byla autorkou populárního *Chodského kola*, které vyšlo tiskem, zpočátku přispívala i do Svačinova časopisu *Kraj pod Čerchovem*, psala literárně historická pásma pro plzeňský rozhlas. Blíže spolupracovala s dívčí pěveckou skupinou *Tlumačovská děvčata* a s →Chodským triem. Bohužel názorové roztržky s J. Jindřichem a →R. Svačinou ji odsunuly poněkud do ústraní.

JN, ZB

Rejšek Radomil

(16. 12. 1929 v Dyji, okr. Znojmo)
tanečník, zpěvák, metodik

Po maturitě na reálném gymnáziu ve Znojmě (1948) vystudoval v letech 1948-1952 PF a PřF UK v Praze, obory tělesná výchova a geografie (PhDr. 1968, CSc. 1976). Od roku 1952 vyučoval na katedře tělesné výchovy Matematicko-fyzikální fakulty UK v Praze (doc. 1979), v letech 1975-1992 byl jejím vedoucím. V letech 1949-1992 působil v →Souboru Josefa Vycpálka jako sólový tanečník, zpěvák a pedagog. Metodicky spolupracoval s řadou souborů v Čechách (např. →Hořeňák, →Šumava) a na Moravě (např. Žerotín, Tanečnica). Dodnes se zúčastňuje práce v porotách přehlídek folklorních souborů. Autorsky se podílel na programech mnohých regionálních festivalů, spolu se svou manželkou

→E. Rejškovou spolupracuje na festivalech →Slavnosti Pod Zvičinou, →U nás na Náchodsku, →Čermenské slavnosti, →Polabská vonička. Působil také na MFF ve Strážnici, kde v roce 1993 získal jako člen autorského kolektivu Cenu festivalu za vynikající výběr souborů a pestrý i umělecky působivý program v pořadu *Bez hranic*. Jako zpěvák natočil v →ČRo řadu českých lidových písní. V roce 1987 mu byl udělen titul Zasloužilý pracovník kultury.

Významná je jeho lektorská činnost doma i v zahraničí (Belgie, Švýcarsko, Lucembursko, Německo, ale i Japonsko, Kanada, Kuba a USA). Je dlouholetým členem světového prezidia I.O.V. (Mezinárodní organizace lidového umění) a od založení národní sekce v ČR jejím tajemníkem. Jeho publikační činnost je poměrně rozsáhlá, zaměřená zejména na oblast metodiky lidových tanců a souborového hnutí, např. *Základní názvosloví tělesných cvičení pro taneční soubory* (Praha 1972), *Výběr snadných českých tanců I., II.* (Praha 1972), *Zatancujme si! Výběr lidových tanců z Čech a Moravy* (Praha 1981), *Úvod do studia lidového tance* (Praha 1987), *Zakládáme folklorní soubor* (Praha 1988), *Lidové tance českého Horácka. Z díla Č. Holase, J. Seidla a J. Špičáka, Z. Soukupové a J. Zemánka* (Praha 1993), *Náš tatíček ševcuje. Řemeslo v českých lidových tancích* (Praha 1993), *Východočeské mateníky. Upravené zápisy tanců s proměnlivým taktem ze sbírek Č. Holase a J. Zemánka* (Praha 1993), *Vesele do kola, děti! Rukověť vedoucího souboru* (Praha 1999).

red

Rejšková Eva (roz. Konečná)

(15. 8. 1930 ve Veselí nad Lužnicí, okr. Tábor)
tanečnice, choreografka, organizátorka, autorka

Absolvovala Učitelský ústav v Jičíně (1948) a složila maturitu na reálném gymnáziu v Nové Pace (1950).

V letech 1948-1952 vystudovala PF a FF UK v Praze, obory hudební výchova a český jazyk (PaedDr. 1953). Od roku 1952 byla zaměstnána jako odborná pracovníce pro lidový tanec v Ústředí lidové tvořivosti (ÚDLT) v Praze, v letech 1979-1989 jako vedoucí tanečního oddělení.

V →Souboru Josefa Vycpálka, jehož členkou byla v letech 1949-1992, působila jako tanečnice, pedagožka a od roku 1967 jako umělecká vedoucí a choreografka.

V roce 1957 získala spolu s manželem →R. Rejškem bronzovou medaili a titul laureáta v kategorii sólového tance na Světovém festivalu mládeže a studentstva v Moskvě. V době, kdy byla vůdčí osobností Vycpálkovců, se snažila obnovit organické spojení lidového tance se zpěvem a vytvořit český taneční styl se špičkovými výkony, ale přesto s typickými tradičními znaky.

Jako choreografka spolupracovala s řadou dalších, především českých souborů, ale působila i na Moravě (Danaj, Ondráš) a v zahraničí (např. v Kanadě, Belgii a Německu). Na Celostátním festivalu amatérských souborů v Popradě v roce 1971 obdržela Cenu za vynikající choreografii (*Kajda* v interpretaci souboru Úsměv) a tutéž cenu získala na 3. čs. festivalu folklorních souborů v Košicích v roce 1977 (*Furiant* a *Skočná* v interpretaci Souboru Josefa Vycpálka).

Rozsáhlá je její pedagogická a metodická činnost (semináře, školení, účast v porotách tanečních soutěží apod.). Patřila mezi zakladatelský tým Lidové školy umění pro pracující v Praze (nyní Konzervatoř Jaroslava Ježka) a působila zde déle než 15 let jako externí učitelka lidového tance. Jako lektorka lidových tanců učila na mezinárodních kurzech v ČR i v zahraničí (např. Belgie, Švýcarsko, Německo, Japonsko, Kanada, Kuba, USA). Spolu s manželem vedla z podnětu ÚKDŽ (Ústřední kulturní dům železničářů v Praze, nyní Národní dům na Vinohradech) první kurzy lidového tance pro veřejnost a déle než 10 let i kurzy pro čtyři věkové kategorie dětí. Publikovala články o folklorním hnutí, zejména v Lidové tvořivosti, Tanečních listech, Folkloru a v německém časopise *Der Tanz*. Autorsky se podílí na přípravě českých folklorních festivalů, spolupracuje s manželem na festivalech →Slavnosti Pod Zvičinou, →U nás na Náchodsku, →Čermenské slavnosti, →Polabská vonička. Působí v tomto smyslu i na Moravě, je členkou senátu MFF ve Strážnici a v roce 1993 se podílela na Ceně festivalu za vynikající výběr souborů a pestrý i umělecky působivý program v zahraničním pořadu *Bez hranic*. Je členkou světového prezidia I.O.V. (Mezinárodní organizace lidového umění). V roce 1979 získala titul Zasloužilý pracovník kultury.

Čumpelíková, B.: Náš rozhovor s Evou Rejškovou. *Folklor* 7, 1996, č. 2, s. 9-13.

JR

Režný Josef

(2. 2. 1924 ve Strakonících)

organizátor, sběratel, upravovatel, muzikolog

V roce 1943 absolvoval na strakonickém Reálném gymnasiu, později se dále vzdělával v kurzech ÚDLUT a soukromým studiem. Po maturitě byl totálně nasazen v Německu, po válce pracoval jako úředník pojišťovny, pomocný dělník v ČZ Strakonice a od roku 1953 jako učitel na ZDŠ ve Strakonících. Od roku 1971 až do odchodu do důchodu v roce 1984 byl ředitelem Městského muzea ve Volyni. Svě umělecké působení zahájil jako violista studentského smyčcového kvarteta, kontrabasista

orchestru gymnázia ve Strakonících a →Strakonické dudácké kapely, v letech 1949-1952 byl sbormistrem mužského pěveckého sboru Palla při ČZ Strakonice.

V roce 1949 se stal jedním ze zakladatelů Národopisného souboru, přejmenovaného záhy na →Prácheňský soubor písní a tanců, kde v průběhu let uplatnil mnoho ze svých hudebních znalostí a zkušeností. Dodnes je uměleckým vedoucím souboru, choreografem, sbormistrem, autorem a upravovatelem hudby, dudákem, violistou či kontrabasistou.

V letech 1955-1970 působil jako metodik LUT pro hudbu, zpěv, tanec a loutkové divadlo. Byl členem a dlouholetým předsedou Ústředního poradního sboru pro soubory lidových hudebních nástrojů ÚDLUT Praha a Krajského poradního sboru SLPT. Od roku 1955 spolupracoval s mnoha soubory písní a tanců v jižních a jihozápadních Čechách, zasedal v krajských a ústředních porotách a působil jako instruktor a vedoucí řady školních souborů na strakonickém okrese. V letech 1958-1961 byl učitelem hry na dudy v kurzech Osvětové besedy, později externím učitelem hry na dudy a souborové hry na LŠU ve Volyni. Navíc byl referentem a lektorem řady dudáckých kursů a seminářů u nás i v zahraničí. Podílel se na organizaci a na činnosti programové rady Jihočeských slavností písní a tanců ve Strakonících (1955-1961) a byl spoluzakladatelem a členem programové rady →MDF ve Strakonících. Zásadně se podílel na přípravách prvních ročníků MDF (1967-1969), v letech 1970-1988 byla však jeho spolupráce z důvodu probíhající normalizace přerušena. Od roku 1992 je opět předsedou programové rady a členem řídicího výboru festivalu. Zároveň pracuje jako autor a režisér řady festivalových pořadů.

Od roku 1950 se J. Režný soustavně věnuje sběratelské činnosti v oboru hudebního a tanečního folkloru. Jeho sbírka představuje přes 1000 zápisů lidových písní, kolem 60 lidových tanců, zápisy lidové hudby, nářečí, zvykosloví a drobných útvarů lidové slovesnosti z oblastí Prácheňska a Pošumaví. Věnuje se hudební historii svého kraje a především je jedním z předních odborníků v oboru lidových hudebních nástrojů se zaměřením na dudy v naší i evropské hudební tradici. Významným počinem byla mezinárodní dudácká výstava v Městském muzeu ve Volyni v roce 1978. S ní spojené kontakty se zahraničními odborníky přispěly k soustředění zájmu na organologické otázky, především ve vztahu k dudám a dudácké muzice. Výzkum a dokumentaci dud v českých zemích J. Režný postupně rozšířil na sousední oblasti Rakouska a Německa. Zvláštní pozornost věnoval dudám Lužických Srbů.

V rámci své odborné práce soustavně spolupracoval s řadou našich i zahraničních odborníků, zejména s →H. Laudovou, →J. Marklem, J. Jindřichem, V. Vycpálkem, L. Kunzem, T. Nawkou a J. Rawp-Raupem

z Budyšína, H. Boonem z Bruselu, W. Hartingenem z univerzity v Passově, W. Riestererem z Mnichova a řadou dalších.

Z bohaté publikační činnosti jsou nejvýznamnější práce věnované hudebním nástrojům a především dudám, např. *Lidové hudební nástroje v Čechách* (Praha 1975), *Dudy a dudáci* (Muzeum Volyně 1978), *Škola hry na české dudy* (Praha - České Budějovice 1981), *Po stopách dudáků na Chebsku* (Muzeum Cheb 1992), *Der sorbische Dudelsack* (Budyšín 1993, Notenanhang 1997), *Jan Matásek - Strakonický dudák* (Praha 1999), *Partitury dudácké muziky Prácheňského souboru 1949-1999* (Strakonice 1999), *5000 let s dudami. Historie, vývoj, výskyt a typologie dud ve světovém měřítku* (Praha 2000). Kromě toho publikoval i některé další studie zaměřené na lidovou píseň, tanec apod. Výsledky odborné práce uplatnil i při tvorbě řady výstav a stálých expozic, např. *Dudy a dudáci* (Městské muzeum Volyně 1978), *Expozice dudáctví* (Muzeum středního Pootaví ve Strakonících od 1983), *Dudáci na Chebsku* (Chebské muzeum 1992), *Hudební nástroje jednoho evropského regionu* (Waldsassen 1995), *Dudy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (putovní výstava 1997-1998, muzea v Uherském Brodě, Českém Těšíně, Hodoníně, v Hradci Králové, ve Strakonících). Spolupracoval také na scénářích k dokumentům →ČT.

Československý hudební slovník, sv. II., Praha 1965. s. 420.

Holý, D.: S Josefem Režným o roli kritiky v praxi jihočeských souborů. *Národopisné aktuality* 21, 1984, s. 135-141.

Markl, J.: Strakonický dudák Josef Režný. *Národopisné aktuality* 23, 1986, s. 21-31.

Kapsa, A.: Výstava Dudy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1997-1998. *Národopisná revue* 3, 1998, s. 197. (recenze)

Josef Režný - Hrály dudy. Autorský profil. MC, CD. Bonton music 1993.

Chvála českých dud. CD. Plzeň 2000.

Hrály dudy. Film (režie L. Rychmann). Krátký film Praha 1953.

Artefakta. Film (režie T. Petrář). ČT Praha 1988.

ZV

Rozsypalová - Bláhová Věra

(roz. Korunková)

(12. 11. 1941 v Plzni)

zpěvačka, choreografka

Pochází z rodiny, kde se pěstovalo amatérské divadlo, turistika a lidové písně. Vystudovala obor lékárenské laborantky na Zdravotnické škole v Brně. Po návratu do Plzně se vrátila ke svým zájmům, stala se členkou smíšeného pěveckého sboru při →ČRo →Česká píseň a zároveň tanečnicí v souboru →Škoda Plzeň. Zpívat se

učila u →J. Horáka, jehož byla jedinou žačkou. V letech 1962-1972 se v souboru Škoda stala sólistkou a později vedoucí taneční složky. Počátkem 70. let začala zpívat také s →Konrádyho dudáckou muzikou, →Plzeňským lidovým souborem, →Malou muzikou a kapelou souboru →Úsměv. Nejširší aktivity vyvíjí právě v souboru Úsměv, kde od roku 1973 působí jako sólová zpěvačka, choreografka, moderátorka a vedoucí taneční složky. Pod jejím vedením se soubor po stránce taneční a choreografické zařadil mezi přední folklorní kolektivy. Aktivně se věnuje výchově dětí a mládeže na ZUŠ v Horní Bříze v oborech pohybová výchova a lidový tanec. Její nahrávky obsahují diskografie všech souborů, kde působila jako zpěvačka, zejména Plzeňského lidového souboru.

diskografie viz hesla Plzeňský lidový soubor, Úsměv, Baier V., Bláha Z.

Píseň to je touha. Film. ČT 1972.

Růže ze Šumavy. Film. ČT 1987.

Kořeny. Video. Orbis Praha 1988.

Proč dudáci tupají. Film. ČT 1990.

Bul bych já to chlap. Video. KF Plzeň 1992.

35 úsměvů. Film. ČT 1994.

ZB

Rychta Miloslav

(29. 8. 1931 v Praze)

hudebník, upravovatel, autor, organizátor

Po absolvování reálného gymnázia vystudoval Vysokou školu chemickou (1954). Do roku 1976 působil jako výzkumný pracovník, v letech 1977-1978 byl náměstkem ředitele Ústředního kulturního domu železničářů, dále až do roku 1991 vedoucím odboru řízení jakosti a laboratorní kontroly v koncernu Tukového průmyslu. Housle studoval především u profesorů A. Rychty (Ostrava) a E. Seidla, komorní hru u J. Pešky. Od studentských let byl záběr jeho muzikantských aktivit velmi široký - od sólové, komorní a orchestrální hry přes folklor až ke sbormistrovské práci.

Po zájezdovém záskoku v roce 1967 mu byla nabídnuta spolupráce se →Souborem J. Vycpálka, kde v letech 1969-1989 působil jako umělecký vedoucí lidové muziky a v letech 1971-1985 zároveň jako vedoucí celého souboru. Má velkou organizační zásluhu na zeštíhlení velkého a různorodého kolosu v letech 1971-1973. Za výrazného zdůraznění uměleckých nároků a ve vzájemné a cílevědomé spolupráci s uměleckou vedoucí taneční složky →E. Rejškovou dospěli v této éře Vycpálkovci k jednomu ze svých osobitých vrcholů. Upravil pro soubor velké množství

českých lidových písní a tanců. Pro sebe jako houslistu a vybrané členy muziky upravil náročné variace na české tance, např. *Variace na chodská kolečka* (pro housle a dudy) a *Variace na český mateník* (pro housle a zobcovou flétnu). Provedení těchto skladeb bylo v závěrečných kolech celostátních přehlídek souborů v roce 1977 a 1980 oceněno zvláštní cenou poroty za vynikající instrumentální výkon.

Pravidelně natáčel v →ČRo. spolupracoval s →ČT. Pro Panton společně s E. Drdáckou připravil titul *České lidové tance* (46 vybraných tanců pro výukové i programové účely). Tento titul natočil spolu s →M. Císařem v roce 1985 s →Plzeňským lidovým souborem. Od roku 1993 i nadále spolupracuje s Vycpálkovi autorsky (např. tance *Jihočeské rondo*, *Tance dovádivé*, *Stojí hruška v oudolí*, *Chodníčky lásky*, čtyřdílná suita *Jak se kdysi v Čechách tancovalo* aj.). Metodicky a autorsky dále spolupracuje především se soubory →Krušnohor, →Dykyta a →Rozmarýnek, příležitostně se souborem →Gaudeamus.

JR

Rychtera Jindřich

(25. 6. 1939 v Horní Nové Vsi u Lázní Běláhoř)
tanečník, organizátor

Vyučil se truhlářem, ale celý život se věnoval práci zámečnicka v Lázních Běláhoř. Kromě toho rovněž od mládí stál v čele Osvětové besedy v Horní Nové Vsi, později se stal ředitelem Městského kulturního střediska v Lázních Běláhoř. Celou svou folklorní kariéru prožil v souboru →Hořeňák, od roku 1954 byl řadovým tanečníkem a v roce 1957 už stál v čele jeho taneční složky. Výrazně se zasloužil o to, že se soubor místního významu proměnil v jeden z předních českých kolektivů. Jeho vliv na vývoj souboru zesílil v roce 1971, kdy se stal organizačním vedoucím, pod jeho vedením a z jeho iniciativy si také soubor vybudoval vlastní technické zázemí rekonstrukcí sokolovny. S manželkou Janou Rychterovou založili v roce 1975 dětský soubor Hořeňáček, jehož vedení o deset let později předali svému synu Milanovi. S oběma soubory zorganizoval J. Rychtera více než padesát zahraničních zájezdů a přes tisíc vystoupení. Byl také duchovním otcem dnes již mezinárodního folklorního festivalu →Slavnosti písní a tanců pod Zvičinou, jehož první ročník se uskutečnil v roce 1974. Po celou dobu pravidelného konání stojí v jeho čele.

DS

Sauer Jiří

viz Aktivity - Dudy a dudáci

Skalová Jiřina

viz Soubory - Chodské trio

Skalová Alena (roz. Špačková)

(11. 9. 1926 v Ostravě)

choreografka, pedagožka, tanečnice

Navštěvovala gymnázium v Ostravě, studia dokončila v roce 1945 v Uherském Brodě. Učila se hrát na housle a na klavír. V letech 1945-1949 absolvovala pedagogiku a choreografii novodobého tance v soukromé škole J. Kröschlové v Praze, kde získala dobrou průpravu jak taneční, tak i teoretickou, kterou pak ve své práci pedagogické a choreografické dál rozvíjela. Po státních zkouškách z gymnastiky, pohybové rytmiky, hudební rytmiky, novodobého tance (1947, 1948) a kurzu specializace pro mateřské školy na PF UK v Praze (1948) absolvovala dvouletý kurz rehabilitačního tělocviku (1950). Byla zaměstnána jako pedagožka v hudební škole v Čáslavi (1947-1948), cvičitelka ve Státním ústavu léčebného tělocviku (1948-1951), asistentka pohybové výchovy herců na DAMU v Praze (1950-1951), odborná pracovníce pro choreografii a později vedoucí tanečního oddělení Ústředního domu lidové tvořivosti (1951-1956), poté jako lektorka pohybové výchovy v Ústředním kulturním domě dopravy a spojů v Praze. V letech 1972-1975 vyučovala na tanečním oddělení pražské Konzervatoře, poté působila jako pedagožka na ZUŠ.

V roce 1948 se stala členkou →Souboru Josefa Vycpálka. Působila zde jako tanečnice, vedoucí taneční složky (1959-1961) a choreografka (1951-1967). Podílela se na tvorbě velké skladby *Masopust* na hudbu L. Poděště (1950), brzy se však začala propracovávat k vlastní koncepci přístupu k lidovému umění. Od jednoduchých tanců přes divadelnější kompozice (*Svatební trilogie*, *Večer na kasárenském dvoře* aj.) se dostala v první polovině 60. let ve spolupráci s →Jar. Krčkem až k volnějším zpracování folklorních zdrojů (*Selský tanec*, *Hory a lidé*, *Karneval* ad.). V roce 1967 založila spolu s Jar. Krčkem a dalšími členy souboru Skupinu českého folklóru (později →Chorea Bohemica), která přinesla nový pohled na prezentaci lidového umění na scéně v podobě synkretického tanečního divadla. Lidová tradice a studium historických souvislostí se staly hlavním inspiračním zdrojem, zpracovávaným do sevřených tematických celků jevištního, divadelního charakteru. Jednotlivá představení měla režijní koncepci a odlišovala se tak od folklorních pásem většiny souborů. Tvůrčí vliv A. Skalové na formování souboru Chorea Bohemica byl výrazný, podílela se na tvorbě stěžejních pořadů, např. *České legendy a zpěvy vánoční* (1970), *Bláznův den aneb Alabožský muzikál* (1971), *Chorea*

et Danza (1974), *Úsměvy pana Lady* (1978), *Pražské vigilie* (1980), *Lod' bláznů* (1983), *Hry o Saličce* (1985), *Album písní lidu pražského* (1985) aj. Od roku 1991 pokračovala v choreografické činnosti v pražském souboru →Gaudemus. Spolupracovala rovněž s dalšími kolektivy (→Mladina, Hradišťan, →ČSSPT, →AUS VN, Pražský komorní balet Pavla Šmoka aj.), podílela se na přípravě folklorních festivalů (mj. MFF ve Strážnici). Významná je její spolupráce s →televizí, filmem a divadelními soubory (Národní divadlo, Divadlo na Vinohradech, Divadlo J. Wolкера, Laterna magica a mnohé regionální scény). Výrazně zasáhla do folklorního hnutí v Čechách a na Moravě svým působením choreografickým, pedagogickým i metodickým (přednášky, vedení seminářů pro učitele a vedoucí souborů, taneční školení, účast v porotách aj.). Její choreografický přístup vycházející z lidových zdrojů, využívající výrazového tance a jevištních forem ke znázornění tématu, předznamenal jednu z cest zpracování folklorního materiálu a jeho stylizaci, využívaných v tvorbě folklorních souborů.

Čumpelíková, B.: A. Skálová - první dáma české souborové tvorby. *Folklor* 7, 1996, č. 5, s. 228-231.

Gremlicová, D.: Lidové taneční divadlo současnosti. Alena Skálová - choreografka a pedagožka. In: *Tanec. Sborník tanečních listů*, Praha 1991, s. 162-169.

Leszkowová, L.: Alena Skálová: Lidové umění je jen jedno. *Taneční listy* 20, 1982, č. 3, s. 4-6.

Kdo je Alena Skálová. Film. ČT 1997.

red.

Skopová Kamila (roz. Bičovská)

(5. 3. 1944 v Praze)

výtvarnice, metodička, organizátorka

V roce 1962 absolvovala pražskou Střední uměleckoprůmyslovou školu a až do roku 1993 pracovala v propagaci Pražských obchodních domů. Poté přešla do Městského kulturního střediska v Chrudimi. V letech 1976-1985 byla uměleckou vedoucí souboru Fidlátka ve Středoklukách u Prahy, s nímž získala několik ocenění v národních kolech soutěží ZUČ, později odborně spolupracovala s řadou východočeských souborů (→Lipka, →Vysočánek, →Karmazín, →Kohoutek, →Kuřátka). Svou výtvarnou průpravu a zájem o lidovou kulturu využila v četné metodické a pedagogické činnosti. Vedla řadu kurzů lidové tvorby včetně přípravy metodických příruček, připravovala přednášky pro učitele, besedy a dílny pro školy, krátce vyučovala národopis na výtvarné katedře PF v Hradci Králové, připravila kurzy pro vedoucí folklorních souborů. V roce 1995 vydala publikaci *Lidová tvorba*. Autorsky se podílela na přípravě řady výstav věnovaných lidovým

svátkům a zvykům a realizovaných např. ve skanzenu na Veselém kopci, ve Skutči či Chrudimi. Podílela se na tvorbě několika filmů, např. *Vánoce na Veselém kopci* (Památková péče v Pardubicích, 1983-1985, film získal první cenu na Etnofilmu v Čadci 1986), *Jaro na Veselém kopci* ad.

Spolupráce K. Skopové s folklorními soubory se odehrává v několika rovinách. Své národopisné znalosti uplatnila v množství scénářů k scénickým pásmům. Pro soubor Fidlátka *Masopust, Dožínky, Jarmark* ad. (1976-1985), pro soubor Lipka *Od Martina do Tří králů, Letnice* či *Jarní obřady* (1986-1988), pro pardubický Karmazín *Prásky s Karmazínem, Kalendárium, O svatě Dorotě* (1988-1996), pro soubor Kohoutek *Aj vánoce nastaly, Na pastvině, Jaro, Obchůzka s Maškarou, Čas radosti, veselosti ...* a další (1986-1999). Kromě toho realizovala četné drobné grafické návrhy znaků, plakátů či pozvánek pro folklorní akce. Podílela se na vydání zpěvníku vánočních koled souborů Karmazín a Kohoutek *Aj vánoce nastaly* (s A. Mokrenem, I. Dostálovou, Pardubice 1991) Pro soubory navrhla stylizace krojů a doplňků, lidové hudební nástroje a rekvizity včetně pracovního nářadí, nábytku atd. V mnohých východočeských obcích spolupracuje při organizaci tradičních výročních obyčejů i společenských akcí (Obžínky, Kateřinské posvícení, Chrudimský věneček aj.), zajišťuje předvádění lidové rukodělné výroby. Působí jako členka odborných porot soutěží či festivalů.

AM

Slimáček Jan

(31. 7. 1939 v Kelči)

upravovatel, hudební redaktor, skladatel

Po absolvování Vyšší hudební školy v Kroměříži, kde se věnoval hře na flétnu a varhany, studoval v letech 1959-1962 na pražské Konzervatoři obor skladba. V té době byl také po dva roky členem →Souboru Josefa Vycpálka, pro který napsal celou řadu úprav. V roce 1964 nastoupil jako učitel na hudební škole v Plzni, v roce 1967 byl přijat do plzeňského studia →ČRo jako hudební režisér, od roku 1980 zde pracoval ve funkci vedoucího hudební redakce. Po celou dobu psal úpravy lidových písní, jejichž počet přesáhl dvě stovky a byly určeny především pro →Plzeňský lidový soubor a →Malou muziku, externí rozhlasové skupiny. Mnohé z těchto úprav se uplatnily i na zvukových nosičích, vydaných těmito soubory (viz jejich diskografie), rozhlasové nahrávky jsou uloženy v hudebním archivu ČRo v Plzni.

Jan Slimáček. Hudební informační středisko ČHF. Praha, 1983. Siebr, R.: Z tvůrčí dílny J. Slimáčka. *Pravda*, 1989, 5. 10., s. 5. (šp): Nové úspěchy skladatele. *Pravda*, 1986, 8. 7., s. 5.

ZB

Slouka David

viz Osobnosti - Slouková Blanka

Slouková Blanka

(6. 5. 1952 ve Vysokém Mýtě)

tanečnice, choreografka, pedagožka, organizátorka

Po absolvování Střední průmyslové školy potravinářské technologie v Pardubicích začala v roce 1971 učit taneční obory na LŠU v Týništi nad Orlicí. V letech 1976-1985 působila jako pedagogický pracovník a poté se opět vrátila k výuce tance na ZUŠ v Pardubicích. Tanci se věnovala už od svého dětství pod vedením své matky, taneční pedagožky M. Wíderrové. Absolvovala Lidovou konzervatoř v Hradci Králové ve třídě →F. Bonuše (1977-1979) a kurz taneční pedagogiky na AMU v Praze (1980-1982).

V roce 1977 stála se svou sestrou →J. Vítkovou u zrodu souboru →Lipka v Hradci Králové (později v Pardubicích), kde působila jako tanečnice, zpěvačka, vedoucí souboru a choreografka. V letech 1981-1987 vedla učňovský soubor Mláďi v Pardubicích, v letech 1980-1990 pak dětský soubor Holoubek. V roce 1986 založila dětský folklorní soubor →Perníček, jehož přípravné oddělení pracuje od roku 1996 pod samostatným názvem Marcipánek. Dnes je B. Slouková známa především jako úspěšná vedoucí a choreografka těchto dětských kolektivů. Zaznamenala trojnásobné vítězství v krajském kole i účast na národních přehlídkách dětských folklorních souborů v letech 1993, 1995 a 1997, pravidelnou účast v ústředních kolech soutěže tanečního oboru ZUŠ a účinkování v laureátských pořadech MFF Strážnice (1994-1997). Je autorkou pásem *Naše škola aneb než přijde pan učitel*, *Košilanda planda* či *Já jsem malý kominiček*, pro soubor Lipka připravila např. pásma *Věnečková*, *Za ten len a Letnice*. Je členkou programové rady →FF Pardubice-Hradec Králové.

Pod jejím vedením vyrostl i syn David Slouka (6.8.1974 v Pardubicích), který se po absolvování VŠE v Praze (Ing. 1997) a pardubické Konzervatoře věnuje folklorní hudbě. Píše hudební úpravy pro některé východočeské soubory i pro →Gaudeamus, jehož byl členem během studia. Dnes působí jako vedoucí dětské muziky souboru Perníček.

Chození s rozmarýnou. Film (choreografie B. Slouková, J. Vítková). ČT Praha 1984.

DS, JV

Soukup Lubomír

(26. 6. 1915 v Praze)

folklorista, publicista

Na FF UK v Praze absolvoval v roce 1939 obory český jazyk, francouzský jazyk a národopis. V letech 1939-1951

pak pracoval jako vedoucí dokumentačního oddělení →ČRo v Praze. V době světové války nahrával s →A. Pekem jihočeskou hudbu pro vysílání. V roce 1951 přešel do rozhlasového studia v Českých Budějovicích, kde až do roku 1975 působil jako redaktor v oddělení lidové tvořivosti. Se svým zaměřením a znalostmi se stal výraznou posilou rozhlasového vysílání, spolupracoval s řadou jihočeských souborů, jejichž nahrávky uváděl (→Prácheňský soubor, →Úsvit, soubory z Doudlebska, Tábořska i Blat). Později pracoval v literární redakci českobudějovického studia, tematikou jihočeského folkloru se však zabýval i nadále. Se svou manželkou →Z. Soukupovou prováděl terénní výzkumy a sběry regionálního folklorního materiálu, zapsal množství zvyků a písní. Lidové písně a zvykoslovná pásma, zpracovávaná pro rozhlas, pak uváděl na regionálním i celostátním vysílání. V roce 1976 vydal v Supraphonu LP *Antologie jihočeské lidové hudby* s dokumentárními nahrávkami z let 1950-1960. Publikoval v odborném i denním tisku, vydal několik publikací. Stal se jedním z iniciátorů →MDF ve Strakonících a podílel se na organizaci mnoha folklorních přehlídek.

LL

Soukupová Zorka (roz. Kořánová)

(16. 11. 1922 v Berchovu, SSSR - 15. 3. 1981)

zpěvačka, sběratelka, publicistka

Vyrostla v Čechách, kde také absolvovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze, obor sochařství. Zabývala se inspiračními podněty tradiční lidové hmotné kultury, které dokázala spojit s duchovními tradicemi, folklorními projevy. To ji sblížilo s generací Vycpálkova souboru a přivedlo i do →ČSSPT, kde začala brzy působit jako sólová zpěvačka. Charakteristický byl pro ni nejen kvalitní hlasový projev, ale také mimořádný cit pro interpretaci volavých písní. V polovině 50. let přišla do Českých Budějovic, kde pak naplno rozvinula svůj široký zájem o lidové umění výtvarné, pěvecké a taneční. Působila zde jako metodička okresních a krajských kulturních zařízení a později jako odborná pracovníce Jihočeského muzea, pro které prováděla řadu terénních výzkumů, pracovala se sbírkami apod. Výsledky svých výzkumů, z nichž některé získala společně se svým manželem →L. Soukupem, rozhlasovým redaktorem, zpracovávala pro regionální tisk, publikovala v časopise *Lidová tvořivost* a v *Národopisných aktualitách*, připravovala také pořady pro rozhlasová studia v Plzni a v Českých Budějovicích. V muzeu redigovala materiálově cenný *Sborníček národopisného kroužku Jihočeského muzea*. Zabývala se především tradičními zvyky (popsala doudlebskou mečovou koledu, zvyk rodeník donešnej aj.),

lidovým zpěvem a taneční kulturou, zpracovala projevy nejstarších pamětníků živého folklóru, zejména s ohledem na regionální jihočeské zvláštnosti točivého tance dokolečka. Výsledky této činnosti pak vydala v dvoudílné publikaci *Jihočeské lidové tance*. (1957-1958), která obsahuje množství materiálu, not, textů, popisů tanců apod. a kterou ještě na sklonku života zrevidovala pro druhé vydání (1979-1980). Původní dokumentace je dnes uložena v Etnologickém ústavu AVČR v Praze. Velká část publikační činnosti Z. Soukupové byla zaměřena jako metodická pomoc folklorním souborům, ať už se jednalo o popisy zvyků, zápisy tanců a hudby, anebo o drobné práce z oblasti hmotné kultury (např. krojové výšivky a možnost jejich využití pro potřeby souborů).

Kromě odborné práce se Z. Soukupová aktivně účastnila činnosti regionálních folklorních souborů, s mnohými spolupracovala, zejména s jihočeským souborem →Úsvit. Byla dobrá zpěvačka a její nenapodobitelný projev v písních dudáckých, prolamovaných a volavých je zachován na mnoha snímcích plzeňského a budějovického rozhlasu a na gramofonových deskách.

Laudová H.: Za Zorou Soukupovou. Národopisné aktuality 18, 1981, č. 4.

Oberfalcerová, M.: Taková byla - taková i zůstává. Vzpomínka na akademickou sochařku Z. Soukupovou. Jihočeská Pravda 27. 3. 1981.

Hrají a zpívají Plzeňáci 1. LP, MC. Supraphon 1972.

Antologie jihočeské lidové hudby. LP. Supraphon 1976.

Tou putimskou branou. LP. Panton 1978.

Budějce, Budějce překrásný sou město. LP. Supraphon 1988.

Píseň to je touha. Film. ČT Praha 1972.

ZB

Stavělová Daniela (roz. Tišliarová)

(14. 2. 1954 *Djakarta, Indonésie*)

etnografka, choreografka, pedagožka, tanečnice

Po maturitě na gymnáziu v Praze (1973) absolvovala etnografii a historii na FF UK (1974-1979) a dálkové studium taneční pedagogiky na taneční katedře AMU (1980-1983). Působila jako odborná pracovníce pro lidový tanec v Ústavu pro kulturně-výchovnou činnost (1979-1980), dokumentátorka v →ČSSPT (1980-1981) a znovu jako odborná pracovníce pro lidový tanec v →IPOS - →ARTAMA (1991-1993). Od roku 1993 pracuje v Etnologickém ústavu AV ČR v Praze (CSc. 1996, kandidátská práce *Lidové tance v Guberniálním sběru z roku 1819*). Permanentní je její činnost taneční pedagožky (ZUŠ, Státní konzervatoř v Praze) a lektorky (taneční katedra AMU od roku 1994). Pracovala v redakční radě *Tanečních listů* (1994-1996),

od roku 1996 je členkou redakční rady *Národopisné revue*.

Jako tanečnice působila v →Souboru Josefa Vycpálka (1973-1979) a v souboru →Chorea Bohemica (1979-1985). Byla zakladatelkou, uměleckou vedoucí a choreografkou taneční a hudební skupiny Rustica (1984-1992). od roku 1993 je choreografkou Souboru Josefa Vycpálka. Její externí choreografická spolupráce je spojena - kromě tvorby pro divadlo - s folklorními soubory →Jiskra, →Rokytky, →Lipka či Hradišťan. Vytvořila svébytný autorský rukopis, který organicky kloubí výrazovou složku tance s obsahovými i formovými prvky lidové taneční tradice. Od roku 1986 je spolupracovnicí programové rady MFF ve Strážnici, kde se uplatňuje i jako autorka pořadů, podílí se rovněž na koncepci →FF Pardubice-Hradec Králové.

red.

Suhradová Milena (roz. Spunarová)

(23. 7. 1929 v Praze)

redaktorka, zpěvačka, organizátorka

V letech 1948-1952 vystudovala na PF UK v Praze hudební výchovu a angličtinu (1953 doktorát z hudební pedagogiky). Od roku 1952 do roku 1987 pracovala v Hlavní redakci hudebního vysílání →ČRo v Praze (1952-1965 v redakci lidových písní, 1965-1967 v gramofonovém archivu, 1967-1971 jako programový tajemník, 1971-1987 v redakci symfonické, vokální a komorní hudby). Po odchodu do důchodu v letech 1987-1993 pracovala jako redaktorka pro zpracování CD v gramofonovém archivu ČRo.

Od roku 1949 byla M. Suhradová členkou →Vycpálkova souboru, nejdříve jako tanečnice, po úrazu od roku 1951 jako členka sboru a zástupce sbormistra, současně vedoucí Dívčí pěvecké desítky (do roku 1962). Se souborem absolvovala mnoho vystoupení po celé republice s repertoárem převážně českých lidových písní. Těchto svých zkušeností využívala v redakci lidových písní. Významné byly její kontakty s regionálními pracovníky, např. A. Kutinovou, M. Kubátovou, P. Krejčím a dalšími. Z této spolupráce i z vlastních zápisů písní pamětníků ve středních a východních Čechách výtěžila materiál pro řadu zajímavých pořadů. V dalších představovala mimo jiné i známé osobnosti, které hovořily o svém vztahu k lidovému umění (P. Eisner, K. Svolinský, →K. Plicka atd.). Spoluorganizovala také akce pro vyhledávání nových zpěváků lidových písní formou pěveckých konkurzů, hlavně z řad studentů pražské Konzervatoře.

JR

Svačina Rudolf

(24. 2. 1900 - 28. 12. 1997)

hudebník, publicista

Vyšel z kantorské rodiny, vystudoval Učitelství ústav v Praze a stal se dobrým houslistou. Spolu se svým bratrem Stanislavem se začali zajímat o chodskou dudáckou muziku, chodili do terénu a odposlouchávali hru starých muzikantů, např. J. Pelnáře z Luženic. V roce 1917 založili svou první dudáckou muziku, jejímiž dalšími členy se stali bratranec dudák B. Kraus a později znamenitý klarinetista J. Mestl ze Staňkova (1878-1949). Vedle nich se u Svačinovců vystřídal celá řada chodských klarinetistů (Kozina, Wimmer, Bauer, Cibulka, Halík a další). V roce 1926 sestavil R. Svačina Chodskou družinu, jejíž činnost však přerušila nacistická okupace a jeho uvěznění v koncentračním táboře. Po návratu se už v květnu 1945 zúčastnil se svou muzikou slavnosti *Poděkování Chodska za osvobození americké armády*. V následujících letech Svačinovci nahráli několik desek a rozhlasových pořadů, spolupracovali na filmu *Chodská rapsodie*, účinkovali v Krškově filmu o B. Smetanovi *Z mého života* a v roce 1948 získali první cenu na strážnickém festivalu.

Krátce poté byl R. Svačina z politických důvodů uvězněn a jeho jméno vymazáno na celých 40 let z veřejného života Domažlicka. Spolupracoval však s redaktorem ČRo v Plzni → Z. Bláhou, který pod cizím jménem uvedl kolem stovky jeho národopisných pořadů.

Až po roce 1989 mohlo vyjít Svačinovo celoživotní dílo *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku* (Domažlice, 1990) a publikace *Dudák Josef Haněl* (Domažlice, 1990). Ještě ve 40. letech stačil vlastním nákladem vydat *Obrázky z Chodska* (1940), *Chodská svarba* (1946) a *Domažlice pevná vlastní hráz* (1947). Nevydáno zůstalo obsáhlé dílo *Rok na Chodsku*, celý archiv s bohatým materiálem je však uložen v Chodském muzeu v Domažlicích.

Antologie chodské lidové hudby. LP. Supraphon, 1973.

ZB

Svačina Stanislav

viz Aktivita - Dudy a dudáci

Svobodová Věra

(6. 10. 1928 v Rousínově v okr. Vyškov)

choreografka, pedagožka

Vyrostla v prostředí kulturně založené rodiny. V letech 1942-1946 absolvovala Odbornou školu pro

ženská povolání v Chrudimi a nastoupila jako účetní továrny na prádlo v Chraští u Chrudimi. V dalším studiu pak pokračovala v Praze, v letech 1953-1955 na I. střední škole pro pracující a 1961-1965 na AMU (choreografie u J. Němečka, MgA.). Soukromě studovala tanec a choreografii pod vedením J. Kröschlové, africké a kubánské taneční prvky u F. Towena, prošla celou řadou kursů a seminářů zaměřených na jazz, na Labanovu, Orffovu metodu a především na český a moravský folklor (zejména u Z. Jelínkové, V. Šejvlové a V. Šimkové, → F. Bonuše aj.).

Po příchodu do Sboru národních písní a tanců (pozdější → ČSSPT) v roce 1950 na ni měla vliv → L. Hynková, která prosazovala velmi podrobné zvládnutí charakteru každého regionu, z něhož soubor čerpal. Podobně ji ovlivnily i kontakty s → Vycpálkovým souborem, takže se začala hlouběji zabývat problematikou folkloru a čerpala podněty z cest do terénu na Moravě i Slovensku. Pro ČSSPT vytvořila později přes 20 choreografií, např. *Tanec dělnické chasy* (1962, blok tanců z pepické Prahy inspirovaný J. Nerudou na hudbu A. Košťála), *Vojna* (1963, hudba E. F. Burian), *Na podskalském kluzišti* (1965, hudba A. Košťál), *Žofinská polka a Žofinský galop* (1968, na hudbu F. Hilmaru a B. Smetany), *Tanec přátelství* (1975) aj. V roce 1965 se stala druhým choreografem ČSSPT. V posledních letech její choreografické tvorby pro tento soubor zpracovávala kompozice L. Janáčka na lidové motivy (*Hanácké trojke*, 1975, *Starodávny*, 1974 a *Čeladenský*, 1978). Vrcholem její tvorby je pak blok *Beskyde, Beskyde* (1980, na hudbu J. Dadáka), v němž uplatnila vlastní sběry z Lašska. Členkou ČSSPT byla až do roku 1989.

V 50. letech se V. Svobodová začala zabývat čínským tancem, stala se i jeho interpretkou a spolupracovala s tělesem asiatské hudby při Národopisném muzeu v Praze. Studium tanečního projevu jiných národů Evropy i Asie se zabývala i nadále. Po studiu v Berlíně působila v letech 1968-1973 a 1983-1988 jako umělecká vedoucí pro jevištní tanec v Leuně v bývalé Německé demokratické republice. Věnovala se pedagogické práci, ale realizovala zde také řadu původních choreografií, např. *Hrdinům od Kröllwitz* (1971), *Festivalový valčík* (1973). Vytvářela taneční kreace na hudbu J. S. Bacha, L. van Beethovena, C. Orffa, či D. Šostakoviče. Využívala i prvky ruského, polského a kubánského lidového tance. Celkem v Leuně vytvořila na 60 drobnějších i rozměrných choreografií pro dospělé tanečníky i děti, v nichž se jí podařilo soustředit výrazové možnosti od klasiky přes lidový tanec k beatu, rocku a jazzu.

V Československu spolupracovala V. Svobodová jako choreografka s kamennými divadly (Divadlo bratří

Mrštíků Brno, Hudební divadlo Karlín). Další inspirační zdroj našla v historickém tanci, tak vznikly např. hudebně-taneční kompozice *Mysterium Cosmographicum* (1980) na hudbu renesančních mistrů a choreografie na gotické a renesanční melodie ve filmu S. Studeného *Pětilistá růže* (1965)

Spolupráce V. Svobodové s folklorními soubory začala již koncem 50. let. Kromě pedagogické práce se věnovala hlavně choreografiím pro dospělé i dětské soubory, kterých vytvořila na sedmdesát. Např. pro Bartošův soubor písní a tanců ve Zlíně *Tajemství ševcovské bedýnky* (1961), *Svatojánská noc na Zálesí* (1978), *Regruti* (1980), pro Vycpálkův soubor *Když jsem šel cestičkou ouzkou* (1974), pro →Vysočánek *Kouzlo hraček* (1993), *Horácká voračka* (1994), pro →Škubánek *U potoka, u řeky Sázavy* (1996), *Kdo nevěří, ať tam běží* (1998), pro →Víněk *Velké pásmo her a jarních zvyků* (1995), pro soubor →Kalamajka *Pocta Havlíčkovi* (1993), *Mašina* (1995), *Zahrajte mi náskou hezkou* (1996), pro →Kohoutek *Legenda o svaté Dorotě* (1999) a mnohé další. U některých souborů zásadně ovlivnila jejich další tvůrčí směřování, což platí zejména o ostravské Ostravičce (*Otvírání studánky*, 1991, *Zpěvy z Velkého Rovného*, 1994, *Horké léto*, 1998 aj.) a také o rokycanských folklorních souborech →Rokytky a Sluníčko (*Takhle v Rokycanech*, 1990, *V Slavickém dvoře*, 1992, Kateřinská zábava na Padrti, 1992 aj.). Vydala *Zpěvník lidových písní z Chrudimska* (Chrást u Chrudimi 1996).

Za svou činnost získala řadu různých ocenění včetně titulu Zasloužilý pracovník kultury v roce 1981. Nyní se zabývá především otázkami využití národopisných materiálů při výchově mládeže, v souvislosti s novou koncepcí estetické výchovy na základních a středních školách.

Kröschlová, J.: Výrazový tanec. Praha 1964, s. 72.
Townen, F.: Život s tancem. Praha 1995, s. 173.

ZV

Šimandl Miroslav

(29. 1. 1953 v Plzni)

skladatel, upravovatel, hudebník

Po maturitě na SPŠ dopravní v Plzni vystudoval Vysokou školu dopravní v Žilíně (Ing. 1977). Pracoval nejprve u dráhy (1977-1994), kde vystřídal několik funkcí až po přednostu železniční stanice Plzeň - Hlavní nádraží, od roku 1994 působí jako středoškolský učitel na SPŠ dopravní.

V roce 1961 se stal členem souboru →Jiskra v Plzni, kde zpočátku působil jako zpěvák a od roku 1966 jako

houslista. V lidové muzice souboru působí dodnes jako kontrabasista a umělecký vedoucí (od roku 1980). Jeho první hudební úpravy jsou z roku 1970. V počátcích na něj kromě jiných silně zapůsobila osobnost →Z. Bláhy. Věnuje se především zpracování hudebního folklorního materiálu ze západních Čech - Plzeňska, Chodska a Žinkovska. Většinu hudebních úprav a skladeb napsal pro Jiskru a dětskou Jiskřičku z Plzně, celkem přes 150 úprav lidových písní a orchestrálních skladeb, hudbu k více než 20 tancům a k tématickým blokům (*O žinkovské pouti*, 1980, *Formanskou cestou*, 1982, *Přástky a rozprávky*, 1985, *Filipjakubská noc*, 1998, *Na louce*, 1986, *O zvířátkách*, 1986, *Vodo, vodičko*, 1989, *Motovidlo*, 1993, *Jarmareční tance*, 1997, *Velikonoce na Plzeňsku*, 1998 ad.). Několik titulů uvedly i soubory →Máj z Nýřan, →Čtyřlístek z Nového Strašecí, →Lipka z Pardubic a →Český ráj z Jičína. Při tvorbě pořadů a tématických bloků spolupracoval především s M. Kadlecem, choreografem souboru Jiskra, →D. Stavělovou a →M. Ulčovou.

Účastnil se množství folklorních soutěží a přehlídek, seminářů, byl členem poradního sboru pro lidový tanec při kulturních střediscích v Plzni (1977-1989), zasedal v porotách. Je autorem publikace *Soubor písní a tanců Jiskra od roku 1958 po současnost* (Plzeň 1983), hudebního zpracování filmu *Formanskou cestou* (1988, režie Ladislav Váňa) a CD souboru Jiskra *Až pojedou kolem Radyně...* (ČRo Plzeň 1999). Od roku 1996 externě spolupracuje s ČRo Plzeň, kde odvysílal více než 150 pořadů s folklorní tematikou. V současné době se ve své sběratelské činnosti zaměřuje především na jižní Plzeňsko - Nepomucko a Žinkovsko.

MB

Šíma Jiří

(22. 4. 1936 v Rychnově nad Kněžnou)

hudebník, dramaturg, režisér

Vystudoval ČVUT (stal se zeměměřickým inženýrem) a po absolutoriu v roce 1958 se soustavně věnoval činnosti ve folklorních souborech. V letech 1958-1961 byl členem Vysokoškolského souboru Praha, v letech 1961-1976 a 1988-1999 →Souboru písní a tanců Josefa Vycpálka. Režiroval řadu premiérových pořadů k výročí souborů - 25, 40 a 50 let Vycpálkovců, 90 let →Slováckého krúžku v Praze. Se →Z. Mišurcem spolupracoval na tématických pořadech pro Strážnické slavnosti: *Aj, vojna, vojna* (1989), *Věk dětský* (1991), *Cesty za českým tancem* (1992), *Pomněnky - lidové slavnosti na Národopisné výstavě československé 1895* (1995) a pro →MDF ve Strakoncích: *Kdo přišel, ten vyhraje* (1989), *Humor v dudáckých písničkách* (1992).

V letech 1982-1990 byl režisérem a vytvářel dramaturgii devíti ročníků →Setkání pražských lidových muzik a v letech 1983-1989 sedmi ročníků Vánočních večerů pražských knihkupců - velmi navštěvovaných pořadů neustále ohrožovaných úředními zákazy. V roce 1997 režíroval na →Pražském jaru pořad folklorních souborů Kašava a Vycpálkovci s názvem *Ozvěny lidových tradic*.

JR

Škoda Jan Prokop

viz Soubory - Dykyta Krásná Lípa

Šmíd Miroslav

(10. 7. 1922 ve Švihově)

skladatel, dirigent, publicista

Po studii na FF UK (hudební věda, historie, estetika) působil jako vedoucí redaktor hudebního vysílání v →ČRo Plzeň (1949-1961). Po roce 1968 byl perzekvován a po zákazu veřejné činnosti přeložen do Západočeských papíren v Bukovci jako topič (1969-1982). Pochází z hudební rodiny, s folklorní činností se poprvé seznámil v době vysokoškolských studií v →souboru J. Vycpálka, kde v letech 1949-1952 působil jako primáš české muziky. V roce 1953 založil v ČRo →Plzeňský lidový soubor, který řídil a pro který upravoval i psal lidové písně (*Dudácké pastorále, Plzeňská polka, Bláhova polka pro dudy a orchestr, Česká lidová suita* atd.). Kolem tohoto souboru se později sešla řada významných skladatelů a upravovatelů (→Z. Lukáš, →J. Krček, A. Devátý, B. Slivanský aj.).

V roce 1954 ustavil v plzeňském rozhlasovém studiu folklorní redakci, jejímž vedením pověřil →Z. Bláhu. Pro rozhlas mimo jiné objevil řadu významných osobností, kromě Z. Lukáše a Z. Bláhy např. →J. Horáka, →J. Miegla, →V. Švíka a řadu dalších. Ve stejné době založil spolu se Z. Lukášem smíšený sbor →Česká píseň, jehož vedením byl pověřen Z. Lukáš, později Jar. Krček a Zdeněk Vimr. V letech 1954-1968 působil jako umělecký vedoucí Souboru písní a tanců →Škoda Plzeň. Pro tento soubor napsal řadu úprav a skladeb (pro orchestr, sbor, sólisty i taneční skupinu). V letech 1949-1968 vyvíjel rovněž bohatou publikační činnost - články, kritiky, odborná pojednání i historické črty. Od roku 1961 do roku 1968 působil jako předseda programové rady →Chodských slavností v Domažlicích, kde jako dramaturg a režisér připravil celou řadu programových a scénických bloků.

MB

Šuba Miroslav

(28. 1. 1926 v Brtnici u Jihlavy)

zpěvák

V letech 1945-1949 vystudoval práva na UK (JUDr.) a od konce 60. let pracoval jako právník v →ČRo. Byl členem →Souboru písní a tanců Josefa Vycpálka a jako sólový zpěvák byl v 50. a 60. letech stálým hostem pražského rozhlasového studia. Nazpíval na 200 českých lidových písní, hlavně s orchestry, které vedli V. Jelínek, →M. Císař a →M. Král. Věnoval se i natáčení taneční a dechové hudby. Jeho hlavní kvalitou bylo přirozené podání a příjemný baryton, který se uplatnil i na řadě nahrávek Supraphonu.

LL

Švec Albert

(24. 10. 1934 v Prostějově)

zpěvák, organizátor

Základní vzdělání dokončil v Brně, poté odešel do Merklína u Karlových Varů, kde se vyučil modelářem, v roce 1954 absolvoval Vyšší průmyslovou školu keramickou v Karlových Varech a nastoupil do závodu v Klenčí pod Čerchovem. Po vojenské službě pracoval jako tajemník MNV v Klenčí, vedoucí výroby Elektroporcelánu a poté byl zaměstnán v závodu Chodovia Klenčí (1968-1997). Silné pouto ke kraji pod Čerchovem získal nejen prostřednictvím folkloru, ale také díky své svatbě s chodskou zpěvačkou Mankou Váchalovou.

V národopisném souboru při Osvětové besedě v Klenčí začal působit v roce 1957 jako zpěvák a tanečník. Vytvořil pěvecké duo s Oldřichem Heindlem (6. 10. 1931 v Klenčí), také vynikajícím zpěvákem, který ovládá i starodávný způsob zpěvu zvaný jukání. Jako duo získali společně v roce 1958 1. místo v ústředním kole STM v Ostravě, v dalších letech realizovali přes 70 nahrávek v plzeňském rozhlasovém studiu. Později kolem sebe soustředili několik dobrých zpěváků a v roce 1984 založili mužský sbor →Haltravan, který uvádí písně převážně horního Chodska, zároveň spolupracují s →Konrádyho dudáckou muzikou. A. Švec je organizátorem Klenečského folklorního roku a slavností →Výhledy v Klenčí pod Čerchovem, kde se projevuje i jako schopný moderátor. Kromě toho vyrábí fanfmochy, pastýřské trouby či různé laděné zvonky, které jsou využívány i při vystoupeních Haltravanu. Podílel se na realizaci několika televizních filmů a videokazet o západočeském folkloru, právě tak jako řady gramofonových desek, kazet či CD.

diskografie viz heslo Baier V.

Píseň to je touha. Film. ČT Praha 1972.
Království dudáků. Film. ČT Praha 1981.
Dotek země. Film. ČT Praha 1985.
Kořeny. Video. Orbis Praha 1988.
Bul bych já to chlap. Film. KF Plzeň 1992.

MB, ZB

Švejdrová Marie

viz Soubory - Blatěcký soubor

Švík Václav

(24. 11. 1946 v Přešticích)

dudák, zpěvák

Na housle začal hrát už v dětství, navštěvoval lidovou školu umění v Přešticích, brzy přidal dudy. Prvním učitelem mu byl v Plzni J. Kajer, druhým → Z. Bláha. Od roku 1958 pravidelně veřejně vystupoval, v letech 1959-1961 se stal vítězem celostátních kol Soutěže tvořivosti mládeže. Krátce hrál i na kytaru a zpíval s big-beatovou skupinou. Po dokončení Vysoké školy strojní a elektrotechnické v Plzni (fakulta elektro) nastoupil jako technik ve společnosti Dopravní technika (1969- dosud).

Od roku 1960 je jeho jméno spojeno se Souborem písní a tanců → Škoda, ve kterém začínal jako dudák. Později se stal vedoucím lidové muziky souboru Škoda (1969-1980) a upravil přes sto lidových písní pro dudáckou a malou muziku. První pěvecké nahrávky v → ČRo spadají do roku 1969, dosud vzniklo přes 300 nahrávek lidových písní, řada z nich vyšla na deskách, CD či kazetách. Spolupracoval také s → Plzeňským lidovým souborem. Od roku 1970 je dudákem a zpěvákem → Konrádyho dudácké muziky z Domažlic, kde působí dodnes. Zúčastnil se natáčení několika televizních filmů a videokazet s tématem západočeského folkloru.

České lidové muziky. LP. Supraphon, 1970.

Lidové písně z Plzně. LP. Supraphon, 1977.

Hrají a zpívají Plzeňáci. LP. Supraphon 1986.

Chvála českých dud. CD. Plzeň 2000.

další viz diskografie Plzeňského lidového souboru, Konrádyho dudácké muziky

Píseň to je touha. Film. ČT Praha 1972.

Království dudáků. Film. ČT Praha 1981.

Kořeny. Video. Orbis Praha 1988.

Proč dudáci tupají. Film. ČT Praha 1990

Bul bych já to chlap. Video. KF Plzeň 1992.

MB, ZB

Teml Jiří

(24. 6. 1935 ve Vimperku)

skladatel, upravovatel

Po absolvování obchodní akademie ve Vimperku soukromě studoval skladbu u J. Jarocho, kromě toho se

ve hře na klavír a varhany vzdělával od svých sedmi let.

V letech 1976-1979 byl dramaturgem Plzeňského rozhlasového orchestru, v roce 1980 vedoucím hudební redakce → ČRo v Plzni, v letech 1981-1999 pracoval jako dramaturg redakce vážné hudby stanice Vltava v Praze. Od počátku svého plzeňského působení spolupracoval jako autor úprav lidových písní a tanců pro rozhlasové externí soubory → Malou muziku a → Plzeňský lidový soubor. Nahrávky jsou uchovány v hudebním archivu ČRo Plzeň. Český hudební folklor také transformoval do své symfonické a komorní tvorby.

Jiří Teml. Hudební informační středisko ČHF, Praha, 1980 a 1989. Skála, P.: Nad dílem Jiřího Temla. Hudební rozhledy, 1984, č. 12, s. 562-565.

(šp): Padesátiny skladatele Jiřího Temla. Pravda, 1985, 25.6, s. 5.

ZB

Ulčová Marie

(11. 8. 1925 v Božkově - 18. 3. 1998)

etnografka, autorka

Pocházela z učitelské rodiny, vystudovala klasické gymnázium v Plzni a záhy nastoupila do plzeňského Národopisného muzea, kde pracovala s jeho zakladatelem L. Lábkem. Teprve po osvobození se před ní otevřely možnosti dalšího studia, a tak v roce 1947 začala studovat na FF UK v Praze obor etnografie, který ukončila v roce 1952 (PhDr.). Po odchodu L. Lábků po něm převzala funkci ředitelky muzea, kde strávila dalších 50 let odborného života. Stala se významnou regionální badatelkou, provedla mnoho terénních výzkumů, zpřístupňovala archivní materiály, věnovala se muzejní práci. Výsledky se snažila předávat odborné i té nejširší veřejnosti mnoha způsoby. V muzeu připravovala každoročně 3-4 výstavy, uskutečnila nespočet přednášek, publikovala v regionálních i celostátních odborných i dalších časopisech. S plzeňskou redakcí ČRo spolupracovala více než 40 let a její vyprávění o životě minulých generací, jejich moudrosti, zpěvnosti a tanečnosti, vztahu k přírodě a k životu vůbec nacházelo desetitisíce posluchačů. Část cyklu pořadů *Cesty za folklorem* vyšel na MC i knižně.

Ulčová, M.: Moji milí, drazí. 2 díly. Sestavila Jaroslava Světlíková. Plzeň 1997, 1998.

Marie Ulčová vypráví. MC. ČRo Plzeň 1998.

Firstová, Z. Maderová, M.: Společné výročí. PhDr. Marii Ulčové k pětadesátinám. Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie 7. Plzeň 1991, s. 86-90.

(mb): Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. Minulostí západočeského kraje 21. Plzeň 1985, s. 188-189.

Moravcová, M.: PhDr. Marie Ulčová, 11. 8. 1925. Český lid 1986, č. 2, s. 109-110.

ZB

Untermüller Karel

(25. 5. 1945 - 3. 7. 1997)

hudebník, upravovatel

Vystudoval pražskou Konzervatoř, houslovou třídu K. Šneberga. Během studia byl členem Pražské komorní zpěvohry a v posledním ročníku členem orchestru Národního divadla v Praze. Po absolvování vojenské základní služby v →AUS VN působil v letech 1967-1968 v Zemském divadle v Insbrucku, v letech 1968-1972 ve Vestfálském symfonickém orchestru v Recklinghausenu (NSR). Poté učil až do roku 1993 hru na housle a kytaru v LŠU v Brandýse nad Labem, zároveň byl členem komorního orchestru Far musica. V letech 1993-1997 byl ředitelem LŠU v Lysé nad Labem.

V letech 1972-1991 byl vedoucím a primášem cimbálové muziky souboru →Kytice. Jako vynikající virtuózní houslista byl výraznou postavou mezi primáši. Mezi nejznámější patří jeho úprava *Levočských tabulat ze 16. století* pro cimbál a muziku, dále *Vrchárské noty ze Středního Slovenska*, interpretace variací Samko Dudíka a mnoho dalších. S cimbálovou muzikou absolvoval kolem 350 vystoupení i několik zahraničních zájezdů. Byl jedním ze zakladatelů přehlídky →Setkání pražských lidových muzik. Spolupracoval s Laternou magikou, nahrával pro →ČT a →ČRo, pro sovětskou televizi, polský rozhlas, gramofonovou firmu VOX, německý rozhlas WDR, celkem cca 90 titulů. V dětském časopise Sedmička vycházela na pokračování jeho *Kytarová škola*.

JR

Valentová Irena

viz Soubory - Šumava

Vašek Ladislav

(8. 7. 1928 ve Vyškově)

tanečník, pedagog, choreograf

Od dětství žil v Malenovicích. V letech 1943-1946 se vyučil sléváčem a absolvoval odbornou školu strojnickou u firmy Baťa ve Zlíně, kde pracoval do roku 1948. Na základě konkurzu byl v témže roce přijat do taneční skupiny →ČSSPT a působil zde až do roku 1979. Při této profesionální činnosti vystudoval v letech 1961-1966 taneční pedagogiku na AMU v Praze. Po externí spolupráci je od roku 1983 interním pedagogem AMU pro lidový tanec (doc. 1993, habilitační práce *Mužský taneční projev a styl v lidovém tanci*).

Lidovému tanci se začal věnovat v roce 1947 ve Valašském krúžku v Malenovicích. Vedle dlouholetého

působení v ČSSPT spolupracoval jako choreograf a pedagog s řadou folklorních souborů (např. →Hořeňák, →Dolína, Bartošův soubor písní a tanců, Valašský soubor Praha). Podílel se na choreografiích v divadelních inscenacích (mj. *Gazdina roba* - Komorní divadlo Praha, 1953, *Její pastorkyňa* - Leipziger Theater, 1968). Od roku 1985 je předsedou poroty soutěže o nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku na MFF ve Strážnici.

red.

Vítek Bohuslav st.

viz Osobnosti - Vítková Jitka

Vítková Jitka (roz. Widderová)

(2. 1. 1948 v Pardubicích)

tanečnice, zpěvačka, choreografka, pedagožka

Mládí prožila v Chocni, kde navštěvovala LŠU a byla členkou národopisného souboru Proud, který vedla její matka. Tchán Bohuslav Vítek st. (10. 9. 1911 - 31. 10. 1992), sborníkem a hudební skladatel, se folkloru věnoval především jako sběratel a upravovatel lidových písní pro soubory →Jaro z Ústí nad Orlicí, →Radost a →Lipka, vydal také několik sborníků východočeských písní.

J. Vítková byla po studiu na SPŠ chemické v Pardubicích zaměstnána na VŠCHT, kde působila ve vysokoškolském souboru jako zpěvačka. V roce 1977 začala v Pardubicích pracovat jako vedoucí tanečního kroužku, z něhož časem vznikl soubor Radost, který vede doposud. Od roku 1978 působila v souboru Lipka, nejprve jako tanečnice a choreografka a později jako umělecká vedoucí. Od roku 1979 pracovala v ZK Tesla jako lektorka pohybové výchovy a až do roku 1990 zde spolu se svou sestrou →B. Sloukovou vedla dětský soubor Holoubek pro děti mezi 4-8 lety. Kvalifikaci pro činnost ve folklorním hnutí si zvýšila studiem Lidové konzervatoře v Hradci Králové ve třídě →F. Bonuše (1977-1979) a kurzu taneční pedagogiky na AMU v Praze (1980-1982). Od roku 1990 působí jako učitelka pohybové výchovy na ZUŠ v Přelouči. Je členkou odborné rady pro folklor →IPOS - →ARTAMA v Praze a programové rady →FF Pardubice - Hradec Králové.

Výsledkem její pedagogické práce jsou úspěchy souboru Radost včetně četných vystoupení na našich i zahraničních festivalech (cena z turecké Bursy 1995, vystoupení na MFF ve Strážnici 1994-1998), ale hlavně činnost mnoha bývalých členů souborů Lipka a Radost, kteří působí jako vedoucí různých východočeských souborů. Vytvořila řadu kvalitních choreografií, s B. Sloukovou pro soubor Lipka např. pásma *Věnečková, Za ten len a Letnice*, pro soubor Radost v soutěžích

oceněná pásma *Na poli*, *Příběh*, *Zabijačka*, *Formanskou cestou* a *Už jsou ženci za dvorem*. Choreograficky se rovněž podílela na laureátském programu *Z Vrchlabí do Polabí*, uvedeném na MFF Strážnice 1997. V současné době stojí u vzniku nového festivalu evropských tradic a folkloru Tradice.

Chození s rozmarýnou. Film (choreografie B. Slouková, J. Vítková). ČT Praha 1984.

AM

Vršecký Miloš

(24. 3. 1950 v Kamenném Újezdu u Nýřan)
tanečník, choreograf, organizátor

Studia na PF v Plzni (obor český jazyk) ukončil v roce 1983 (Mgr.). Pracoval jako mistr a metodik odborné výchovy (1973-1984), jako pracovník ROH (1984), ředitel Domu kultury v Plzni (1985-1990), učitel a ředitel soukromé školy (od roku 1992). Pochází z hudební rodiny, v roce 1958 byl jedním ze zakládajících členů dětského folklorního souboru → Jískra, kde se uplatnil jako tanečník a zpěvák až do roku 1965, poté v souboru Skoda Plzeň (1965-1971). Průběžně se zúčastňoval kurzů pod vedením manželů → Rejškových, Z. Jelínkové, → L. Hynkové aj. Krátce působil v taneční skupině → AUS VN v Praze. V souboru Škoda (dnešní → Mladina) nastoupil opět v roce 1973 jako tanečník a zároveň jako vedoucí taneční skupiny a choreograf, posléze i jako vedoucí souboru (do roku 1999). Vytvořil zde řadu významných choreografií, např. *Štajdyše* (1970, hudební úprava K. Koukolík), *Furianti* (1973, Jos. Krček), *Plzeňské tance* (1974, V. Švík), *Kačenička* (1975, V. Švík), *Terentete* (1975, V. Švík), *Skočná* (1975, Jos. Krček), *Hyjta* (1984, Jos. Krček), *Ó, radost má* (1987, Jos. Krček), *Jihočeská kola* (1994, J. Smolová), *Plzeňská svatba* (1995, M. Smola).

V roce 1993 stál u zrodu regionálního → FoS - Plzeňsko a stal se jeho předsedou (1993-1996). V roce 1997 se stal předsedou FoS ČR, tuto činnost však po pěti měsících ze zdravotních důvodů ukončil. Od roku 1993 je členem programové rady → FF Pardubice - Hradec Králové, od roku 1995 členem programové rady MFF Strážnice, příležitostně zasedá v hodnotících komisích na nejrůznějších festivalech a přehlídkách. Jako autor a režisér připravil řadu programů, např. *Doteky ...* (MFF Strážnice 1996, s J. Pavlicou), *... a pány at' čert veme!* (MFF Strážnice 1998), folklorní koncert Pražského jara 1997 (s J. Rokytou), *Obrázky z jihozápadních Čech* (1997, v rámci 100. výročí → NVC, Praha, Žofín), pořady scénických forem na festivalu Pardubice - Hradec Králové (1993-1998) a pořady typu *Přijďte pobejt* či

série *Koncerty pro Pavla* (1992-1999, věnované Nadaci pro transplantaci kostní dřeně).

MB

Vychodil Jaroslav

(18. 2. 1940 v Olomouci - 24. 3. 2000)

hudebník, upravovatel, organizátor

Po studiu hry na housle na Konzervatoři v Kroměříži pracoval v Moravské filharmonii v Olomouci. V této době vypomáhal v Brněnském rozhlasovém orchestru lidových nástrojů při několika nahrávkách. Jeho vlastní folklorní působení začíná roku 1973 v muzice souboru Radost z Vrbna pod Pradědem. V letech 1981-1986 působil jako primáš, vedoucí muziky a upravovatel v souboru → Lipka v Pardubicích. Zaměstnan byl jako houslista v Komorní filharmonii a zároveň externě učil na ZUŠ a konzervatoři. V letech 1988-1991 byl uměleckým vedoucím a vedoucím muziky pardubického souboru → Karmazín a v roce 1991 se stal spoluzakladatelem → Cimbálové muziky, později nesoucí jméno svého předčasně zesnulého člena Ladislava Vlčka. Spolupracoval rovněž s → Hradeckou cimbálovou muzikou, pro jejíž repertoár upravoval hudbu. Od roku 1997 přednášel na VŠP v Hradci Králové. K pravidelným pořadům Cimbálové muziky vydal řadu zpěvníků.

JV

Wimmer František

viz Aktivity - Dudy a dudáci

Zajíc František

(18. 7. 1937 v Pacově)

dudák, organizátor

Vyučil se v Odborném učilišti Škodových závodů v Plzni a poté absolvoval Dvouletou průmyslovou školu strojnickou. Pracoval jako soustružník a frézař. Již v dětství se díky tradici tzv. kozimberského posvícení v Pacově seznámil s lidovými písněmi i hrou na dudy a spřátelil se s tábořským dudákem L. Souchou. Později se v Plzni učil hrát na dudy a na příčnou flétnu. Působil v dechových hudbách v Plzni (Žákovská kapela s kapelníkem S. Netušilem) a Pacově (Pacovská dechová hudba pod vedením A. Beneše). Za vojenské prezenční služby ve Vimperku spolupracoval se zdejší plukovní hudbou. Vznikla zde také dudácká muzika, která mj. realizovala rozhlasové nahrávky.

V Pacově hrál při nejrůznějších příležitostech na dudy, sám nebo s doprovodem jiného nástroje, zejména houslí. Jako dudák - sólista vystupoval od roku 1958 na

národopisných slavnostech na mnoha místech republiky, od roku 1956 je pravidelným účastníkem →MDF ve Strakonících a dílen a seminářů →J. Režného. V roce 1970 se také zúčastnil Dudaparády ČRo v Plzni, kterou připravil →Z. Bláha. Kromě něho často spolupracoval i s J. Režným a M. Brtníkem. V roce 1969 spolu s J. Hejdou kolem sebe v Pacově soustředil skupinu zpěváků a zpěvaček, základ nového folklorního souboru →Stražišťan. Od roku 1994 působil jako jeho umělecký vedoucí, dnes vede muziku. Pro soubor upravil řadu písní a tanců z národopisných oblastí Pacovska, českého Horácka a Kozácka. Získal řadu ocenění tehdejších národních výborů a kulturních středisek v Pelhřimově a Pacově, v roce 1987 také titul Vzorný pracovník kultury, udělovaný MK ČR.

zaměstnána jako metodička pro taneční obory v Městském domě osvěty hl. m. Prahy (1958-1979) a jako odborná referentka tanečního oddělení Ústavu pro kulturně výchovnou činnost v Praze (1980-1987, znovu od r. 1991 na pracovišti →IPOS - →ARTAMA).

V r. 1944 se začala věnovat nácviu lidových tanců. Byla členkou →ČSSPT (1949-1954) a →AUS VN (1954-1955). Jako metodička působila v celostátním měřítku zejména v oblasti dětských folklorních souborů (poradní sbory, poroty, přehlídky), podílela se na přípravě celostátních folklorních přehlídek a festivalů. Spolupracovala s krajanským souborem Čechů a Slováků ve Vídni (1955-1988). Od r. 1995 je členkou senátu MFF ve Strážnici.

red

ZV

Zetová Eva (roz. Slezáková)

(20. 5. 1932 v Brně)

choreografka, pedagožka, tanečnice

Vystudovala taneční oddělení Státní konzervatoře v Praze u Z. Šemberové. V letech 1951-1965 pracovala v →ČSSPT. Od roku 1979 působila jako pedagog v Ústředním domě pionýrů a mládeže J. Fučíka v Praze, nejdříve v oddělení tělovýchovy, potom v Tanečním souboru ÚDPMJF (nyní →Rozmarýnek Praha), v letech 1980-1994 byla jeho vedoucí. Pracovala rovněž jako choreograf a taneční pedagog a v těchto směrech působí dodnes. Podílí se na organizaci odborných tanečních seminářů, je pravidelnou členkou odborných porot dětských tanečních soutěží, členkou poradního sboru při →IPOS →ARTAMA. Mezi nejvýznamnější choreografie, z nichž mnohé se dočkaly různých ocenění, patří např. *Taneční soutěž* (1984, scénický tanec, hudba koláž z dechovky), *Hrajeme si na čerta a Káču* (1985, hudba K. Krasnický), *Hra na paměť* (1986, K. Krasnický, scénický tanec), *Hra na sochy* (1987, K. Krasnický), *O vodní havěti* (1991, M. Rychta), *Chvála jitrniček* (1993, M. Rychta), *U Rokycan černý les* (1994, M. Rychta). Od roku 1987 spolupracuje s českou menšinou v Chorvatsku jako choreograf a taneční pedagog.

JR

Ždímalová Dana (roz. Bezubková)

(1. 8. 1928 v Hořici, okr. Jičín)

tanečnice, metodička, organizátorka

Absolvovala gymnázium v Hradci Králové (1947) a v letech 1961-1967 dálkově vystudovala taneční pedagogiku na katedře tance AMU v Praze. Byla

Soubory:

AUS VN	Jaro Ústí n. Orlicí	Perníček
Baldrián	Jarošovci	Písečan
Benešáček	Jičínáček	Plzeňský lidový soubor
Blaťácký soubor	Jiskra	Podještědský soubor
Blaťan	Jitřenka	Postřekov
Cimbálová muzika Ládi Vlčka	Jizera	Pošumavská dudácká muzika
Červánek	Kalamajka	Prácheňský soubor
Česká píseň	Karmazín	Radost
Český ráj	Kohoutek	Rokytka
ČSSPT	Konrádyho dudácká muzika	Rosénka
Čtyřlístek	Kovářovan	Rozmarýnek
Dokolečka	Krušnohor	Skejušan
Dolina	Křiničánek	Strakonická dudácká muzika
Domažlická dudácká muzika	Kužátka	Stražišťan
Doudleban	Kvítek	Studánka
Dykyta Krásná Lípa	Kytice	Šafrán
Dykyta Přerov n. Labem	Libín	Škubánek
Dyleň	Lipka	Špindleráček
Furiant	Lucinka	Šumava
Gaudeamus	Lužičan	Točkolotoč
Hadař	Máj	Úsměv
Haltravan	Malá česká muzika J. Pospíšila	Úsvit
Horál	Malá muzika	Vínek
Hořeňák	Meteláček	Vycpálkovci
Hradecká cimbálová muzika	Mladina	Vysočan
Chodské trio	Mrákov	Vysočánek
Chorea Bohemica	Musica Bohemica	ZUŠ Černošice
Jaro Praha	Nisanka	

AUS VN

Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého
Praha

Armádní umělecký soubor byl založen v roce 1942 jako umělecký soubor československé vojenské jednotky v SSSR. V roce 1943 přišel Vít Nejedlý, dirigent a skladatel. Založil malý symfonický orchestr a malý sbor. Vedle písní a pochodů byly v repertoáru také skladby klasiků. Po úmrtí V. Nejedlého 1. 1. 1945 začal soubor užívat jeho jméno. V letech 1950-1955 se již skládal z velkého profesionálního symfonického orchestru, stočlenného mužského sboru, pěveckých sólistů a baletní složky. Uměleckým vedoucím celého souboru byl jmenován Radim Drejsl, skladatel a dirigent, jeden z nejnadanějších žáků prof. Bořkovce. V celosouborových slavnostních programech bylo v té době zvykem demonstrovat vztah armády k vlasti, tak jak to vyjadřovaly velké slavnostní kompozice inspirované lidovým uměním. Autorem hudby byl R. Drejsl nebo O. Flosman, choreografie J. Kubánka a →J. Mlíkovská: *Jánošíkovský tanec* (1950), *Český dupák*, *Starodávny lašský L. Janáček* (1952), *Skočná z Prodané nevěsty* (1953).

V letech 1955-1959 po zrušení nadměrné vlny početných armádních souborů (Umělecký vojenský soubor, Armádní opera, Křídla vlasti atd.) zůstává AUS jediným armádním profesionálním souborem. Byl rozdělen na několik skupin, z nichž z hlediska folklorního je důležitá činnost tzv. lidové skupiny (umělecký vedoucí →J. Čumpelík). Hudební doprovod zajišťovala cimbálová muzika pod vedením J. Jakubička. Repertoár obsahoval choreografie J. Čumpelíka (*Slámkový a Podtáčaný*, *Strážnický verbuňk* ad.), K. Pavlišťika (*Brodská zbojnická*, *Hradištský verbuňk*) nebo J. Brůhy (*Východoslovenský čardáš*). Skupina zanikla v roce 1959 při reorganizaci souboru.

Od roku 1960 měli instrumentalisté, tanečníci a někteří herci možnost odsloužit základní vojenskou službu v souboru. V té době se také změnila struktura armády, zmizela masová shromáždění pod širým nebem a představení ve výcvikových prostorech. Soubor vystupoval i u malých posádek, v kulturních domech či malých divadlech. Masové celostátní programy se organizovaly už jen na oslavách politických výročí. Jako vedoucí choreografka nastoupila v té době J. Mlíkovská, jako zástupce a druhý choreograf J. Čumpelík. Vedle celosouborových programů, kdy se folklorní čísla připravovala jen na zahraniční zájezdy, bylo těžiště jejich práce ve složkových tanečních koncertech, uvádějících krátké dramatické i komediální balety. Z tohoto období mezi roky 1960-1985 patří mezi nejvýznamnější choreografie např. *Slovácká balada* (1961, J. Čumpelík,

Z. Křížek), *Lašské tance Leoše Janáčka* (1970, J. Mlíkovská), *Zlomky života a snu - lidová kantáta* (texty vězeňských motáků M. Kudeříkové, 1975, J. Mlíkovská, V. Klusák), *Slovanské tance č. 15, 2, 7, 9 A. Dvořáka* (1974, J. Mlíkovská), *Vlast* (taneční a filmová kompozice, 1976, J. Čumpelík), *Dožínky z Kyjova* (1978, J. Čumpelík, J. Hovorka).

V roce 1985 odešla do důchodu choreografka J. Mlíkovská a brzy po ní i J. Čumpelík. Vedení souboru převzala Jitka Kornová. Od roku 1990 působil soubor pod novým názvem Bohemia-balet a zabýval se zejména přípravou výchovných programů pro děti, letních představení pro turisty, podnikl několik zahraničních zájezdů. V roce 1995 byl pak AUS VN rozpuštěn.

JR

Baldrián

Folklorní soubor Baldrián
Pardubice

Soubor založili v roce 1999 jako občanské sdružení Marie a →Aleš Mokrenovi, soustředili v něm muzikanty a tanečníky s předchozí praxí. Díky tomu bylo možné vytvořit poměrně rychle kvalitní repertoár, který se zaměřuje na zpracování regionálního folkloru z Polabí, zejména Pardubicka, Hradecka, Chrudimska a Králověměstcka. Soubor pracuje v komorním obsazení 15 členů (7 muzikantů a 8 zpěváků a tanečnicků), vedle stylizovaných písní a choreografií prezentuje i tance v původních formách a písně, kde muzikanti doprovázejí zpěváka jen improvizací. Záměrem těchto vystoupení je snaha zpracovávat folklorní zdroje co nejpřirozenějším způsobem. Soubor se již zúčastnil některých východočeských přehlídek a festivalů.

AM

Benešáček

Dětský folklorní soubor Benešáček
Benešov

Původně dívčí skupina byla založena v roce 1980 při ZŠ v Dukelské ulici. Její vedoucí J. Hocková, L. Kohoutová a E. Kešnerová si kladly za cíl pomoci dětem nacházet vztah k hudbě a lidovému tanci a jeho prostřednictvím i k tradicím rodného kraje. Proto také začala Jaroslava Hocková sbírat písně a tance Podblanicka, Choceřadska a Sedlčanska. V roce 1981 bylo po konkurzu přijato prvních deset chlapců a skupina se transformovala na dětský folklorní soubor. Od roku 1984 má také vlastní muziku v obsazení housle, flétna, klarinet, dudy a basa, vede ji Aleš Suchomel. Devadesátá

léta byla pro soubor obdobím hledání a potvrzení jeho existence. Soubor se stabilizoval, nastala další etapa jeho činnosti. Vystupuje pravidelně ve svém regionu, zúčastňuje se významných folklorních, zejména dětských festivalů a akcí, reprezentuje své město v zahraničí a získává tak významné kontakty. V roce 1991 získal ocenění za práci pro rozvoj kulturních tradic rodného kraje.

Program souboru je sestaven z tématiky zpracovávaných pásem lidových písní, tanců, říkadel a zvyků. Cílem zůstalo oživit tradice a zvyky Podblanicka. K významným choreografiím patří zejména pásma J. Hockové *Jaro na Podblanicku* (1983), *Otvírání studánek* (1991), *Hulán* (1991) a *Co si vyprávěly cepy* (1992). V roce 1997 se soubor podílel na natáčení videoprojektu ÚLK Strážnice → *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska*.

Benešáček. K 15. výročí založení. MC, CD. Benešov 1995.

JR

Blatácký soubor

Ševětín

Český svaz včelařů pořádal v Ševětíně (okr. České Budějovice) v roce 1974 Staročeský bál. Dvanáct párů spolu s houslistou a učitelem V. Valešem nacvičilo jako předtančení Českou národní besedu v originálních blatských krojích, zapůjčených od starousedlíků ze Ševětína a okolí. Oficiálně byl soubor založen v roce 1975 při Osvětové besedě v Ševětíně a měl 51 členů. Vedoucím se stal Josef Kožíšek, taneční složku vedl Václav Valeš a pěveckou František Sláma z Hosína. V roce 1976 vznikla i lidová muzika pod vedením dudáka Františka Havlíčka z Nové Bystřice. Původní složení kapely bylo: 2 klarinety, 2 housle, dudy, heligonka a violoncello, brzy nahrazené kontrabasem. Soubor původně vystupoval v zapůjčených originálních blatských krojích, teprve později byly pořízeny jejich repliky. V roce 1977 se vedení ujal Josef Kojan. Po jeho odchodu v roce 1989 vznikly dvě samostatné skupiny, Blatácký soubor a folklorní soubor Javor.

V Blatáckém souboru pracují společně tři generace tanečniců, zpěváků a muzikantů. Vedení souboru tvoří Marie Švejďová (12. 10. 1947 ve Zvonkové v okr. Český Krumlov), jedna ze zakládajících členek, a Jitka Zemanová, organizačním vedoucím je Petr Pokorný. Kapela (2 klarinety, 4 housle, dudy a kontrabas) hraje pod vedením Petra Nováčka. Soubor má kolem padesáti členů a zaměřuje se na úpravy lidových písní a jevištní stylizace lidových tanců a zvykoslovného materiálu z Blat. Povltaví a jižních Čech (*Jarní zvyky, Dožínky,*

Domlatky, Myslivecké pásmo, Posvícení, Vánoční pásmo a mnohé další). Autory choreografií jsou F. Fučík, manželé Hervířovi, J. Zemanová, M. Švejďová a J. Kojan, hudební úpravy jsou dílem F. Havlíčka a P. Nováčka.

S Blatáckým souborem od jeho založení spolupracovala řada regionálních osobností a prostřednictvím KKS v Českých Budějovicích i odborníci jako např. →Z. Soukupová, →J. Režný, manželé →Rejškovi, →F. Bonuš a →M. a K. Oberfalterovi. Soubor se pravidelně účastní regionálních i národních přehlídek a festivalů a vystupuje v zahraničí. V letech 1981-1985 organizoval spolu s KKS v Českých Budějovicích pravidelná Setkání folklorních souborů v Ševětíně. V letech 1986-1989 připravoval každé dva roky tzv. Setkání na Blatech, jejichž tradice byla obnovena v roce 1996. Soubor získal řadu ocenění na přehlídkách a festivalech u nás i v cizině a tři Čestná uznání MK ČR (1980, 1981, 1985). V roce 1995 se zúčastnil Dnů folkloru v Praze na Žofíně, který byl součástí oslav 100. výročí →NVČ. Díky práci souboru jsou v Ševětíně uchovány nebo obnoveny starobylé zvyky (např. masopust, vobžinky, vánoční koleda). Od roku 1990 je každoročně pořadatelem Folklorních plesů a od roku 1992 Staročeských vobžinek.

Blatácký soubor má od roku 1979 svoji dětskou složku, která sdružuje děti ve věku od 4 do 14 let a zaměřuje se na lidové písně, tance, hry a zvykosloví z Blat a jižních Čech. Vystupuje pod názvem **Blatáček**. Jeho zakladatelkou byla Jaroslava Kojanová, vedoucími jednotlivých složek souboru se pak staly M. Klapušová, J. Zemanová a M. Švejďová.

ZV

Blatáček

viz Soubory - Blatácký soubor

Blat'an

Folkloristická skupina Blat'ani

Praha

Soubor byl založen roku 1952 na Vančurově gymnáziu na Smíchově. Měl postupně řadu zřizovatelů, státních institucí, které byly povinnou záštitou v tehdejšímu systému. V roce 1965, kdy se organizačně změnil, neboť ze souboru písní a tanců se stala počtem menší samostatná a nezávislá skupina, už zřizovatele nepotřeboval. Také název souboru se změnil: Taneční soubor Vančurova gymnázia (1952-1953), Soubor písní a tanců Blat'an (1953-1965), Folkloristická skupina

Blat'ani (1965-1975). Zakladatelkou souboru byla Jindřiška Zedníková, po odchodu členů z gymnázia se ustavilo vedení ve složení J. Böhmová (provd. Krasnická, →Hlavsová), Jiří Kremer a →K. Krasnický.

Soubor měl taneční složku a tzv. orchestr lidových nástrojů, po roce 1965 pak komorní orchestr doplněný historickými rekonstruovanými nástroji. V práci folkloristické skupiny byly dramaturgicky zařazeny i děti. Významný podíl měla vystoupení pěveckých sólistů. Soubor nejdříve zpracovával tance celých Čech, ale již od roku 1955 se zaměřil na hudební a taneční folklor, zvykosloví i kroje jižních Čech. Začínal s jednoduchými úpravami českých lidových tanců, sestavených do pásem podle oblastí - z Nymburska, Chrudimska, středních Čech apod. Brzy však přešel k formě rozpracovaného tance (*Kozácká, Jihočeská polka*) a nakonec k formě tzv. dějových tanečních obrázků (*Jahodnice, Vandrovníci, Dřeváky*). Jako první uvedli Blat'ani zpracovaný materiál nejstarší publikované sbírky Jana Rittera z Rittersberku ve třech tanečních skladbách (tance dvoudobé, třídobé a figurální) i v sólech. K nejzdařilejším rekonstrukcím folklorního materiálu Šumavy patří jejich *Šumavský tanec*.

Všechny skladby a úpravy (vyjma tiskem publikované *Jihočeské polky*) po hudební stránce připravil K. Krasnický, choreografie J. Böhmová-Krasnická. Významnou a zvláště oceňovanou stránkou prezentace souboru i skupiny byly vždy precizní rekonstrukce krojů J. Böhmové. →Langhammerové, která se podílela i na dramaturgii pořadů a působila jako zpěvačka. Díky studiu jihočeského pěveckého stylu se stala jeho významnou interpretkou, mnoho jejích písní bylo natočeno v →ČRo. Významným interpretem lyrických písní v sólovém tenorovém podání byl po dlouhá léta J. Dobeš. V souboru působila řada dalších uměleckých osobností a talentů, mezi něž patřil i tanečník J. Sklenář. Skupina Blat'ani se zúčastňovala folklorních akcí a festivalů, získala ceny v ústředních kolech STM, spolupracovala při rozhlasových pořadech *Zpívá soubor Čenka Holase*. Od roku 1970 se výrazně orientovala na spolupráci s Národopisným muzeem v Praze a připravovala v jeho prostorách unikátní koncertní pořady vázané na jarní a zimní zvykosloví, cykly vánočních koled a letní koncerty koncipované pro zahradu Bertramky. V roce 1975 ukončila činnost.

JR

Brabenčata

viz Soubory - Křiničánek

Cimbálová muzika Ládi Vlčka

Pardubice

Cimbálová muzika byla založena L. Vlčkem, →J. Vychodilem a V. Truncem v roce 1991 postupně při souborech →Lipka a →Karmazín. V roce 1993 se osamostatnila a přijala současné jméno po svém předčasně zemřelém zakladateli. V letech 1993-1996 působila v Hradci Králové, roku 1996 přešla do Pardubic, kde působí v KD Dubina. Vystupuje v rámci východočeského regionu, pořádá pravidelné *Besedy u cimbálu*. Po dobu svého působení spolupracovala s významnými moravskými osobnostmi jako J. Rokytou, L. Málkem, J. Maděřičem, Š. Kotkem a J. Miškeříkem. Na své akce vydává muzika zpěvníčky lidových písní.

JV

Červánek

Dětský folklorní soubor Červánek

Hradec Králové

Soubor Červánek působí v Hradci Králové od roku 1979. Vystřídal několik zřizovatelů a po roce 1990 navázal úzkou spolupráci s HKVS Adalbertinum, od roku 1999 je součástí ZUŠ Na Střezině. Zakládajícími členy byli manželé →Brabníkovi, vedoucí je Iva Ondráčková. Soubor zpracovává folklor svého kraje, a to převážně Hradecka. Od roku 1998 je pořadatelem Dětského bálu, jehož první dva ročníky měly velmi kladný ohlas mezi dětskými folklorními soubory. Červánek se v průběhu svého působení mnohokrát zúčastnil dětských přehlídek, v roce 1995 byl nominován jako host na Moravskou zemskou přehlídku, rovněž byl hostem řady našich i zahraničních festivalů. K výrazným choreografiím patří *Mlynáři* (1986, R. Koníř a J. Sundermann), *Jarmark* (1993, I. Ondráčková, P. Hájek) a *Království* (1995, I. Ondráčková a P. Hájek).

JV

Česká píseň

Plzeň

Českou píseň založil v roce 1954 tehdejší hudební redaktor →ČRo v Plzni →Z. Lukáš za přispění →M. Šmída jako smíšený pěvecký sbor s charakterem externího studiového souboru plzeňské redakce. Z. Lukáš byl jeho sbormistrem 18 let, po něm převzal tuto funkci na dva roky →Jar. Krček a poté se stal sbormistrem Zdeněk Vimmer. V roce 1990 se soubor rozštěpil na dvě části: jedné zůstal název Česká píseň a jejím sbormistrem je Adam Viktora, druhá se nazývá Nová Česká píseň

a pracuje pod vedením Z. Vimmera jako soubor Západočeské univerzity v Plzni.

Sbor se věnoval vedle lidových písní i vokální tvorbě různých slohových období, od polyfonních skladeb až po díla současných autorů. K význačným sólistům patřili →J. Horák, V. Prošek, M. Sulcová, V. Hejduková a →J. Kopřivová. Nahrávky lidových písní, které Česká píseň realizovala s →Malou muzikou, Instrumentální skupinou a s →Plzeňským lidovým souborem, jsou uloženy v hudební fonotéce ČRo v Plzni, nechybí ani natočené snímky a capella. Řadu nahrávek obsahuje diskografie Plzeňského lidového souboru.

Majerová, J.: 25 let činnosti komorního smíšeného sboru Česká píseň. Diplomová práce. PF Západočeské univerzity v Plzni 1982.

Reinigerová-Kabelková, L.: 35 let souboru Česká píseň a jeho podíl na kulturním životě města Plzně. Diplomová práce. PF Západočeské univerzity v Plzni 1990.

Smíd, M.: Česká píseň. Výročí, které zavazuje. Kulturní přehled Plzeňska 1964, č. 11, s. 3.

Kvítí milodějně. CD. ČRo Plzeň 1966.

Český folklor. LP. Supraphon 1967.

Hrají a zpívají Plzeňáci. LP. Supraphon 1972.

Česká píseň 1. CD. Avik 1992.

Česká píseň 2. CD. Avik 1994.

ZB

Český ráj

Soubor písní a tanců Český ráj

Jičín

Soubor, fungující dnes při jičínském Domě kultury, vznikl v roce 1953. Zakladatelkou a první vedoucí byla Jaroslava Holubová. Pod jejím vedením se soubor stal brzy jedním z pilířů folklorního hnutí v severovýchodních Cechách. Sdružuje zhruba 50 členů taneční a hudební složky. Od počátku se repertoárově zaměřuje především na oblasti Podkrkonoší a Jičínska. Počáteční období bylo úzce spjato s osobností P. Krejčího, později až do roku 1990 →F. Bonuše. Z jeho choreografické práce bylo významné např. pásmo *Řemesla* nebo nejúspěšnější monotematický blok *Staročeská svatba* (včetně vlastních hudebních úprav), přičemž celovečerní jevištní zpracování svatebního obřadu se stalo podkladem pro stejnojmenný televizní pořad. Po roce 1990 se v repertoáru souboru objevují choreografie J. Zacharové, např. *Hospoda* (hudební úprava F. Bonuš, J. Holý) jako tematické pokračování *Svatby*, a *Len* manželů Z. a V. Svobodových s hudebními úpravami →Jar. Krčka. Soubor se za téměř padesátiletou existenci zúčastnil řady festivalů doma i v zahraničí. Natočil několik písní pro rozhlasové studio v Hradci

Králové, oceněním jeho kvalit bylo v 80. letech propůjčení státního vyznamenání Za vynikající práci. Uměleckými vedoucími Českého ráje jsou Jana Zacharová a Zdeňka Svobodová, organizačním vedoucím Vladimír Bryscejn, muziku řídí Tomáš Kozel a Vladimír Vondráček.

Staročeská svatba. Film (režie J. Bonaventura). ČT Praha 1985.

DS

ČSSPT

Československý státní soubor písní a tanců

Praha

Po přehlídce folklorních souborů při I. světovém festivalu demokratické mládeže v Praze (1947) byl na návrh choreografky Jožky Šaršeové a →K. Plicky v roce 1948 ministrem informací a osvěty ustanoven Československý sbor národních písní a tanců (ČSNPT). Zároveň byl jmenován poradní sbor v čele s K. Plickou, jehož členy byli mj. J. Šaršeová, J. Reimoser, Z. Šemberová, M. Úlehlová, →H. Laudová, S. Machov a J. Seidl. Taneční složka sboru pracovala na zámku v Kvasicích u Kroměříže pod uměleckým vedením J. Šaršeové a →L. Hynkové. Úkolem sboru bylo navazovat na tradice hudebního a tanečního lidového umění a přetvářet je do jevištní podoby. Počátkem roku 1950 přešla taneční skupina do Prahy. Pod uměleckým vedením →A. Košťála se připojil orchestr s dirigentem V. Jelinkem a smíšený pěvecký sbor za vedení H. Kubátové. První premiéra se uskutečnila 2. 6. 1950, program zahrnoval zpracování materiálu výrazných folklorních oblastí z celé republiky. Kromě choreografek J. Šaršeové a L. Hynkové se sborem v této době spolupracovali např. C. Zálešák, hudební skladatelé →A. Košťál, R. Drejsl, F. Škvor, A. Očenáš, výtvarníci V. Fridrichová a J. Kobzáň. Národopisnými poradci byli K. Plicka a V. Klusák ml. V roce 1952 došlo k přejmenování na Československý státní soubor písní a tanců (ČSSPT). Soubor od počátku vystupoval s programem koncertně-estrádního typu, na němž se podílely všechny tři složky, taneční skupina, orchestr a pěvecký sbor se sólisty. Pro tento typ pořadu byl nastudován velký počet choreografií, z nichž mnohé se staly kmenovým repertoárem (*Tance z Velké Kubry*, *Zemplinské karičky*, *Jihočeské maškary*, *Myjavský čardáš*, *Polka z Prodané nevěsty*, *Slovácké dožínky*, *Zbojnický Mak*, *Valašské hry*, *Verbuňk - Čapáš - Čardáš*, *V čas vína*, *Tance z Detvy*, *Holubička*, *Rejdovák*, *Koňare*, *Tance ze Suché Hory*, *Dědečkovo sólo*, *Skočná*, *Vlašiko* aj.). Od roku 1953 se dramaturgie pod uměleckým vedením →J. Mlíkovské zaměřila i na větší jevištní celky. První dílo tohoto typu vytvořila J. Mlíkovská v roce 1954 zpracováním lidové pohádky *Pan vrchní a čert* (hudba

V. Jelínek, kostýmy V. Fridrichová, výprava F. Tröster). V roce 1958 nastudovala L. Hynková, která se po studiu choreografie znovu ujala vedení taneční složky, celovečerní taneční drama *Zbojnický oheň* (kostýmy a výprava A. Strnadel). Vznikly i tance nebo krátká pásma s dramatickým obsahem, např. *Partyzánka* (choreografie J. Mlíková, hudba O. Flosman, kostýmy V. Fridrichová), *Na treboňské hrázi* (choreografie J. Mlíková, hudba A. Košťál). V roce 1959 vytvořila L. Hynková podle valašské legendy podané J. Kobzáněm taneční scénu *O zbojníku Vojtkovi a bohaté šenkérce* (hudební spolupráce O. Flosman a Z. Kašpar, výprava J. Kobzáně). K dalším číslům patřil např. *Zverbovaný* (choreografie L. Hynková, hudba A. Košťál, kostýmy B. Lauda) nebo *Beskyde, Beskyde* (choreografie V. Svobodová, hudba J. Dadák). Soubor se pokoušel také o soudobou taneční tvorbu bez folklorního základu, prezentoval tance jiných etnik či adaptoval např. *Vojnu* od E. F. Buriana (N. Jirsiková, →V. Svobodová). K vyhranění umělecké tváře ČSSPT přispěly taneční inscenace děl hudebních klasiků, např. v choreografii L. Hynkové *Slovanské tance* Antonína Dvořáka, *Lašské tance* Leoše Janáčka, *Špalíček a Otvírání studánky* Bohuslava Martinů, *Zlatá brána* Václava Trojaná (v roce 1963 byl uveden ucelený pořad s touto tematikou pod názvem *Utkáno z pramenů*, v roce 1970 byl představen celý *Špalíček* B. Martinů). V roce 1974 byla ukončena dlouholetá příprava *Zlaté brány*, která završila umělecký vývoj souboru. Tematická linka o koloběhu života čerpala z práce *Český rok* K. Plicky, který také na přípravě díla spolupracoval (scénář, choreografie a režie L. Hynková, hudba V. Trojan, scéna a kostýmy A. Hoblová). K dalším celovečerním pořadům patřilo úplně nastudování *Slovanských tanců* A. Dvořáka (1976, choreografie L. Hynková), program *Tance českých mistrů* (1984, České tance B. Smetany, Lašské tance L. Janáčka - choreografie G. Voborník, výběr Slovanckých tanců A. Dvořáka), pořady *Zemi milované* (1980), *Chléb a píseň* (1983), *Květy domova* (1985) nebo *Tanec a čas* (1986), který jako průřez tanců od středověku až po 20. století připravil F. Bonuš ve spolupráci s V. Vašutem. V roce 1988 vzniklo představení *Setkání*, které se vztahovalo k regionální linii dramaturgie ČSSPT. Bylo sestaveno ze čtyř částí (režie →V. Bárta): *Už sa fašank krátí* (Uherskobrodsko, scénář a choreografie L. Hynková a J. M. Krist, hudba V. Klusák ml., kostýmy a výprava A. Hoblová, odborný poradce J. Beneš), *Volání hory* (střední Slovensko, scénář a choreografie G. Voborník, hudba J. Dumek, kostýmy V. Šrámek), *V Nové Pace na jarmarce* (Podkrkonoší, scénář a choreografie I. Vostřezová, hudba J. Dumek, kostýmy a výprava →J. Langhammerová), *Žitečko, žitečko* (jižní Čechy, hudba →J. Krček, kostýmy a výprava J. Hoblová). V roce 1990 byl uveden tematický pořad *České vánoce*

(scénář a choreografie L. Hynková, hudba →J. Málek a M. Puklický, výprava a kostýmy A. Hoblová). O rok později byl nastudován obdobný pořad *Velikonoce* (choreografie →A. Skálová, hudba M. Puklický). Posledním tematickým blokem souboru se stala pohybová fantazie *Slunovrat* (choreografie J. Wiesner, hudba M. Puklický).

V ČSSPT vedle hlavní skupiny existovalo vždy několik malých uměleckých sdružení různých žánrů. Zvláštní pozornost zaslouží Malá skupina pod vedením Ladislava Hřebačky, která uvedla řadu samostatných pořadů (*Jezdili formani*, *Obrázky z pouti* ad.). Postupně se vydělily i dva orchestry lidových nástrojů (primáši →M. Král a M. Junek), v rámci souboru vznikla i dechová skupina Strahovanka. Smíšený pěvecký sbor se koncem 50. let začal měnit do podoby Ženského komorního sboru. Jeho nejúspěšnější doba byla pod vedením →Z. Lukáše v letech 1975-1982 (mj. vznikl pěvecko-taneční pořad *Devět artikulí* - hudba Z. Lukáš, choreografie A. Skálová). V roce 1953 se stalo součástí ČSSPT také Dívčí trio, komorní pěvecká skupina ve složení Dagmar Ledečová, Olga Kubínová a Zdenka Nováková, kterou záhy nahradila Milena Tichá. Do roku 1963, kdy trio ukončilo svou činnost, uskutečnilo množství samostatných nahrávek. V ČSSPT působila také řada pěveckých sólistů, např. H. Kubátová, Z. Kořánová, →V. Příkazská, →V. Novenková, →J. Mikulenková, V. Klusák ml., J. Škoda, J. Stoklasa ad. V roce 1965 byla zahájena pravidelná představení ČSSPT na Žofině v Praze pro zahraniční návštěvníky a taneční skupina se rozdělila na dvě části.

ČSSPT se od svých počátků vyvinul v plně profesionalizovaný taneční a hudební soubor s širokou dramaturgickou koncepcí, která byla podmíněna také možnostmi různého uplatnění. Charakter souboru utvářela spolupráce s konkrétními osobnostmi - skladateli, choreografy, výtvarníky a režiséry. Pětačtyřicetiletá existence souboru (od roku 1993 působil pod názvem Český soubor písní a tanců) byla ministrem kultury ukončena k 1. 1. 1994.

Československý hudební slovník 1. Praha 1963, s. 216.

Laštková, L.: Čtyřicet let Československého státního souboru písní a tanců. ČSSPT, Praha 1988.

Leszkowová, L.: Z Československého státního souboru písní a tanců. Taneční listy 23, 1985, č. 3, s. 3-5.

Československý státní soubor písní a tanců. LP. Panton 1974.

Československý státní soubor písní a tanců. LP. Supraphon 1977.

Zlatá brána. LP. Supraphon 1974.

Věneček. Ženský komorní sbor ČSSPT. LP. Supraphon 1982.

Zpěv domova. LP. Panton 1982.

Československý státní soubor písní a tanců. LP. Supraphon 1983.

red

Čtyřlístek

Soubor lidových písní a tanců Čtyřlístek
Nové Strašecí

Soubor Čtyřlístek vznikl v roce 1976 z podnětu členů cimbálové muziky při gymnáziu v Novém Strašecí, která již tehdy existovala 20 let. Zakladateli se stali Bohumil Chochola, Vladimír Novotný a Jan Stránský. Hlavním cílem činnosti souboru je ožívování folklorního dědictví regionů Rakovnicko, Berounsko a Slánsko. Jeho repertoár obsahuje taneční čísla a scénická pásma choreograficky zpracovaná členy souboru J. Stránským a M. Pelcovou. Na hudebních úpravách se podílejí V. Novotný, Z. Frolík a V. Špáňa. K nejvýznamnějším choreografiím J. Stránského patří např. *Jsem, jsem z Rakovníka* (1978, hudba V. Novotný), *Jinač není v posvícení* (1981, V. Novotný), *Chmeličku, chmeli* (1985, V. Novotný, Z. Frolík, V. Špáňa), další vystoupení připravil ve spolupráci s M. Pelcovou: *Nevím, nevím kudy cesta* (1995, Z. Frolík), *Výslužka* (1998, Z. Frolík, V. Novotný).

Činnost souboru ovlivňovaly Národní přehlídky od roku 1980, nyní přehlídky FoS Prameny, kterých se účastní vždy s novou tvorbou. Již 6 let je pravidelným organizátorem středočeského festivalu →Tuchlovická pouť. Vystoupil také v regionálním programu ke 100. výročí →NVČ v Praze na Žofině (1995), je laureátem MFF Strážnice 1986. Spolupracoval při tvorbě videokazet →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (ÚLK Strážnice, 1997). Pravidelně také spolupracuje s rozhlasem, např. při vysílání vánočních koncertů pod názvem *Vánoce se Čtyřlístkem* (od roku 1988).

Čtyřlístek. Lidové písně středních Čech. LP. Supraphon, 1989.

JR

Dětský folklorní soubor Dyleň

viz Soubory - Dyleň

Dokolečka

Dudácká muzika Dokolečka

Praha

Vznikla v roce 1982 z iniciativy několika bývalých členů →Vycpálkova souboru pod vedením Jana Pergla a Jaroslava Helebranta. Cílem bylo originálním způsobem spojit hudební a taneční složku souboru při jevištní realizaci folkloru v jeden nedílný celek. Postupem času přinesli nové členové souboru i novou tvůrčí invenci, která spojena se zkušeností zakladatelů dala vznik řadě netradičních tvůrčích pohledů. Mottem souboru bylo hrát především „dokolečka“, tj. k tanci, a to jak posluchačům, tak sami sobě. Jádrem

repertoáru souboru byly tance především z oblasti jižních a jihozápadních Čech, nazývané Dokolečka. Jevištní vystoupení byla postavena na univerzálnosti členů - všichni muzikanti a zpěvačky tančili, všichni členové se připravovali v obou oblastech, hudební i taneční. Na tomto základě vznikla řada originálních hudebně-tanečních pásem s poměrně malým počtem účinkujících (počet členů se pohyboval kolem 15 osob), která byla diváků příznivě přijímána jak v tuzemsku, tak i v zahraničí. Na taneční přípravě a jevištní realizaci se podílela I. Helebrantová. Muzika Dokolečka se stala tradičním účastníkem přehlídek Setkání pražských lidových muzik, účastní se folklorních festivalů.

Muzika se vždy snažila o interpretaci folkloru s úsměvným, pro diváky přitažlivým nadhledem. Speciální *Aprilové večery* tvořily nejrůznější folklorní parodie, později i folklorně inspirovaná originální čísla. Na těchto večerech se kromě výše uvedených autorsky podíleli i V. Flegl, R. Helebrant a M. Janouš. Dalším samostatným programovým celkem byly *Večery třikrátové*, originální jevištní pásmo vánočních koled, na němž se autorsky podílela L. Pospíšilová. Nyní soubor udržuje pod vedením Jana Pergla repertoár z různých oblastí Čech a Moravy spíše pro vlastní potěšení a v závěru roku tradičně připravuje vánoční koncert.

Za lidovou písní pod Petřín. Film. ČT 1987.

JR

Dolina

Valašská cimbálová muzika Dolina
Praha

U zrodu kapely byli v roce 1954 St. a V. Otáhalovi, E. Karas a M. Maxa. Začali veřejně vystupovat a přijímat další muzikanty, kterých se po dobu existence muziky vystřídal kolem padesáti. V 70. letech se její jádro ustálilo ve složení několika houslistů, klarinetisty, cimbalisty, basisty a zpěváků, primášem byl M. Maxa. V té době také přijala název Valašská cimbálová muzika Dolina Praha. V repertoáru měla především písně a tance z oblasti moravského Valašska, ale také slovácké a slovenské, příležitostně i z dalších regionů.

Brzy po svém založení navázala úzkou spoluprací s pražským →Valašským krúžkem, doprovázela jeho taneční skupinu a účastnila se jeho akcí, od roku 1957 hrála pravidelně na →Moravských plesech. V 70.-80. letech byl o vystoupení Doliny mimořádně velký zájem, byla zvána na akce nejrůznějšího druhu včetně státní reprezentace, celkem v té době odehrála 1238 vystoupení v Praze i v dalších městech. Pořádala také vlastní folklorní večery koncertního charakteru s tematicky koncipovanými

pořady, např. *Chudá pradlena* (1971), *Vitání jara, ale i léta, podzimu a zimy, Jaro v poezii a písni* (1989) ad. Spolupracovala s ČRo, vystoupila na několika festivalech a od roku 1981 se pravidelně zúčastňovala též →Setkání pražských lidových muzik v holešovické Domovině. V poslední době se Dolina vrátila opět do tělovýchovné oblasti, v níž intenzivně působila v počátečních obdobích své činnosti, a stala se muzikou TJ →Sokol Praha - Vršovice, která jí poskytuje zázemí. V roce 2000 se spolu s valašským souborem Krušpánek zúčastnila odhalení pamětní desky M. Tyrše, zakladatele České obce sokolské, v rakouském Oetzu, hrála i na závěrečném večeru XIII. Vsesokolského sletu v Praze.

Dolina si po celou dobu své existence zachovala čistě amatérský a bezprostřední přístup v podání lidových písní, které interpretuje bez jakýchkoliv skladebných úprav. Tím může při každé interpretaci docházet k drobným změnám. Muzika tak přímo navazuje na charakteristický způsob hry tradičních lidových hudců.

Za lidovou písni pod Petřín. Film. ČT 1987.

SO, ZM

Domažlická dudácká muzika

Domažlice

Kapela vznikla v roce 1994 nejprve jako Malá dudácká muzika z Domažlic. Současný název používá od roku 1998. Jejími zakládajícími členy byli žáci a absolventi domažlické ZUŠ a z komorního obsazení se postupně rozrostla na velkou dudáckou muziku se sólisty. Zakladatelem a vedoucím souboru je kontrabasista, dudák, zpěvák a vypravěč Josef Kuneš. Kapela hraje ve složení: Es klarinet, B klarinet, dudy, housle a kontrabas. Zaměřuje se na úpravy lidových písní, tanců a tzv. poudaček z horního i dolního Chodska, čerpá zejména z odkazu J. Jindřicha. Kromě klasického instrumentáře používá i starých lidových nástrojů (fanfírních, vozembouch, hrábě). Autory hudebních úprav jsou J. Kuneš a →V. Baier.

Soubor vystupuje na koncertech a festivalech v České republice i v zahraničí. Jednotliví členové muziky často aktivně spolupracují s ostatními chodskými folklorními skupinami a dudáckými kapelami (Chodský soubor →Mrákov, →Konrádyho dudácká muzika aj.).

Domažlická dudácká muzika. CD. Domažlice 2000.

ZV

Doudlebáček

viz Soubory - Doudleban

Doudleban

Národopisný soubor Doudleban
Doudleby

Národopisný soubor Doudleban je nejstarším jihočeským folklorním souborem. Vznikl v roce 1943 jako Krojová družina doudlebská, jejímiž zakladateli byli František Miroslav Čapek, Anežka Valentová a Jan Zdrha. Současný název soubor používá od roku 1953. Nejaktivnější období v činnosti souboru představovala léta 1981-1983 v souvislosti s oslavami 1000 let od založení obce a 40. výročí souboru. V letech 1986-1996 práce Doudlebanu poněkud stagnovala, podařilo se jí však plně obnovit. Vedení tvoří umělecká vedoucí Mirka Dürmfelderová a organizační vedoucí Vlasta Chyňavová. Soubor má 30 členů s věkovým průměrem 25 let. Vystupuje v doudlebských krojích a zaměřuje se na tzv. klenotnicový folklor. Pracuje s národopisnými materiály z Doudlebska a s minimálními choreografickými a režijními zásahy je přenáší na jeviště. Autorkami úprav jsou M. Bočková (*V neděli vodpoledne* z roku 1971 ad.) a M. Dürmfelderová (*Tak se tancuje u nás, na Doudlebsku, 1981, Doudlebské obžinky, 1997 ad.*). Soubor vystupuje s doprovodem harmoniky a vozembouchu. Hudební úpravy píše J. Šesták. Z osobností folklorního hnutí s Doudlebanem spolupracovali např. →Z. Soukupová, →L. Soukup či lidová vypravěčka M. Bočková.

Soubor vystupuje na koncertech a festivalech v jihočeském regionu, po celé České republice i v zahraničí. V obci je tradičním pořadatelem *Masopustní koledy, Doudlebských dožínků a Štěpánské zábavy*. V roce 1998 spolu s dechovou hudbou Veselka Ladislava Kubeše z Prahy natočil hudební pořad *Aus Böhmen komm die Music* (režie Hartmut Schottler) pro německou televizi ZDF, v roce 1999 za účasti souboru vznikl dokument režiséra Zdeňka Flídra *Vítězslav Novák a lidová píseň* pro ČT Praha.

Dětský folklorní soubor **Doudlebáček** vznikl z příležitostných dětských aktivit v Doudlebech v roce 1998 jako součást souboru Doudleban. Vystupuje na společenských akcích, setkáních a festivalech folklorních souborů v regionu, účastní se doudlebských Dožínků a tradičně připravuje vánoční program v obci. Jeho zakladatelkami byly Barbora Chadtová a Vlasta Chyňavová. Soubor sdružuje děti ve věku od 10 do 15 let a zaměřuje se na lidové písně, tance a výroční zvykosloví z Doudlebska. Současnou vedoucí souboru je B. Chadtová.

Lidové písně. LP. Supraphon 1952.

S Budvarkou v Pomalší. Video. TV Metropol Productions, České Budějovice 1998.

Příběh psaný řekou. Video. TV Metropol Productions, České Budějovice 1999.

ZV

Dykyta

Folklorní soubor Dykyta
Krásná Lípa

Folklorní soubor Dykyta založili v roce 1990 →M. a H. Brabníkovi a Jan P. a Eva Škodovi. Z původní malé skupinky folklorních nadšenců, která se vyčlenila ze souboru →Lužičan, se během desetiletí působení vyvinul soubor se stabilní členskou základnou čítající zhruba 30 členů. Již od založení se práce v souboru zaměřuje především na rekonstrukci a prezentaci původních lidových tanců, zvyků a slovesnosti z Podještědí, Pojizeří a Podkrkonoší. Proto Dykyta kromě vlastních vystoupení věnuje též nemalou pozornost pořádání výstav a doprovodných akcí, oživuje zaniklé či zanikající zvyky (např. →masopust, →posvícení, →velikonoce, →stavění máje apod.). Vystupuje v rekonstruovaných podještědských krojích. Každý rok soubor absolvuje několik desítek vystoupení u nás i v zahraničí.

Uměleckou vedoucí byla do roku 1994 H. Brabníková, do roku 1997 E. Škodová ml., nyní soubor vede její sestra J. Škodová. Vedoucím muziky je K. Lukeš, hudební úpravy pocházejí od P. Škody, D. Slouky a K. Lukeše. Po celou dobu činnosti souboru je organizačním vedoucím a motorem souboru folklorní nadšenec a badatel Jan Prokop Škoda (3. 4. 1948 ve Vlčtině v Podještědí).

DS

Dykyta

Přerov nad Labem

Soubor vznikl v roce 1987 jako lidová muzika, k ní se v dalších letech připojila taneční složka dospělých a později i děti. Jeho zakladatelé a vedoucí Karla a Josef Slukovi jsou oba bývalými členy Vysokoškolského souboru Zd. Nejedlého (nyní →Gaudeamus). Soubor se zaměřuje na zpracování folklorního materiálu regionu středního Polabí a jeho základní náplní je práce s dětmi a mládeží.

K nejvýznamnějším choreografiím K. Slukové patří zejména: *V Přerově vo pouti* (1992, hudba →M. Rychta), *Mlynáři* (1993, M. Rychta), *Mateníky z Polabí* (1993, →K. Krasnický), *Svatební a manželské* (1996, B. Hanžlík), *Ponocný* (1998, M. Rychta). Významným hudebním dílem jsou *Pisně o vlaštovičkách* (1993, úprava K. Krasnický). Od roku 1988 pořádá soubor pravidelné vánoční koncerty ve výstavním sále skanzenu v Přerově nad Labem a spolu s obcí Přerov nad Labem a Polabským muzeem organizuje festival folklorních souborů →Polabský kolovrat (od roku

1992), kterého se zúčastňují české, moravské i zahraniční soubory. Soubor se významně zapojuje do kulturního života v obci i v okrese Nymburk, svými aktivitami významně přispěl k oživení skanzenu v Přerově nad Labem.

JR

Dyleň

Soubor písní a tanců Dyleň
Karlovy Vary

Soubor Dyleň (název dostal podle nej severnějšího vrcholu Černého lesa) vznikl v roce 1956/57 původně jako dětský pěvecký sbor ZŠ z iniciativy Miroslava a →Aleši Balounových. V roce 1963 se z dětského souboru přirozeným způsobem stal soubor dospělý. Do roku 1974 vystupoval pod jménem Mládí a zabýval se folklorem z Čech, Moravy i ze Slovenska. V současnosti se soubor zaměřuje na zpracování folklorního materiálu širšího Karlovarska, oblasti s patrnými německými vlivy.

Mezi významné choreografie A. Balounové s hudebními úpravami M. Balouna patří *Srpek* (1963), *Kreuzpolky z Poohří* (1965), *Šátečkovy z Českého lesa* (1966), *Šustrpolka* (1970) a *Divčí kola z Karlovarska* (1983), E. Hankové ve spolupráci s J. Holým *Mateníky z Chebska* (1994) a *Rheinländer, Spinnradl* (1997). Soubor vychází především z výsledků sběratelské práce manželů Balounových a německých sbírek T. A. Kunze: *Nationalgesänge und Tänze* (Praha 1995), A. Johna: *Egerländer Tänze* (Wien 1908) aj. Se souborem spolupracoval i hudební skladatel a upravovatel V. Zeman, který pro jeho repertoár upravil množství lidových písní z Karlovarska. Soubor se účastní domácích i zahraničních festivalů, je laureátem Strážnice 1988 (pořad *Brána Čech*), od roku 1996 organizátorem →Karlovarského folklorního festivalu. Účastnil se natáčení encyklopedického videoprojektu →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (ÚLK Strážnice, 1994). Lidová muzika souboru Dyleň natočila několik snímků pro bavorský rozhlas a bavorskou televizi (*Unter unserem Himmel*, 1996). V současnosti má soubor taneční a hudební složku, jeho vedoucími jsou Eva a Lubor Hankovi.

V roce 1993 vznikl **Dětský folklorní soubor Dyleň**. Pro svůj repertoár čerpá z hudebních úprav V. Zemana, M. Feigela a D. Bárty, choreografie tanců pochází od E. Hankové a K. Hankové. Dvě taneční složky (vedoucí Eva Hanková a Ivanka Holubová) doprovází dětská lidová muzika s vedoucím Josefem Richterem. Soubor se účastní nejrůznějších folklorních festivalů a přehlídek.

Lidové písně a tance nejzápadnější části Čech. MC. 1996.

MB

Furiant

Jihočeský folklorní soubor Furiant
České Budějovice

Furiant vznikl z podnětu →Z. Soukupové v roce 1977 nejprve jako přípravný soubor, tzv. Mladá směna českobudějovického souboru písní a tanců →Úsvit. Jeho zakladateli byli →M. a K. Oberfalcerovi. Poprvé vystoupil na slavnostním koncertu k 25. výročí trvání Úsvitu v roce 1980. V roce 1981 po změně ve vedení mateřského souboru Úsvit se mladí tanečníci osamostatnili jako Folklorní soubor Lidové školy umění v Českých Budějovicích. Tehdy také houslista Jaroslav Sklenička založil ze žáků a absolventů školy novou dudáckou muziku. Od roku 1982 pracoval soubor při Domě kultury ROH v Českých Budějovicích pod novým názvem Jihočeský folklorní soubor Furiant.

V současné době tvoří soubor pět až sedm tanečních párů ve věku od 18 do 35 let, uměleckou vedoucí je M. Oberfalcerová, taneční složku vede M. Buldrová. Desetičlenná dudácká muzika hraje pod vedením J. Skleničky ve složení: housle, viola, kontrabas, dudy, klarinety a příčná flétna, se svými pěveckými sólisty vystupuje i samostatně. Furiant zpracovává národopisné materiály jižních a jihozápadních Čech, především z regionů Kozácka, Blat a Doudlebska. Lidové písně, tance, výroční a obřadní obyčej oživuje a přenáší na jeviště v minimální stylizaci a v citlivých choreografických a režijních úpravách. Tanečníci i muzikanti vystupují ve stylizovaných jihočeských krojích (zpočátku doudlebských, později vyšívaných kozáckých). Autory choreografií souboru jsou K. Oberfalcer a J. Kraus (*Jihočeská kolečka, Hulán*, 1982 aj.), →F. Bonuš (*Furiant*, 1983), →J. Čumpelík (*Masopust*, 1987, *Posvícení*, 1989, *Pastevecké hry*, 1988), J. Štochllová (*Minety*, 1985, *Senoseč*, 1984 aj.), S. Kovář (*Ouha, strouha*, 1981), Z. Soukupová (*Natřasaná polka*, 1976, *Skočná Kosa tupá*, 1977, *Hajdálák*, 1987), M. Oberfalcerová (*Furiant*, 1983, *Obkročák*, 1991, *Chodská polka*, 1978, *Mateniky*, 1980, *Ježek*, 1986, *Rejdovák a rejdovačka*, 1993 aj.). Hudební úpravy napsali B. Voborník, F. Bonuš, →K. Krasnický, J. Sklenička, E. Vojtová a V. Čunát.

Soubor se významně podílí na folklorních a společenských akcích ve městě i regionu (Setkání folklorních souborů Jihočeského kraje, Setkání na Blatech v Ševětíně, Trocnovské oslavy, Doudlebské slavnosti, folklorní pořady v rámci výstavy Země živitelka aj.), účastní se prestižních festivalů u nás i v zahraničí. Na MFF v maďarském Szegédu získal v roce 1987 dvě hlavní ceny. Častá byla spolupráce souboru a lidové muziky s ČRo v Českých Budějovicích a s ČT, v roce 1986 spolupracoval s režisérem J. Bonaventurou na realizaci pořadu *Dneškem k zítřku* na

Nové scéně Národního divadla v Praze. V témže roce bylo souboru uděleno ocenění KNV v Českých Budějovicích.

Furiant má budoucnost. Jihočeská Pravda 16. 9. 1983. Tančí, zpívá a hraje Furiant. Jihočeská Pravda 1986.

Tancem a písní. Film. ČT 1986.

Tentokrát o našich Furiantech. Film. ČT 1987.

Naši furianti. Film. ČT 1989.

Jdeme na to aneb Dneska zabíjíme. Film. ČT 1991.

ZV

Gaudeamus

Pražský folklorní soubor Gaudeamus
VŠE v Praze
Praha

Soubor, působící při Vysoké škole ekonomické v Praze, vznikl v roce 1949. Byl založen studenty tehdejší Vysoké školy politických a hospodářských věd nejdříve jako pěvecký sbor, později se přidal početný symfonický orchestr, taneční skupina se svými dvěma složkami (českou a slovenskou) a také cimbálová muzika. Pod názvem Umělecký soubor VSPHV v něm tehdy působilo 140 členů. V roce 1953 byl přejmenován na Vysokoškolský soubor Zdeňka Nejedlého ZV ROH VŠE. Začátkem 60. let vznikla ze dvou tanečních skupin jedna, skončil svou činnost orchestr a v roce 1969 i sbor. Zůstala tak lidová (tehdy cimbálová) muzika spolu s taneční a pěveckou skupinou. Tuto strukturu má soubor, od roku 1989 pod názvem Pražský folklorní soubor Gaudeamus VŠE v Praze, dodnes.

V letech 1950-1970 se věnoval zpracování lidových písní a tanců, sbor pěstoval i klasický repertoár, umělecká tvorba se zaměřovala i na studentské prostředí. Mimoto se v počátcích prezentoval i pořady, nesoucí pečť budovatelského nadšení padesátých let. Spolupracovali s ním tehdejší přední dirigenti, sbormistři i skladatelé. Řadu významných choreografií či komponovaných bloků připravil včetně hudby →F. Bonuš, např. *Zbujan - z horských oblastí Lašska* (1957), *Motovidlo - Lašsko* (1959), *Svatební mazur z Lašska* (1958), *U muziky* (1959), *Čtverylka ze staronových časů* (1963), *Taneční suita z národního obrození* (komponovaný blok, 1954). 70. léta byla spjata především se jmény choreografa Jána Novenka, muzikanta Jana Holého, se souborem spolupracovali J. Dumek, →M. Císař, J. Janoušek, →M. Rychta či zpěvačka M. Hubálková. K významným choreografiím J. Novenka patřily *Tance z Horehroní* (1956, hudební úprava K. Matějka), *Hajduch* (1956, úprava P. Mandel), *Ostruhový* (1966, úprava F. Jančík), *Staropražské obrázky* (komponovaný blok, úprava

J. Holý a M. Císař, výtvarná spolupráce →V. Novenková). V 80. letech patřili ke stěžejním osobnostem souboru choreografka Lenka Homolová, režisér Tomáš Bílý a vynikající zpěvák a houslista Miloš Černý. Soubor začal ve větší míře zpracovávat kromě jednotlivých čísel i tématické bloky, např. *Jarní dívčí tance* (1973, úprava M. Císař), *Po prádle* (1986, úprava M. Černý), *Mateniky* (1987, úprava M. Císař), *Jakživa jsem neviděla takovýho blázna* (úprava M. Černý, výtvarná spolupráce Z. Kuželová). 90. léta pak byla ve znamení spolupráce s choreografkou →A. Skálovou, muzikantem →J. Fišerem, výtvarnicí Helenou Pěknou a režisérkou Jaroslavou Šiktancovou. Scénické kompozice, vzešlé z jejich umělecké dílny, jsou výrazem přesvědčení souboru o nevyčerpatelnosti inspirativní síly folkloru a vyjádřením důvěry v možnosti velké míry stylizace a divadelnosti. Ve spolupráci A. Skálové (choreografie) a J. Fišera (hudební úpravy) v té době vznikly pořady *Utancovaný* (1995), *Leporela* (1996), *Dědci a báby* (1997) a komponované bloky *Čertovská suita* (1993, výtvarná spolupráce Z. Kasalová a H. Pěkná), *Dobré jídlo, dobré pití, základ všeho živobytí* (1994, výtvarná spolupráce H. Pěkná), *Gaudeamus vánočně* (1995, výtvarná spolupráce H. Pěkná), *Pocta Erbenovi* (výtvarná spolupráce H. Pěkná, režie J. Šiktancová). Soubor čerpá náměty z lidového umění a vychází ze základního materiálu českých regionů. Lidové motivy jsou pak pro svůj vnitřní obsah často rozvíjeny i pro vyjádření nadčasových životních situací.

Během své padesátileté činnosti se Gaudeamus zúčastnil většiny folklorních festivalů organizovaných v ČR, vystupoval v mnohých významných folklorních pořadech, např. na Dnech folkloru v Praze na Žofině, uspořádaných ke 100. výročí →NVČ (1995). Je pravidelným hostem mezinárodních folklorních festivalů v celé Evropě. Získal mnohá ocenění v ústředních kolech LUT a STM, v roce 1980 jednu z hlavních cen ÚKVČ za dramaturgický přínos, stal se laureátem festivalu Akademická Nitra (1994) a festivalu Rožnovská valaška (1995), oceněn byl na festivalu Akademický Zvolen (1995) a úspěch slavil i na Mezinárodním folklorním festivalu v anglickém Middlesbrough (1970, 1999). Podílel se na natáčení videokazet →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (ÚLK Strážnice, 1996) a na natáčení pořadu ČT *Kdo je Alena Skálová* (1997).

50. let souboru VŠPHV - VSNZ - Gaudeamus. Sborník k výročí založení. Praha 1999.

Ó, radost má. Národopisné dny na Pražském jaru. Video. Brevis plus 1997.

Gaudeamus. Profilová kazeta souboru. MC. Praha 1998.

JR

Hadař

Folklorní soubor Hadař
Červený Kostelec

Vznik souboru Hadař úzce souvisí s pořádáním festivalu →U nás na Náchodsku. Pro jeho první ročník v roce 1954 byla při ZK Grafických tiskáren v Červeném Kostelci zřízena taneční skupina, která měla zajistit festivalový program. Z ní se pak pod vedením Jiřího Nováka a Vlastibora Štyrandy vytvořil soubor existující dodnes. Po úvodní etapě věnované především stmelování kolektivu nadšených amatérů a základní krokové přípravě začal pracovat na přípravě prvních kompaktních hudebně tanečních pásem, převážně v choreografii a s hudebními úpravami →F. Bonuše. Tance a písně do svého repertoáru čerpá Hadař zejména z folklorního materiálu Podorlicka a Podkrkonoší.

Nejvýznamnějším obdobím činnosti souboru byla především 80. léta, kdy sklízel úspěchy se svými pásmy *U muziky*, *Husarka*, *Jsou mlynáři chlapi, chlapi* (choreografie J. Novák). Za dobu své existence uskutečnil stovky vystoupení doma i v zahraničí. Uměleckým a organizačním vedoucím v letech 1954-1987 byl J. Novák, který byl zároveň také autorem většiny choreografií. Některé z nich jsou v základním repertoáru dodnes. V období 1988-1999 vedli soubor Zuzana a Jaroslav Diblíkovi, dnes stojí v jeho čele Jindřich Holub a Kateřina Maxová, vedoucím muziky a autorem hudebních úprav je František Macura. Soubor má taneční, pěveckou a hudební složku.

Dětský folklorní soubor **Hadářek** založila (1961) a vedla učitelka Helena Hejklová. V současné době v něm ve dvou odděleních působí 40 dětí ve věku 4-16 let. Repertoár čerpá zejména z tradičních Podorlických a Podkrkonošských pramenů. Největších úspěchů dosáhl Hadářek v 80. letech pod vedením Martiny Voltrové, dnes stojí v jeho čele Jiřina Poznarová, vedoucím dětské muziky a autorem hudebních úprav je Rudolf Vogel.

DS

Hadářek

viz Soubory - Hadař

Haltravan

Mužský sbor Haltravan
Klenčí pod Čerchovem

Mužský sbor Haltravan (podle místního pohorí Haltrava) vznikl v roce 1984 při Osvětové besedě v Klenčí pod Čerchovem. U jeho zrodu stáli členové známého

DS

pěveckého dua →A. Švec a Oldřich Heindl. Oba jsou dodnes součástí sboru, A. Švec je jeho vůdčí osobností. Haltravan se zabývá téměř výlučně interpretací autentického folkloru národopisné oblasti Chodska, převážně jeho horní části. Čerpá z děl a sbírek J. Jindřicha, L. Kuby, J. Š. Baara a z vlastních terénních výzkumů. Počet členů sboru se pohybuje kolem 15, sbor zpívá a cappella nebo jen v doprovodu dudáka, často používá též doprovodné nástroje - pastýřské trouby, zvonečky aj. Od svého založení sbor vystupuje na místních i zahraničních slavnostech. V obci každoročně pořádá Chodský bál, vánoční a novoroční obchůzky; slavnost otevírání a zavírání České studánky pod Čerchovem. Je také organizátorem národopisné slavnosti →Výhledy v Klenčí pod Čerchovem. Několik snímků mužského sboru Haltravan je uloženo v archivu →ČRo Plzeň.

MB

Horál

Národopisný soubor Krkonošský horál

Vrchlabí

Soubor byl založen v roce 1958 →B. Lelkovou při tehdejší Okresní domě pionýrů a mládeže ve Vrchlabí. Původně dětský kolektiv se v roce 1962 rozšířením o pěveckou a hudební složku stal souborem generačním. V současné době sdružuje zhruba 35 členů. Práce souboru je již od šedesátých let zaměřena úzce regionálně na oblast Krkonoš. Kromě udržování a rekonstrukce původních lidových tanců a písní se do vystoupení dostala také dramatická složka slovesná - lidové vyprávění v krkonošském dialektu (tzv. poudačky). Významnou choreografií bylo např. celovečerní pásmo písní, tanců a vyprávění *Krakonošův rok* podle Marie Kubátové, které soubor nastudoval v šedesátých letech. Vedle celé řady vystoupení spolupracoval soubor také na několika projektech →ČT.

Druhá etapa jeho činnosti začala v roce 1990, kdy vedení souboru po zesnulé zakladatelce převzal její syn Stanislav Lelek s manželkou Evou. Proběhla reorganizace taneční, pěvecké i hudební složky a začala práce na znovuoživení některých původních krkonošských tanců (např. *Švec*, *Tkalcovský*, *Kovářský*, *Brusičský*, *Mlynářský* atd.) z původních zápisů z roku 1885. V současnosti jich má soubor nastudovaných již 23 a sklízí s nimi úspěchy na festivalech doma i v zahraničí. Podílel se na tvorbě regionální části projektu ÚLK Strážnice *Lidové tance Čech, Moravy a Slezska*, v roce 1997 účinkoval v laureátském pořadu MFF Strážnice *Z Vrchlabí až do Polabí* autora →J. Čumpelika. K dalším významným spolupracovníkům souboru patřil F. Bonuš,

spisovatelka M. Kubátová a hudebník a upravovatel M. Kunert.

Hudba pro děti. Film. ČT Praha 1982.
Siesta. Film. Kabel Plus Ostrava 1995.

Hořeňáček

viz Soubory - Hořeňák

Hořeňák

Soubor písní a tanců Hořeňák

Lázně Bělohrad

Soubor písní a tanců Hořeňák byl založen v roce 1949 hudebním pedagogem Vratislavem Vycpálkem a Antonínem Ódlem. Původní zájmový kroužek mladých lidí, který vystupoval jen příležitostně, se za padesát let svého působení v soubor s více jak padesáti dospělými tanečníky, muzikanty a zpěváky. Přípravné zázemí se obohatilo o dva dětské kolektivy - Hořeňáček a Hořeňáček.

První desetiletí činnosti souboru bylo věnováno krokové přípravě a budování a ustálení základního repertoáru. První festivalový křest si kolektiv prodělal v roce 1957 na slavnostech písní a tanců →U nás na Náchodsku. Rok 1963 byl významný zahájením spolupráce s →F. Bonušem a zároveň pojmenováním do té doby anonymní skupiny (Hořeňák). V čele souboru stáli A. Jaroušek a B. Brůna. Po ročním období vedení R. Čistecského jej vystřídala E. Jarušková, v roce 1971 se vedení souboru ujala Jana Rychterová, →J. Rychtera se stal organizačním vedoucím. Také z jeho iniciativy se roku 1974 konaly první →Slavnosti písní a tanců Pod Zvičinou, dnes významný mezinárodní festival, jehož pořadatelem je soubor dodnes. Druhá polovina 70. let byla pro soubor velmi úspěšná, s programovým blokem *Chléb a písně* zvítězil na celostátní přehlídce v Košicích (1977), v květnu 1978 obdržel státní vyznamenání *Za vynikající práci*. V roce 1983 získal cenu na soutěžním mezinárodním festivalu v polském Zakopanem a titul laureáta MFF Strážnice. Po roce 1989 slavil soubor úspěchy s pásmem *Okolo Javoří*. Mezi významné spolupracovníky patřili F. Bonuš a E. a R. Rejškovi. V čele Hořeňáku dnes stojí stále J. a J. Rychterovi, oba také vytvářejí choreografie. Primáškou muziky je Iva Havelková. Za dobu své existence absolvoval soubor zhruba 1850 vystoupení doma i v zahraničí, získal řadu čestných uznání a diplomů (České mírové rady, České hudební společnosti aj.), je nositelem státních vyznamenání. V letech 1981-1993 realizoval řadu nahrávek pro →ČRo, spolupracoval s →ČT, v roce 1995 účinkoval v regionálním programu ke 100. výročí →NVČ v Praze na Žofíně.

Dětský folklorní soubor **Hořeňáček** založili v roce 1975 Jana a Jindřich Rychterovi jako přípravný kolektiv pro dospělý soubor. Dnes má okolo 70 dětí ve věku od 5 do 15 let a vlastní dětskou lidovou muziku. Repertoár souboru je sestaven převážně z tanců, tanečních her a písniček z východních Čech, zejména Podkrkonoší. Za 25 let své činnosti se zařadil mezi špičkové dětské soubory. Mezi nejúspěšnější choreografie patří *Jarní hry*, *Masopust* a také *Pohádka o krtečkovi*. Soubor se pravidelně účastní přehlídek a festivalů u nás i v zahraničí. Od roku 1985 stojí v čele Milan Rychtera se svou ženou Zdenou Rychterovou, dětskou muziku vede I. Havelková.

26 lidových skladeb z Podkrkonoší. MC, CD.
Pod Zvičinou louky. CD, MC. Country Plus Ostrava 1993.
Kolík faldů na suknicí. Film. ČT Praha 1982.

DS

Hradecká cimbálová muzika

Hradec Králové

Hradecká cimbálová muzika byla založena Eduardem Novotným v roce 1955 při ZK ZVÚ v Hradci Králové. Repertoár čerpala především z folkloru Slovenska, Horňácka, Dolňácka, Kyjovska a Valašska.

V minulosti měli její členové při pravidelných návštěvách Strážnice možnost získat mnoho zkušeností od V. Volavého, J. Jakubička, J. Rokyty a M. Hrbáče.

V roce 1957 vznikl soubor písní a tanců, který se prosadil českým repertoárem na celostátní soutěži v Bratislavě.

V roce 1960 přijal místo vedoucího Jaroslav Šedý. Cimbálová muzika absolvovala v 60.-90. letech řadu koncertů doma i v zahraničí. Pravidelně pořádala večery u muziky a koncerty v mnoha lázeňských městech.

V roce 1990 byl zrušen ZK ZVÚ a muzika přešla k letectvu České armády. Od roku 1992 vystupuje s úspěchem na domácích festivalech.

JV

Chodské trio

Domažlice

Chodské trio tvořily tři vynikající zpěvačky lidových písní Jiřina Skalová, Manka Kunešová a Eva Hesová. Jeho kolébkou se stal domažlický sbor Čerchovan, kde všechny působily. J. Skalová, roz. Eretová (26. 4. 1921 v Domažlicích) dostala hudební základy od svého otce, známého varhaníka a učitele houslí. Později pracovala v městské knihovně v Domažlicích. Její barevný a technicky zdatný hlas byl oporou sopránů sboru Čerchovan a Chodskému triu vtiskl pečeť kvality.

M. Kunešová (27. 11. 1923 v Mrákově) ve svém mládí prošla pěveckou školou chodských přástek, draček, hyjt a tanečních zábav. U její matky zapsal Jindřich Jindřich desítky lidových písní. Po ní také zdědila široký a barevný alt s hlubokou muzikálností. Stala se členkou Svačinovy Chodské družiny, domažlického sboru Čerchovan a několikrát konferovala programy →Chodských slavností. Posléze se stala oporou Chodského tria. Ve své práci učitelky probouzela v dětech zájem o lidovou píseň. V roce 1953 byla po vykonstruovaném politickém obvinění několik let vězněna. E. Hesová, roz. Hachová (29. 7. 1931 v Plzni - 1994) pocházela z kantorské rodiny, kde dostala základy zpěvu a hry na klavír. Byla členkou gymnaziálního dívčího sboru a sboru Čerchovan, v Chodském triu pak zpívala střední hlas. Byla také dobrou vypravěčkou chodských pohádek. Chodské trio kromě jiného spolupracovalo s plzeňskou redakcí →ČRo, v jehož hudebním archivu je uchováno cca 20 nahrávek.

ZB

Chorea Bohemica

Praha

Soubor, nazvaný původně Skupina českého folkloru, vznikl v roce 1967. Založil ho →Jar. Krček společně s choreografkou →A. Skálovou a několika dalšími, s nimiž odešli ze souboru Josefa Vycpálka. Členové →Vycpálkova souboru se také zpočátku stali základem nového seskupení (→J. Pospíšil, →P. Novák, téměř celá muzika, několik tanečníků a někteří další). Výrazným členem byl i zpěvák a tanečník Václav Krůta (21. 12. 1933), původně člen souboru →Jarošovci. Již od počátku se soubor svou tvorbou odlišoval, zejména volbou námětů a celkovým pojetím a zpracováním lidových zdrojů. Výrazný autorský přínos zakladatelů v tanečně hudebních choreografiích a uplatnění nových poloh a možností prezentace lidového umění se projevil ve své době velkou popularitou programů souboru. Charakteristické byly tématicky sevřené celky, které měly jevištní, divadelní ráz. Neobvyklé byly i náměty, např. lidové náboženské legendy, navíc se autoři kromě písní a tanců venkovského lidu obraceli také k folkloru městské chudiny a řemeslníků, k písním potulných žáků apod.

Hlavní repertoár tvořily choreografie A. Skálové a hudební tvorba bratrů Krčkových a →P. Jurkoviče. K nejznámějším patří *České legendy a zpěvy vánoční* (1970), *Bláznův den* (1971), *Chorea et danza civilis a Chorea et danza rusticana* (1974), *Úsměvy pana Lady* (1978), *Jarní pastorále, Pražské vigilie* (1980), *Hry o Saličce* (1985), *Lod' bláznů* (1983), *Album písní lidu pražského, Vandrovali hudeci, Zpěvy noci*

svatojánské (1988). Významnou roli při realizacích jednotlivých choreografií hrála výtvarná spolupráce akademické malířky O. Fejkové, po ní J. Hejdové, H. Pěkné a J. Trčkové. Režijně s Choreou Bohemicou spolupracovali →V. Bárta, J. Henke či J. Odvárková. Další choreografie pak pro soubor vytvořili M. Pacek (*Hra o Faustovi*) a →D. Stavělová (*České pašije*). Na hudební části se podíleli např. M. Puklický a →J. Fišer. Nejznámějšími se staly pravidelně uváděné komponované pořady *Vánoční koncerty a Choreo Bohemica vítá jaro*. Soubor ukončil svoji činnost v roce 1992, samostatně začala pracovat jen hudební složka souboru. Mnohé pořady zůstaly zachovány v archivu →ČT, řada nahrávek vyšla na zvukových nosičích.

Chorea Bohemica I, II. LP. Supraphon 1974, 1975.

Vánoce s Choreou. CD. Arco 1994.

Chorea Bohemica. CD. Oliverius 1997.

Dostaveníčko v chalupách. Film. ČT 1977.

Za lidovou písní pod Petřín. Film. ČT 1987.

Vánoce s Choreou Bohemicou. Film. ČT 1989.

Chorea Bohemica a hosté. Video. Hana Lhotová 1997.

JR

Jaro

Folklorní soubor Jaro

Praha

Soubor založila při ZUŠ v Praze 5 v roce 1983 Živana Vajсарová-Bonušová. Skládá se ze tří skupin se samostatnými názvy: Prámínek (dětí 6-9 let), Studánka (dětí 10-14 let) a Kalina (dospělí). Děti jsou vedeny od 5 let speciální pohybovou výchovou a repertoár je volen tak, aby odpovídal jejich věku. Čerpá z českých lidových her a tanců, ale i z tanců moravských, především lašských, a slovenských. Materiál pochází většinou ze sběratelské a publikační činnosti →F. Bonuše, který se souborem spolupracoval jako umělecký poradce. Choreografie jsou dílem Ž. Vajсарové, F. Bonuše anebo společně, např. *Přišlo jaro do vsi* (1984), *České královničky* (1985), *Lašská svatba* (1995), *Hulán* (1996), *Furiant* (1997). Autorem hudebních úprav je K. Mezera.

Soubor vystupuje na folklorních festivalech doma i v zahraničí, účinkoval také na Dnech folkloru ke 100. výročí →NVČ v Praze na Žofíně (1995). Významné pro jeho činnost bylo natočení videokazety pro projekt *Zlatá brána otevřená*, která obsahuje 31 lidových her a tanců z Čech, Moravy a Slovenska pro děti, mládež a dospělé, a je určena americkým tanečním pedagogům (scénář a režie F. Bonuš).

JR

Jaro

Folklorní soubor

Ústí nad Orlicí

V roce 1965 vznikla v Ústí nad Orlicí lidová muzika s taneční skupinou pod názvem Javorina a s orientací na slovenský folklor. V roce 1969 přijal soubor nový název Družba a své zaměření rozšířil i na Čechy. V čele stála Jana Nagyová (20. 12. 1946 v Ústí nad Orlicí), která působila jako umělecká vedoucí a choreografka, prováděla dokumentaci podorlických krojů a pracovala také jako metodička pro hudební a taneční obory. Později se začala věnovat i práci s dětmi. Soubor vedla až do poloviny 90. let. První větší krize byla překonána příchodem primáše Milana Touška, při tvorbě choreografií spolupracoval →F. Bonuš. Pod jeho vedením vznikly tance *Oklepák, Obkročák, Mateník*. Ve spolupráci s manželi →Rejškovými bylo pak realizováno pásmo Posvícení. V roce 1982 přišel do muziky primáš Jan Dostál a značně vzrostla její úroveň. Koncem 80. let začal soubor postupně opouštět slovenský repertoár. Po hudební stránce Družba spolupracovala s B. Vítkem st. na řadě velmi kvalitních písní a tanců, které daly základ pásmu *Masopust*, úspěšnému doma i v zahraničí. V roce 1989 založila Družba s Národním výborem v Dolní Čermné tradici →Čermenských slavností. O rok později došlo k další změně názvu souboru na Jaro a repertoár se už zaměřil výhradně na východočeský folklor. V polovině 90. let se soubor potýkal s existenčními problémy. Novou tvář našel pod vedením Renaty Reslerové a Petra Baláše. Začala také dlouhodobá spolupráce s Otakarem Pokorným a postupně byl upraven kompletní hudební repertoár. V Dolní Čermné vznikl dětský folklorní soubor →Jitřenka, jehož členové doplňují jak hudební, tak i taneční složku souboru. Byla připravena nová pásma (*Sedlácké, Tkalcovské, O posvícení*). Soubor, který má v současné době kolem 30 členů, se každoročně účastní řady festivalů u nás i v zahraničí.

JV

Jarošáček

viz Soubory - Jarošovci

Jarošovci

Soubor lidových písní a tanců kpt. Jaroše

Mělník

Soubor byl založen v roce 1949, hlavním impulsem bylo setkání se členy →Vycpálkova souboru →E. Rejškovou a →F. Bonušem. Od počátku se orientoval na polabský region, a proto se velmi důležitým počinem stal

intenzivní sběr materiálu na Mělnicku. Brzy si soubor vytvořil charakteristický výraz i taneční styl, obnovil staré zvyky →velikonoc, letnic, vánoc apod. Kromě mělnického materiálu byl repertoár tvořen hlavně z polabských mateníků - směšků, které do té doby nebyly nikým prezentovány. Soubor tyto tance předvedl v pořadí *Klenotnice* ve Strážnici v roce 1951. Hudební úpravy pro malou muziku psal V. Kroupa, po roce 1953 na něho velmi zdařile navázal J. Rohlík, který muziku obohatil po stránce formální, melodické a o další stylové nástroje. K nejvýznamnějším choreografiím 50. let, které vytvářel většinou kolektiv souboru, patřily např. pořady *Mělnické pásmo* (1950), *Tance z Polabí* (1951), *Kotek* (1952, choreografie E. Hanziková), *Vinobraní* (1953), *Kominík* (1956), *Pohádka o řepě* (1957), *Alšovy obrázky*. Vrcholem po stránce hudební, kompoziční a taneční, oceněným 1. cenou v celostátní soutěži, byl *Tanec o vrkoč* (1959, choreografie E. Hanziková, hudba J. Rohlík). 60. léta byla ve znamení experimentů - stylizací, které vycházely z lidových tanců. Počátek dalšího desetiletí znamenal pro soubor určitý útlum, zapříčiněný generační výměnou, politickou situací apod. V roce 1972 obnovili činnost Jaroslav Lhotský (vedl soubor 1972-1975) a Jaroslav Moc (vedoucí muziky 1958-1979), uváděné programy pocházely zejména z pokladnicového repertoáru. V roce 1975 převzal vedení Miloš Huml. Soubor úspěšně vystoupil na Národní přehlídce a zúčastnil se několika zahraničních festivalů. Ke kvalitním choreografiím z té doby patří např. *Zelenina a Chodsko* (1973, 1975, J. Rohlík, J. Moc) či *Na pastvě* (1978, Z. Humlová, J. Moc, J. Rohlík). V roce 1978 soubor uspořádal první ročník festivalu →Mělnický vrkoč, který se potom konal každoročně až do roku 1982.

Po roce 1985 se vůdčími osobnostmi stali Pavel Čermák (vedoucí taneční složky a v letech 1992-1994 vedoucí souboru) a jeho bratr Jiří Čermák (v letech 1985-1991 vedoucí souboru), začala pracovat souborová příprava a nová generace muzikantů pod vedením Patricie Malcové a později Jindřišky Kubecové. V roce 1987 došlo k neúspěšnému pokusu o obnovení festivalu Mělnický vrkoč. Po roce 1989 se soubor musel vyrovnat se ztíženou situací v nových ekonomických podmínkách, uměleckou vedoucí a choreografkou se stala Šárka Kuželová. K významným choreografiím s hudebními úpravami P. Malcové patřily např. *Zelenina II* (1986, P. Čermák a S. Kuželová), *Na vinici* (1988, P. Čermák), *Kdo ty vody přebrodí* (1991, S. Kuželová), *Zelenina III* (1992, S. Kuželová), *Houby, Formánek, Hrachoviště, Já jsem z Roudnice* ad. (1993-1994, S. Kuželová).

V roce 1995 převzala vedení Alena Wolfová, došlo k obnovení tradice vánočních koncertů, soubor vystoupil v regionálním programu ke 100. výročí →NVČ v Praze na Žofině (1995) a podařilo se obnovit i Mělnický vrkoč

(1998). Soubor získal významnou podporu města Mělníka a podnikatelské sféry regionu. Od roku 1997 je uměleckým vedoucím Filip Huml, který je spolu se Š. Kuželovou autorem choreografií na hudbu P. Malcové, např. *Hospoda, Koštěťový, Vánoční přástky, Hrabě, Shazování kozla, Kominík, Vinobraní*.

Ve druhé polovině 90. let byl také založen dětský soubor **Jarošáček**, jehož vedoucí a choreografkou se stala S. Kuželová. Jeho hlavním úkolem je vytváření podmínek pro spolupráci dětského a dospělého souboru i uvedení obou do povědomí regionu.

K Mělníku je cesta dlouhá. CD. 1999.

JR

Jičínáček

Dětský folklorní soubor Jičínáček
Jičín

Dětský folklorní soubor založila v roce 1972 Jaroslava Holubová jako přípravku pro dospělý soubor Český ráj, v jehož čele rovněž stála. Z menšího dětského kolektivu se postupem času vytvořil samostatný soubor, v jehož řadách je dnes 70 tanečníků a tanečnic ve věku 5-15 let a který má také svou lidovou muziku. Vedoucími jsou od roku 1989 Věra Slepíčková a Richard Koníř, kteří vytvářejí dramaturgickou koncepci, dětskou muziku řídí Roman Pazderník. V repertoáru souboru jsou jak jednotlivé figurální tance, tak i komponované scénické bloky či dětské taneční hry zejména z oblasti Jičínska. Mnohé choreografie vytvořil →F. Bonuš, v devadesátých letech pak umělečtí vedoucí souboru V. Slepíčková a R. Koníř. S pásmy *Škola, Řemesla či Věnce* sklidili malí tanečníci úspěchy na domácích i zahraničních pódiiích. K pravidelným akcím patří vánoční pořady nebo účinkování na domovském festivalu →Jičín město pohádky.

DS

Jiskra

Soubor písní a tanců Jiskra
Plzeň

Soubor vznikl v roce 1958 na ZDŠ v Jablonského ulici v Plzni. Zakladatelkou původně dětského souboru byla učitelka Františka Sýkorová s manželem Vladimírem, které později ve vedení vystřídala →M. Klementová. Na základní škole soubor působil do roku 1970, kdy přešel k ZK ROH železničářů v Plzni (1970-1992). Z Jiskry se stal mládežnický a později dospělý soubor, původní dětský soubor pracoval souběžně až do roku 1977. V začátcích obstarávaly doprovod tanečníků magnetofonové nahrávky,

později housle a kytara. Lidová muzika vznikla v roce 1960 pod vedením Josefa Vršeckého. Zpočátku soubor zpracovával folklor jihozápadních Čech, zčásti i Moravy a Slovenska. Od roku 1971 až po současnost se zaměřuje již výhradně na folklor západních Čech - Plzeňska, Chodska a Žinkovska.

Mezi významné choreografie patří *Plzeňské tance* (1962, M. Klementová, J. Vršecký), *Lucie* (1972, M. Klementová, V. Čtvrtník), *Ku, ku* (1974, M. Kadlec, →M.Šimandl), *O žinkovské pouti* (1980, M. Kadlec, M. Šimandl), *Formanskou cestou* (1982, →D. Stavělová, M. Šimandl), *Přástky a rozprávky* (1985, D. Stavělová, M. Šimandl), *Filipojakubská noc* (1998, M. Kadlec, M. Šimandl); mezi významná hudební díla *Bubnují tatíčku* (1985, M. Šimandl, zpěv →M. Polcar), *Bože nebeský - variace pro dvoje housle a lidovou muziku* (1997, M. Šimandl), *Žinkovská romance* (1998, M. Šimandl). Se souborem spolupracovali →F. Bonuš, M. Klementová a D. Stavělová. Soubor čerpá především z děl a sbírek J. Pomahače, V. Pomahače, J. Jindřicha, O. Blechy a A. Moravce.

Od svého založení se soubor Jiskra pravidelně účastní domácích i zahraničních festivalů, získal řadu ocenění (1964 - laureát MFF Strážnice, 1983 - nejlepší účastník MFF Dendermonde v Belgii, 1988 - Cena Antonína Zápotockého, 1987 - bronzová čupaga, Zakopané, 1989 - zlatá medaile v konkursu kapel, sólistů a instrumentalistů, Pchjongjang v Korei aj.), spolupracuje s plzeňskou redakcí →ČRo (přes 45 snímků) a s →ČT. Podílel se na realizaci videoprojektu ÚLK Strážnice →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (1994), vystoupil v regionálním programu ke 100. výročí →NVČ v Praze na Žofině (1995). Jiskra od roku 1985 každoročně pořádá Staročeský bál v Plzni a je organizátorem →Mezinárodního folklorního festivalu v Plzni (od roku 1997). V současné době soubor působí ve Středisku volného času dětí a mládeže v Plzni, vedoucím je →J. Konrády, uměleckým vedoucím Miroslav Šimandl. Soubor má taneční, hudební a pěveckou složku.

V roce 1982 byl založen Dětský soubor písní a tanců **Jiskřička**. U jeho zrodu stála Vlasta Černá, kterou později ve vedení vystřídal sourozenci Martina a Libor Faitovi. Od svého založení soubor zpracovává dětský folklor jihozápadních Čech. Dvě taneční složky (současná vedoucí L. Bajerová, J. Šedivcová a M. Mencl) doprovází od roku 1986 dětská lidová muzika pod vedením J. Biskové. Hudební úpravy pochází od M. Šimandla. Mezi významné choreografie patří *Na louce* (1986, V. Černá, M. Šimandl), *O zvířátkách* (1986, V. Černá, M. Šimandl), *Vodo, vodičko* (1989, M. a L. Faitovi, M. Šimandl), *Motovidlo* (1993, V. Černá, M. Šimandl),

Jarmareční tance (1997, J. Šedivcová, M. Šimandl), *Velikonoce na Plzeňsku* (1999, L. Bajerová - M. Mencl, M. Šimandl). Jiskřička se pravidelně účastní domácích i zahraničních festivalů a je nositelem několika ocenění (Cena za příkladný přístup k dětskému folklornímu materiálu na národní přehlídce v Kyjově 1987, 1. místo v krajské soutěži dětských lidových souborů v Klatovech 1989 aj.).

Benešová, M.: Soubor písní a tanců Jiskra čtyřicetiletý. Plzeňský deník 6. 3. 1998.

Mundl, P.: S lidovou muzikou se šediví, ale nestárne. Příloha Pravdy 3. 9. 1983.

Šimandl, M.: Soubor písní a tanců Jiskra od roku 1958 po současnost. Plzeň 1983.

Formanskou cestou. Film. ČT 1988.

Hraje a zpívá Jiskřička. MC. 1991.

Až pojedu kolem Radyně... CD, MC. ČRo Plzeň 1999.

MB

Jiskřička

viz Soubory - Jiskra

Jitřenka

Dětský folklorní soubor Jitřenka

Dolní Čermná

Dětský soubor Jitřenka působí od roku 1995 při ZŠ v Dolní Čermné. Pro zakladatele souboru Yvonu Rybovou a Jana Dostála byla hlavním impulsem snaha zapojit nej mladší generaci do folklorního dění regionu s významnou tradicí →Čermenských slavností. Při tvorbě repertoáru vychází soubor především z folklorního odkazu Podorlicka a Rychnovska. Ve svých pásmech zpracovává tradiční zvyky a obřady také přímo z místních zdrojů. Ze spolupráce obou zakladatelů vznikly postupem let některé významné choreografie, např. *Jarmark* (1995), *Na pastvě* (1996), *O vrkoč* (1997), *Čermenské štandrlé* (1998), *Svatojánská noc* (1999). Soubor se pravidelně účastní regionálních přehlídek a vystupoval již na festivalech doma i v zahraničí, při různých příležitostech spolupracuje se souborem →Jaro z Ústí nad Orlicí.

JV

Jizera

Folklorní soubor Jizera

Liberec

Folklorní soubor Jizera založili v roce 1986 manželé Josef a Milena Knajblovi, choreografka Kateřina Marková-Preisslerová a muzikant Jindřich Jedlička. Původní členění

tříslůžkové (taneční, pěvecká a hudební složka) se po roce 1990 zmenšilo na složky dvě - taneční skupinu a vlastní muziku. Těžiště jeho práce spočívá ve zpracovávání tanců, písní a zvyků Podještědí, Pojizeří a Podkrkonoší. Východiskem pro tvorbu nových choreografií a výběr písní jsou především sbírky P. Krejčího. Od svých počátků se soubor snaží aktivně prezentovat výsledky své činnosti na mnoha vystoupeních včetně zahraničních. Kromě vedení souboru se manželé Knajblovi ujali v devadesátých letech i práce choreografické, novým vedoucím muziky se stal Dušan Kotlár. Z jejich autorské dílny pocházejí např. pásma *Bejvávalo, bude zas, Štedrej večer nastal* (obě 1993) či *Svobodní mládenci* (1995).

Kalamajka

Folklorní soubor Kalamajka
Havlíčkův Brod

Folklorní soubor Kalamajka vznikl roku 1990 v Havlíčkově Brodě. Pod vedením své zakladatelky Lucie Honsigové a Jána Vajo navázal na činnost dětského souboru se stejným názvem. Repertoár čerpá z regionu České a Moravské Horácko. Velkým přínosem pro jeho tvorbu je spolupráce s choreografkou →V. Svobodovou, muzikantem A. Noskem a manažerem W. Kubou. Svá vystoupení soubor obohatil o havlíčkovskou tematiku a Českou besedu. V roce 1995 se podílel na natáčení videokazety v rámci projektu ÚLK Strážnice →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska*. Ve svém městě se pravidelně podílí na kulturních akcích a pořádá Vlastenecký bál a pravidelná vánoční představení. K úspěšným choreografiím patří *Z Havlíčkova kraje* (1993, V. Svobodová a M. Brtník), *Mašina* (1995, V. Svobodová, A. Nosek), *Dyž šli ševci z jarmarku* (V. Svobodová, A. Nosek), *Od Martina do Třech králů* (Š. Žaludová, L. Honsigová, A. Nosek). Soubor vystupoval na mnoha našich i zahraničních festivalech, ocenění si přivezl roku 1998 z přehlídky Týden evropské mládeže v Německu.

JV

Karmazín

Folklorní soubor Karmazín
Pardubice

Vznikl v roce 1988 osamostatněním muziky souboru →Lipka a odchodem dvou tanečních párů a několika zpěvaček. Soubor je komorní, počet členů se stále pohybuje okolo dvaceti, má muziku, tanečníky (od dvou do šesti párů) a do roku 1991 i samostatné zpěvačky. V následujících letech se zpěvu věnovali prakticky všichni

muzikanti a tanečníci. Vedoucím je Aleš Kmoníček. Tvorba Karmazínu je zaměřena na zpracování domácího regionu Pardubicka, dále Chrudimska a Hradecka a širšího Polabí. Autorkou většiny hudebních úprav je →I. Dostálová, zbylou část hudebního repertoáru upravují →J. Vychodil, V. Trunc a →A. Mokren. V oblasti tance má soubor dominantní choreografy v M. Mokrenové a P. Štefanovi, autory scénářů jsou →K. Skopová, která zároveň zajišťuje výtvarnou podobu včetně krojů, a A. Mokren.

Ve vystoupeních souboru se prolíná hudba, tanec i zpěv s lidovou slovesností, jako rekvizity jsou využívány tradiční zvykoslovné předměty. K významným pořadům patří *Přástky* (1988), *Kalendárium* (1989), *Hra o Dorotě* (1990), *Co to nového neslychaného* se stavěním živého betléma a *Vzhůru, bratři, k Betlému aneb scénické provedení České mše vánoční J. J. Ryby* (1995). V letech 1989-1994 pořádal soubor pravidelně výroční koncerty pod názvem *Vyšívání Karmazínem*. Kromě toho pořádá řadu akcí, konaných v Pardubicích, např. přehlídku →Setkání pardubických lidových muzik, dětskou soutěž →Zpívej ptáčku, zpívej či cyklus zvykoslovných akcí s názvem Český rok. Zároveň se sám zúčastňuje dalších folklorních festivalů, účinkoval v rámci koncertů →Pražského jara v roce 1997, na festivalu Folklore v Brně získal v roce 1992 v mezinárodní konkurenci nejvyšší ocenění. Ve studiu →ČRo v Hradci Králové uskutečnil soubor cca 20 nahrávek včetně delšího pásma *Kalendárium* pro stanici Vltava, pro →ČT byl realizován pořad *Za folklorem do Prahy* (1989) a dokument *Ryba a la Karmazín* (1996), věnovaný scénickému provedení Rybovy mše vánoční. Desetiletá historie souboru Karmazín byla prezentována na výstavě *Český rok*, uskutečněné v roce 1998 ve Východočeském muzeu v Pardubicích, a publikována ve sborníku k výstavě.

Dostálová, I. Mokren, A. Skopová, K.: *Aj vánoce nastaly...* Zpěvník vánočních koled souborů Karmazín a Kohoutek. Pardubice 1991.

Ó, radost má. Národopisné dny na Pražském jaru. Video. Brevis plus 1997.

Vyšívání Karmazínem. CD. Muzik Centrum Pardubice 1999.

AM

Kohoutek

Národopisný soubor Kohoutek
Chrudim

Soubor vznikl z lidové muziky, založené Helenou Šťouračovou-Kohoutkovou, při Občanské besedě v Zaječicích. Název Kohoutek začal používat v roce 1987. Organizačním vedoucím a choreografem je Aleš Kohoutek. Oba manželé při vedení souboru

zúročují svou předcházející zkušenost ze souboru Lipka v Pardubicích, kde léta působili. Trvalou spolupracovnicí je výtvarnice a etnografka K. Skopová, která je autorkou většiny scénářů, kostýmů a rekvizit. Choreograficky se na práci souboru podílí i zpěvačka a tanečnice S. Sejkorová, dále se souborem spolupracují například manželé →Rejškovi, manželé →Čumpelíkovi, →V. Svobodová, →H. Laudová a →J. Pospíšil. Hudební úpravy zpracovávají I. Novotná a H. Kohoutková. Soubor se zaměřuje na folklorní materiál z Chrudimska, Nasavrcka a částečně i z Polabí. K významným choreografiím patří např. *Masopust, Obžínky* (1990), *Byla vojna* (1991), *Čas radosti, veselosti* (1992), *České vánoce* (1997), *Putování lidským srdcem* (1999).

Od roku 1991 je organizátorem festivalu Roztančená Doupnice a pravidelně vyjíždí i na zahraniční festivaly. V roce 1994 uspořádal 1. ročník Chrudimských obžinek, které se staly v regionu tradiční slavností. Účastnil se vystoupení v regionálním programu ke 100. výročí →NVČ na pražském Žofíně (1995) a laureátského strážnického programu *Z Vrchlabí do Polabí* (1997).

Dostálová, I. Mokren, A. Skopová K.: Aj vánoce nastaly... Zpěvník vánočních koled souborů Karmazín a Kohoutek. 1991. Zazpívej kohoutku vesele... MC. Chrudim 1995. Zazpívej kohoutku vesele... Video. Chrudim 1995.

JV

Konrádyho dudácká muzika

Domažlice

Konrádyho dudácká muzika byla založena v roce 1955. Hraje v obsazení velké dudácké muziky (dvoje dudy, Es klarinet, B klarinet, housle a kontrabas) a zpracovává lidové písně a instrumentální melodie dolního a horního Chodska, především ze sbírky Jindřicha Jindřicha. Vzniku tohoto muzikantského seskupení předcházela řada podnětů přímo z terénu, a to zejména díky působení tří vynikajících chodských dudáckých muzik té doby: muziky →R. Svačiny z Domažlic, Jiřího Frišholze z Trhanova a Jana Tomajera ze Kdyně.

Již v letech 1952-1954 založil →A. Konrády ml. v Pardubicích a v Havlíčkově Brodě dva vojenské národopisné soubory, nazvané Psohlavci. Po návratu z vojny se pak seznámil s muzikantem a redaktorem →Z. Bláhou, vzniklo dudácké duo a konečně v roce 1955 Konrádyho dudácká muzika. Zakládajícími členy byli A. Konrády ml. (dudy, kontrabas), A. Konrády st. (housle), Z. Bláha (kontrabas, dudy), J. Konrády (housle), F. Pikhart (B klarinet) a F. Maier (Es klarinet). Poprvé soubor vystoupil na →Chodských slavnostech v Domažlicích v roce 1955. O novou kapelu byl velký zájem, často

veřejně koncertovala i nahrávala v →ČRo v Plzni. Tehdy s ní spolupracovali vynikající chodští zpěváci jako H. Ticháčková a H. Blacká (Tlumačov), J. Kapic (Postřekov), →J. Horák (Domažlice), M. Kunešová, J. Skalová a E. Hesová (→Chodské trio). Po roce nahradil klarinetistu F. Maiera pozdější vynikající aranžér a autor převážně většiny hudebních úprav →V. Baier. V roce 1979 převzal houslový part A. Konrádyho st. S. Tomala. V současné době se obsazení kapely ještě více proměnilo (V. Konrády, R. Kaas, Z. Bláha, J. Kuneš, S. Tomala), vedoucími osobnostmi souboru zůstali A. Konrády a Z. Bláha, stálými či příležitostnými zpěváky J. Kapic, duo O. Heindl a →A. Švec, J. Hojdomová a M. Freiová (→sestry Kuželkovy), →V. Rozsypalová, →V. Švík aj. S muzikou od jejího založení dlouhá léta spolupracovaly takové osobnosti jako J. Jindřich, R. Svačina, S. Svačina, V. Baier, →Jar. Krček, →Z. Lukáš.

Soubor se tradičně podílí na programu Chodských slavností v Domažlicích, je pravidelným účastníkem řady folklorních festivalů. Na Mezinárodním festivalu mládeže a studentstva v Moskvě 1957 získal Zlatou medaili v mezinárodní soutěži lidových kapel, na Folklorních slavnostech v Llangollenu ve Velké Británii v roce 1965 získal Antonín Konrády 1. cenu v mezinárodní dudácké soutěži. Konrádyho dudácká muzika zcela zásadně ovlivnila styl hry chodských a západočeských dudáckých kapel, stala se vzorem vysoké interpretační úrovně a zároveň pokory k tradičnímu hudebnímu odkazu. Její nahrávky a pořady, zejména díky dramaturgické práci Z. Bláhy a A. Konrádyho, představují lidovou píseň v její rozmanitosti a životnosti. O souboru vznikla řada článků a studií, jeho vliv na interpretaci chodské lidové muziky je zpracován v řadě odborných publikací. V rozhlasových studiích nahrála muzika na 650 lidových písní a tři desítky orchestrálních skladeb.

Markl, J.: Česká dudácká muzika. Orbis Praha 1962. Svačina, R.: Dudáci a dudácká muzika na Chodsku. Domažlice 1990.

Jindřich Jindřich - Chodský zpěvník. LP. Supraphon 1970. Jaromír Horák zpívá české lidové písně. LP. Supraphon 1972. Antologie chodské lidové hudby. LP. Supraphon 1973. Roztančená země. LP. Panton 1973. Konrádyho dudácká muzika. LP. Panton 1973. Písně a tance z Chodska. LP. Panton 1985. Děti dětem. LP. Supraphon 1986. Mezinárodní dudácký festival Strakonice. LP. Supraphon 1986. Darebné písničky. LP, MC. Panton 1991. The Most Beautiful Czech Folk Songs - Žádnej neví, co sou Domažlice. CD. Edit 1993. Žádnej neví, co sou Domažlice. CD. Supraphon 1994. Domažlice sú pěkný městečko. CD. Multisonic 1997. Dana Freiová zpívá chodské písně. CD. Jan Kubišta a Dana Freiová 1999.

ZV

Kovářovan

Folklorní soubor Kovářovan
Kovářov

Jihočeský soubor Kovářovan byl založen v roce 1984 v obci Kovářov na Písecku. Zakladatelem souboru byl Jaroslav Bartoň, současné vedení tvoří manželé Milan a Pavla Škochovi. Má tři složky - taneční (20 tanečnicků ve věku od 15 do 55 let), pěveckou a hudební. Kapela hraje v obsazení: akordeon, 3 klarinety, příčná a zobcová flétna, housle, dudy a kontrabas. Již od svého vzniku soubor zpracovává národopisné materiály oblasti Kozáčka (Táborsko, Milevsko) a okolí Kovářova. Čerpá především ze sbírek zdejších rodáků Č. Holase a Č. Zíbrta. Programy se zaměřují na co nejšířší prezentaci lidového umění kraje, lidových písní, hudby, tanců, pracovních i svátečních kozáckých krojů. Díky souboru se v obci uchovala či obnovila řada starobyklých zvyků, např. zimní chození s klíbnou a kozlíky. Tyto relikty staré výroční a rodinné obřadnosti soubor přenáší i na jeviště. Od roku 1996 je Kovářovan ve spolupráci s ÚLK ve Strážnici, →FoS ČR a obcí Kovářov pořadatelem →Jihočeského folklorního festivalu v Kovářově, dvoudenní nesoutěžní přehlídka dětských a dospělých souborů z jižních Čech. V roce 1994 spolupracoval na cyklu videodokumentů ÚLK Strážnice →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska*.

Od roku 1994 pracuje v obci také dětský folklorní soubor **Kovářovanék**, který sdružuje děti ve věku od 8 do 12 let. Jeho vedoucími jsou Milan a Pavla Škochovi.

Škoch, M. Škochová, P.: Jihočeské folklorní soubory v písních, zvycích a lidové kuchyni. Kovářov 1999.

Kovářovan - Jihočeský folklorní soubor - Od jara do zimy. MC. Kovářov 1998.

Jihočeský folklorní festival 1998, 1999. Video. Kovářov 1998, 1999.
ZV

Krušnohor

Český soubor písní a tanců Krušnohor
Chomutov

Soubor Krušnohor vznikl v roce 1988 při Kulturním a společenském středisku na sídlišti Zahradní v nové zástavbě města Chomutova. Zakladateli souboru byli tehdejší ředitel kulturního střediska Karel Brožovský, původem z Domažlic, a jirkovský učitel Jaroslav Týř.

Ve vedení původně dětského folklorního souboru s názvem Chomutov se sešli bývalí členové pražských →Vycpálkoviců, kromě J. Týře také Jaroslava Macháčkova (31. 12. 1952 v Jičíně), absolventka pražské Právnické fakulty UK, která své zkušenosti z jičínského souboru

Český ráj a z Vycpálkova souboru využila i později při svém působení jako umělecká vedoucí souboru.

Od roku 1995 užívá soubor názvu Krušnohor.

V současné době má dvě taneční složky, dětskou (od 8 do 15 let) a mládežnickou (od 15 do 25 let). Lidová muzika hraje pod vedením Petra Suchopárka v obsazení: 2 klarinety, 3 housle, zobcová flétna, dudy a kontrabas. Soubor zpracovává národopisné materiály svého kraje, severozápadních Čech. Autory choreografií jsou J. Macháčková, →M. Vrščeký a →E. Rejšková, hudbu píše a upravují →M. Rychta, P. Suchopárek a R. Macháčková, dále se souborem spolupracovali →A. Balounová, →R. Rejšek či →J. Režný. Soubor se svou lidovou muzikou je jediný svého druhu v širokém okolí. V rámci Euroregionu Krušnohoří často spolupracuje s folklorními skupinami z Německa. Od roku 1993 je každoročně pořadatelem folklorních koncertů v rámci Chomutovských slavností a pravidelnými hostem Dnů Krušných hor v německém Marienbergu. Pravidelně se účastní festivalů a přehlídek doma i v Evropě.

ZV

Křiničánek

Dětský folklorní soubor Křiničánek
Krásná Lípa

Dětský folklorní soubor založila v roce 1988 učitelka →H. Brabníková jako zájmový kroužek ZŠ v Krásné Lípě. Z původně malé skupiny žáků se Křiničánek rozrostl v kolektiv, který v době své největší slávy měl přes šedesát dětí ve třech odděleních taneční složky a ve vlastní dětské lidové muzice. Uměleckou vedoucí a choreografkou souboru je od jeho založení H. Brabníková, dětskou lidovou muziku řídí Astrid Schnitterová, autorem hudebních úprav je David Slouka, organizační vedení zajišťoval do roku 1995 Miroslav Brabník, pak jej v čele souboru vystřídal Jaroslav Stibor.

Repertoár tvoří lidové písně, tance a taneční hry převážně z regionů Podještědí, Pojizeří a Českosudska. Po důkladné taneční přípravě se brzy dostavily první úspěchy. Křiničánek se stal třikrát vítězem v soutěži dětských folklorních souborů severočeského regionu - v roce 1993 s choreografií *Drabolest a posvícení*, v roce 1995 s choreografií *0 vodní havěti* a v roce 1999 s choreografií *Senoseč* a reprezentoval svůj region na národní přehlídce. Mezi vystoupeními, kterých soubor uskutečnil během roku na dvě desítky, zaujímají tradiční místo vánoční pořady, kromě toho se zúčastňuje domácích festivalů a vyjíždí i do zahraničí.

Od roku 1997 působí samostatně příprava souboru pod názvem **Brabenčata**.

DS

Kuřátka

Dětský folklorní soubor Kuřátka
Chrudim

Dětský soubor vznikl roku 1994, jeho zakladatelka Stanislava Sejkorová jej původně vedla jako přípravku chrudimského souboru →Kohoutek. V roce 1996 se osamostatnil pod novým názvem Kuřátka. Sdružuje děti od 3 do 15 let ve třech odděleních, má i svou dětskou muziku. Náměty k práci čerpá z kulturního bohatství Chrudimska, Nasavrcka a severního Horácka. Repertoár tvoří lidové zvyky a obyčeje, které se vztahují k jarnímu období, občínským slavnostem, podzimním hrám i vánočnímu koledování, při jeho přípravě soubor spolupracuje s etnografkou →K. Skopovou. Od založení souboru vytvořila S. Sejkorová na hudbu H. Kohoutkové choreografie *Podzim na pastvě, Ráčata, Vítání jara, Vánoce* a Radka Ehrenbergerová pásma *Až já vyrostu a Hastrmani* (hudba J. Pražáková). Od roku 1998 pořádá soubor Jarní bály v Nasavrkách, kromě toho pravidelně vystupuje v pořadech skanzenu Veselý kopec a účastní se různých českých festivalů, od roku 1999 je jedním z pořadatelů festivalu Tradice.

Hej, hej, koleda. MC. 1997.

JV

Kvítek

Folklorní soubor Kvítek
Hradec Králové

Soubor Kvítek byl založen v roce 1982 Marií Pancířovou a Věrou Husákovou při Obvodním domě pionýrů a mládeže v Hradci Králové jako taneční kroužek. Obě zakladatelky chtěly uplatnit svou zkušenost z předchozího působení v souboru Lipka při práci s dětmi. Hudební oporou jim byl primáš Hradecké cimbálové muziky Jaroslav Šedý, který si v muzice vychoval své následovníky. Nyní pracuje v souboru 30 dětí a mladých lidí v rozpětí od 6 do 26 let. V roce 1988 se soubor rozhodl zorganizovat festival Setkání s folklorem a tato přehlídka se brzy stala hradeckou tradicí. Kvítek pořádá rovněž pravidelné vánoční koncerty *Kvítek vánoční a Jarní muzicírování* a účastní se s úspěchem řady festivalů u nás i v zahraničí. Repertoár čerpá ze sbírek z Hradecka. Občas se pro zpestření vydá pro inspiraci i do jiných oblastí Čech, na Moravu a na Slovensko. Choreografkou souboru je Marie Pancířová, která si uznání odborníků získala v roce 1999 postupem do zemské přehlídky s pásmem *Vo řemeslech*.

Kvítek ... a česká písnička. MC. 1995.
Spi, spi, neviňátko. MC. Triton 1996.

JV

Kytice

Folklorní soubor Kytice
Praha

Soubor byl založen v roce 1948 Vratislavem Rejmišem při ZK podniku PAL Kbely, původně jako pěvecká skupina s hudebním doprovodem. V roce 1950 se přidala cimbálová muzika a taneční složka. V letech 1956-1958 přestal pracovat sbor a kolektiv dostal podobu souboru lidových písní a tanců. Repertoár cimbálové muziky se skládal z písní z Čech, Moravy a Slovenska, taneční složka pracovala s externími choreografy a zaměřila se na různé české regiony. V letech 1959-1961 se vystřídal ve vedení taneční složky několik vedoucích s různým přístupem i zaměřením a repertoár se díky tomu rozšířil i na oblast Valašska. V letech 1962-1968 se vedoucím taneční složky stal Jaroslav Coufal a celková úroveň souboru se viditelně pozvedla jak po stránce taneční, tak i choreografické. Taneční repertoár se opět rozšířil, tentokrát až na východní Slovensko.

V letech 1968-1969 nastala vlivem politických událostí stagnace, J. Coufal ukončil své působení ve vedení a činnost souboru udržoval pouze V. Rejmiš.

V roce 1970 nastoupil jako umělecký vedoucí a choreograf Evžen Růžek, vedl i lidovou muziku, jejímž primášem se stal Luděk Rýva. Začali přicházet noví členové a v letech 1972-1976 se Kytice zařadila mezi přední amatérské soubory. Úspěšně vystoupila na soutěžních festivalech v Maďarsku (1972) a v Rakousku (1973), v roce 1975 byla vyhodnocena jako nejlepší pražský soubor. Další krize nastala v letech 1976-1978, překonat ji pomohl až nový zřizovatel, ZK Tesla Holešovice. Vytvořila se téměř nová taneční skupina i lidová muzika a jako primáš a umělecký vedoucí muziky přišel v roce 1979 do souboru →K. Untermüller, vynikající hráč na housle a upravovatel lidových písní. V roce 1983 se uměleckou vedoucí taneční skupiny stala Milena Pitterová, soubor začal pracovat s profesionálními choreografy L. Vaškem a →J. Čumpelíkem. V roce 1986 byl oceněn za vysokou kvalitu a zachování charakteru jednotlivých regionů.

V roce 1989 ukončila činnost cimbálová muzika s primášem K. Untermüllerem, o rok později soubor opět změnil zřizovatele (ZK Letov Letňany). Teprve v roce 1994 vznikla nová studentská dudácká muzika a také dětská taneční složka. V roce 1995 zanikla taneční složka dospělých a z Kytice se tak stal dětský soubor, zaměřený na české regiony. Jeho dudáckou muziku vede Milena Pitterová ml.

Za lidovou písní pod Petřín. Film. ČT 1987.

JR

Libín

Folklorní soubor Libín

Prachatice

V roce 1972 byla z podnětu →Z. Soukupové ustavena na Střední pedagogické škole v Prachaticích skupina dívek se zájmem o lidové písně a tance. Zakladateli tohoto budoucího souboru a jeho prvními vedoucími byli manželé Alena Hattanová (9. 3. 1935 v Praze) a Jan Hattan (29. 5. 1928 v Havlíčkově Brodě), učitelé tělesné výchovy a dlouholetí členové pražského →Vycpálkova souboru. V roce 1973 se přidali hudebníci a tanečníci z řad dalších učitelů a studentek školy a vznikl tak folklorní soubor, první svého druhu na Prachaticku. Uměleckým vedoucím a vedoucím muziky se stal Václav Svoboda, učitel hudební výchovy. Soubor byl pojmenován podle nedaleké hory Libín. Od založení tvoří jeho taneční složku většinou dívky, studentky střední pedagogické školy. Charakter souboru spoluvytvářejí stále obměny tanečnic ve čtyřletých cyklech. Libín se tak zaměřil především na jednodušší choreografické a hudební úpravy písní a tanců z Prachaticka, jižních Čech a Pošumaví. Nezanedbatelným smyslem existence souboru je zároveň fakt, že dívky si odnášejí zkušenost z této práce do svých budoucích působišť - mateřských škol, školních družin či jiných folklorních souborů.

V roce 1989 došlo k rozdělení souboru. Zakládající skupina, kterou tvořili dospělí a žákyně školy, si ponechala původní název Libín, nová skupina se jmenuje Libín - S. Po rozdělení způsobily určitou stagnaci odchody tanečniců a muzikantů, oba nové soubory však svoji činnost nepřerušily. Současné vedení Folklorního souboru Libín tvoří ředitel SPgŠ a dlouholetý člen lidové muziky Čenka Holase v Praze Karel Pokorný (umělecký vedoucí a vedoucí hudební složky) a A. a J. Hattanovi (vedoucí taneční složky). Autory choreografií jsou A. Hattanová (*Jihočeská kolečka*, 1978, *Stará bába*, 1978, *Masopustní tanec: Kobyla*, 1980, *Barbory*, 1980, *Pantofle*, 1982) a manželé Hattanovi (*Šmatlavej*, 1996, *Lendery*, 1996, *Babka*, 1997, *Rejdovačka*, 1998). Hudbu píše V. Svoboda, J. Vopálka a J. Heřman. Od svého založení Libín často spolupracoval se Z. Soukupovou a později především s manželi →Rejškovými.

Soubor Libín - S. vede Helena Svobodová, která je zároveň (kromě převzatého kmenového repertoáru Libína) autorkou nových choreografií (*Jarmark*, 1989, *Hospoda*, 1992, *Dozvuky*, 1994, *Slepice*, 1999, *Dřeváky*, 1999, *Kolibačka*, 1999). Hudbu píše J. Vopálka a V. Svoboda, který byl zároveň do roku 1996 kapelníkem. Vedení hudební složky po něm převzal F. Jordák. Organizačním vedoucím souboru Libín S. je V. Tomášek.

Prachatické soubory jsou pravidelnými účastníky regionálních folklorních setkání a festivalů. Častá je jejich

spolupráce s podobnými skupinami z Bavorska a Horního Rakouska, kromě toho pořádají zahraniční vystoupení.

V roce 1991 byl při Domě dětí a mládeže v Prachaticích založen Dětský folklorní soubor **Libíňáček**. Zakladatelky a vedoucí souboru jsou Jana Krohová a Marta Šlajerová. Libíňáček sdružuje děti od 6 do 10 let a zaměřuje se na hudební, pohybovou a taneční výchovu s využitím národopisných materiálů jižních Čech a Pošumaví. Často spolupracuje se souborem Libín na společných pořadech.

ZV

Libín S.

viz Soubory - Libín

Libíňáček

viz Soubory - Libín

Lipka

Soubor písní a tanců Lipka

Pardubice

V roce 1977 vznikla v KD Koruna v Hradci Králové při cimbálové muzice Jaroslava Šedého taneční skupina, která se orientovala na slovenský folklor. S příchodem →B. Sloukové do vedení souboru se začal tvořit český repertoár. V počátcích obětavě pomáhali také manželé →Rejškovi. Soubor přijal název Lipka a vzhledem k převažující většině členů z Pardubic se v roce 1981 přestěhoval z Hradce do Pardubic, kde našel zřizovatele v KD Dukla. Vznikla nová lidová muzika s primáškou J. Řehákovou, později pod vedením →J. Vychodila. Soubor měl i samostatnou pěveckou složku pod vedením B. Vítka ml. Repertoár čerpal ze sbírek z Chrudimska, Nasavrcka, Hradecka a Rychnovska.

V 80. letech začal soubor zaznamenávat větší úspěchy, se svými programy se zúčastňoval našich i zahraničních festivalů. Vznikl úspěšný pořad *Chození s rozmarýnou*, na retrospektivě dalších lidových zvyků se podílela →H. Laudová: *Věnečková* (1984, choreografie B. Slouková, →J. Vítková, hudba J. Vychodil, J. Šedý, B. Vitek st.), pásmo *Za ten len* (1987, J. Vítková, B. Slouková, B. Vitek st.). Ve spolupráci s →K. Skopovou vznikla pásma *Od Martina ke třem králům* (1987, hudební úpravy B. Vitek st. a →I. Dostálová) a *Letnice* (1988, J. Vítková, B. Slouková, B. Vitek st.). Roku 1990 bylo ve spolupráci s manželi Stavělovými připraveno pásmo *Obrázky z perniku*. V roce 1987 odešla muzika a část tanečniců a založili nový soubor Karmazín. Nově ustavená muzika Lipky se skládala ze studentů a pracovala pod vedením primášky Pavly Cibulcové. Zanikla rovněž pěvecká složka a její funkci převzali

tanečníci. V roce 1995 vystoupil soubor na pražském Žofíně v regionálním programu ke 100. výročí →NVČ, byl také jedním z interpretů v laureátském pořadu *Z Vrchlabí do Polabí* (MFF Strážnice 1997). Pravidelně pořádá pardubické Staročeské bály, jejichž tradici založil již v roce 1981. V letech 1984-1987 uskutečnil řadu nahrávek ve studiu →ČRo v Hradci Králové.

Výchovné zázemí pro členskou základnu měla Lipka v dětských souborech →Radost, →Perníček a Holoubek pod vedením sester B. Sloukové a J. Vítkové. Naopak mnozí z členů Lipky se stali zakladateli nových souborů, působících i v severovýchodních Cechách, a mají tak výrazný vliv na rozvoj folklorního hnutí. Manželé →Brabníkovi založili postupně soubory →Červánek, →Lužičan, →Dykyta a →Křiničánek, manželé Kohoutkovi →Kohoutek a →Kuřátka, M. Pancířová hradecký →Kvítek, R. Vogel v Červeném Kostelci Dětskou lidovou muziku, R. Koníř v Jičíně vede soubor →Jičiňáček, I. Ondráčková v Hradci Králové soubor Červánek.

Chození s rozmarýnou. Film. ČT 1984.

JV

Lučinka

Dětský folklorní soubor Lučinka
Praha

Soubor byl založen v roce 1987 při Kulturním domě v Praze 5, jeho zakladateli byli Bohuslava Kaucká a Pavel Škorpil. Sdružuje děti ve věku 5-15 let a jeho repertoár je zaměřen na oblast středních a jihozápadních Čech. Při zpracování svých programů, které zahrnují tanec, zpěv i mluvené slovo, vždy využívá přirozený dětský projev. Choreografie vytvářejí B. Kaucká a M. Pospíchalová na hudbu M. Ullmanna, k významnějším patří např. *Obchůzka s létem* (1991), *Slepičky* (1996), *Posvícení* (1997), *Obrázky z jarmarku* (1998), *Ševcování a Dřeváčkový tanec* (1999).

Soubor se zúčastňuje folklorních přehlídek a festivalů u nás i v zahraničí. Největším oceněním byl titul laureát MFF Strážnice 1991, který získal za účinkování v pořadu *Věk dětský* (autor →Z. Mišurec), úspěšné bylo i vystoupení v pořadu *Kroj a prostředí* (→J. Langhammerová) na MFF Strážnice 1992. V roce 1991 se podílel na natáčení pořadu →ČT *Jarní zvyky* (scénář J. Langhammerová).

JR

Lužičan

Folklorní soubor Lužičan
Krásná Lípa

Soubor Lužičan vznikl v roce 1987 ze skupiny nadšených přátel, kteří spolu nacvičili tanec Česká

beseda. Pod vedením manželů →Brabníkovi začali tanečníci s pravidelným nácvikem. Dnes má soubor 30 členů ve věku 15-65 let. První tance a písně pocházely z východních Čech, posléze přibývala v repertoáru čísla z Podještědí a Pojizeří. Kromě lidových tanců a písní se Lužičan snaží též propagovat a oživovat původní zvyky a tradice. V roce 1989 byla obnovena ve městě →masopustní obchůzka a později také →stavění máje. V roce 1990 odešli ze souboru manželé Brabníkovi a repertoárová linie se rozšířila na celé Čechy a region Valašska. Velkým přínosem pro soubor v této době byla spolupráce s primášem souboru Rusava z Bystřice pod Hostýnem Pavlem Malíkem. Od roku 1990 stojí v čele Lužičanu vedoucí a choreografka Naďa Semelková, lidovou muziku řídí Jiří Semelka, hudební úpravy jsou dílem P. Malíka.

DS

Máj

Folklorní soubor Máj
Nýřany

Soubor Máj vznikl v roce 1977 v tehdejší ZK ROH Tesla Nýřany. U jeho zrodu stáli umělecký vedoucí Jan Vlasák (v té době vedoucí taneční složky souboru →Úsměv z Horní Břízy), Marie Vlasáková a František a Libuše Karhanovi. Taneční složku souboru až do roku 1990 doprovázela profesionální kapela složená z členů Divadla J. K. Tyla v Plzni a učitelů hudby. V roce 1990 našel soubor nové zázemí v městském společenském a kulturním centru v Nýřanech a vedení souboru se po J. Vlasákovi ujal Stanislav Melichar. V té době se souborem začala spolupracovat kapela Dudáci z Českého lesa. Do roku 1991 při souboru pracovala též dětská taneční složka.

Soubor Máj se zabývá především zpracováním hornického folkloru z oblasti Nýřanska a Stříbrska, ale i lidových písní a tanců z Chodska a Plzeňska. Mezi významné choreografie patří pásmo čerpající ze života horníků *Na prokopské pouti* (J. Vlasák), *Skok přes flek* (J. Vlasák) a některé další. Se souborem spolupracovali manželé J. a L. Bartošovi (choreografie a hudba) a etnografky M. Mádrová a →M. Ulčová (rekonstrukce chotěšovského kroje ze 16. století). Soubor se účastní nejrůznějších přehlídek a festivalů doma i v zahraničí. Na Krajské soutěži folklorních souborů 1985 v Klatovech získal 1. místo. Současnými vedoucími souboru jsou S. Melichar, F. Karhan a Hana Štechová. Při ZUŠ Nýřany od roku 1989 pracuje rovněž dětská lidová muzika Máječek pod vedením O. Hráčové a M. Srba.

MB

Malá česká muzika Jiřího Pospíšila

Praha

Původně vznikla roku 1960 jako malá muzika Souboru písní a tanců J. Vycpálka - smyčcové kvarteto a založili ji →Jar. Krček a →J. Pospíšil. Později byla rozšířena o dívčí pěveckou skupinu, o flétnu a dva klarinety. Tím se měnil i její repertoár a projev. Smyčcové kvarteto zůstalo však trvale jejím základem a repertoár z té doby (úpravy Jar. Krčka a J. Pospíšila) jsou stálými programovými čísly. V roce 1967 se Malá muzika v čele s Jar. Krčkem a →A. Skálovou vyčlenila z →Vycpálkova souboru, vznikla nová skupina, která přijala název →Chorea Bohemica a do roku 1985 působila jako Malá muzika souboru Chorea Bohemica. Od roku 1985 se muzika zcela osamostatnila a časem přijala název Malá česká muzika Jiřího Pospíšila. Zaměřuje se zejména na lidovou hudbu a písně z různých regionů Čech, především však z jižních Čech, okrajově též z různých regionů Moravy a Slezska. Muzika zpracovává především tématické celky, např. v návaznosti na výroční zvykosloví (Vánoce, Velikonoce), na poetiku ročních období v písních a v drobných slovesných útvech (řikadla, humorky, pranostiky, krátká vyprávění, citace z literatury, vlastní průvodní slovo), na baladické útvary apod., které představuje na samostatných koncertech.

V letech 1985-1989 spolupracovala muzika intenzivně se souborem Beseda, založeným a vedeným Františkem a Jasanem Bonušovými, a s pražským souborem →Kytice (manželé Pitterovi a J. Harčarik). Muzika si postupně vytvořila vlastní repertoár, způsob hudebního a pěveckého projevu, který je pro soubor naprosto charakteristický a který jej zařazuje mezi přední představitele současného hudebního folklorismu v Čechách. V posledních letech muzika využívá instrumentálních schopností svých hráčů, které představuje jako sólisty: *Jihočeské variace - koncert pro housle* (1991, J. Pospíšil, R. Sršňová), *Klarinetové namlouvání* (1993, J. Pospíšil, C. Preclík), *Mý zlatý dolanský louky - flétna* (1994, R. Sršňová, J. Sršeň, J. Borůvka), *Hulán - hříčka pro violu, soprán a muziku* (1997, J. Pospíšil, D. Hrubý, L. Zimmelová), *Vandrovali hudci - balada* (1994, zpívá J. Pospíšil a celá muzika).

Štědrej večer nastal - české vánoční písně a koledy. CD, MC, LP. Pod tým naším okénečkem - písničky TGM a Jana Masaryka. LP. CD, MC. Zeras 1992.

Holka modrooká - lidové písně z východních Čech a z Polabí. MC. Supraphon 1995.

Nad Prahou tančily hvězdičky - zpíváme s Karlem Hašlerem a s Ypsilonkou.

Letěla husička - 50 let s českou písničkou - zpívá a hraje Jiří Ica Pospíšil. LP, CD, MC. 1997.

JR

Malá dudácká muzika

viz Soubory - Úsvit

Malá muzika

Plzeň

Založil ji v roce 1961 →Jar. Krček jako externí skupinu →ČRo v Plzni. Její obsazení tvořily dvoje housle, viola, kontrabas, v případě potřeby přistoupily dva klarinety, dudy, niněra a bicí. Po Jar. Krčkovi ji postupně řídili →J. Málek a →Z. Bláha. Dramaturgie Malé muziky byla vytvářena podle programových potřeb rozhlasových pořadů z folklorních materiálů převážně jižních a západních Čech. Její činnost byla jedním ze základních stavebních kamenů pořadu *Hrají a zpívají Plzeňáci*. Jako studiová skupina realizovala především velké množství rozhlasových nahrávek, spolupůčinkovala také na některých nosičích, nahraných →Plzeňským lidovým souborem.

Jaromír Horák zpívá lidové písně. LP. Supraphon 1972.

Budějce, Budějce. LP. Supraphon 1988.

Nemelem, nemelem. LP, MC, CD. Edit 1991.

Marjánko, pojď se mnou. LP, MC, CD. Edit 1991.

další diskografie viz heslo Plzeňský lidový soubor

ZB

Malá Nisanka

viz Soubory - Nisanka

Marcipánek

viz Soubory - Perníček

Meteláček

Dětský lidový soubor Meteláček

Plzeň

Dětská lidová muzika při 4. ZUŠ v Plzni vznikla v roce 1982 a dostala jméno podle své zakladatelky - učitelky Hany Metelkové. Ve vedení se postupně vystřídali Jan Pichlík (1982-1985), Lenka Šantorová (1985-1987), Edita Koukolíková (od 1987), Alexandra Pelcová (od 1990). K dětské muzice v roce 1994 přibyla dětská taneční složka s vedoucí Evženií Kabátovou (od 1993). Soubor se zaměřuje na zpracování folkloru jihozápadních Čech, především z Plzeňska. Hudební úpravy, kterých využívá, pocházejí od →Z. Bláhy, K. Koukolíka, →Jar. Krčka a →J. Slimáčka. Za dobu své činnosti se soubor zařadil mezi nejlepší dětské lidové muziky; pravidelně vystupuje v Čechách, několikrát se představil i v zahraničí. Během své činnosti opakovaně

získal 1. a 2. místo v soutěži základních uměleckých škol. Několik snímků lidové muziky Meteláčku je uloženo v archivu →ČRo Plzeň.

MB

Mladina

Plzeňský lidový soubor Mladina

Plzeň

Soubor vznikl v roce 1954 a až do roku 1994 nesl název Škoda (Soubor písní a tanců při ZK ROH Škoda). U jeho zrodu stáli Jaroslav Edel, →M. Klementová, Draha Horáková a Josef Nehonský, kteří později v souboru působili jako choreografové. Ve svých začátcích se soubor Škoda zabýval prezentací českých, slováckých, slezských a slovenských tanců (zvláště v 60. letech), v současnosti se věnuje scénickému zpracování folkloru a předvádění tématicky zaměřených obrazů z jihozápadních Čech, především Plzeňska. Do roku 1962 byl součástí i pěvecký sbor. Ve vedení muziky souboru se vystřídal F. Mazal - Velmožin (1955), J. Bažant (1956-1957), →M. Šmíd (1957-1961 a 1964-1967), J. Klobouk (1962-1963), Jar. Krček (1964), J. Vršecký (1967-1969), →V. Švík (1969-1978), J. Ježek (1979-1982), J. Fiala (1982-1989), J. Štrunc (1989), M. Kaplan (1989), Z. Kopecký (1989-1993), J. a M. Smolovi a J. Voves (1993-1995), M. Smola (od 1993). V současnosti má soubor taneční, hudební a pěveckou složku. Vedoucím je Jiří Bláha, soubor působí při ZŠ M. Luthera v Plzni.

Mezi významné choreografie patří *Štajdyše* (1970, →M. Vršecký, K. Koukolík), *Furianti* (1973, M. Vršecký, →Jos. Krček), *Mateníky* (1974, →A. Skálová, Jos. Krček), *Plzeňské tance* (1974, M. Vršecký, V. Švík), *Terentete* (1975, M. Vršecký, V. Švík), *Husaři* (1982, →L. Hynková, Jos. Krček), *Hyjta* (1984, M. Vršecký, Jos. Krček), *Rebelie* (1984, L. Hynková, Jos. Krček), *Ó, radost má* (1987, M. Vršecký, Jos. Krček), *Žito, žitečko* (1993, L. Hynková, Jos. Krček), *Jihočeská kola* (1994, M. Vršecký, J. Smolová), *Plzeňské svatební motivy* (1995, M. Vršecký, M. Smola). Se souborem v průběhu let spolupracovala řada osobností, např. J. Fiala, Z. Kopecký, Jar. Krček, Jos. Krček, J. Pospíšil, Z. Šmíd (hudební úpravy), O. Brůhová, L. Hynková, M. Klementová, J. Nehonský, F. Pokorný, →E. Rejšková, A. Skálová, V. Untermüllerová, G. Voborník (choreografie) a zpěváci →J. Horák, J. Krčková, J. Ouřadová, V. Švík.

Od svého založení se soubor účastní nejrůznějších festivalů doma i v zahraničí, mimo jiné i v USA a Japonsku. Získal II. místo na MFF Agrigento v Itálii (1967), Cenu ministra kultury SR na III. česko-slovenském folklorním festivalu v Košicích (1977), Cenu za choreografii a taneční interpretaci a Cenu za hudební interpretaci na V. československém festivalu v Košicích

(1983), Cenu města Dijonu za nejlepší muziku a 1. místo v kategorii stylizovaného folkloru na 40. MFF Dijon ve Francii (1986). Účastnil se také Dnů folkloru v Praze na Žofině ke 100. výročí →NVČ (1995). Od roku 1993 soubor pořádá Staročeský bál.

Dětský folklorní soubor **Mladinka** vznikl v roce 1986 (do roku 1994 působil pod jménem Škodováček). U jeho zrodu stáli Jiří a Táňa Urbanovi, kteří soubor vedou dodnes. Soubor se svou taneční a hudební složkou využívá folklorní materiál jihozápadních Čech, především širšího Plzeňska. Mezi choreografie souboru patří *Chodský obrázek* (1986), *Zahrajte mně muzikanti* (1987), *Řehořská koleda z Plzeňska* (1989), *Pastýři* (1991), *Na sedláka* (1993), *Plzeňský jarmark* (1995), *Pašeráci z Chodska* (1996), *Jihočeská kolečka* (1997), *Eště si zatupám* (1999). Autory většiny choreografií jsou J. a T. Urbanovi, hudebních úprav pak J. Fiala, V. Švík, J. Smolová, M. Pospíšil, M. Kaplan. Úpravy lidových písní pro dětskou muziku pochází od J. Fialy, V. Švika, J. Smolové, J. Vovsa aj. Soubor se od svého založení účastní domácích i zahraničních přehlídek a festivalů (mimo jiné v Turecku a USA), od roku 1987 je pravidelně navrhován do národních kol soutěžních přehlídek dětských folklorních souborů.

Hosnedlová, H.: Patnáct let v písní. Škodovák 92, 21. 11. 1969, s. 3-4.

Pánková, M.: Já dycky hop, hop, hop... Příloha Pravdy 28. 5. 1988.

Lidové písně z Plzně. LP. Supraphon 1977.

Husaři, husaři. LP. Supraphon 1983.

Ó, radost má. CD. 1998.

Robotovali sedláci. Film. ČT 1989.

Ó, radost má. Národopisné dny na Pražském jaru. Video. Brevis plus 1997.

MB

Mladinka

viz Soubory - Mladina

Mrákov

Chodský národopisný soubor

Mrákov

Chodský národopisný soubor byl Mrákově založen v roce 1961 u příležitosti otevření nové školy v obci, jeho zřizovatelem bylo JZD Hraničář. Byla tak zároveň založena tradice mrákovských folklorních setkání, nazvaných →Chodská hyjta, které soubor organizuje a zároveň se každoročně prezentuje společně se svými hosty. Zakladateli Chodského souboru byli Jan Hoffman

a Adam Nejd, oba z Mrákova, a Antonín Kaše ze Starého Klíčova. Zejména v počátcích spolupracovali se znalcem chodského národopisu →R. Svačinou a později s ředitelem domažlického muzea →V. Baierem. V současné době tvoří vedení mrákovského souboru Josef Nejd st. a Josef Nejd ml. Pocházejí ze zpěvného a tanečního dolnochodského rodu, mezi jejich předky byli kronikáři a písmáci. Josef Nejd st. (28.12.1941 v Mrákově) je navíc výborným lidovým vypravěčem a každoročně moderuje Mrákovské hyjty a programy Chodských slavností. Kromě nich se na vedení souboru podílí Marie Johánková a Josef Kupilík. Původně tanečnický doprovod dechová hudba Čerchovanka, po ní →Konrádyho dudácká muzika a od roku 1978 už vlastní dudácká kapela, kterou založil Václav Kupilík (28. 6. 1946 ve Spáňově), výborný klarinetista, heligonkář, zpěvák, lidový skladatel a organizátor každoročního setkání heligonkářů v rodném Spáňově. Kapela hraje ve složení: dudy, Es klarinet, B klarinet, housle a kontrabas. V současné době již vystupuje třetí generace dudácké muziky, vystupují s ní vynikající chodští zpěváci jako K. Mařík, J. Feil, J. Kupilík.

Chodský soubor zpracovává národopisné materiály dolního Chodska, věnuje se lidové hudbě, zpěvu, tanci a výroční a rodinné obřadnosti svého kraje. Vystupuje v původních dolnochodských krojích. Taneční bloky nejsou choreograficky upravovány. Vedení souboru se snaží co nejméně zasahovat do přirozené tanečnosti a hudebnosti vystupujících a prezentovat tak v nejvyšší možné míře chodský temperament. Přirozenost a vysoká míra autenticity je hlavním krédem mrákovského souboru. Taneční materiál pro sestavení programů je čerpán přímo z terénu, hudební podklady pocházejí především ze sbírky J. Jindřicha. Cenným zdrojem inspirace je i pozůstalost po sestřích Bílkových z Mrákova. Kromě Chodské hyjty v Mrákově a Chodských slavností v Domažlicích soubor vystupuje doma i v Evropě. V roce 1995 se mrákovští muzikanti a tanečníci podíleli na jednom z regionálních večerů ke 100. výročí →NVČ na pražském Žofíně.

Při souboru dospělých pracuje v Mrákově také dětský národopisný soubor pod vedením Marie Johánkové, který od roku 1991 nese název **Mráček**.

Zadudej dudáčku. LP, MC. Supraphon 1985.

MDF Strakonice. LP. Supraphon 1986.

Darebné písničky. LP, MC. Panton 1991.

Bul bych já to chlap. Video. Krátký film Praha 1992.

Vánoční koledy. Video. Krátký film Praha 1992.

Veselí muzikanti. Koprodukční film ČT a ZDF (režie Jaromír Vašta) 1988.

Musica Bohemica

Praha

Soubor Musica Bohemica, jehož zakladatelem a uměleckým vedoucím je skladatel a dirigent →Jar. Krček, je profesionální komorní soubor s více než dvacetiletou tradicí. Ojedinelým způsobem zpracování a interpretace se stal nejznámějším a nejvýznačnějším představitel interpretace hudby historické, současné, anonymní a lidové. V historické hudbě se věnuje především konfrontaci české a evropské barokní hudby. Při zpracování hudby anonymní a lidové vznikají různé programy tématického zaměření - vánoční, velikonoční, koncerty pro děti a mládež, abonentní cykly za spoluúčasti významných osobností, herců a publika.

Lidové zpěvy vánoční. LP. Supraphon 1978.

Dřevo se hudbou odívá. LP. Supraphon 1979.

České lidové písně. LP. Supraphon 1980.

Radujme se. LP. Supraphon 1983.

Hej hej koleda. Vánoční písně z Podkrkonoší. LP, MC. Supraphon 1985.

České lidové písně. Cestami českých sběratelů. LP. Supraphon 1985.

České a moravské lidové balady. LP, MC. Supraphon 1987.

Nejstarší sbírka českých lidových písní. Kolekce ze Sadské. CD. Supraphon 1992.

Hajej, nynejj ... Ukolébavky z Čech a Moravy. CD, MC. Supraphon 1992.

Hajej, nynejj ... Ukolébavky z Čech a Moravy. CD, MC. Supraphon 1992.

České vánoční zpěvy. CD, MC. Supraphon 1992.

Legenda vánoční. CD. Musica Bohemica 1998.

... ať píseň neustává. CD. Praha 1999.

JR

Nisanka

Folklorní soubor Nisanka

Jablonec nad Nisou

Soubor Nisanka založily v roce 1964 Marta Nováková a Jiřina Koutová původně jako dětský kolektiv při ZŠ v ulici 5. května v Jablonci nad Nisou. Později byl soubor zřízován jabloneckým Okresním domem pionýrů a mládeže. Postupně se ale zvyšoval věkový průměr členů, až se z dětského stal soubor dospělý. V dnešní době v souboru tančí, zpívá a hraje 25 členů. Od počátku se Nisanka zaměřila na zpracování lidových tanců, písní a zvyků z Pojizeří, Podještědí, Podkrkonoší a Vysocka. V šedesátých letech bylo třeba považovat obnovování českých tradic na původně německém Liberecku za práci průkopnickou a velmi významnou, zásluhy v tomto směru je nutné přičíst učitelce M. Novákové. Úspěchy se dostavily brzy v podobě účasti na celostátních kolech soutěží dětských souborů.

V roce 1980 již dospělý soubor Nisanka znovu změnil zřizovatele a pod vedením Dany Malé působil při Kulturním a společenském středisku v Jablonci nad Nisou. V té době absolvoval mnoho vystoupení na soutěžích a přehlídkách, rozšířil se jeho repertoár. Choreografkou Nisanky byla Jana Hanajová (*Jarmark, Těžký život dráčů, Řemesla, Pašeráci* či *Okolo Ještěda*). Po roce 1989 převzal vedení souboru Jiří Franc a za jeho působení Nisanka vystupovala na významných festivalech u nás a také v zahraničí. Soubor byl organizátorem přehlídek severovýchodních Čech Prameny v letech 1994, 1995 a 1999. V roce 1997 Nisanka účinkovala v laureátském pořadu MFF Strážnice *Z Vrchlabí do Polabí* a zúčastnila se také na tvorbě regionální části videoprojektu ÚLK Strážnice *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska*. K významným osobnostem spolupracujících se souborem patřili etnografové J. V. Scheybal a →J. Langhammerová. Od roku 1997 je vedoucí souboru Jana Syrovátková, autorkou všech choreografií pak J. Hanajová, hudební úpravy píše Š. Kourková, J. Koutský a D. Slouka.

Dětský soubor **Malá Nisanka** založily v roce 1983 při DDM Vikýř v Jablonci nad Nisou Jana Hanajová a Dana Malá jako dětskou přípravku pro dospělý soubor Nisanka. Malá Nisanka sdružuje děti ve věku 5-16 let, v době největšího rozkvetu v polovině devadesátých let měla na 100 členů ve třech odděleních taneční složky a ve vlastní dětské muzice. Dnes pracuje se zhruba třicátkou mladých tanečníků a zpěváčků. Repertoár je zaměřen na regiony Podještědí, Pojizeří a Vysocka, inspiruje se lidovými písněmi, tanci, taneční hrami a zvyky. Choreografkou a do roku 1997 také uměleckou vedoucí souboru byla Jana Hanajová (27.12.1955 v Jičíně), bývalá členka →Vycpálkova souboru, která vytvářela choreografie i pro soubor Nisanka. Materiál čerpala převážně ze sbírek P. Krejčího. K významnějším pásmům patří *Vítání jara, Na proseči* nebo *Mlynáři*. Každoročně uskuteční soubor okolo dvaceti vystoupení, pevné místo mezi nimi mají velikonoční a vánoční pořady. V roce 1990 reprezentoval český dětský folklor jako jediný na mezinárodním dětském festivalu v řeckých Aténách. K ojedinělým počínům patří spolupráce s dívkami z ústavu sociální péče. Od roku 1997 soubor vedou A. Francová a J. Syrovátková, na choreografiích se podílí také P. Handlířová. Dětskou lidovou muziku řídí E. Hníková, hudební úpravy jsou dílem L. Blažka.

DS

Perníček

Dětský folklorní soubor Perníček
Pardubice

Dětský soubor Perníček založila v roce 1986 učitelka a dlouholetá vedoucí souboru →Lipka Pardubice →B. Slouková při ZUŠ v Pardubicích. Členskou základnu tvoří 80 žáků ve věku 8-18 let, kteří pracují ve třech odděleních taneční složky a dvou vlastních dětských lidových muzikách. Repertoár je tvořen především z tanců a písní folklorních regionů z okolí Pardubic. Těžiště spočívá v souvislých programových blocích věnovaných různým obdobím ročního cyklu (např. *Vítání jara, Vánoce s Perníčkem* nebo *Letnice*) a lidského života (*Svatební*), ale pozornost věnují vedoucí souboru také zpracování jednotlivých figurálních tanců (*Skočná, Hulán, Mateniky, Rokycanská aj.*). Mezi úspěšné choreografie patří vítězná pásma ze soutěže dětských folklorních souborů východočeského regionu *Naše škola, aneb než přijde pan učitel* (1993), *Košilanda planda* (1995) a *Já jsem malý kominiček* (1997). Soubor je pravidelným účastníkem několika domácích festivalů, vystupuje v zahraničí.

Uměleckou vedoucí a choreografkou je od vzniku souboru B. Slouková, pěveckou složku vede Z. Kmoníčková, dětské muziky řídí P. Vindemanová a D. Slouka, který je i autorem hudebních úprav a od roku 1994 také organizačním vedoucím souboru.

Od roku 1996 působí samostatně příprava souboru pod názvem **Marcipánek**. Má 50 členů ve věku 3-8 let, dvě taneční oddělení a malou dětskou muziku. Kromě práce na taneční technice a základní krokové přípravě soubor vystupuje s vlastním repertoárem, tvořeným převážně z dětských tanečních her.

Vánoce s Perníčkem a jiná pohlazeníčka. MC. Records Pardubice 1997.

DS

Písečan

Písek

Soubor vznikl v roce 1975 při závodě Jitex v Písku. Jeho zakladateli byli →L. Danešová, Jan a Mirka Kalinovi a Milan Bečka. Do roku 1976 pracovala jen složka taneční, později se soubor rozšířil ještě o hudební a pěveckou část. Má 40 tanečníků, zpěváků a muzikantů ve věku od 19 do 50 let. Kapela pod vedením Karla Lichtnegera hraje ve složení 3 housle, 2 klarinety a kontrabas. Vedení souboru tvoří Milan Bečka (9. 6. 1930 v Písku), který je zároveň autorem choreografií, např.

Mateniky (1994), *Kolečka* (1995), *Máje* (1997), a Zdena Pavlovcová, hudbu upravuje P. Olešňan. Z osobností folklorního hnutí s Písečanem významně spolupracovali kromě L. Danešové především manželé →Rejškovi.

Od svého založení soubor zpracovává národopisné materiály jižních a západních Čech, především z okolí Písku, orientuje se na písně, tance, obřadní a výroční zvykosloví. Vystupuje ve stylizovaných jihočeských krojích. Kromě pravidelných vystoupení v Písku a okolí se zúčastňuje festivalů doma i v zahraničí, od roku 1995 je zároveň každoročně spolupořadatelem →Mezinárodního folklorního festivalu v Písku, jehož ředitelem je M. Bečka.

ZV

Plzeňský lidový soubor

Plzeň

Vznikl jako externí soubor →ČRo Plzeň, složený z členů Plzeňského rozhlasového orchestru. Založil ho v roce 1953 →M. Šmíd, tehdejší vedoucí redaktor hudebního vysílání, který se stal jeho prvním dirigentem a zároveň pro jeho vystoupení upravoval i psal lidové písně. Základní obsazení tvořily smyčce, dva klarinety a dudy, podle potřeby je doplnily jedna nebo dvě flétny, hoboj, harfa, lesní rohy, trumpety, bicí nástroje a další. Po M. Šmídovi se u dirigentského pultu postupně vystřídaly další osobnosti jako →Z. Lukáš, →Jar. Krček a →Z. Bláha. Kromě nich se kolem souboru soustředovala řada dalších skladatelů a upravovatelů, spolupracovali s ním významní lidoví hudebníci a zpěváci jako např. J. Bárta, sólista sboru →Česká píseň V. Čábal či sólista souboru →Úsměv V. Dolejš. Soubor pracoval jako studiový, proto především realizoval rozhlasové nahrávky a vydal řadu zvukových nosičů. Často se podílel na tvorbě pořadu *Hrají a zpívají Plzeňáci*. Převážná část téměř tisíce natočených snímků vyšla z tradičního folkloru Chodska, Klatovska, Pošumaví, Kralovicka, Plzeňska, Žinkovska a jižních Čech. Pro nedostatek finančních prostředků ukončil soubor svou činnost v roce 1996.

Český folklor. LP. Supraphon 1967.

České lidové písně. LP. Panton 1969.

Jaromír Horák zpívá lidové písně. LP. Supraphon 1972.

Hrají a zpívají Plzeňáci 1. LP, MC. Supraphon 1972.

Roztančená země. LP. Panton 1973.

Tou putimskou branou. LP. Panton 1978.

Hrají a zpívají Plzeňáci 2. LP, MC. Supraphon 1982.

Špalíček č. 1. LP. Panton 1984.

Hrají a zpívají Plzeňáci 3. LP. Supraphon 1986.

Věra Příkazská zpívá české milostné písně. LP. Supraphon 1987.

Budějce, Budějce, překrásný sou město. LP. Supraphon 1988.

Marjánko, pojď se mnou. LP, MC, CD. Edit 1991.

Nemelem, nemelem. LP, MC, CD. Edit 1991.

K plzeňskému pivovaru vede cesta. MC. Panton 1992.

O lásce a milování. MC. Lunarion.

Hody, hody, doprovody. CD. Supraphon 1993.

Vonička českých lidových písní. CD, MC. Edit 1994.

Jaromír Horák král chodských zpěváků. CD, MC. Multisonic 1998.

ZB

Podještědský soubor písní a tanců

Liberec

Podještědský soubor založili v Liberci v roce 1975 manželé Eva a Eduard Gabajovi jako pokračování vysokoškolského souboru, který působil v Liberci pod vedením prof. Krejčího a prof. Balatky v padesátých letech. Z malé skupinky nadšenců se během čtvrtstoletí existence ustálil počet na cca 30 členech taneční, pěvecké a hudební složky. V osmdesátých letech založila E. Gabajová dětský přípravný soubor, který působí také v Liberci a sdružuje na 30 dětí. Hlavním těžištěm repertoáru Podještědského souboru je Podještědí a přilehlé Pojizeří. Kromě tanců a písní z tohoto regionu se však snaží zpracovávat a oživovat také lidové zvyky a nářečí. V úspěšných osmdesátých letech se kolektiv pod vedením manželů Gabajových prezentoval mimo jiné též na zahraničních festivalech. Po úmrtí zakladatele a vedoucí osobnosti souboru E. Gabaje v roce 1986 převzal vedoucí místo jeho žák a člen souboru Jiří Černý. Nastala nová etapa činnosti souboru, která přinesla repertoárové rozšíření na oblast celých Čech a několik nových choreografií. Soubor vystupuje v krojích, které jsou přesnými kopiemi dobových krojů z Podještědí. Po roce 1989, kdy se domácím souborům otevřely nové možnosti zahraničních cest, se prezentoval vícekrát v zahraničí.

DS

Postřekov

Národopisný soubor Postřekov

Postřekov

Národopisný soubor Postřekov byl založen v roce 1956. Aktivita předchůdců souboru se však datuje už rokem 1933, kdy se konal Chodský den, národopisná slavnost, na niž se do Postřekova sjelo 18 000 návštěvníků. Národopisná skupina s dudáckou muzikou předvedla program, jehož součástí byla i chodská svatba. Již od založení má soubor stejnou strukturu - dudácká muzika, staří a mladí, které umožňuje prezentovat písně a tance charakteristické pro jednotlivé generace. Do roku

1959 doprovázela soubor Frišholcova dudácká muzika z Trhanova, od roku 1960 má vlastní muziku pod vedením Jaroslava Kuželky.

Soubor Postřekov při svých vystoupeních prezentuje folklor subregionu horní Chodsko, které se rozkládá v podháltravském pásmu Českého lesa. Písňe a tance vycházejí z oblasti zábavy, rodinné i výroční obřadnosti. Zvláště úspěšné je pásmo chodské svatby, prezentované v poslední době společně se souborem →Mrákov. Materiál pro vystoupení pochází přímo z terénu se snahou o maximální možnou míru autenticity. Mezi nejznámější postřekovská vystoupení patří: kolečka, zelený kúscky-mateníky, hulán, posvícení, vánoční koledy. Hudební úpravy prováděli zejména J. Kajer, →Z. Bláha a →V. Baier. Během své historie se soubor Postřekov zúčastnil celé řady festivalů v republice i v zahraničí, v roce 1983 se stal laureátem MFF Strážnice. Program *Chodská svatba* byl dvakrát natočen pro →ČT, soubor se podílel na tvorbě videoprojektu ÚLK Strážnice →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (1992).

V současné době funguje soubor jako součást Národopisného spolku Postřekov, jeho vedoucím je Miroslav Královec. Počet členů je kolísavý a pohybuje se mezi 35 a 45. 0 jejich další růst se starají jedni z nejvýznamnějších chodských zpěváků manželé Kapicovi a A. Kuželka. Jiří Kapic (27. 8. 1931 v Postřekově) pochází z tkalcovské rodiny a výrobě kanafasu se také v různých pozicích celý život věnoval. Kromě toho se jako zpěvák a tanečník výrazně uplatnil v Postřekovském souboru a se svou ženou, známou zpěvačkou z Tlumačova Hanou Blackou, nazpívali mnoho písní pro rozhlasové nebo gramofonové nahrávky. Antonín Kuželka (3. 4. 1942 v Postřekově) zdědil svou zpěvnost a tanečnost po rodičích, kteří byli jedním z nejlepších tanečních párů horního Chodska. Ovládá i starobylé jukání. Svě zkušenosti předal již řadě mladých následovníků.

Baier V.: Historie národopisných skupin a souborů Domažlicka. Domažlický deník, Deníky Bohemia, 1998-1999, 23 dílů.

Zadudej dudáčku. LP, MC. Supraphon 1985.

Setkání s nár. umělcem Jindřichem Jindřichem. Film. ČT 1975.

Hyjtů v kraji pod Čerchovem. Film. ČT 1980.

Kořeny. Video. Orbis Praha 1988.

Bul bych já to chlap. Video. KF Praha 1992.

Masopust v Postřekově. Film. ČT 1999.

JN

Pošumavská dudácká muzika

Strakonice

Vznikla v roce 1989. Sdružuje muzikanty z okolí Strakonice a ze šumavského Podlesí a zaměřuje se na

tradici české dudácké hudby, kterou se snaží spojit s tradicemi lidové hudby Šumavy. S tím souvisí i zájem o německou lidovou píseň a tanec z oblasti Šumavy, dále pak zájem o rakouskou a bavorskou lidovou hudbu. Její repertoár proto tvoří lidové písňe a tance z českých a částečně německých jazykových oblastí Šumavy, šumavského Podlesí a Pošumaví. Přípravuje také komponované pořady složené z písňových pásem a lidových žertovných vyprávění. Vedoucím kapely je Tomáš Spurný, absolvent hudební vědy na FF UK v Praze. Od svého vzniku se muzika zúčastňuje →MDF ve Strakonících, vystupuje také v zahraničí, nejčastěji v Rakousku a Bavorsku. Obnovuje úzké kontakty se zahraničními krajanskými spolky se vztahem k Šumavě a Chebsku.

TS

Prácheňáček

viz Soubory - Prácheňský soubor

Prácheňský soubor

Prácheňský soubor písní a tanců
Strakonice

Ve Strakonících působila v letech 1939-1946 Strakonická dudácká kapela, jejíž bývalí členové dudák Jiří Malkovský, zpěvačka Marie Němcová a kontrabasista →J. Režný založili v roce 1949 Národopisný soubor při mládežnické organizaci továrny ČZ Strakonice. Počátkem roku 1950 přijal název Prácheňský soubor písní a tanců a působil při ZK odborové organizace ČZ Strakonice, v současné době je jeho zřizovatelem MKS ve Strakonících. Volně přidružený je Klub přátel Prácheňského souboru, který sdružuje převážně bývalé členy.

Současné vedení souboru tvoří umělecký vedoucí J. Režný a předseda občanského sdružení Václav Novák. Soubor se postupně rozrostl na tři složky. Taneční složku tvoří dospělí a mládež ve věku od 15 do 40 let, dudácká muzika hraje v obsazení: 2-3 dudy, 2-3 klarinety, 3 housle, viola, kontrabas, příležitostně zobcová flétna, niněra, kytara, zvonkohra. Samostatně vystupují dudáčtí sólisté. Dívčí pěvecká skupina pracuje od roku 1964. Soubor se zaměřuje na lidové umění Prácheňska a Pošumaví, lidové písňe, tance, hudbu a zvykosloví, které prezentuje v různých stupních jevištní stylizace. Malý dívčí pěvecký sbor se kromě úprav lidových písní věnuje také tvorbě starých mistrů 16.-19. století.

Choreografie jsou dílem J. Režného (*Masopustní obrázek*, 1984, *Svatební obrázek*, 1986, *Ukolébavky*, 1977 ad.), →A. Skálové (*Konopická*, 1977) a S. Němejcové (*Sousedská*, 1997 ad.). Hudbu píše J. Režný. Od něho

pocházejí úpravy lidových písní pro dudáckou muziku, sólisty i pěveckou skupinu, řada drobných skladeb i ucelených jevištních útvarů. V průběhu let se souborem spolupracovali také L. a Z. →Soukupovi, →F. Bonuš, →V. Bárta, →Z. Bláha, →H. Laudová, →J. Markl, manželé →Rejškovi a další. Členy dudácké muziky bylo rovněž několik významných operních pěvců, např. V. Eremiáš, S. Bechyňský či J. Jindrák. Celkem prošlo souborem více než 500 tanečníků, zpěváků a muzikantů, kteří se podíleli na bezmála 2 500 vystoupeních včetně zájezdů do 24 zemí. Soubor byl spoluniciátorem Jihočeských slavností písní a tanců ve Strakonících (1955-1961) a prostřednictvím svého vedoucího J. Režného stál u zrodu nové tradice →Mezinárodních dudáckých festivalů, zahájené prvním ročníkem 1967 a pokračující v dvouletých cyklech dodnes.

Prácheňský soubor získal řadu ocenění na soutěžích a festivalech, dvakrát mu byla udělena Umělecká cena jihočeského KNV v Českých Budějovicích (1974, 1990), dále Cena Ústřední rady odborů (1974), množství trofejí získal na zahraničních přehlídkách a festivalech. Vystoupil v regionálním programu ke 100. výročí →NVČ v Praze na Žofině (1995). V roce 1995 se podílel na vzniku videodokumentace ÚLK Strážnice →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska*. Častá byla spolupráce dudácké kapely, dívčí pěvecké skupiny a sólistů s →ČRo v Plzni, Českých Budějovicích a v Praze a s →ČT.

Dětský folklorní soubor **Prácheňáček** vznikl v roce 1981 a založily jej členky Prácheňského souboru Dana Hofmannová a Sylva Němejcová, k nim se připojil František Němejc. Soubor se rozrostl do tří věkových skupin v rozmezí od 6 do 12, později až do 17 let. Od roku 1983 se Prácheňáček pravidelně účastní regionálních, celostátních i zahraničních přehlídek a festivalů dětských souborů. Současné vedení souboru tvoří S. Němejcová, Jaroslav Bašta a Iva Šrámková. Spolupracovala s nimi celá řada muzik: LŠU Strakonice (V. Hrubý), LŠU Plzeň (J. Pichlík), LŠU Volyně (E. Kočí), Strakonická dudácká muzika, Staročeská dudácká muzika P. Reitmayera a Dětská dudácká muzika ZUŠ Strakonice B. Šabka.

Almanachy Prácheňského souboru k 30. a 35. výročí vzniku. Strakonice, 1979, 1984.

Laudová, H.: Jméno Prácheňského souboru. In: Almanach 25/1974, Orbis Praha, 1975.

Markl, J.: Prácheňský soubor - tradice a současnost. In: Almanach. 25/1974. Orbis Praha, 1975.

Rejšková, E.: Prácheňský soubor oslavil 15 let. Taneční listy 3, 1966, s. 13.

Lidoví zpěváci a hudeci v ČSR. LP. Supraphon 1952-1953.

Antologie jihočeské lidové hudby. LP. Supraphon 1976.

Hrajeme pro ČZ. LP. Supraphon 1984.

Mezinárodní dudácký festival Strakonice. LP. Supraphon 1986. Mezinárodní dudácké festivaly ve Strakonících 1986-1989. MC. Strakonice 1992.

Josef Režný - Hrály dudy. CD, MC. Bonton Music 1993.

Hrály dudy. Film. KF Praha 1953.

Zpívající Prácheňsko. Film. FAMU Praha 1955.

Píseň slavných dnů. Film. Praha 1955.

Dudy a dudáci. Film. KF Praha 1969.

Strakonicko. Film. KF Praha 1970.

Návštěva v klubu. Film. ČT 1979

Království dudáků. Film. ČT 1981.

Masopust v Pošumaví. Film. ČT 1981.

Obrázek z Pošumaví. Film. ČT 1981.

Máje na Prácheňsku. Film. ČT 1983.

Lidové písně domova. Film. ČT 1983.

Vánoční koncert Prácheňského souboru - Strakonice 1997.

Video. K. Burda, Voňňany 1997.

Artefakta. Film. ČT 1998.

Tief drin in Böhmerwald. Film (režie K. Huber). ORF Landesstudio Oberösterreich 1998.

ZV

Radost

Folklorní soubor Radost
Pardubice

Soubor byl založen roku 1977 jako pionýrský kroužek, o rok později začal pracovat jako kroužek folklorního tance pod Městským domem pionýrů a mládeže v Pardubicích - Polabinách. Původně dívčí skupina se postupem let rozrostla o nová samostatná oddělení Kolovrátek, Holoubek, Mládi. Holoubek s nejmenšími dětmi vedly →J. Vítková a →B. Slouková, jeho starší oddělení pak splynulo se souborem Perníček a mladší se stalo součástí Radosti. Soubor Radost se zabývá folklorním dědictvím Chrudimska, Nasavrcka, Pardubicka a Hradecka. Od počátku jej vede jeho zakladatelka Jitka Vítková, choreografka souboru, se spolupracovníky z řad bývalých i současných členů. V současnosti má soubor 140 členů, kteří pracují v pěti odděleních, včetně přípravky. Doprovázejí jej tři lidové muziky. Věkové rozpětí členů je od 4 let po dospělé. Na Národní přehlídce se soubor dostal poprvé v roce 1989 s pásmem *Na poli* (choreografie J. Vítková), mladší Holoubek pak v roce 1991 s pásmem *Příběh* (choreografie J. Vítková, B. Slouková). Úspěšné byly i další pořady: pásmo *Už jsou ženci za dvorem* (1994, J. Vítková, D. Slouka), s nímž soubor vystoupil v programu ke 100. výročí →NVČ v Praze na Žofině, *Formanskou cestou* (1996, J. Vítková, →J. Čumpelík, →I. Dostálová, D. Slouka), *Ach, ty mateníky* (1997, J. Vítková, B. Vítek st., D. Slouka, I. Dostálová), zvykoslovná pásma Jaro, Letnice a Posvícení (J. Vítková, J. Čumpelík, I. Dostálová) se staly stěžejní částí laureátského programu na MFF Strážnice

1997 *Z Vrchlábí do Polabí*. Dlouholetá spolupráce s →M. Vršeckým se zúročila nejen tanci z Chodska, ale i účastí v programu MFF Strážnice 1998 ... a pány ať čert veme, o rok později byla uvedena *Zabijačka* (1999, J. Vítková, hudba I. Dostálová).

Soubor se pravidelně zúčastňuje řady tuzemských i zahraničních festivalů (1995 získal hlavní cenu za muziku v turecké Burse), podílel se na tvorbě dokumentačních videokazet →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (ÚLK Strážnice, 1995), v roce 1999 se stal jedním z pořadatelů festivalu evropských tradic a folkloru Tradice.

Rozdáváme radost. CD, MC. Muzik centrum Pardubice 1997.
Rozdáváme radost. Video. Pardubice 2000.

JV

Rokyty

viz Soubory - Rokytky

Rokytička

viz Soubory - Rokytky

Rokytky

Soubor písní a tanců Rokytky
Rokycany

První dětský folklorní soubor při Okresním domě pionýrů a mládeže v Rokycanech vznikl v roce 1967. Založila jej →B. Auterská za podpory →J. Režného.

V roce 1971 vzniká i lidová muzika pod vedením →F. Hyndráka, která od roku 1973 hraje v tradičním dudáckém obsazení. V roce 1975 nastupuje druhá generace tanečníků a od té doby má soubor svoji dětskou a dospělou složku. V letech 1976-1980 přebírají vedení muziky a taneční složky dospělého souboru →J. Fišer a Pavel Kantořík. Toto období nových postupů v prezentaci národopisných materiálů vzbudilo u odborné veřejnosti značnou pozornost (např. *Štajdyše*, 1976, *Šupity, šupity brabec*, 1978, *Byla vojna*, 1983).

V roce 1989 přijímá třetí generace tanečníků název Soubor písní a tanců Rokytky. V čele souboru stojí Romana Šlapáková a B. Auterská, aranžéry a autory hudby jsou Jiří Fišer a Zdeněk Vejvoda. Pro soubor tvoří svoje choreografie mimo jiné →V. Svobodová (*Takhle v Rokycanech*, 1990, *Kateřinská zábava na Padrti*, 1991 aj.), →E. Rejšková (*Skočná*, 1973, *Huláni*, 1997) a →D. Stavělová (*Řemesla*, 1989, *Balady*, 1999).
V poslední době se Rokytky pod vedením Jana

Malíka opět více zaměřuje na nové tvary scénického zpracování folkloru. Soubor doprovází Dudácká muzika Rokytky pod vedením V. Brady, která hraje ve složení 2 b-klarinetu, 3 housle, kontrabas, zobcová flétna, 2 dudy. Všechny rokycanské folklorní soubory jsou sdruženy v Klubu přátel tanečního souboru při DDM Rokycany. Kromě dospělé složky souboru pracují ještě čtyři dětské a mládežnické skupiny a tři samostatné dudácké muziky. Zabývají se jevištní stylizací národopisných materiálů z jihozápadních Čech a Rokycanska a sdružují celkem 160 tanečníků, muzikantů a zpěváků. Folklorní soubory se tak v Rokycanech staly významným fenoménem v kulturním životě města a regionu. V roce 1980 bylo souboru uděleno Státní vyznamenání za vynikající práci.

Od roku 1992 pořádá Klub přátel TS každoročně soutěž v interpretaci lidové písně za účasti předních lidových zpěváků a muzikantů. Mezi další tradiční akce patří vánoční představení, sestavené z koled a zvyků od adventu po →Tři krále (od roku 1988), dále *Staročeské bály* (od roku 1997), *Masopustní zábavy* pro děti a pravidelná celovečerní představení. Soubor se zúčastňuje řady mezinárodních přehlídek a festivalů, v roce 1993 reprezentoval na světové výstavě Expo v jihokorejském Tajonu, na Týdnu české kultury v Jersey '99 či na Dnech české kultury v Jakartě 1998. V roce 1995 se muzika Rokytky zúčastnila Dnů folkloru ke 100. výročí →NVČ na pražském Žofíně. Soubor často spolupracoval s →ČRo v Praze a v Plzni a s →ČT. V letech 1975-1996 vzniklo v rozhlasových studiích kolem 60 nahrávek lidových písní a instrumentálních melodií.

V letech 1981-1998 působil v Rokycanech dětský folklorní soubor **Sluníčko**. Po řadě úspěchů na soutěžích a festivalech se stal v roce 1998 laureátem MFF Strážnice. Nyní vystupuje jako mládežnický soubor pod názvem **Rokyty**. Vedení souboru a autorský tým tvoří Zdeněk Vejvoda a Alena Hirschová (*Běží čápi po roli, Muzikantská pohádka* aj.). Soubor spolupracuje s režisérem V. Bártou. Doprovází jej Malá lidová muzika Rokytky (vedoucí Z. Vejvoda) a zabývá se tradičními i novými formami prezentace folkloru, zejména v souvislosti s moderním tanečním divadlem. Zajímavostí Rokyty je velmi těsné prolnutí taneční a muzikantské složky. Všichni muzikanti jsou zároveň tanečníky a mnozí z tanečníků pracují i v dudácké kapele. Tento fakt je bohatě využit v pořadech souboru.

Od roku 1991 pracuje v Rokycanech dětský folklorní soubor **Rokytička**, který sdružuje děti ve věku od 5 do 14 let. Uměleckou vedoucí je Božena Auterská (*Koně koničky a my; Louka, louka*). Soubor zpracovává zvykoslovný materiál oblasti a dětské taneční hry.

Doprovází jej Dětská dudácká muzika Rokytička (vedoucí J. Nejdlová).

Hyndrák, E: Co se zpívalo na Rokycansku. Rokycany, 1996.

Dudácká lidová muzika Rokytka Rokycany. MC. Rokycany 1993.

Chorea Bohemica a hosté. Video. Hana Lhotová 1997.

U Rokycan černý les - Dudácká muzika Rokytka a Malá lidová muzika Rokytka. CD. Rokycany 1999.

ZV

Rosénka

Dětský folklorní soubor Rosénka

Praha

Soubor vznikl po příchodu Radky Baborákové z Uherského Hradiště do Prahy v roce 1982. Zastřešuje jej Obvodní kulturní dům v Praze 6 a Folklorní sdružení Rosénka. Zpracovává písňový a taneční materiál, hry, taneční hry a říkadla z moravského Slovácka, konkrétně z Uherskohradištska, Kopanic a moravsko-slovenského pomezí vůbec. Z původních patnácti zakládajících členů se postupně rozrostl na 120 členů, během let se v něm vystřídal na stovky dětí a mládeže. Se souborem spolupracovali např. →J. Pospíšil, vedoucí →Malé české muziky, L. Košíková, vedoucí a choreografka Hradišťanu či taneční pedagogové →J. Čumpelík a →L. Vašek.

Zpočátku taneční skupinu doprovázela valašská cimbálová muzika →Dolína. V roce 1985 vznikla vlastní hudecká doprovodná muzika, z níž se vyvinula cimbálová muzika s vedoucím Danielem Kroutilem a primášem Vojtěchem Lavičkou. V tomto složení působila až do roku 1997, kdy soubor oslavil 15. výročí vzniku. Někteří ze zakládajících členů tančí v souboru dodnes. Vznikla tak velká Rosénka, která se podílí i na společných choreografiích s malou Rosénkou a tvoří své samostatné programy. Tyto dvě souborové skupiny doplňuje sedm přípravků a dvě cimbálové muziky. Během let vznikla řada zdařilých choreografií autorky R. Baborákové, případně Z. Cílové, např. *Za humnama* (1989), *Na Kopanicách* (1992), *Hra na formana* (1994), *Štandrlování* (1995), *Zvuky velkoměsta* (1996), *Chlapecké hry a figurální tance* (1997), *Ty strašáku v maku* (1998). Na festivalu v Trenčíně v roce 1992 získal soubor hlavní cenu, zvláštní cenu za choreografii a Pohár festivalu, v témže roce v Martině pak Cenu diváka. Součástí práce souboru jsou víkendová soustředění, letní tábory a setkávání přátel při cimbále, pravidelná vystoupení s názvem *Rosénka a její hosté* či výchovné koncerty pro školy.

JR

Rozmarýnek

Folklorní soubor Rozmarýnek

Praha

Soubor vznikl v roce 1957 jako Taneční soubor Ústředního domu pionýrů a mládeže Julia Fučíka v Praze v Grébovce. V období 1957-1965 byla vedoucí souboru Bohumíra Cveková a spolupracovala rovněž A. Peková-Sekotová. Soubor byl spíše zaměřen na scénický tanec a muzikály, pouze okrajově na taneční folklor. K významným choreografiím B. Cvekové z té doby patřily *Divčí hry ze středního Slovenska a Valašské hry*, A. Pekové-Sekotové pak *Ruská pljaska (Bábušky)* či muzikál *Hry a sny* na hudbu K. Texla a J. Dumka. V dalším období do konce 70. let spolupracovali se souborem L. Livorová-Hrkalová (*Holubička a Královničky* na hudbu M. Císaře), S. Čížková (*České pásmo, Makovičky, Loupežníci, Vodníci, Čarodějnice* na hudbu M. Císaře) a V. Kučerová jako taneční pedagog. Do roku 1970 působil v souboru orchestr, potom i dechovka.

Po roce 1980 byli ve vedení →E. Zetová spolu s Věrou a Ivanem Muchkovými (do roku 1993). Soubor se zaměřil na zpracování folklorního materiálu Čech, Moravy a Slovenska, scénické choreografie začaly být zařazovány pouze okrajově a účelově pro soutěžní vystoupení. Postupně se soubor orientoval výhradně na taneční folklor českých regionů. V letech 1980-1986 s ním spolupracovali choreografové →V. Svobodová a E. Růžek. Od počátku 80. let hrála se souborem Dudácká kapela LŠU Praha - Zahradní město pod vedením →Jos. Krčka a po něm →K. Krasnického. Až od roku 1995 má soubor vlastní lidovou muziku v typickém obsazení včetně českých dud. Nejvýznamnějšími spolupracovníky - muzikanty a upravovateli jsou →M. Rychta a K. Krasnický, po výtvarné stránce byla dlouholetým poradcem →J. Langhammerová. V posledních letech byly oceněny některé choreografie E. Zetové na hudbu M. Rychty, např. *O vodní havěti* (1991), *Chvála jitřniček* (1993), *U Rokycan černej les* (1994). Soubor během své dlouholeté činnosti zaujal v mnoha soutěžích a přehlídkách nejčestnější místo a často se svým zpracováním českých tanců vystupuje i v zahraničí. Dnes v souboru tančí děti od 12 do 18 let, menší se připravují ve dvou pohybově tanečních kursech (5-8, 8-12 let).

JR

Skejušan

Folklorní soubor Skejušan

Chomutov

Folklorní soubor Skejušan je ojedinělým kolektivem udržujícím a prezentujícím tradice jedné z etnických

menšin žijících v České republice. Zhruba před 150 lety odešlo několik rodin ze slovenské obce Kamienska za prací do světa a při své cestě se dostaly až do Rumunska. Zde se usadily, přičemž po celou dobu používaly svůj rodný jazyk a udržovaly národní zvyky. Po druhé světové válce se rodiny postupně vracely zpět a v roce 1949 se poslední z nich usídlily na Moravě v obci Troskotovice a v severočeském Chomutově.

Právě v Chomutově vznikl v roce 1990 z iniciativy Kateřiny Romaňakové folklorní soubor, který byl pojmenován po rodné vesničce Skejušan. Dnes působí v rámci městského Kulturního a společenského střediska. V letech 1997-1998 měl soubor i svoji dětskou složku. Zaměřuje na udržování a obnovu rusínských lidových písní a zvykosloví. Každoročně připravuje program pro pravidelná setkání své etnické skupiny. Kromě toho soubor vystupuje na folklorních festivalech v České a Slovenské republice. V roce 1999 se stal laureátem MFF Strážnice. Uměleckou vedoucí je K. Romaňaková.

MB

Sluníčko

viz Soubory - Rokytky

Strakonická dudácká muzika

Strakonice

V roce 1969 byla v LŠU ve Strakonících zavedena ředitelem Vojtěchem Hrubým výuka hry na české dudy. V téže třídě také vznikla v roce 1970 Dudácká muzika LŠU Strakonice. Repertoár školní kapely tvořily úpravy lidových písní z jižních a západních Čech. Soubor účinkoval na slavnostech a festivalech doma i v zahraničí, činnost ukončil v roce 1975. Obnoven byl v roce 1982 a od roku 1983 již kapela vystupuje pod názvem Strakonická dudácká muzika, nejprve pod patronací Městského kulturního střediska ve Strakonících a od roku 1990 samostatně. Vedoucím souboru je od téhož roku Pavel Eremiáš, autory úprav lidových písní z jižních Čech, Chodska a Pošumaví jsou V. Hrubý a M. Jankovský. Kapela hraje v obsazení velké dudácké muziky: klarinet Es, klarinet B, dvoje housle, dudy, kontrabas. Kromě klasického instrumentáře používá i staré lidové nástroje (vozembouch, fanfrnoch). V minulosti spolupracovala s dětským folklorním souborem Prácheňáček ze Strakonice, nyní často připravuje společná vystoupení s →Pošumavskou dudáckou muzikou (zejména na tradičních Starošumavských bálech) a s divadelním souborem Čelakovský ze Strakonice. Koncertuje u nás i v zahraničí. V letech 1983-1989 často spolupracovala

s rozhlasovými studii v Českých Budějovicích a v Plzni a několikrát účinkovala v pořadech →ČT Praha (*Zpívánky*, 1989 aj.).

Strakonická dudácká muzika. LP. Panton 1989.
MDF Strakonice 1986-1989. CD. Strakonice 1992.

ZV

Stražišťan

Soubor lidových písní a tanců Stražišťan
Pacov

Podnětem ke vzniku souboru Stražišťan byla stará pacovská tradice Kozimberského posvícení. V roce 1968 byl pacovský dudák →F. Zajíc organizátory posvícení požádán o vystoupení. Spolu s Jaroslavem Hejdou kolem sebe soustředil skupinu zpěváků a zpěvaček, základ nově se rodícího souboru. Soubor lidových písní a tanců Stražišťan vznikl pak v roce 1969. Vedoucím jeho taneční složky se stal Jiří Taks. V roce 1977 přichází do souboru vedoucí a choreografka Vladimíra Pechová. Tvář souboru se mění, důraz je kladen na studium lidového umění, písní, tanců a zvykoslovného materiálu z okolí Pacova a z oblastí českého Horácka a Kozácka. S pomocí regionálních etnografů se Stražišťanu podařilo zrekonstruovat původní kroje, které se dochovaly ve sbírkách muzeí v Pelhřimově a Humpolci. Se souborem od počátku často spolupracovali M. Brtník a členové souboru Vysočan z Jihlavy.

Současně vedení souboru tvoří Ludvík Toman, Jiří Taks a František Zajíc. Autory choreografií jsou V. Pechová a J. Taks. Hudbu píše a upravuje F. Zajíc. Soubor má taneční, pěveckou a hudební složku. Kapela pod vedením F. Zajíce hraje ve složení: dudy, 2 b klarinety, es klarinet, housle, violoncello, příležitostně kontrabas. Od roku 1978 se Stražišťan pravidelně účastní regionálních přehlídek, vystupuje na festivalech u nás i v zahraničí.

ZV

Studánka

Folklorní soubor Studánka
Žďár nad Sázavou

Soubor Studánka vznikl v roce 1985 ve Žďáru nad Sázavou jako zájmový kroužek chlapců z učiliště ŽĐASU a děvčat z obchodního učiliště. Založila ho Hana Šteidlová. Nejprve spolupracoval po stránce hudební s dechovým orchestrem Venkovská kapela, od roku 1992 má již vlastní lidovou muziku. Pravidelně se zúčastňoval mládežnických přehlídek a vystupoval i v zahraničí. Svůj repertoár čerpá z oblasti Českého Horácka, po odborné stránce spolupracoval mj.

s M. Brtníkem st. Účastnil se rovněž natáčení videokazety s horáckými tanci v rámci projektu ÚLK Strážnice → *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska*. Ve Žďáru nad Sázavou pořádá soubor výchovné koncerty pro mládež, samostatná vystoupení pro veřejnost a předtančení na plesech, organizuje Horácké bály a podílel se na pořádání Národních krojových plesů → FoS.

JV

Šafrán

Folklorní soubor Šafrán
Jablonec nad Nisou

Folklorní soubor Šafrán založili v roce 1995 manželé Aleš a Jaroslava Václavíkovi. Od počátku se práce souboru zaměřuje na lidový tanec, zpěv a zvyky Pojizeří, Podještědí a Podkrkonoší. Také kroje, v nichž vystupuje, jsou kopiemi původních. Kromě tří základních složek, tj. tanečnicků, zpěváků a vlastní kapely, které v souboru fungují od jeho vzniku, přibyla v roce 1997 ještě dětská složka pod názvem Šafránek, v níž se připravují děti ve věku 5-15 let. Soubor vystupuje na domácích festivalech a pořádá i zahraniční zájezdy. Vedoucím je Aleš Václavík, choreografkou Jaroslava Václavíková. Dosud nejúspěšnějším pořadem se stala Česká Beseda s tradiční řadou lidových tanců pocházejících převážně ze severovýchodních Čech.

DS

Škoda

viz Soubory - Mladina

Škubánek

Dětský folklorní soubor Škubánek
Světlá nad Sázavou

Dětský folklorní soubor vznikl v roce 1984 jako taneční kroužek při ZŠ Komenského ve Světlé nad Sázavou. Založila jej a dodnes vede Eva Pejchalová, která vztah k lidové kultuře získala od svých rodičů, manželů Balounových, kteří se významně podíleli na vyhledávání a zpracovávání folklorních materiálů z Karlovarska. Soubor Škubánek zpracovává folklor českého Horácka. Ve spolupráci s choreografkou → V. Svobodovou a hudebníkem M. Brtníkem vznikla řada choreografií: *Dřeváčekový* (1993), *Na břehu Sázavy* (1994), *Magické velikonoce* (1995), *Včera na špacírce* (1996), *Kdo nevěří, ať tam běží* (1997), *Len* (1998, M. Brtník ml., M. Brtník st.), *Veselá Povidla* (1999).

V roce 1993 se soubor stal poprvé, ve spolupráci se soubory → Radost a → Perníček z Pardubic a → Křiničánek

z Krásné Lípy, organizátorem dnes již tradičních folklorních slavností Horácko tančí a zpívá. Od roku 1995 organizuje rovněž Horácké bály. Mezi největší úspěchy souboru patří účinkování v dětských pořadech ve Strážnici, prezentoval se i na vystoupeních v zahraničí a četných festivalech u nás.

JV

Špindleráček

Dětský folklorní soubor Špindleráček
Špindlerův Mlýn

Dětský folklorní soubor založili v roce 1972 manželé Jana a František Tauchmanovi na ZŠ ve Špindlerově Mlýně, původně jako bezejmenný zájmový pěvecko-taneční kroužek žáků vyšších ročníků. Od roku 1974 se již pod názvem Špindleráček konstituoval soubor s pevnou taneční a pěveckou složkou, v roce 1980 nahradil i improvizovaný klavírní doprovod vlastní lidovou muzikou. Ve třech složkách sdružuje děti a mládež od 6 do 25 let. Jeho repertoár tvoří lidové písně, tance a taneční hry zejména z oblasti Krkonoš a Podkrkonoší. Ve všech choreografiích se proto objevuje více či méně krkonošské nářečí - např. *Krkonošské písničky* autorky M. Kubátové, *Posvícení v Martnicích*, či *Nic kalýho vod Žalýho* choreografií manželů Tauchmanových s hudební úpravou J. Dumka. K významným úspěchům se zařadilo trojí vítězství v soutěži dětských folklorních souborů východočeského regionu v 80. letech (např. *Ševcovská svita*, 1981), celkem má soubor na svém kontě již přes 600 vystoupení včetně řady zahraničních. Několikrát děti zpívaly, tančily a vyprávěly v pořadech → ČRo a → ČT.

Po celou dobu činnosti stojí v čele souboru jeho zakladatelé J. a F. Tauchmanovi, kteří jsou také choreografy a dramaturgy repertoárové koncepce. K významným osobnostem, s nimiž spolupracovali jak na koncepci souboru, tak i při přípravě pořadů, patří zejména spisovatelka M. Kubátová a hudební skladatel J. Dumek, který je také autorem mnoha hudebních úprav v repertoáru souboru.

DS

Šumava

Soubor písní a tanců Šumava
Klatovy

Soubor vznikl v Klatovech v roce 1956, založili jej sběratelka a první umělecká vedoucí J. Horejcová, kapelník Václav Kybic a vedoucí pěvecké složky Drahomíra Hostýnková. Původním zřizovatelem

souboru byl závod Škoda Klatovy, v roce 1968 pak Stálá divadelní scéna v Klatovech a od roku 1988 Městské kulturní středisko. Po J. Horejcové se ve vedení souboru vystřídali Dagmar Altmanová-Píčovcová (1961-1974), Zdeněk Valenta (1974-1978) a Irena Valentová (od roku 1978).

Soubor od svého založení sbírá, uchovává a zpracovává lidové umění Klatovska a Pošumaví. Zaměřuje se na tradiční postupy scénické prezentace lidových písní, tanců, obřadního a výročního zvykosloví. Na základě národopisných materiálů z muzejních sbírek vznikly hudebně taneční inscenace lidových zvyků *Posvícení* (1970), *Svatba* (1972), *Rok na vsi* (1973), *Průvod koz* (1997), *Lucky* (1999). Soubor vystupuje ve stylizovaných krojích z Klatovska. V současné době má tři složky. Základem taneční skupiny je osm párů ve věku od 16 do 36 let. Ženský pěvecký sbor pracuje pod vedením H. Haladové, lidovou muziku ve složení: 2 B klarinety, 3 housle, violoncello, kontrabas a dudy vede J. Pfeffer. Autory úprav lidových tanců i rozměrnějších choreografií jsou J. Horejcová (*Lendlery*, 1958, *Hulání*, 1959, *Šotyšky*, *Mazurka*, 1971), →F. Bonuš (*Dřeváky*, 1966, *Skočák*, *Kalamajka*, *Posvícení*, 1970, *Rok na vsi*, 1973, *Cibulářská*, 1976, *Na bobku*, 1979), E. a R. →Rejškovi (*Žinkovská kolečka*, 1986, *Furiant*, 1987, *Skočná*, 1989, *Manžestr*, *Kocour*, 1995, *Husarský*, 1996, *Průvod koz*, 1997). Hudba a hudební úpravy jsou dílem F. Bonuše, →Z. Bláhy, Z. Vejvody ad. Významně činnost a tvář Šumavy ovlivnil především F. Bonuš, se souborem navíc spolupracovali také muzikanti →Z. Lukáš, →Jar. Krček, režisér →V. Bárta ad. Výraznou osobností souboru je Irena Valentová (14. 1. 1940 v Klatovech), umělecká vedoucí a zároveň vedoucí a choreografka jeho dětské složky a ředitelka klatovského folklorního festivalu.

Soubor se v průběhu své historie zúčastnil mnoha přehlídek a soutěží. V roce 1958 se stal vítězem celostátního kola Soutěže lidové umělecké tvořivosti v Brně, v roce 1961 získal zvláštní uznání za objevování národopisných materiálů Strážovska. S úspěchem vystupoval na mnoha zahraničních festivalech. Velkou měrou se podílí na kulturním životě svého města a vystupuje na společenských akcích v rámci regionu. V roce 1966 se stal nositelem Ceny města Klatov. Od roku 1994 je soubor spolupředatelem MFF v Klatovech. Častá byla v letech 1975-1990 spolupráce kapely, pěvecké skupiny a sólistů s rozhlasovým studiem v Plzni a s →ČT při tvorbě dokumentů i zábavných pořadů ze západních Čech. V roce 1977 soubor spolupracoval na filmu *Božská Emma*. V roce 1995 se podílel na přípravě videodokumentů ÚLK Strážnice →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska*.

Dětská složka souboru vznikla v roce 1970, založili ji Drahomíra Hostýnková a Jiří Hostýnek. Do roku 1977 pracovala při Domě dětí a mládeže v Klatovech, znovuobnovena byla v roce 1983 a od roku 1985 vystupuje pod názvem **Šumavánek**. Uměleckými vedoucími jsou Irena a Zdeněk Valentovi. Soubor se pravidelně účastní soutěží, přehlídek i festivalů doma a v zahraničí, v letech 1997 a 1998 se stal laureátem MFF ve Zlatých Moravcích na Slovensku. Autorkou choreografií je I. Valentová (*Zlatá brána*, 1997, *Mlynářský*, 1998, *Lucky*, 1999 aj.), hudbu napsali F. Bonuš, J. Hájek, J. Pfeffer a Z. Vejvoda.

Povodím Vltavy. Film. ČT 1988.

ZV

Šumavánek

viz Soubory - Šumava

Točkolotoč

Svitavy

Skupina vznikla ve Svitavách v roce 1984 a původně ji tvořili příslušníci rodiny Peštů. Prvním větším úspěchem bylo získání Velké Porty v roce 1986. Soubor začínal repertoárem, který čerpal z tradiční romské hudby, inspiroval se i písněmi z muzikálu *Cikáni jdou do nebe*. Později však převládla vlastní písňová tvorba, která z tradic romského folkloru vychází. Autorsky se na písních Točkolotoče nejvíce podílejí bratři Gejza a Jiří Peštovi, kapela hraje v obsazení: sólová a doprovodná akustická kytara, mandolína, perkuse, kontrabas. V roce 1989 vydal Točkolotoč své první album, o rok později vystoupil na Staroměstském náměstí v Praze na koncertu SOS Proti rasismu po boku řady dalších umělců. Během let 1990-1992 se soubor zúčastnil řady festivalů (také Holandsko, Polsko), vystoupil jako předkapela na koncertě skupiny R.E.M. a následně získal pozvání na prestižní May Festival v Glasgow a k vystoupení v Londýně. V roce 1995 Točkolotoč reprezentoval na velkém festivalu Smithsonian Institution's Festival of American Folklife ve Washingtonu D.C., vystoupil ve vysílání rozhlasu Hlas Ameriky. Se souborem spolupracuje řada známých osobností, např. hudební publicista J. Černý, na posledním albu se podílí Iva Bittová, L. Malina, P. Vavřík aj. V současné době Točkolotoč koncertuje na tuzemských festivalech. Součástí jeho koncertního programu je také blok tradičních romských písní, které hraje ve vlastní originální úpravě.

Čhave Svitavendar (Kluci ze Svitav). LP. Panton 1989.

Kale Bala, Kale Jakha (Černé vlasy, černé oči). CD. Carousel Music 1999.

TŠ

Úsměv

Folklorní soubor Úsměv
Horní Bříza

Soubor vznikl v roce 1958, jeho zakladatelem byl →Z. Bláha. Od svého založení se věnuje zpracování folklorních materiálů z Kralovicka, Plaska, Manětínska, Plzeňska, částečně z Chodska a Pošumaví. Choreografie tanců i hudební úpravy se zaměřují především na humor a vtipné zpracování jednotlivých čísel.

Mezi významné choreografie patří *Nýřanské lendlery* (1962, M. Bláhová, Z. Bláha), *Hráběcí štandrle* (1973, Z. Bláha), *Hulán* (1975, Z. Bláha), *Staročeské máje* (1976, V. Bláhová, Z. Bláha), *Tydluška* (1976, V. Bláhová, Z. Bláha), *Slepice a kokrháč* (1982, V. Bláhová, Z. Bláha), *Plaská kolečka* (1982, V. Bláhová, Z. Bláha), mezi významná hudební díla *Štandrle pro klarinet a lidovou muziku* (1970, Z. Bláha), *Brčálové zastaveníčko* (1975, Z. Bláha), *Pod volýnkem* (1985, Z. Bláha), *Večerní píseň* (1993, Z. Bláha). Se souborem spolupracovala řada významných odborníků a autorů, např. →Jar. Krček, →A. Skálová, →E. Rejšková, →Z. Lukáš, →V. Bárta, L. Váňa, J. Bonaventura, je s ním spojena i řada jmen vynikajících zpěváků: →V. Rozsypalová-Bláhová, V. Dolejš, V. Čábal, J. Bárta, →J. Kopřivová aj. Soubor čerpá především ze sbírek Národopisného muzea v Plzni a sbírek J. Vorla, O. Šnajdaufa, Z. Bláhy a →F. Bonuše.

Úsměv se od svého založení účastní festivalů v tuzemsku i v Evropě, je dvojnásobným vítězem celostátní soutěže folklorních souborů (Poprad 1971, Košice 1977), spolupracuje s →ČRo Plzeň (přes 230 snímků) a s →ČT. Účinkoval v encyklopedickém videoprogramu →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (1994, ÚLK Strážnice), ve filmu *Amadeus* (1984, režie Miloš Forman), vystoupil na festivalu →Pražské jaro (1997). V současné době je soubor tvořen taneční a hudební složkou a sólisty. Vedoucím souboru je stále jeho zakladatel Zdeněk Bláha.

V roce 1982 vznikl na ZUŠ v Třemošné Dětský lidový soubor **Úsměváček**. Pod vedením bývalého primáše, houslisty a dlouholetého vedoucího hudební složky Úsměvu Miroslava Nováka (12. 12. 1939 v Plzni) se tu formují muzikanti pro dospělý soubor. Úsměváček zpracovává folklor západních Čech, dětská lidová muzika vychází z hudebních úprav Z. Bláhy.

S úsměvem o Úsměvu. Rozvoj 1971, č. 9.

Úsměv s úsměvem. Signál 1976, č. 1.

Úsměvné variace. Taneční listy 1967, č. 3.

Vlasák, J.: Soubor Úsměv 20 let (1958-1978). Horní Bříza 1978.

Písničky s Úsměvem. LP. Panton 1972.

Musik und Tanz durch Böhmen und Mähren. LP. Polydor 1976.

Lidové písně ze západních Čech. LP. Supraphon 1979.

Hrají a zpívají Plzeňáci č. 2. MC. Supraphon 1982.

Písničky s Úsměvem. LP. Supraphon 1984.

Soubor Úsměv z Horní Břízy. LP. Supraphon 1983.

Veselí muzikanti. LP. Panton 1988.

Kořeny. Video. Orbis 1988.

Darebné písničky. LP, MC. Panton 1991.

Marjánko, pojď se mnou. LP, MC, CD. Edit 1991.

Nemelem, nemelem. CD. Edit 1991.

Bul bych já to chlap. Video. Krátký film, Plzeň 1992.

K plzeňskému pivovaru vede cesta. MC. Panton 1992.

Hody, hody, doprovody. CD. Supraphon 1993.

Vonička českých lidových písní. CD, MC. Edit 1994.

Kapela Úsměv hraje lidové písně. CD. Multisonic 1996.

Chvála koledy. CD. Multisonic 1997.

Tancem a písní. Film. ČT 1986.

Píseň to je touha. Film. ČT 1972.

Staročeské máje. Film. ČT 1978.

Vánoční koledy. Film. ČT 1986.

Růže ze Šumavy. Film. ČT 1987.

Proč dudáci tupají. Film. ČT 1990.

35 Úsměvů. Film. ČT 1994.

Když se noty roztančí. Národopisné dny na Pražském jaru.

Video. Brevis plus 1997.

MB

Úsměváček

viz Soubory - Úsměv

Úsvit

Jihočeský soubor písní a tanců Úsvit

České Budějovice

Úsvit vznikl v roce 1951 jako dívčí pěvecký soubor při Pedagogické škole Zdeňka Nejedlého v Českých Budějovicích. Jeho zakladateli byli Alena Hájková (zároveň i první vedoucí), Antonín Hejda, →J. Pecka a především etnografka →Z. Soukupová. V roce 1954 byl doplněn o mužské členy a rozšířen o taneční a instrumentální složku. Soubor působil pod záštitou Osvětové besedy a Parku kultury a oddechu České Budějovice. Od počátku si předsevzal sbírat, studovat a oživovat jihočeské lidové umění ve všech jeho projevech - lidové písně, tance, hudbu, zvyky, obřady i kroje, zejména z oblastí Doudlebska, Blat i původně německých oblastí Šumavy. Díky erudici své umělecké vedoucí Z. Soukupové se soubor záhy stal folklorním studiem, které vycházelo z práce s rukopisnými prameny, ze vzpomínek pamětníků i literatury. Okruh lidí kolem Úsvitu má zároveň velkou zásluhu na uchování rozmanitosti jihočeské lidové slovesnosti a hudebnosti. Kromě Z. Soukupové a →Jar. Krčka souborem prošly či s ním spolupracovaly osobnosti jako historik,

dramaturg a scénárista folklorních pořadů J. Pecka, režisér Z. Flidr, zpěvačky E. Pecková a M. Macková či herečka I. Janžurová. S původním zaměřením souboru korespondují i jeho dnešní podoba a repertoár.

V současnosti jej tvoří osmnáctičlenná taneční složka (průměrný věk kolem 22 let) pod uměleckým vedením Miroslava Stechera. Nedílnou součástí je **Malá dudácká muzika**, která hraje v obsazení: klarinet, dudy, housle, viola a kontrabas. Kapela se svými sólisty je zároveň samostatným uměleckým tělesem. Soubor vystupuje ve stylizovaných doudlebských, blaťáckých a šumavských krojích. Kromě jednotlivých lidových písní a tanců (např. rekonstrukce prolamovaného zpěvu za doprovodu dud, pastevecké písně, baladické formy, tanec zvaný dokolečka a tance šumavského německého pohraničí) zpracovává Úsvit i rozsáhlejší památky jihočeské lidové obřadnosti, např. →dožínky, →vynášení smrtky, doudlebský →masopust, šavlová masopustní koleda, výlov rybníků, prácheňská konopická, blatská svatba aj. Autory choreografií jsou především Z. Soukupová a M. Stecher, autory hudby Jar. Krček (do roku 1965) a M. Stecher (od roku 1972).

Soubor byl mnohokrát oceněn doma i v zahraničí. Získal zlaté medaile v soutěžích lidové umělecké tvořivosti (1955, 1958), stal se laureátem MFF ve Strážnici (1958, 1984). Sólistky a pěvecké trio Úsvitu se staly laureáty mezinárodních festivalů v anglickém Llangollenu a v Helsinkách i laureáty evropské soutěže rozhlasových snímků Prix de musique de radio Bratislava. V roce 1995 vystoupil v regionálním programu ke 100. výročí →NVČ v Praze na Žofině. Během své historie často natáčel v →ČRo v Českých Budějovicích a spolupracoval s →ČT Praha.

ZV

Vínek

Dětský folklorní soubor

Janov u Litomyšle

Soubor založila v roce 1978 Jiřina Hanzlová jako taneční kroužek dětí z mateřské školy v Janově u Litomyšle. Děti v souboru odrůstaly, ale svou zájmovou činnost neopouštěly, takže postupně se členská základna konstituovala ve věkovém rozmezí 5-18 let. Soubor se zaměřuje na dětské taneční hry, zvyky a obyčeje z východních Čech a Horácka. Námět i materiál čerpá zejména ze zápisů Z. Petržely, J. Karla a z *Trstenické stezky*. V počátcích souboru hodně pomohla a několik let s ním spolupracovala choreografka V. Svobodová. Z dosavadních výsledků si soubor nejvíce cení vystoupení na přehlídce Mladá Smetanova Litomyšl v roce 1996, účasti v projektu V. Svobodové *Umění*

otvírá duši dítěte z roku 1998 i několika reprezentačních vystoupení v zahraničí.

Předávání pochodně. Soutěžní práce pro soutěž Pedagogická tvořivost. Pedagogické centrum Praha 1998.

JV

Vycpálkovci

Soubor písní a tanců Josefa Vycpálka

Praha

Soubor vznikl na podzim roku 1947, jeho základem byla skupinka nadšenců, převážně vysokoškolských studentů tělesné výchovy a výtvarníků. Vůdčí osobností se stal od počátku →F. Bonuš a jeho aktivním spolupracovníkem Vratislav Vycpálek, syn sběratele českých lidových tanců Josefa Vycpálka (1847-1922), jehož sbírka *České tance* se stala inspirujícím základem pro činnost souboru a tvorbu jeho repertoáru. Skupina se rozhodla nést jeho jméno a tak vznikl Soubor Josefa Vycpálka. Mezi zakládajícími členy byli také →H. Laudová, →J. Pospíšil, E. a R. →Rejškovi ad. Ve své dnes již padesátileté historii měl vždy zásadní vliv na rozvoj a linii hnutí folklorních souborů u nás. Významná období jeho činnosti jsou spojena s jednotlivými vůdčími osobnostmi - choreografy a muzikanty a jejich přístupem ke zpracování hudebně tanečního folkloru.

V prvních letech působení Vycpálkova souboru dával hlavní koncepci jeho činnosti F. Bonuš. Ve své práci čerpal z tradičních forem lidového umění. Soubor prezentoval původní materiál v bezprostředním a dokonalém prožitku v jednoduchých, ale působivých pohybových i hudebních a prostorových úpravách. Vrcholem tvorby tohoto období byla velká pěvecko-taneční skladba *Masopust* (1950, choreografie F. Bonuš a kol., hudba L. Poděšť), která byla prvním pokusem o nový přístup, s patrným ideologickým podtextem. Při práci na *Masopustu* se významně podílela i taneční pedagožka J. Kröschlová. Soubor zvládl v té době dokonale i taneční materiál z Chodska zásluhou dudáků J. Ochsendorfa a J. Kramaříka a především houdka a tanečnicka O. Královce, který byl lidovým interpretem nadaným vzácnou tanečností a hudebností. Významný vliv na profil souboru měli v té době spolu s F. Bonušem také M. Filipová-Košnářová, J. Pospíšil a →A. Skálová. Soubor měl kromě taneční složky i malou českou muziku vedenou J. Pospíšilem a →J. Šmídem, orchestr vedený →M. Císařem a smíšený pěvecký sbor vedený L. Zenklem.

Od roku 1953, kdy soubor zvítězil v ústředním kole soutěže LUT, se začala postupně vůdčí role ujmát Alena Skálová. Ve své choreografické práci dospěla postupně

až k vědomému odpoutání od závislosti na původní předloze tanečního folkloru a k vlastní autorské tvorbě lidovým uměním inspirované. Jejími spolupracovníky - muzikanty byli nejprve M. Císař a K. Sodomka, až posléze našla vynikajícího partnera v Jaroslavu Krčkoví.

Vrcholem její choreografické práce v souboru byla léta 1959-1964. Tehdy vznikla obsahově i formálně závažná díla jako *Svatební trilogie - Čepení nevěsty* (1958, hudba K. Sodomka), *Večer na kasárenském dvoře* (1959, hudba K. Sodomka), *Nokturno - Vybírání na Kolébku* (1960, hudba Jar. Krček), *Selský tanec* (1961, hudba Jar. Krček), *Karneval* (1964, hudba Jar. Krček). V souboru pracovali i další choreografové jako J. Pospíšil, L. Livorová-Hrkalová a pozdější výrazná umělecká osobnost E. Rejšková (*Pěkná hodinka* - hudba M. Císař, Štajdyš - hudba V. Bajer, *Rejdovák a rejdovačka* - hudba Z. Lukáš). Soubor v té době disponoval kromě taneční složky malou českou muzikou, cimbálovkou, orchestrem lidových nástrojů, smíšeným pěveckým sborem a malou dívčí skupinou (desítka). Získal bronzovou medaili na festivalu SFDM v Moskvě, hlavní cenu Zlatý chrám festivalu v Agrigentu na Sicílii aj.

Konec šedesátých a sedmdesátá léta byla pro Vycpálkův soubor obdobím hledání cesty k návratu k původní koncepci jeho zakladatelů a k navázání činnosti na ni na vyšší umělecké (choreografické i interpretační) úrovni. V souboru se vystřídala celá řada choreografů - M. Urbanová, K. Fišer, →V. Svobodová a E. Rejšková, z nichž každý měl svůj osobitý rukopis a přístup k tanečnímu folkloru, což se projevovalo na jedné straně pestrostí, na druhé roztržitostí, nesourodostí a nekoncepčností. Soubor začal postupně především zásluhou manželů Rejškových zužovat své zaměření jen na český materiál.

E. Rejšková vytvořila celou řadu zdařilých drobných choreografií - oživlých písniček ve spolupráci s vedoucím muziky →M. Rychtou, v nichž poukázala na neoddelitelnou jednotu zpěvu a tance v českém hudebně-tanečním folkloru. Soubor zredukoval počet svých složek na taneční složku a českou lidovou muziku se sólisty zpěváky. E. Rejšková byla vůdčí osobností souboru až do začátku 90. let. Inspiraci ke své tvorbě hledala nejčastěji v hudbě →Z. Lukáše, kterou mistrně aranžoval M. Rychta. Cílem bylo obnovení organického spojení lidového tance se zpěvem, vytvoření českého tanečního stylu a rozvinutí české techniky do špičkových výkonů, které však zůstávají lidové - české (*Furiant, Skočná, Trubači, Milostný tanec*). Soubor získal hlavní cenu Národní přehlídky souborů lidových písní a tanců v Třinci (1976), cenu za nejlepší programový blok na III. československém festivalu folklorních souborů v Košicích včetně ceny za choreografii (1977), hlavní

cenu na IV. festivalu v Košicích, opět včetně ceny za choreografii pro E. Rejškovou (1980), cenu na MFF v Dijonu (1982).

V roce 1992 ukončili manželé Rejškovi svou uměleckou činnost v souboru, proběhla velká generační výměna. Národní dům na Vinohradech vypověděl soubor ze svých prostor, nové útočiště našel až po své transformaci na samostatné umělecké sdružení u České obce sokolské v Tyršově domě v roce 1996. Vůdčí uměleckou osobností a choreografkou se stává →D. Stavělová. Spolupracuje zejména s muzikologem L. Tyllnerem a hlavním tvůrcem hudby k tancům M. Rychtou. Vedoucím muziky je od roku 1989 Martin Terray. D. Stavělová se nechává ve svých choreografiích inspirovat českými lidovými tanci, které převádí do uměleckého jazyka současnosti s velkým důrazem na emociálnost projevu. Tance jsou obohaceny uplatněním lidové slovesnosti a poezie. K nejúspěšnějším choreografiím patří *Tance dovádivé, žertovné a hravé, Chodničky lásky, Jihočeské rondo, Jak se kdysi v Čechách tancovalo (Tance Slavnostní, Kratochvilný, Svatební a Masopustní)*, ke všem komponoval hudbu M. Rychta. Vycpálkův soubor se kromě jiného zúčastnil akce ke 100. výročí →NVČ na Žofíně v Praze (1995), folklorního koncertu v rámci →Pražského jara (1997), uspořádal koncerty *50 let Vycpálkovců* (1998), *Inspirace* - koncert k výročí úmrtí L. Janáčka (1998), *Tvary a dialogy* (1999). Za dobu své existence realizoval soubor řadu nahrávek v →ČRo, podílel se na tvorbě videodokumentace ÚLK Strážnice →*Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska* (1997).

Rejšek, R.: Almanach ke 40. výročí SPAT J. Vycpálka. Praha 1997.

České lidové písně hrají a zpívají Vycpálkovci. MC. 1997.

Za lidovou písní pod Petřín. Film. ČT 1987.

Chorea Bohemica a hosté. Video. Hana Lhotová 1997.

Ozvěny lidových tradic. Národopisné dny na Pražském jaru. Video. Brevis plus 1997.

Inspirace. Z odkazu L. Janáčka o lidové písní, hudbě a tanci. Video. Polas 1998.

Tvary a dialogy. Video. Polas 1999.

Svátky jara. Video. Polas 2000.

JR

Vysočan

Folklorní soubor Vysočan

Hlinsko

Soubor Vysočan byl založen v Hlinsku v roce 1983 manželý Slávikovými, posléze vznikla i muzika pod vedením Romana Světlíka. V roce 1994 byla navázána

spolupráce se souborem →Hořeňák z Lázní Bělohrad, jehož vedoucí →M. Rychtera začal s Vysočanem úzce spolupracovat a stal se choreografem souboru. Spolu s muzikantem M. Holickým vytvořili pořady *Že to pivo nevypiju* (1993), *Bude vojna, bude* (1998), *Cesta Vysočinou* (1988). Svůj repertoár soubor čerpá ze sbírek K. V. Adámka a tak se přirozeně stal v roce 1996 jedním z organizátorů →Adámkových folklorních slavností v Hlinsku. Po dobu svého působení se zúčastnil i řady zahraničních festivalů, úzce spolupracoval se skanzenem Vysočina na Veselém kopci u Hlinska.

JV

Vysočánek

Dětský folklorní soubor Vysočánek
Hlinsko

Dětský soubor Vysočánek založila v roce 1965 Jana Dalecká na ZŠ Smetanova v Hlinsku, jeho zřizovatelem se stal Městský klub Hlinečan. V souboru působí děti od 4 do 15 let. Zabývá se zpracováváním lidových písní, tanců, zvyků a slovesnosti. Vychází z tradic Českého Horácka a čerpá ze sbírek K. V. Adámka, J. Zemánka a Z. Jelínkové. Trvale spolupracuje se skanzenem na Veselém kopci. Choreograficky se souborem spolupracuje →V. Svobodová, dlouholetá je i hudební spolupráce s M. Brtníkem st., z níž vznikly choreografie *Kouzlo hraček* (1993), *Řehořské hry* (1995), *Letní den* (1997), se kterými se soubor dostal na Národní přehlídky. Od roku 1983 se pravidelně prezentuje na našich i zahraničních festivalech.

JV

ZUŠ Černošice

Základní umělecká škola Černošice
Černošice

Soubor vznikl v roce 1985 z nejnadanějších žáků tanečního oddělení ZUŠ. Tvoří jej dvě až tři věkové skupiny tanečnicků, které spolu navzájem spolupracují (věk 6-18 let). Zakladatelkou a uměleckou vedoucí souboru je Marcela Látalová, absolventka FFUK a taneční pedagogiky AMU, bývalá členka →souboru J. Vycpálka a Studia komorního tance Evy Blažíčkové. Soubor ve své práci čerpá ze zdrojů lidového tance, které spojuje s technikou novodobého tance v duchu J. Jeřábkové, dnes E. Blažíčkové - tzv. duncanismu. Klade přitom důraz na spontánní taneční projev dětí, jejich citlivý vztah k hudbě, výtvarnému projevu, ke slovu a k přírodě. Základní snahou je osobitým způsobem technicky zdokonalovat pohyb, tvůrčí

schopnosti i fantazii dětí, a to vše propojovat se současným pohledem na svět a jeho problémy.

Soubor se často představuje tanečními večery a s úspěchem se účastní soutěží a tanečních přehlídek doma i v zahraničí. Nemá stálou muziku, ale spolupracuje s hudebním oddělením ZUŠ. K významným choreografiím M. Látalové patří např. *Jarní hry* (1989, hudba M. Krása), *Hra s kamínky* (1991, M. Krása), *Sluníčko za hory zachází* (1993, J. Krček), *Vánoční koledy* (1994, M. Sekáč), *Selské tance* (1994, J. Krček), *Nenechte nás dluho státi* (1998, M. Janoščíková, K. Hurťáková), *Jihočeská kolečka* (1998, V. Polívka), *Vánoční koledy* (1998, V. Polívka). Soubor se pravidelně zúčastňuje celostátních přehlídek ZUŠ i folklorních souborů, v roce 1995 byl účastníkem festivalu Bílé noci ve francouzském Grenoblu, spolupracoval s Jackie Simoncelli.

JR

Festivaly:

Adámkovy folklorní slavnosti v Hlinsku
Celostátní přehlídka dětských folk. souborů
Čermenské slavnosti
Folklorní festival Pardubice - Hradec Králové
Horácké slavnosti v Telči
Chodská hyjta v Mrákově
Chodské slavnosti v Domažlicích
Jičín - město pohádky
Jihočeský folklorní festival Kovářov
Karlovarský folklorní festival
Khamoro Praha
Mělnický vrkoč
Mezinárodní dudácký festival Strakonice
Mezinárodní folklorní festival Klatovy

Mezinárodní folklorní festival Písek
Mezinárodní folklorní festival Plzeň
Polabská vonička
Setkání pardubických lidových muzik
Setkání pražských lidových muzik
Setkání s folklorem Hradec Králové
Slavnosti písní a tanců Pod Zvičinou
Soutěž ve zpěvu lidových písní Rokycany
Třebízská pouť
Tuchlovická pouť
U nás na Náchodsku
Výhledy v Klenčí pod Čerchovem
Zpívej ptáčku zpívej

Adámkovy folklorní slavnosti v Hlinsku

Adámkovy folklorní slavnosti v Hlinsku (okr. Chrudim) jsou festivalem se čtyřletou tradicí. Konají se pravidelně v Hlinsku, v místní historické části zvané Betlém. V případě špatného počasí se vystoupení přesunují do Komorního divadla nebo do sokolovny. Pořadatelé festivalu jsou spolu s městem Hlinsko i →FoS ČR, soubor →Vysočan a Soubor lidových staveb Vysočina. Akce je zpravidla dvoudenní, v sobotu vystoupení muzik a v neděli galaprogram. Přehlídka je nesoutěžní a bez tematického zaměření. V budoucnosti se počítá se zařazením samostatného dětského programu. Festivalu se účastní 6-10 souborů, z toho 2-3 ze zahraničí. Patronem festivalu bývá významná osobnost z oblasti politického či společenského života.

Adámkovy folklorní slavnosti propagují nejen Hlinsko, ale seznamují širokou veřejnost s odkazem našich předků a folklorem ostatních regionů a cizích zemí. Odborníky je festival hodnocen jako velice zdařilý. Při každém ročníku bývá vydáván festivalový sborník a pohlednice. Mediálně festival spolupracuje s →ČRo v Hradci Králové, Radiem Proglas a Novinami Chrudimska. Z vystoupení je pořizován videozáznam. Veškeré archivní doklady jsou uloženy v archivu Městského muzea a u kronikáře města Hlinska.

JV

Celostátní přehlídka dětských folklorních souborů

Pravidelná přehlídka, jejímž pořadatelem je z pověření MK ČR →IPOS - →ARTAMA, se koná v různých městech Čech i Moravy. Posláním přehlídky je nesoutěžní formou vystoupení prezentovat různé formy a způsoby výchovné a umělecké práce dětských folklorních souborů a skupin z Čech, Moravy a Slezska. Daří se vytvořit prostor pro předávání zkušeností, vzájemnou inspiraci a kontakty dětí i vedoucích přispět k dalšímu rozvíjení tohoto oboru estetické výchovy dětí. Celostátní přehlídce předcházejí regionální kola a podle místních podmínek i kola okresní, resp. oblastní. Přehlídka dětských folklorních souborů se zúčastňují všechny dětské folklorní soubory a skupiny ČR, jejichž členové nepřesáhnou průměrný věk 15 let. Celostátní přehlídka se koná každé dva roky, v mezidobí se konají zemské přehlídky (česká a moravská). Součástí přehlídek jsou vždy také rozborové semináře s vedoucími souborů, vedené zkušenými lektory.

JR

Čermenské slavnosti

Pořadatelem festivalu, konaného každoročně na přelomu června a července, je Sdružení členů a přátel dětského folklorního souboru →Jitřenka a Obecní úřad Dolní Čermná (okr. Ústí nad Orlicí). Organizátorem a zároveň ředitelem festivalu je Petr Ryba, spolupracovníky a zároveň moderátory manželé →Rejškovi. Místem konání je malebné okolí rybníka v Dolní Čermné, Lanškroun a Letohrad. První ročník slavností se uskutečnil v roce 1989. Jedná se o přehlídkový festival nesoutěžního charakteru, jehož cílem je především umožnit srovnání různých pojetí při zpracování folklorního materiálu, zejména tanců a písní. Festivalu se pravidelně účastní 6-8 dětských i dospělých souborů z celé ČR i ze zahraničí, které se postupně představují v sedmi či osmi festivalových blocích.

Ryba, P.: Folklor v Dolní Čermné. Folklor 1998, č. 1.

MB

Folklorní festival Pardubice - Hradec Králové

Festival, konaný vždy první víkend v červnu, je nesoutěžní přehlídkou bez postupových kol. Poprvé se konal v roce 1992, od té doby je pravidelnou každoroční akcí. Pořádají a zajišťují jej →IPOS - →ARTAMA (z pověření MK ČR), města Pardubice a Hradec Králové se svými kulturními organizacemi a Sdružení pro dětskou taneční tvořivost. Posláním festivalu je přinášet nové pohledy na způsob prezentace lidového umění a na prostředí, v jakém je předváděno. Vše vychází z poznání současného stavu lidových tradic, způsobu jejich uchování a podmínek existence folklorních souborů. Na rozdíl od festivalů v oblastech, kde je silná kontinuita živé tradice a jejich nositelů, koncepce tohoto festivalu vychází z možností regionu, kde je nutné vyvíjet daleko větší úsilí na udržení nebo obnovení tradice. Pořady festivalu zabírají široké spektrum možností, jak pracovat s folklorem, od společenské zábavy, muzicírování, komorních hudebně-tanečních nebo hudebních pořadů, až po scénickou tvorbu stylizovaných kompozic nebo živá pódiová vystoupení, hudební a taneční dílny a semináře. Důraz je kladen na prostředí, ve kterém jednotlivé pořady probíhají. Jsou vždy rozloženy do obou měst. V Pardubicích se koná *Pernštýnská noc* (volná vystoupení souborů a komorní pořady), *Zámecké zastaveníčko* (pořady hostů z Moravy a ze zahraničí), hudební a taneční dílny a odpolední pořad na nádvoří zámku. V Hradci Králové pak odpolední zábavný pořad

na Šrámkové statku v Pileticích, pořad dětského folkloru a večer v divadle pořad scénických forem a společenský večer. Součástí programu je také soutěž v interpretaci tance mateniku. Programy festivalu mají vyhraněnou koncepci, jsou divácky přitažlivé a zároveň inspirativní pro další tvorbu souborů.

JR

Horácké slavnosti v Telči

Vznikly v roce 1988 v Telči jako Horácké slavnosti. Od roku 1996 změnilly název na Telčské slavnosti a v roce 1999 na Mezinárodní folklorní festival - Evropské setkání souborů.

Všechny ročníky organizoval Miloslav Brtník, jihlavský hudebník, choreograf a sběratel ve spolupráci s Jaroslavem Novákem a se souborem Podjavořičan z Telče. Zpočátku byly slavnosti zaměřeny na prezentaci horáckých souborů, zejména jejich přístupu ke zpracovávání tanců a písní, které doprovázely slavnosti jako dožínky, masopust či svatbu, ale také tanců řemeslnických a zvyků, doprovázejících každodenní život prostého člověka. V dalších letech se program rozrostl o vystoupení souborů z dalších regionů Čech i ze zahraničí. Festivalu se zúčastňují jak dospělí, tak i dětské folklorní soubory a jejich hosté. Pořady se konají na nádvoří státního zámku v Telči a na hlavním podiu na náměstí Zachariáše z Hradce. Jako doprovodné programy jsou organizovány ukázky tradičních výrobních postupů na řemeslnickém jarmarku na nádvoří zámku.

JR

Chodská hyjta v Mrákově

Chodská hyjta v Mrákově (okr. Domažlice) vznikla jako reakce na úspěšné vystoupení skupiny nadšenců (bývalých členů Sdružení chodského národopisu) při otevření základní devítileté školy v Mrákově v roce 1961. S touto akcí se rovněž spojuje založení Chodského souboru →Mrákov. Programové schéma Chodské hyjty se postupně měnilo. Nejprve tvořilo program pouze pásmo chodské svatby, při němž zazněly vždy krásné svatební písně a hlavní protagonisté předvedli širokou škálu chodských krojů. Následně byl navázán kontakt s kdysi vedoucí osobností Sdružení chodského národopisu - →R. Svačinou, který pro mrákovský soubor připravil řadu pásem právě pro Chodskou hyjtu. Pravděpodobně vzhledem k velké tradici ochotnického divadla v Mrákově měla Svačinova pásma rysy lidového divadla (např. hry připomínající kozinovskou tradici, pásmo vzpomínek na B. Němcovou a její pobyt na

Chodsku). R. Svačina však nesměl být vzhledem ke svým politickým názorům veřejně uváděn jako autor programů.

Od roku 1978 disponuje mrákovský soubor vlastní dudáckou muzikou a hlavní slovo při odborné spolupráci přebírá →V. Baier, ředitel domažlického Muzea Chodska. Od té doby se Chodská hyjta v Mrákově stává setkáním folklorních těles z celého Chodska, příležitostně bývají přizváni hosté z jihomoravských Tvrdomic. Původní a dodnes asi nejatraktivnější pásmo chodské svatby zůstává nadále na programu, avšak kvůli zachování určité pestrosti programu je periodicky zařazováno v průměru jednou za 3-4 roky. V roce 1997 se uskutečnila chodská svatba v doposud největším rozsahu, když ji společně předvedli členové souborů z Mrákova a →Postřekova.

Změna společenských poměrů v roce 1989 znamenala i změnu pro Chodskou hyjtu. Počátkem devadesátých let byly dva ročníky uspořádány jako mezinárodní festival, kterého se zúčastnily vedle národopisných souborů z Bavorska rovněž soubory z Belgie a Nizozemí. Pak se však projevila určitá nejistota s financemi a s právní subjektivitou pořadatele. Dnes funguje Chodská hyjta jako přehlídka chodských národopisných souborů, která je někdy doplněna vystoupením hosta. Protože termín koliduje s →Chodskými slavnostmi v Domažlicích, stala se do jisté míry součástí jejich programu. Pořadatelem je Sdružení přátel Dolního Chodska Mrákov. Chodská hyjta má své nezastupitelné místo mezi folklorními festivaly, protože se koná v autentickém prostředí historické chodské obce Mrákov, kde při kritice představení mají stále důležité slovo místní pamětníci. Proto jsou na hyjtě k vidění kroje v takové podobě, v jaké se spontánně nosily na dolním Chodsku cca před sto lety. Totéž platí i o tancích a všech prvcích tradiční lidové kultury.

JN

Chodské slavnosti v Domažlicích

Vznik tradice Chodských slavností je spojován se slavnou domažlickou Vavříneckou poutí v srpnu 1939. Do Domažlic se tehdy sjelo více než 120 tisíc lidí prakticky z celého protektorátu a pouť se stala velkou národní manifestací. Bohatý program obsahoval vystoupení sboru Čerchovan, manifestační mši na nedalekém Vavřínečku i chodskou veselici. Vavřínecká pouť se stala záminkou pro rozsáhlou akci klatovského gestapa - hromadné zatýkání. Obdobná slavnost se zopakovala ve zcela jiné atmosféře po osvobození Chodska americkou armádou v srpnu 1945. Kromě jiného tu tehdy draženovská mládež předvedla pásmo *Chodské dožínky*. V následujících letech se program s folklorní tematikou stává již tradiční součástí Vavříneckých poutí. V roce 1948 však končí svoji činnost

Sdružení chodského národopisu a jeho neaktivnější členové se nedobrovolně stahují do ústraní (především bratři Svačinové). Organizaci programů převzal okresní akční výbor Národní fronty, který se snažil všem podobným pořadům vtisknout politický podtext.

Vlastní chodské slavnosti se konaly v srpnu 1955 pod heslem Domažlice - česká Strážnice a jednalo se po deseti letech o jakýsi nultý ročník. Až do roku 1959 měly Chodské slavnosti po vzoru Strážnice ráz přehlídky folklorních souborů z Chodska, ale i z jiných regionů republiky a ze zahraničí. Od roku 1968 dochází po uvolnění politické situace k částečné změně koncepce, vyhovující jak dosti konzervativně založenému obyvatelstvu Chodska, tak požadavkům cestovního ruchu. Rok 1970 opět znamená návrat k politické manifestaci. Postupně se však Chodské slavnosti stávají především lidovou veselíci, vystoupení získávají spíše estrádní nádech. Dokladem toho je i vznik prakticky nejaktraktivnějšího pořadu *Dudácké štandrlé*, který se poprvé uskutečnil v roce 1980 na pódiu u Chodského hradu s Konrádyho dudáckou muzikou. Pořad měl takový úspěch, že se v podstatě ihned stal nedílnou součástí programového schématu. Postupně se dospělo i ke spravedlivému střídání pořadatelů dudáckého štandrlé, jež je dochováno dodnes (vždy po roce - →Postřekov, →Mrákov, →Konrádyho dudácká muzika...) Koncem 80. let byli na Chodské slavnosti poprvé přizvány skotské a francouzské soubory.

Po roce 1989 zpočátku pořadatelé Chodských slavností trochu tápali, což bylo způsobeno především nejistotou obecních rozpočtů, v současné době využívají finanční prostředky z fondu Evropské unie PHARE. Od roku 1997 se Chodské slavnosti rozšířily o vystoupení skupin historického šermu, na domažlickém náměstí jsou pořádány trhy řemeslníků. Roku 1997 se poprvé konala *Národní přehlídka dudáků*, která by se měla periodicky opakovat vždy po dvou letech jako doplněk mezinárodního dudáckého festivalu ve Strakoncích (festivaly se střídají). Klenotnicovým pořadem je pak představení všech folklorních těles z Chodska.

JN

Jičín - město pohádky

Festival Jičín - město pohádky se poprvé uskutečnil v roce 1990. S prvotní myšlenkou přišel malíř a ilustrátor Václav Čtvrtek, pořadatelem se stala nadace se stejným názvem jako festival. Záměrem bylo uspořádat akci zaměřenou především na děti a pro děti. Za deset let se dramaturgie této celotýdenní akce ustálila. Každý ročník má nějakou ústřední ideu, na kterou navazují doprovodné akce. Jde především o hry, soutěže, sportovní turnaje, hudební a divadelní představení, na Jičínském náměstí se

konají týdenní trhy lidových řemesel. Celý festival začíná symbolickým předáním klíčů od města dětem a končí velkým galavečerem a ohňostrojem.

Součástí tohoto multikulturního festivalu je už od prvního ročníku také doprovodný folklorní program. Od pondělí do čtvrtka se každý den divákům na nejrůznějších místech ve městě představí vždy jeden dětský folklorní soubor, jehož repertoár se nějak dotýká dramaturgické koncepce daného ročníku festivalu. Od pátku do neděle je pak věnován prostor dospělým souborům. V posledních letech navštěvují festival také zahraniční soubory, především z partnerských měst. O dramaturgii folklorní části festivalu se stará zejména Zdena Svobodová. V uplynulých deseti ročnících v Jičíně účinkovala řada špičkových souborů dospělých i dětských včetně hostů ze zahraničí, pravidelnými účastníky jsou místní a regionální soubory.

DS

Jihočeský folklorní festival Kovářov

Pořadatelem tohoto festivalu, konaného každoročně na přelomu května a června, je Jihočeský folklorní soubor →Kovářovan, spolupořadatelem pak ÚLK Strážnice, →FoS ČR a obec Kovářov (okr. Písek). Organizátory a řediteli festivalu jsou manželé Milan a Pavla Škochovi. První ročník festivalu se uskutečnil v roce 1996. Jedná se o dvoudenní nesoutěžní přehlídku dětských a dospělých folklorních souborů z jižních Čech. Festival probíhá v malebném prostředí kovářovské návsi, přičemž první festivalový den je věnován dětským folklorním souborům, druhý den souborům dospělým, které se představují v hlavním festivalovém pořadu. Přehlídka nabízí divákům ucelený pohled na lidové umění z jednotlivých oblastí jižních Čech. Kromě jihočeských souborů však na festivalu účinkují jako hosté též folklorní soubory z jiných oblastí ČR a ze zahraničí. Součástí přehlídky je rovněž Kovářovský jarmark s nabídkou výrobků lidových řemeslníků. Celá přehlídka je zakončena lidovou taneční veselíci v kovářovském Kulturním domě. Každý ročník festivalu je archivován na dokumentární videokazetě.

Škochovi, M. a P.: Jihočeské folklorní soubory v písních, zvycích a lidové kuchyni. Kovářov 1999.

Jihočeský folklorní festival 1998, 1999. Video. Kovářov 1998, 1999.

MB

Karlovarský folklorní festival

První ročník Karlovarského folklorního festivalu se konal v roce 1996, od té doby je pořádán každoročně

vždy v září. Iniciátorem a současným ředitelem festivalu je Lubor Hanka, pořadateli soubor →Dyleň z Karlových Varů, Městský úřad a Okresní úřad Karlovy Vary, MK ČR, →FoS ČR, v roce 1998 se podílel fond Phare. Místem konání jsou Karlovy Vary, v roce 1999 se zapojily i Mariánské Lázně.

Festivalu se zúčastňuje cca 12 souborů, z toho třetina bývá ze zahraničí. První ročník proběhl jako dvoudenní, další již třídenní. Program je organizován souběžně na několika scénách ve městě, součástí je i průvod městem a slavnostní komponovaný galaprogram v hotelu Thermal. Již na dvou ročnících byl zařazen program *Folklore Egrensis*, který představuje lidové písně a tance česko-německého pomezí (Poohří) za účasti souborů z obou stran hranice. Na režii Galaprogramů se postupně podíleli →V. Bárta (1996, 1997), →M. Vršecký (1998), E. a R. →Rejškovi (1999). Tendencí je zvyšování počtu komponovaných pořadů. Mediálními partnery KFF jsou ČRo Plzeň a Radio Egrensis Karlovy Vary, zvukové nahrávky z ročníků 1996-1998 odvysílal rozhlas v pořadech Špalíček a →Cesty za folklorem.

EH

Khamoro

Hlavním cílem Světového romského festivalu Khamoro je představit nejvyšší romskou kulturu z celého světa (tradiční hudba, vážná hudba, gypsy jazz, film, divadlo, literatura, tanec, výtvarné umění, publicistika, odborné semináře) a přispět ke kvalitnějšímu dialogu mezi majoritní společností a romským etnikem. Tradice festivalu byla založena v roce 1999, kdy proběhl v Praze jeho první ročník. Hlavní město Praha se stalo spolupřátel, dalšími byli Open Society Fund Praha, UNHCR ad. V divadle Komédie, experimentálním klubu Roxy a Jazz Clubu Železná se po tři dny střídaly romské hudební skupiny ze šesti evropských zemí. Perlou festivalu byla zpěvačka →V. Bílá se svou skupinou Kale. Druhý ročník se uskutečnil opět v Praze v roce 2000, tentokrát pod záštitou prezidenta ČR Václava Havla a jako součást projektu Praha 2000 - evropské město kultury. Spolupřáteli byli opět město Praha, Open Society Fund, Nadace rozvoje občanské společnosti a International Romani Union, pořadatelem Studio Production Saga a občanské sdružení Slovo 21. Vznikla Čestná rada festivalu, jejímiž členy se stali přední čeští umělci z řad Romů i neromů. Součástí festivalu byly odborné semináře a další kulturní programy, kterých se zúčastnili umělci a odborníci z dvaceti států světa, vyvrcholením se stal galakonzert ve velkém sále Lucerny, kde byl vyhlášen laureát festivalu (norská zpěvačka Raya and Gipsy Legacy). Vystoupili také →I. Kellarová a Romano rat,

cimbálová muzika Ivana Gašpara Hriskey, olašský soubor Makulovci ze Slovenska, Amala ze Slovinska, Oluja z Jugoslávie a další. Pro další ročník v roce 2001 se připravuje zařazení sekce gypsy jazzu a prezentace romské literatury.

TŠ

Mělnický vrkoč

Myšlenka uskutečnit v Mělníku pravidelné přehlídky středočeských folklorních souborů vznikla v roce 1974. Ujal se jí mělnický soubor →Jarošovci. První ročník se konal v roce 1978 pod názvem Mělnický vrkoč a připomněl tak úspěšnou choreografii souboru Tanec o vrkoč. Jedná se o →masopustní zvyk, kdy dívky dávaly chlapcům za tanec z těsta upečený a ozdobený pletenec - vrkoč. Další ročníky festivalu se konaly v letech 1979-1982, poté festival pro nedostatek finančních prostředků zanikl a nezdařilo se ani jeho obnovení v roce 1987. O rok později vznikla myšlenka spojit českou zemskou přehlídku dětských folklorních souborů s festivalem a tím obnovit tradici. O její naplnění se zasloužily zejména Alena Wolfová, vedoucí souboru Jarošovci, a Šárka Kuželová, vedoucí dětského souboru Jarošáček. K obnově festivalu přispěla i celá řada institucí, důležitá byla podpora MK ČR, →FoS, města Mělník dalších měst v okolí, ale také účast místních sponzorů. Dalšího ročníku, který se konal v roce 2000, se kromě českých souborů zúčastnili i hosté ze zahraničí. Na pomoc konání a v zájmu udržení tradice festivalu bylo ustaveno občanské sdružení Mělnický vrkoč, jehož zakládajícími členy se staly soubory Jarošovci i Jarošáček, Okresní muzeum a Nové divadlo Mělník.

JR

Mezinárodní dudácký festival Strakonice

Mezinárodní dudácký festival je ojedinelá specializovaná akce, která je zaměřena na dudy jako tradiční lidový nástroj, na dudáckou tradici i současné využití dud. Festival vznikl v roce 1967 a probíhal nejprve v tříletých intervalech, později střídavě jednou za dva a jednou za tři roky. Od roku 1992 se již koná pravidelně ve dvouletých intervalech. Pořadatelem je Městské kulturní středisko Strakonice a od roku 1998 také →FoS ČR.

Na festivalu se pravidelně setkávají dudáci z nejrůznějších míst světa, přivážejí původní nástroje, ale i jejich rekonstrukce či repliky. Představují se jak

v tradičních hudebních uskupeních, tak i v méně obvyklých nástrojových sestavách. Čtyřdenní festival se koná vždy v srpnu, jeho pořady probíhají na nádvoří strakonického hradu, v letním kině a v domě kultury ve Strakonících. Kromě přehlídkových koncertů je doplňován tématickými komorními koncerty, vystoupeními a průvody účinkujícími ve městě. Jeho součástí je rovněž staročeský jarmark, připravují se specializované výstavy, odborná sympozia a prezentace jednotlivých výrobců dud. U zrodu festivalu byl →J. Rezný, který dodnes stojí v jeho čele, na přípravě pořadů se jako člen programové komise a autor pořadů podílí →Z. Bláha, spolupracuje řada dalších osobností. Festival je členem FoS ČR a mezinárodních organizací při UNESCO - CIOFF a IOV a představuje významnou akci, přispívající k zachování a rozvoji dudáctví v mezinárodním měřítku.

Holý, D.: Mezinárodní dudácký festival. Národopisné aktuality 1967, č. 3-4.

Kuksa, E.: II. mezinárodní dudácký festival ve Strakonících. Národopisné aktuality 1969, č. 3-4.

Markl, J.: III. mezinárodní dudácký festival ve Strakonících. Národopisné aktuality 1972, č. 4.

Markl, J.: Dudáci ve Strakonících popáté. Národopisné aktuality 1978, č. 4.

Tomeš, J.: 4. mezinárodní dudácký festival ve Strakonících. Národopisné aktuality 1975, č. 4.

Mezinárodní dudácký festival Strakonice. 2 LP. Supraphon 1986.

Mezinárodní dudácké festivaly ve Strakonících /nahrávky z let 1986-89/. MC. Strakonice 1992.

Kevren Brest Sant Mark /12. MDF Strakonice 1996. CD. Mega music records 1998.

Kontrasty /13. MDF Strakonice 1998. CD. Mega music records 2000.

MB

Mezinárodní folklorní festival Klatovy

První ročník MFF v Klatovech se uskutečnil v roce 1994. Od té doby se koná pravidelně vždy v červenci, v době Klatovské pouti a Pivních slavností, které jsou jeho součástí. Pořadatelé jsou Soubor písní a tanců →Šumavan, Město Klatovy se svým kulturním střediskem, Klatovské folklorní sdružení Šumava a →FoS ČR. Ředitelkou festivalu je Irena Valentová. Festival je dnes významnou třídní přehlídkou dětských a dospělých folklorních souborů. Pravidelně se ho účastní 16-18 souborů, z toho 6-7 zahraničních. Jednotlivé pořady probíhají na klatovském náměstí, ve Vrchlického sadech (páteční Nokturno), a v kulturním domě Družba (hlavní sobotní pořad). Součástí festivalu je také krojový průvod účastníků městem, lidový jarmark a výstavy amatérských výtvarníků.

Kromě hlavních pořadů v Klatovech probíhají vystoupení i na dalších místech regionu - na hradě Klenová, ve Velharticích, v Sušici a Horažďovicích. Počínaje rokem 2000 je program festivalu rozšířen o vystoupení ve studentském kostele sv. Vavřince, do dětské části je navíc zařazeno vystoupení dětských zpěváčků - vítězů regionální přehlídky v Rokycanech, kteří postoupili do celostátního kola. Z každého ročníku festivalu jsou pořizovány videozáznamy.

Lízancová, I.: MFF Klatovy 1999. Folklor 1999, č. 5.

MB

Mezinárodní folklorní festival Písek

První ročník Mezinárodního folklorního festivalu v Písku se konal v roce 1995 z podnětu vedoucích souboru Písečan Milana Bečky a Zdeny Pavlovcové. Od toho roku se koná každoročně vždy čtyři dny ve druhé polovině srpna. Jedná se o nesoutěžní přehlídku, které se pravidelně účastní 15-17 českých i zahraničních folklorních souborů a kapel, od roku 2000 také dětských. V minulých ročnících přijali pozvání organizátorů tanečníci a muzikanti z dvanácti zemí světa. Kromě pořadů s folklorní tematikou na zahradě Kulturního domu, v Palackého sadech a jinde jsou součástí festivalu i mnohé doprovodné programy - koncerty dechových kapel, vystoupení historického šermu a průvod historickým centrem Písku. Pořadatelem festivalu je soubor Písečan spolu s →FoS ČR, městem Písek a některými jeho kulturními institucemi. Ředitelem festivalu je M. Bečka.

ZV

Mezinárodní folklorní festival Plzeň

MFF Plzeň vznikl v roce 1997 z iniciativy členů Souboru písní a tanců →Jiskra →J. Konradyho, Michaely Benešové, Jana Čmeláka a →M. Šimandla. Pořadatelem je Jiskra za podpory Magistrátu města Plzně, Nadace 700 let města Plzně, →FoS ČR a v roce 1999 i MK ČR. Na počátku byl v čele festivalu Jaromír Konrady (1997-1999), od roku 2000 je ředitelkou festivalu Michaela Benešová.

Jedná se o třídní festival, konaný vždy v červnu. Každoročně se ho účastní 10-15 folklorních souborů z Čech, Moravy a zahraničí. Jednotlivé festivalové pořady jsou umístěny do historického centra Plzně, v letech 1997-1999 se dva hlavní pořady uskutečnily v amfiteátru plzeňského Výstaviště. Festivalu se účastní jak dospělá folklorní soubory a kolektivy (páteční a sobotní pořady), tak soubory dětské, jejichž pořadům je vyhrazen celý jeden den (neděle). Cílem festivalu je v rámci jednotlivých pořadů představit veřejnosti různé

formy přístupu a zpracování folklorního materiálu soubory z nejrůznějších oblastí. Pořady jsou zaměřeny na prezentaci lidového tance (*Roztančené sady*, dětský *Tancovat, zpívat budem vždycky...*) i lidové hudby a zpěvu (*Muzikantské dostaveníčko*). Počínaje rokem 2000 byl festival rozšířen o slavnostní průvod, staročeský jarmark a ukázky lidové řemeslné výroby.

Benešová, M.: II. ročník Mezinárodního folklorního festivalu Plzeň '98. Národopisná revue 4/98.

Benešová, M.: Nad III. ročníkem Mezinárodního folklorního festivalu Plzeň '99. Národopisná revue 4/99, str. 241.

Dvořák, P.: Folklorní přehlídka se 13 soubory. Plzeňský kulturní přehled - červen 1998.

Ulrychová, M.: Folklor přinesl chvíle porozumění. Plzeňský kulturní přehled - červenec 1998.

Ulrychová, M.: Nad druhým ročníkem MFF Plzeň 1998. Folklor 5/98.

Ulrychová, M.: O třetím ročníku mezinárodního folklorního festivalu v Plzni. Plzeňský kulturní přehled - srpen 1999.

MB

Polabská vonička

Pod názvem Polabská vonička se od roku 1997 koná v Nymburce mezinárodní setkání dětských školních folklorních souborů. Hlavním pořadatelem festivalu je Městské kulturní středisko v Nymburce, spolupořadatelé soubor Šáteček a DDM Nymburk. Dramaturgie je od vzniku festivalu v rukou manželů →Rejškových. Program se od prvního ročníku nemění. První den se konají představení pro školy a společenské setkání se zástupci sponzorů, města a okresu, ve večerních hodinách probíhá galaprogram v Hálkově městském divadle. Další den dopoledne se koná průvod městem, odpoledne vystupují soubory v pořadu *Soubory souborům* a potom následuje společenské setkání všech účinkujících. Poslední den je organizován společný den i program zahraničních souborů s místním souborem Šáteček. Festivalu se pravidelně zúčastňuje 7-8 školních folklorních souborů, z toho bývají 2-3 zahraniční.

JR

Setkání pardubických lidových muzik

Od roku 1993 se toto setkání koná každoročně v kulturním domě Dubina v Pardubicích. Iniciátorem, stálým spolupořadatelem a konferenciérem je →A. Mokřen. Vzorem pro uspořádání prvního setkání muzik, působících v Pardubicích, bylo obdobné →Setkání pražských lidových muzik v Praze. Každá muzika se prezentuje pěti písněmi a po skončení oficiální části se každoročně koná taneční zábava, ke které hrají společně

dospělejší účinkující muzikanti. Pravidelnými účastníky se staly muziky →Karmazínu, →Perníčku, →Radostí. →Lipky, Muzikáři, →Cimbálová muzika Ládi Vlčka, Šmidlátko (nejmladší muzika při souboru Radost), Marcipánek (nejmladší muzika souboru Perníček) a →Baldrián. Význam tohoto setkání se ukazuje nejlépe na generačním postupu obsazení všech muzik. Muzikanti, kteří v prvních letech hráli v těch nejmenších muzikách, účinkují dnes v mládežnických a dospělých. Jde také o jedinou samostatnou přehlídku muzik souborů Pardubic, které jinak po drtivou většinu roku slouží jako doprovodné muziky svých mateřských souborů.

AM

Setkání pražských lidových muzik

Setkání je každoroční nesoutěžní jednodenní festival lidových muzik, působících samostatně i v rámci souborů v Praze. Koná se od roku 1981. Původně byl pořádán z iniciativy ZV ROH Tesla Holešovice, který disponoval vynikajícím akustickým sálem Domovina v Praze 7. Od roku 1982 do roku 1990 se ujal dramaturgie a režie →J. Šíma. Pro každý ročník bylo vybráno téma a k němu zúčastněné soubory připravily vesměs nové úpravy lidových písní: 1982 - K jubileu Karla Weise a Vladimíra Ůlehly, 1983 - Český rok →K. Plicky, 1984 - Můj domov, 1985 - Humor v české lidové písni, 1986 - Píseň věčně krásná, 1987 - Putovaly písně, 1988 - Od kořenů k vrcholům, 1989 - Píseň v koloběhu života, 1990 - Co hrajeme nejraději. Od roku 1991 se ujal režie Jiří Janoušek. Dramaturgie je volná s důrazem na přítomnost též dětských folklorních souborů a hosta - jedné známé muziky z dosud folklorně živých regionů.

JR

Setkání s folklorem Hradec Králové

Setkání s folklorem se koná v Hradci Králové pravidelně již od roku 1988. Prvních pět ročníků proběhlo jako přehlídky a setkání dětských souborů různých regionů naší republiky. Od pátého ročníku je toto setkání festivalem s mezinárodní účastí. Místem konání je pravidelně Hradec Králové a některé další místo okresu. Pořadatelem je folklorní soubor →Kvítek spolu s →FoS ČR, Hradeckou kulturní a vzdělávací společností, městským a okresním úřadem a kulturním střediskem v místě konání dalšího dne festivalu. Festival zdárně probíhá řadu let díky práci Marie Pancířové, vedoucí souboru Kvítek a Jaroslava Šedého, vedoucího Hradecké muziky a muziky souboru Kvítek. Zpravidla se zúčastňuje 4-5 souborů z ČR i ze zahraničí. Původní přehlídky byly jednodenní, až od sedmého

ročníku je festival organizován jako dvou až třídní akce. Nejprve byly zvány pouze dětské soubory, nyní účinkují převážně soubory dospělé. Satelitní místa, v nichž se soubory prezentovaly, jsou Chlumec nad Cidlinou, Smiřice, Třebechovice pod Orebem a Hrádek u Nechanic. Festival byl zařazen mezi akce cyklu REGINA. Mediálními partnery jsou Hradecké noviny, Východočeský večerník a Mladá fronta Dnes. Z každého ročníku je pořizován videozáznam. Archivní materiály jsou uloženy u souboru Kvítek v Hradci Králové.

JV

Slavnosti písní a tanců Pod Zvičinou

Folklorní festival Slavnosti písní a tanců Pod Zvičinou v Lázních Běláhrad (okr. Jičín) byl založen v roce 1974 a s výjimkou roku 1992 se koná pravidelně každoročně. U jeho zrodu stáli →J. Rychtera s manželkou Janou, kteří se také dodnes podílejí na organizaci všech ročníků. Zpočátku festival zajišťovali členové souboru →Hořeňák, později pořadatelské a organizační starosti přešly na město Lázně Běláhrad. V roce 1995 byl festivalu udělen mezinárodní statut, čímž došlo k vzestupu jeho významu. V současné době se na Podzvičinských slavnostech, konaných pravidelně vždy v červnu, prezentuje každý rok asi 15 souborů včetně několika zahraničních a jednoho až dvou dětských.

Festivalový program probíhá od čtvrtka do pondělí na venkovních pódiiích v Lázních Běláhrad a v okolních městech. Mezi tradiční a divácky velmi oblíbené programy patří nejenom úvodní a závěrečné galapředstavení, do velké míry věnované zahraničním souborům, ale také *Roztančené náměstí* s navazujícím průvodem krojovaných skupin městem i pravidelný sobotní komorní pořad lidových muzik na nádvoří bělohradského zámku. Festival je nesoutěžní a jeho cílem je zejména představit divákům co nejpestřejší paletu lidového umění z různých koutů naší vlasti i celého světa, ale také zprostředkovat setkání a poznávání souborů navzájem. Za celou dobu pořádání Slavností písní a tanců Pod Zvičinou se jich zúčastnilo 44 souborů ze zahraničí a cca 80 souborů Čech a Moravy. Programovým a organizačním ředitelem festivalu je dlouhá léta Jindřich Rychtera, režijně se podíleli manželé →Rejškovi a →F. Bonuš.

DS

Soutěž ve zpěvu lidových písní Rokycany

V roce 1991 po rozpadu systému soutěží zájmové umělecké činnosti dětí a mládeže se v Rokycanech

z iniciativy →B. Auterské a souboru →Rokytky konal první ročník soutěže. Vznikla tak nová tradice každoročního setkávání mladých zpěváků, muzikantů, hudebních pedagogů a předních českých interpretů. Soutěž se koná vždy v březnu a jejím vyhlášovatelem a organizátorem je Klub přátel TS (občanské sdružení rokycanských folklorních souborů) ve spolupráci s dalšími institucemi a úřady v Rokycanech, od roku 1992 probíhá pod záštitou MK ČR.

Smyslem akce je podpořit vztah dětí a mladých lidí k lidové písni a umožnit jim setkání a porovnání s našimi předními lidovými zpěváky, muzikanty a soubory. Soutěží se výhradně v sólovém zpěvu ve čtyřech kategoriích (do 7 let, 8-10 let, 11-13 let, od 14 let) s jednou povinnou písní bez doprovodu z regionu jihozápadních Čech a jednou libovolnou lidovou písní bez doprovodu nebo s doprovodem hudebního nástroje, skupiny nástrojů či lidové muziky. Hodnocen je vhodný výběr písní, odpovídající věkovému stupni a technickým možnostem soutěžícího, provedení a přirozenost projevu. Velký důraz je kladen na stylovou interpretaci lidové písně, vítáni jsou však i účastníci s odlišným pohledem na tradiční pojetí.

Mladí zpěváci nejčastěji pocházejí z oblastí Rokycanska, Plzeňska, Domažlicka, západních, středních a jižních Čech, jsou členy folklorních souborů i žáky ZUŠ. V odborných porotách opakovaně zasedali →Z. Bláha, →V. Rozsypalová-Bláhová, →V. Švík, →J. Fišer, A. Fišerová, J. Fiala, →J. Pospíšil, Z. Vejvoda, D. Bárta a další. Součástí soutěžního dne jsou i rozborové semináře v jednotlivých kategoriích a podvečerní koncert vítězů. Od roku 1998 postupují vítězové regionální přehlídky do celostátního kola soutěže Zpěváčci, kterou pořádá →FoS ČR. V ročnících 1992, 1993 a 1995 zaznamenal koncert vítězů Český rozhlas Plzeň, videodokumentace je uložena v archivu rokycanských folklorních souborů.

ZV

Telčské slavnosti

viz Festivaly - Horácké slavnosti

Třebízská pouť

Pouť ve středočeské Třebízi (okr. Kladno) se v letech 1976-1991 zařadila mezi folklorní festivaly, byť to nebylo původním záměrem. V roce 1975 bylo otevřeno třebízské Národopisné muzeum (pobočka Vlastivědného muzea ve Slaném) a v rámci kulturního programu zde vystoupil soubor →Jarošovci z Mělníka. Velký zájem veřejnosti se pak stal podnětem ke každoročnímu pořádání poutí v atmosféře návsi s lidovými stavbami.

Hlavním organizátorem byl tehdejší Místní národní výbor, pořady zajišťovali pracovníci muzea. I když sem pronikaly i moderní pouťové atrakce, dařilo se uplatnit také bohatý folklorní program. Vystupovalo zde množství dětských folklorních souborů včetně místních dětí (od roku 1978 soubor Klubíčko), vždy v dopoledním programu. Odpoledne patřilo některému ze známých souborů, kterých se tu vystřídala celá řada. V rámci poutě vystupovalo loutkové divadlo a předváděly se kramářské písně. Po roce 1992 se pouť už bohužel omezuje jen na běžné atrakce a převážně komerční zábavní programy.

Autory původní myšlenky i vlastní realizace byli Josef Jiříkovský a Vanda Jiříkovská-Tůmová (6. 11. 1933 v Praze), etnografka a muzejní pracovnice. Absolvovala obor národopis a dějiny umění na FF UK v Praze (PhDr., CSc.), působila v muzeích (Zábřeh, Šumperk, Slaný, Roztoky u Prahy) a v ÚEF ČSAV. Byla členkou souboru Jarošovci a odborně spolupracovala s mnoha dalšími. Specializuje se na oblasti zvykosloví, společenského a rodinného života, problematiku muzeí v přírodě.

Třebízská pouť. Film. ČT 1989.

VJ, red.

Tuchlovická pouť

Pořadatelé tohoto středočeského folklorního festivalu v Tuchlovicích (okr. Kladno) jsou Pražská folklorní unie, →FoS ČR, Obec Tuchlovice, od třetího ročníku je spolupředatelem také Obec Slováků v Kladně. Finančně se na jeho uspořádání podílí MK ČR (ročníky 1995-1999) a Okresní úřad Kladno (všechny ročníky). Hlavní myšlenkou a podnětem vzniku Tuchlovické pouti bylo uspořádat festival v regionu, kde folklor nebývá obvykle k vidění. Jejím autorem byl tuchlovický rodák a duchovní otec festivalu Bohumil Chochola. Zpočátku se festival konal hlavně v sobotu (dopolední volná vystoupení souborů po obci, odpolední hlavní program a večerní společenský večer) a byl doplněn o páteční volné muzicírování při cimbálu a dudách. Při třetím ročníku festivalu došlo k jeho rozšíření na tři dny. Na neděli byla připravena samostatná přehlídka dětských souborů. Festival tak získal ustálenou programovou podobu, která je složena z pátečního muzicírování, sobotních pořadů dospělých souborů a nedělní přehlídky dětských souborů. Došlo k rozšíření počtu zúčastněných souborů, v roce 1997 dokonce na osmnáct souborů. Pravidelnými autory hlavních pořadů jsou Bohumil Chochola, Jana Svobodová a Vladimír Sochor, kteří pracují s dospělými soubory, pořady dětských souborů připravuje Jozef Harčarik.

PFÚ - Tuchlovická pouť 1994-1999.

JR

U nás na Náchodsku

Folklorní festival písní a tanců U nás na Náchodsku se poprvé uskutečnil v přírodním areálu u zříceniny Rýzmburk v Babiččině údolí v létě roku 1954. Kromě napjatého roku 1968 se konal a doposud koná každý rok. S myšlenkou oživit Babiččino údolí lidovým tancem a zpěvem přišel žernovský rodák Vlastibor Štyranda. Na přípravě se podílela řada dobrovolníků z řad zaměstnanců tiskáren v Červeném Kostelci (okr. Náchod), díky festivalu také vznikl základ folklorního souboru →Hadař.

Zprvu se program omezoval pouze na neděli, později byl rozšířen i o sobotní pořad v divadle v Červeném Kostelci. V roce 1992 se festival konal v přírodním areálu na Rýzmburku naposledy a od roku 1993 dodnes je program zcela přenesen do města Červený Kostelec. I zde se ale tančí pod širým nebem v malém amfiteátru vedle divadla J. K. Tyla. V devadesátých letech začínají v souvislosti s většími možnostmi zahraničních kontaktů postupně převládat hostující soubory nad domácími. Dnes se v Červeném Kostelci pravidelně prezentuje cca 16 souborů, z nich bývají asi dvě třetiny zahraniční hosté. Festivalový program začíná galavečerem zahraničních souborů a končí závěrečným pořadem nejlepších účinkujících celého festivalu, kromě toho se koná 18 různých pořadů. Kromě tanečních vystoupení nechybí večerní zábavy s lidovými muzikanty, průvod městem a pořady zahraničních souborů v okolních městech. Festival je nesoutěžní, dnes vysoce prestižní mezinárodní setkání vyspělých folklorních souborů. Za celou dobu trvání festivalu U nás na Náchodsku se zde představilo 75 souborů z 29 zemí celého světa a kolem 80 souborů z Čech a Moravy. Programovým a organizačním ředitelem festivalu je dlouhá léta Jiří Novák, režijně mu dal ustálenou koncepci →F. Bonuš. Organizačně celou událost zajišťuje Městské kulturní středisko Červený Kostelec.

DS

Výhledy v Klenčí pod Čerchovem

Počátky národopisné slavnosti Výhledy v Klenčí pod Čerchovem (okr. Domažlice) sahají do roku 1959, kdy se konalo vystoupení místních národopisných skupin ku příležitosti 30. výročí vystavění Baarova pomníku na Výhledech nad Klenčím. Roku 1965 se ve stavení „u Hausnerů“ konal literární večer, spojený s komorním vystoupením, které se omezilo spíše na prezentaci podháltravských písní. Pořadatelé tehdy počítali s touto podobou pořadu s tím, že větší akce by se konala vždy

jednou za 5 let. Roku 1979 se slavnost Výhledy konala opět ve větším rozsahu, tentokrát na muzejním dvoře. Od roku 1982 se konají pravidelně každý rok na klenečském náměstí u historické budovy Staré pošty. Pořadatelem akce je Obecní úřad (Osvětová beseda) Klenčí pod Čerchovem, organizátorem →A. Švec. Národopisná slavnost je nyní koncipována jako přehlídka chodských národopisných těles. Po roce 1989 pravidelně účinkují i národopisné soubory ze sousedního Bavorska. Právě díky účasti bavorských souborů jsou tak velice zřetelné vzájemné vlivy české a bavorské kultury z oblasti Českého lesa.

JN

Zpívej ptáčku zpívej

Akce, pořádaná každoročně v Pardubicích, je soutěží dětských zpěváků českých lidových písní. Iniciátory byli Ladislav Vlček (1957-1990) a →A. Mokren, inspirací moravská soutěž Zazpívej slavičku. První ročník se konal v roce 1990 a po celé desetiletí ji pořádá pardubický soubor →Karmazín. Děti soutěží ve čtyřech kategoriích (předškolní, mladší školní a starší školní děti a děti navštěvující ZUŠ obor zpěv) a věkově je soutěž omezena do 15 let. Soutěží se v sólovém zpěvu českých lidových písní a důraz je kladen na domácí region, při finále doprovází účinkující muzika souboru Karmazín. K soutěži byla právě pro šíření písní domácího regionu vydána řada zpěvníčků. Od roku 1991 jich vyšlo celkem pět s písněmi z repertoáru Karmazínu a souboru →Kohoutek, s vánočními koledami apod. Za uplynulé desetiletí se v soutěži vystřídalo více než 1000 dětí a důležité je, že ze dvou třetin nejde o členy folklorních souborů, ale děti z celého pardubického a chrudimského regionu. Od roku 1996 je zároveň regionálním předkolem celorepublikové soutěže dětských zpěváků organizované →FoS ČR.

AM

Aktivity:

Agrární hnutí
ARTAMA
Baráčníci
Cesty za folklórem
Časopisy
Dobrovolné hasičské sbory
Dudy a dudáci
Film
Folklorní sdružení ČR
Hanáci
Hrají a zpívají Plzeňáci
Hudební nástroje v lidové hudbě
IPOS
Kroj
Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska
Metodická činnost
Moravské plesy v Praze
Moravská a Moravskoslezská beseda
Muzea
Muzea v přírodě
Národopisná výstava československá
NVČ - 100. výročí
Orel
Pražské jaro 1997 - folklorní koncerty
Romská hudba
Rozhlas
Slovácký krúžek Praha
Sokol
Spartakiády
Škola folklorních tradic
Televize
Valašský krúžek Praha
Veselice krojovaných skupin
Všeobecná zemská jubilejní výstava

Agrární hnutí

Počátek agrárního politického hnutí spadá do 80. let 19. století. Zpočátku se kolem některých novin, určených pro venkov (např. Selské noviny Alfonse Šťastného) vytvářely spolky (Selská jednota, později Zemská selská jednota), které prosazovaly specifické politické zájmy rolníků. Po určitou dobu působily v rámci mladočeského politického hnutí. V roce 1899 byla založena samostatná Česká strana agrární, v jejímž čele stanul vynikající organizátor a charismatický politik Antonín Švehla (1873-1933). Od počátku se agrární strana opírala o nesmírně silné ekonomické zázemí českého zemědělství a potravinářského průmyslu. Záhy se jí podařilo přesvědčit své voliče o nutnosti sjednotit venkov nikoli jen podle zájmů národních (jak prosazovala strana mladočeská), ale podle specifických potřeb profesních, zemědělských. Po celou dobu své existence vždy hájila hospodářské, sociální a kulturní zájmy venkova. A. Švehla, osobní přítel T. G. Masaryka, stál u zrodu Československa v roce 1918, patřil mezi osobnosti Národního výboru. Agrární strana byla v roce 1919 reformována a přijala název Republikánská strana československého venkova (od roku 1923 pak Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu). Od vzniku republiky se podílela na vládě, A. Švehla a později Milan Hodža byli předsedy vlády ČSR. Podle volebních výsledků patřilo agrární straně obvykle přední místo ve spektru politických stran (v roce 1925 dokonce volby vyhrála).

K základním bodům jejího politického programu patřil důraz na národní charakter společnosti a na podporu tradičních hodnot venkovského způsobu života. Proto agrárníci podporovali všechny národopisné aktivity jak odborné, tak i laické. Vliv strany se projevoval buď přímo prostřednictvím organizací, které se podílely na politice strany (Agrární společnost, Svobodné učení selské, Agrární společenský klub, Selská jízda aj.), nebo nepřímo prostřednictvím rozmanitých finančních, výrobních, obchodních a zemědělských sdružení, jejichž zájmy agrární strana hájila. Mezi nejvýznamnější profesní svazy patřil Svaz družstevního průmyslu bramborářského, Svaz rolnických cukrovarů, Ústřední jednota řepářů, Zemský svaz chovatelů dobytka a četné další organizace sdružující chmelaře, vinaře, producenty ječmene, lnu, zeleniny apod. Všechny tyto instituce využívaly k organizování svého vnitřního života i ke své propagaci lidové tradice, obyčejů a různé modifikované projevy tradičního folkloru. Právě tyto svazy financovaly a organizovaly celostátní →dožínky, →vinobraní a řadu dalších akcí. Většinu jich převzala po roce 1948 komunistická strana a v rámci socializace venkova jim vtiskla budovatelský ráz. Mnohde probíhala organizace dokonce stejně

jako v době agrárního hnutí (krajské dožínky a pak celostátní).

Pod patronací agrární strany byly pořádány četné místní, regionální i národní slavnosti, jež měly ráz národopisných festivalů (např. 1928 v Praze na Letné tzv. Zemědělské oslavy - Den lidových zvyků, 1937 v Praze na Strahově Celostátní manifestační sjezd republikánského dorostu). K pravidelným bodům programu rozmanitých agrárních akcí patřila vystoupení v „národních“ krojích se zpěvem lidových písní a s lidovými tanci. Strana podporovala hnutí národního svérázu, financovala odborné i populární časopisy (např. Časopis pro dějiny venkova), instituce (Zemědělské muzeum) či badatelská pracoviště. Jako vládní strana prosadila do programu školní výuky lidové písně. Lidové písně vůbec věnovala značnou podporu a pro své členy vydávala četné zpěvníky.

Z hlediska počtu členů byly největší a pro budoucnost agrární strany velmi důležité organizace mládeže, sdružené po roce 1919 v Říšské jednotě republikánského dorostu. V programu jednoty byla výchova mládeže zaměřena především na osvětu a prohlubování hospodářské praxe a sociálního citění. V rámci jednoty existovaly četné soubory lidových tanců a pěvecká sdružení, pořádaly se soutěže, např. celostátní soutěž souborů lidových písní, ale také soutěž o nejlepší novou píseň, složenou v lidovém duchu. Pro agrární dorost byly organizovány každoroční slavnosti (označované různě, např. selské, krojové či zvykoslovné), pořádané jak místními sdruženími, tak i vyššími regionálními celky. Mládež chodívala na tyto akce oděna v krojích, předváděly se tu lidové tance a obyčejy (→máje, staročeská svatba aj.). Součástí programů agrární mládeže byla i divadelní představení s náměty z venkovského života. Specifické místo patřilo Selským jízdám - mládežnickým organizacím, které programově rozvíjely tradice venkovského života, kromě programu kulturního se však orientovaly i na činnost tělovýchovnou a později (před rokem 1939) i brannou. Selské jízdy měly svůj program a stanovy. Jejich členové chodili v jednotných stejnokrojích, odvozených od plzeňského kroje. Pořádali krojové průvody s alegorickými vozy s náměty jak historickými, tak i z prostředí venkova.

Agrární strana byla v 1. polovině 20. století nejvýznamnější institucí, podporující folklorní hnutí, tím spíše, že byla silnou vládní politickou stranou. Z let 1918-1939 pocházejí četné publikace, které později sloužily činnosti folklorních souborů, výchovou agrární mládeže také prošli mnozí z poválečné generace aktivních vedoucích i členů souborů. Bez jejího působení by po roce 1945 nebyla folklorní tradice v Čechách tak silná. Právě významu folkloru jako sociálního a kulturního fenoménu života venkova si byla vědoma i komunistická strana, jež po roce 1948 většinu aktivit

agrární strany na tomto poli převzala a transformovala pro své politické cíle.

Paleček, A.: Antonín Švehla, selský vůdce a budovatel státu. Praha 1934.

Paleček, A.: Nové selství (Základy ruralismu). Praha 1933.

Vondruška, V.: Osudy agrárního politického hnutí. Praha 1990.

W

ARTAMA

Specializovaný útvar →IPOS pro neprofesionální umění a dětské estetické aktivity s celostátní působností sídlí v Praze. Ve spolupráci s orgány místní samosprávy pořádá prestižní celostátní přehlídky a festivaly (→FF Pardubice-Hradec Králové, →Celostátní přehlídku dětských folklorních souborů). V období 1995-2000 svými dalšími aktivitami významně přispěl k prezentaci novodobých scénických forem zpracování folkloru a tím k jeho popularizaci na veřejnosti. Jde zejména o Týden českého a moravského folkloru v rámci 100. výročí →NVČ v Praze na Žofíně (ve spolupráci s ÚLK ve Strážnici), folklorní koncerty →Pražského jara 1997, folklorní koncerty Inspirace 1998, Tvary a dialogy 1999. V rámci akce Praha 2000 - Evropské město kultury uspořádal koncerty →sokolských folklorních souborů a pěveckých sborů (ve spolupráci s Českou obcí sokolskou) jako součást XIII. všesokolského sletu 2000 a dva samostatné koncerty českých, moravských a slezských souborů v Divadle Bez zábradlí - Čechy a Morava zdraví Prahu. Vydává odborné publikace (např. Lidové tance v guberniálním sběru z roku 1819 →D. Stavělové, Prameny lidových tradic Čech →H. Laudové), pořádá dílny a semináře. Spolu s ÚLK ve Strážnici a →FoS ČR Praha realizoval v období 1997-1999 →Školu lidových tradic jako certifikované vzdělávání vedoucích a členů souborů, učitelů a dalších pedagogických pracovníků. Z pověření MK ČR vyhlašuje každoročně veřejný konkurz na státní příspěvek na zahraniční reprezentaci.

JR

Baráčníci

Spolek, oficiálně povolený v roce 1874, vznikl v Kolíně ze stolové společnosti u Šlajtrů (zvané Barák), která pořádala přátelská setkání a hudební produkce. Členové se rekrutovali převážně z řad maloměstské inteligence a drobných živnostníků. Už v této fázi byla používána později přesně propracovaná titulatura činovníků a členů spolku, vycházející z realii venkovské pospolitosti. V roce 1880 se centrum přeneslo do Prahy, kde v krátké době vzniklo několik podobných společností,

další pak ve středních Čechách. Po →Všeobecné zemské jubilejní výstavě v roce 1891 vzrostl počet obcí a objevily se první snahy o centralizaci hnutí. Největší koncentrace obcí byla v Praze, proto první sjezd českého baráčnictva proběhl v roce 1893 na Žižkově. Na Národopisné výstavě se baráčníci prezentovali samostatnou expozicí tzv. rychty, stylizovaného patrového stavení s vížkou (arch. Koula a Schlaffer), inspirovaného železnobrodskou radnicí a rychtou v Podhoří u Opočna. Součástí objektu byla expozice z dějin hnutí. Období po výstavě bylo příznivé pro vytvoření ústředního orgánu, a tak z iniciativy předních funkcionářů Petra Vavřince Gutha a Emana Beneše-Malostranského byla v roce 1896 vytvořena Veleobec, sdružující zatím převážně pražské obce. Zároveň se začalo formovat hnutí v jižních Čechách. Vůdčí osobnost hnutí P. V. Guth (1853-1908) se snažil o programovost a zároveň o poučení přejímání tradičních lidových zvyků, rozvíjela se i sociální činnost, zejména vánoční nadílky (často s vypjatým národnostním akcentem), práce ve prospěch Ústřední Matice školské a Národní jednoty pošumavské v národnostně smíšeném území jižních Čech, ale i práce osvětová, převážně přednáškového charakteru. Všechny akce byly zaměřeny i na prohloubení znalostí lidové kultury. Guthův nástupce Eman Beneš-Malostranský se sice pokusil na sjezdu v roce 1908 v této linii pokračovat, musel však odstoupit a hnutí se dostalo do krize. Další významný funkcionář a redaktor spolkového časopisu A. Vojenov se stavěl kriticky k dosavadnímu pojetí idealizace venkovské „národní“ kultury. Uvažoval dokonce i o změně názvu organizace. Krizi znásobila i léta první světové války. Statistika pro toto období dokládá zhruba 40 tisíc členů ve 350 obcích a 18 župách.

V nové Československé republice se aktivita opět rozvíjí. V roce 1919 je svolán první poválečný (9.) sjezd. Obnovuje se práce jihočeské Vitorazské obce těsně spojené s Národní jednotou pošumavskou a nově vznikají obce v oblasti severních a severozápadních Čech. Činnost obcí se orientovala na tradiční provádění „lidových“ obřadů, většinou jako součást programu tanečních zábav a akademií, na osvětovou činnost včetně výletů a zájezdů, na národnostně motivované akce v etnicky smíšených pohraničních oblastech. Hnutí kladlo velký důraz na vnější symboliku - „baráček“ v různém provedení, obecní prapory a kroje. V některých oblastech byly využívány relativně pravé lidové kroje (ženské), v jiných se ujal typ „Mařenka“, stylizace kostýmu inspirovaného plzeňským krojem. Podobně stylizovaný byl i oděv mužský. Péče o tuto sféru byla doménou ženského „tetského“ odboru (později odbor župních panímaminek).

Politicky i ekonomicky komplikovaná doba 30. let byla pro baráčníky obdobím výrazné aktivity (např. jubilejní sjezd Kubatovy župy s alegorickými průvody

v roce 1936), přestože jsou částí veřejnosti (i odborné etnografické) kritizováni, případně i ironizováni. Vedle emblému baráčku, praporů a oděvu, tedy vnějších symbolů, měl spolek detailně propracovanou vnitřní etiketu a hierarchii. Organizační struktura byla odvozena ze zidealizované pozdně feudální vesnice (veleobec, župy, obce, spolkové regule, v čele představenstvo a konšelstvo, další funkcionáři jako rychtář, syndik, slídlil účtů, berní, šafář, škrabák, kontribuční, švandymistr a konšelé - panímaminky a pantatínkové). Členové se oslovovali tetičko a sousede. Obecní schůze probíhaly podle pevného ceremoniálu. Spolek vydával od roku 1897 časopis, jehož název se v průběhu let několikrát změnil. Nyní vychází Zpravodaj Veleobce baráčníků. Po roce 1948 nebyl spolek zahrnut mezi organizace Národní fronty a do spolkového katastru byl zařazen teprve v roce 1955. Přesto i v tomto období vznikaly nové obce, v roce 1952 měl spolek více než 90 tisíc členů. Základní organizační struktura zůstala zachována, došlo pouze k doplnění regulí o současné politické požadavky. Povinnosti a práva čl. baráčnictva vydala obec v r. 1959. Krojované skupiny baráčníků dodnes ožívují různé veřejné akce, spolek dále pořádá své tradiční zábavy, oslavuje životní jubilea svých členů a protože je věkový průměr vysoký, zakládá odbor mladé chasy (do 35 let). V roce 1990 získal spolek statut centrálního spolku svého druhu v České republice a pokračuje ve své činnosti. Na konci 90. let bylo zhruba 19 tisíc členů organizováno ve 220 obcích a 22 župách.

Beneš-Malostranský, E.: Pamětní kniha baráčníků českých, vydaná komitétem pro postavení staré rychty na Národopisné výstavě československé v Praze r. 1895. Praha 1895.

Guth, P. V.: Zábavy a slavnosti lidové. ČL 13, 1904, s. 186n.

Helebrantová, I.: Svěrázové hnutí a baráčníci. Příspěvek ke studiu společenského života starších generací současné populace. Diplomová práce katedry etnografie a folkloristiky FF UK. Praha 1983.

Soukup, A.: Informační brožurka o vzniku čl. baráčnictva a jeho působnosti. Praha 1932.

120 let českého baráčnictva. Informační leták vydaný na počest spolkového jubilea 120 let trvání českého baráčnictva a výročí 60 let od přestavby a slavnostního otevření dnešní Všebaráčnické rychty. Praha 1994.

Špitálský, J.: Československé baráčnictvo. Praha 1926.

Tyršová, R.: Svěráz v zemích československých. Plzeň 1921.

Zíbrt, Č.: Besední pořady. Československý národopisný rok (bez data).

pořadům →Československého rozhlasu, věnovaných folklorní tematice. Redaktorkou byla →L. Laštovková, autorem →J. Pecka (pod jménem své manželky Evy Peckové, protože pro rozhlas nesměl pracovat). Cyklus představil reprezentativní výběr z nejvýznamnějších sbírek českých lidových písní a ukázky z tvorby skladatelů spjatých s českou lidovou hudbou. Zabýval se osobnostmi éry v době přechodu od osvícenství k romantismu, Erbenovou generací s jejím důrazem na estetická hlediska, obdobím kolem Národopisné výstavy československé a následnou sběratelskou činností počátkem 20. století. Z období mezi oběma válkami zazněly zápisy Jindřicha Jindřicha, Karla Weisse a dalších, zároveň podchytil cyklus i sběratelství a souborové hnutí po druhé světové válce s důrazem na regionální osobnosti.

Hudbu pro většinu pořadů cyklu nahrál soubor →Musica Bohemica pod vedením →Jar. Krčka, který byl zároveň spolu s bratrem →Josefem autorem úprav lidových písní. Řada nahrávek vyšla na LP nakladatelství Supraphon pod názvem cyklu, medailonky všech osobností, kterými se jednotlivé pořady cyklu zabývaly, byly publikovány v týdeníku Československý rozhlas (1979-1983).

LL

Časopisy

Časopisů, v nichž byly publikovány informace, materiály či odborné studie z oblasti folkloristiky, vycházelo od konce 19. a ve 20. století v Čechách značné množství. Jejich periodicita byla různá, některé z nich dokázaly zachovat i poměrně dlouhou kontinuitu. K ústředním národopisným časopisům patřil *Český lid* (od roku 1892), který přinášel zejména aktuální informace z odborného dění, recenze, materiálové články a kratší koncepční stati. *Národopisný sborník československý* (1897-1905), *Národopisný věstník československý* (od roku 1906) a *Národopisný věstník československý* (po roce 1966) publikovaly především monografické studie a teoretické analýzy, podobně jako *Československá etnografie* (1953-1961). Kromě těchto a některých dalších odborných a vědeckých časopisů byla a jsou i dnes vydávána specializovaná periodika se zaměřením na folklorní hnutí. *Lidová tvořivost* (1950-1962) se programově zabývala oblastí LUT včetně folklorních souborů a zejména od roku 1955 publikovala metodické příspěvky. *Taneční listy* (1947-1950 a 1963-1996) se věnovaly obecně taneční kultuře včetně lidového tance. Časopis *Folklor* (od roku 1990) je věstníkem →FoS ČR a je určen pro potřeby souborů, zveřejňuje aktuální informace z folklorního hnutí, zprávy z regionů, v mimořádných číslech také odborné příspěvky.

IŠ

Cesty za folklorem

S českými sběrateli, badateli, tvůrci

Cyklus rozhlasových pořadů studia Praha, vysílaný na stanici Vltava v letech 1979-1983, patřil k nejkvalitnějším

Kromě ústředních časopisů vycházela a vychází celá řada regionálních periodik vlastivědného zaměření s množstvím cenných informací o lidové kultuře jednotlivých oblastí Čech. Přesto, že jejich autory byli v minulosti většinou amatérští nadšenci, je dokumentární hodnota jejich informací, založených na bezprostředních osobních poznatcích z daného kraje, pozoruhodná. K předním regionálním národopisným pracovníkům patřili učitelé, kteří inspirováni Národopisnou výstavou československou zpracovali řadu významných monografií. Patřil k nim např. F. J. Čečetka (*Na středním Polabí. Obrazy lidu a kraje. b.r., Králové městečko. 1896, Od kolébky do hrobu. Lidopisné obrázky z Poděbradska. 1900, Poděbradsko. 1906, s F. Brzákem, Smíchovsko a Zbraslavsko. 1899, red. J. Hansl), Em. Fryšová (Jihočeská Blata. 1913, Blatensko a Březnicko. 1915, red. J. Siblík) ad. Kromě toho však učitelé zakládali, redigovali a také autorsky naplňovali mnoho regionálních periodik, např. vlastivědných sborníků, vydávaných vesměs učitelskými jednotami ve 20. a 30. letech 20. století. Mnohé z nich obsahují cenné materiály včetně sběrů, např. ve vlastivědném sborníku Chrudimsko a Nasavrcko byl zveřejněn soubor východočeských písní a tanců J. Zemánka apod. Kromě toho vycházela v Čechách řada dalších regionálních vlastivědných periodik, resp. periodik s národopisnými příspěvky, z nichž mnohé zachycují autentickou podobu již druhé existence lidové kultury či informace o vývoji folklorního hnutí. Značné množství těchto časopisů ve formě zpráv, věstníků či sborníků vydávala regionální muzea anebo muzejní spolky, právě tak jako různé zájmové společnosti, spolky a sdružení. (Soupis hlavních regionálních periodik viz příloha)*

red., ZM

Dobrovolné hasičské sbory

Tradice preventivní ochrany před požáry a relativně ustálené způsoby jejich likvidace jsou staré a písemně doložené nejméně od 14. století. Systematičtější přístup lze zaznamenat v době vlády Marie Terezie a jejích nástupců (1751 řád k hašení ohně pro města zemská, městečka a dědiny markrabství moravského, 1755 patent pro král, města pražská a pro venkov, 1775 požární řád pro královská města na Moravě, 1785 požární řád pro Čechy, Moravu a Slezsko). Další etapou ve vývoji požární ochrany bylo zřízení tzv. nucených sborů ve 20. letech 19. století (střídavé služby řemeslnických tovaryšů v nočních hodinách), které byly zárodkem profesionálních placených sborů. Nejstarší vznikly v Praze a Liberci v 50. letech 19. století. Rozvoj dobrovolných hasičských spolků spadá do všeobecně uvolněné atmosféry 60. let, do doby vzniku řady nejruznějších organizací a institucí po pádu Bachova

absolutismu. První český dobrovolný hasičský sbor, oficiálně schválený, začal pracovat v roce 1864 ve Velvarech. Jeho stanovy se staly vzorem pro více než 25 sborů, vznikajících v těsné návaznosti ještě v témže a příštím roce. Od počátku existovala úzká součinnost mezi pražským profesionálním sborem a venkovskými dobrovolníky. Nutnost vzájemné kooperace mezi jednotlivými sbory si vynucovala pevně uspořádaný systém územní organizace, zpočátku alespoň župní. Tím se stíraly spontánně vzniklé rozdíly v přípravě, výzbroji, technice i krojích. Centralizace se ukázala jako užitečná i pro případy zaopatření hasičů zraněných ve službě, případně jejich pozůstalých. Otázka solidarity a vzájemného pojištění se částečně vyřešila na 1. sjezdu českých hasičů v Praze v srpnu 1876. V českých zemích existovaly paralelně hasičské sbory české a německé. Centralizační vládní tendence se snažily zorganizovat je nikoli podle národnostního klíče, ale na bázi „zemskosti“. Zemská jednota však pro malý počet přihlášených v podstatě nefungovala, teprve v roce 1881 přistoupilo k Ústřední zemské hasičské jednotě 170 českých sborů s osmi a půl tisíci činnými členy. O tři roky později bylo organizováno 462 českých sborů s 19 tisíci členy. Zároveň se ale jednota po vzoru řady jiných institucí rozdělila na českou a německou, toto uspořádání pak trvalo do roku 1919.

České hasičstvo vyvíjelo vedle své vlastní preventivní činnosti a přímých zásahů i řadu dalších aktivit, srovnatelných s jinými zájmovými sdruženími. V 70. letech 19. století (hospodářská i politická krize) se řada sborů na venkově sloučila se sokolskými jednotami a i po oddělení obou organizací docházelo k prolínání podniků a akcí kulturního a osvětového charakteru, které často za přispění učitelských jednot udržovaly a zpestřovaly úroveň společenského života zvláště menších obcí. Vedle veřejných cvičení to byly hasičské hudby, ochotnické divadlo, bály, přednášky, besedy, nadílky atd.

1. sjezd hasičských sborů proběhl v rámci Zemské jubilejní výstavy (1891), kde byla rovněž hasičská expozice - základ specializovaného muzea, otevřeného veřejnosti v roce 1894. Další významnou možnost prezentace poskytla →Národopisná výstava československá (1895). Součástí jejího programu byl i 2. sjezd. V té době čítaly sbory téměř 12 tisíc členů. Čeští hasiči se představili na mezinárodních výstavách v Berlíně (1901) a Petrohradě (1904). Těsné kontakty byly navázány s hasičstvím nizozemským, francouzským, maďarským, italským a německým. Pracovaly hasičské školy s dobře vybavenými knihovnami, rozrůstala se přednášková činnost, vycházelo několik specializovaných časopisů atd. Zároveň se rozvíjelo sociální zázemí ve formě podpůrných pokladen,

specializované pojišťovny či záložny. V roce 1901 je ve 2800 sborech sdruženo 85 tisíc činných členů, v knihovnách je více než 10 tisíc svazků, existuje 574 odborů pohřební pokladny a 141 místních nemocenských pokladen. Zároveň v tomto roce bylo uskutečněno 8750 veřejných vystoupení hasičských sborů. Podobně jako u tělovýchovných organizací byly i zde snahy o širší organizaci v rámci Slovanstva. Intenzivní byly kontakty s hasiči polskými, slovenskými, slovinskými a chorvatskými. V roce 1910 byl zorganizován sjezd Dobrovolného hasičstva všeslovanského v Lublani.

V době 1. světové války se dobře vyškolení hasiči mimo bojových operací výborně uplatnili ve zdravotní sanitní službě a jako čety pro transport raněných. V roce 1919 byl ustaven Svaz dobrovolného hasičstva a jeho organizace se rozšířily i na Slovensko. Česká zemská hasičská jednota sdružovala 140 žup a 4217 sborů, Moravská zemská hasičská jednota 51 žup a 1463 sborů.

V roce 1923 proběhl v Praze za doprovodu různých kulturních akcí 1. sjezd slovanského hasičstva. Tradiční kulturní a osvětová práce probíhala v hasičských sborech i nadále, bylo zřízeno dokonce vlastní divadelní ústředí.

V roce 1940 byla organizace paralyzována, ale hasičstvo přebralo po zrušení Červeného kříže jeho náplň. Na podzim 1944 byla zatčena většina představenstva ve vedení svazu. Po válce přechodně klesl počet členstva, ale v roce 1947 měla organizace 300 tisíc členů. V říjnu 1945 se ustavil Svaz čsl. hasičstva, centrálně zajišťující školení, kroje i techniku. Po „očistě“ v roce 1948 se svaz zapojil do plnění pětiletého plánu a hasiči byli přejmenováni na požárníky. 1. celostátní sjezd Čsl. svazu požární ochrany proběhl v roce 1956. Po roce 1989 se ustavilo Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, o deset let později mělo 299 500 členů.

Kupec L.: Odborné programy přípravy požárních družstev. Praha 1987.

Národopisná výstava československá v Praze. Praha 1896.
Stodvacet let Požárního útvaru hlavního města Prahy 1853-1973. Praha 1973.

Sto let dobrovolné požární ochrany 1864-1964. Praha 1964.

Tittelbachová L.: Hry a soutěže mladých požárníků. České Budějovice 1968.

Všeobecná zemská jubilejní výstava. Hlavní katalog. Praha 1891.
Vysocký J.: Základy hasičstva. Rukověť pro československé větší i menší obce, obecní úředníky, jakož i sbory hasičské a jednoty tělocvičné. Praha 1869.

IŠ

Dudy a dudáci

Dudy zaujímají v české lidové hudbě zcela mimořádné a osobité postavení. Zmínky o tomto nástroji se vyskytují již

v nejstarších písemných i ikonografických pramenech. Podle postupně se množících zpráv patřily dudy již od 13. století k nejoblíbenějším hudebním nástrojům a dobří dudáci mezi vyhledávané a uznávané tvůrce lidové zábavy a veselí.

Během staletí docházelo nejen k různému technickému zdokonalování dud a jejich přizpůsobování měničím se dobovým tóninám, ale dudy u nás nabývaly i mnohé osobité konstrukční a vzhledové prvky.

Díky rozsáhlým odborným studiím různých autorů, především Čenka Zibrta, Ludvíka Kuby, →J. Markla a →J. Režného je historie dud, jejich vývoje, stavby a uplatnění, právě tak jako i historie těch, kteří u nás dudy oživovali, vyčerpávajícím způsobem zdokumentována.

MR, ZB

Přehled významných dudáků a výrobců dud v Čechách

→**Baier Vladimír** (18. 3. 1932 v Domažlicích)

Hudebník, autor, upravovatel, ředitel Muzea Chodska, hrál na měchové i nafukovací dudy.

→**Bláha Zdeněk** (27. 12. 1929 v Horní Bříže)

Redaktor Čsl. rozhlasu, člen nebo spolupracovník mnohých dudáckých kapel. Problematikou se zabýval i odborně, udělal hodně pro propagaci dudácké hudby.

Danihelka František (17. 5. 1947 v Klenčí)

Nadaný dudák, zpěvák a vypravěč chodských poudaček. Pracuje jako učitel. Pravidelně se účastní Chodských slavností a MDF Strakonice. Jeho sólové zpívání je zařazeno na LP *Písně a tance z Chodska* (Panton 1985).

Dřímál Vlastimil (27. 8. 1961 v Domažlicích)

Vynikající dudák a člen Mrákovské dudácké muziky od jejího založení v roce 1978 začal díky rodinnému zázemí hrát na dudy již v dětství. Jeho dětské písničky s vlastním doprovodem získaly jednu z hlavních cen v soutěži rozhlasových nahrávek folkloru Prix Bratislava. Působí jako právník v Domažlicích.

Holoubek Jan (5. 8. 1958 v Domažlicích)

Vučení nástrojař v Cremoně Luby a absolvent Umělecko-průmyslové školy v Praze začal hrát na dudy v roce 1981 a v té době je začal i stavět. Od té doby jich vyrobil kolem padesáti. Je vedoucím dudácké muziky v Postřekově, v malé selské muzice Drancalové působí jako dudák.

Jahn Jakub (1902 ve Ždanově - 12. 3. 1978)

Měl umělecké nadání hudební (hrál na trubku, klarinet i na dudy) i výtvarné, které uplatnil jako soustružník

dřevěných upomínkových předmětů v družstvu Chodovia. Své první dudy si sám vyrobil v roce 1931 a zkrášlil řezbami s chodskými motivy. Celkem postavil kolem padesáti dud. Jako dudák vystupoval se staňkovskými Fitztумы, s Kdyňskou dudáckou muzikou, nejčastěji však s domažlickými Svačinovci nebo s Postřekovskou dudáckou muzikou.

Jungbauer Lubomír (24. 2. 1950 na samotě Zlatá Hvězda u Bochova)

Výrobce dud ze Stodu, své první dudy postavil v roce 1981 a nyní vyrobí každý rok asi jedenáct nástrojů. Melodické předničky na jeho dudách jsou doladovány šroubky, stejně tak basová píšťala, v poslední době vyrábí i klasické předničky bez šroubků. Jeho dudy jsou roztroušeny po celé Evropě, v Kanadě, USA, na Novém Zélandu i v Jihoafrické republice.

Kajer Jiří (22. 10. 1904 ve Spáleném Poříčí - 10. 7. 1969)

Jako učitel prošel řadu míst, přičlenil se do Postřekova, kde v roce 1933 založil Kajerovu dudáckou muziku. Poprvé se představila při uvedení chodské svatby v Postřekově, pak následovaly desítky vystoupení a po druhé světové válce obdivovali její postřekovský horský styl ve Strážnici i osobnosti jako Ulehla, Kuba, Plicka. J. Kajer byl také autorem řady pohádek o chodských muzikantech, které psal v původním nářečí, a národopisných pásem pro Československý rozhlas v Plzni, věnovaných mj. sběratelům chodských písní. Jejich živé vysílání doprovázel se svou dudáckou muzikou, která ukončila svou činnost v roce 1952.

→**Konrády Antonín** (26. 4. 1931 v Domažlicích)

Dudák a zakladatel Konrádyho dudácké muziky, synovec Jakuba Konrádyho.

Konrády Jakub (5. 2. 1905 v Domažlicích - 20. 11. 1987)

U svého otce se vyučil hudebním nástrojařem a naučil se hrát na housle, kontrabas, harmoniku, bicí a lesní roh. Pak odešel na zkušenou k firmě Petrof v Hradci Králové, k firmě Hlaváček v Lounech, kde se vyráběly harmoniky, a nakonec do Vídně, k výrobci dechových nástrojů Döhmal. Po návratu domů založil se svými bratry kapelu. První dudy postavil v roce 1944 a postupem času se mu jejich výroba stala životním posláním. Všechny součástky si vyráběl sám, k dosažení perfektního ladění přidal k jednotlivým tónovým dírkám šroubky a odstranil tak doladování voskem. Celkem vyrobil přes 150 dud, které hrají v mnoha českých muzikách, v Národním divadlech a v mnoha zemích celého světa.

→**Konrády Jaromír** (21. 8. 1944 v Domažlicích)

Vedoucí Souboru písní a tanců Jiskra Plzeň, dudák a výrobce dud.

→**Krasnický Karel** (29. 1. 1937 v Praze)

Dudák, upravovatel a organizátor, na dudy hrál v mnoha uměleckých tělesech jako např. orchestr Národního divadla.

Kraus Bohumil (1908 v Kanicích - 6. 5. 1986)

Pocházel z učitelské rodiny, sám se také stal učitelem. Na dudy hrál od dětství s pomocí bratrance Stanislava Svačiny, zároveň se naučil na klarinet. Nejvíce dudáckých grifů se naučil od starého dudáka Jakuba Havla ze Sedlic. Na své první učitelské štaci v Mrákově založil dudáckou muziku, později hrál v Chodské družině bratří Svačinů. Po roce 1948 se nevyhnul politickému šikanování a přišel o místo. Přes tuto nepřízeň získal v rozhlasové soutěži titul Král českých dudáků, který mu byl slavnostně udělen v roce 1971 na Chodských slavnostech v Domažlicích.

→**Pek Albert** (21. 10. 1893 v Poděbradech - 20. 3. 1972)

Skladatel a upravovatel, sám výborný hráč na dudy, vyučoval na pražské konzervatoři.

→**Režný Josef** (2. 2. 1924 ve Strakonících)

Významný muzikolog a učitel hry na dudy se kromě organizační práce věnoval také výzkumu a dokumentaci hry na dudy.

Sauer Jiří (17. 2. 1958 v Koutě na Šumavě)

Po dokončení studia na Vysoké škole lesnické v Brně se v roce 1983 vrátil na Chodsko a pracuje v Trhanově. První dudy měl v mládí od Jakuba Konrádyho a naučil se na ně hrát sám. V letech 1983-1985 byl členem Mrákovské dudácké muziky, od roku 1985 spolupracuje s klenečským sborem Haltravan. Podílel se na několika rozhlasových nahrávkách s mužským sborem Čerchovan.

→**Svačina Rudolf** (24. 2. 1900 - 28. 12. 1997)

Hudebník a folklorista, s bratrem Stanislavem založil dudáckou muziku, publikoval odborné práce o dudácích na Chodsku.

Svačina Stanislav (27. 5. 1898 v Kolovči - 10. 2. 1992)

Pocházel z učitelské a muzikantské rodiny, na jejíž tradice navázal. Naučil se také na dudy, rádci mu byli proslulí dudáci Jakub Havel ze Sedlic a Honza Kobes z Domažlic. Jeho projev při hře byl nenapodobitelně osobitý. Byl učitelem, vystudoval defektologii a čtyřicet let pracoval v Ústavu pro hluchoněmé. S bratrem Rudolfem založili známou Svačinovu dudáckou muziku. Jeho zpěv i dudácké umění je zachyceno na LP *Antologie chodské lidové hudby* (Supraphon 1972)

→**Švík Václav** (24. 11. 1946 v Přešticích)

Aktivní dudák, jeho jméno je spojeno se souborem Škoda, dodnes působí v Konrádyho dudácké muzice.

Wimmer František (září 1891-1981)

Od mládí hrál na housle, na klarinet, nakonec na dudy. Jako dudák hrál téměř se všemi tehdejšími kapelami včetně Svačinovy či Kajerovy muziky, vyhledávali ho i kapelníci dechovek. Jeho hra je zachována na LP *Antologie chodské lidové hudby* (Supraphon 1972) a na několika rozhlasových nahrávkách s dudáckou muzikou bratří Frischholzů.

→**Zajíc František** (18. 7. 1937 v Pacově)

Dudák, zakladatel a umělecký vedoucí souboru Stražišťan, hrál v různých kapelách a vystupoval i sólově.

Film

Od svého vzniku (v Čechách roku 1898) zachycuje dokumentární film prvky folkloru. Prvním takovým snímkem je krátký dokumentární film (45 vteřin) *Průvod královniček na Výstavišti v Praze*, natočený roku 1898 průkopníkem českého filmu Janem Kříženeckým (1868-1921) a poprvé promítaný v červnu 1898 na Výstavě architektury a inženýrství v Praze. Již před rokem 1920 začínají vznikat filmy, které zpracovávají tematiku folkloru v jeho autentické podobě či formou záznamu organizovaného folkloru. Ukázky lidových krojů, tanců a zvyků se objevují i ve filmech tematicky s folklorem přímo nesouvisejících. Nástupem zvukového filmu po roce 1930 se výrazové prostředky rozšířily a film mohl zachytit i lidovou hudbu a písně. Toho využívali v hojně míře zejména tvůrci hraného filmu. Od 50. let je patrné ve filmovém zpracování skryté zneužívání folkloru k politickým účelům (*Zítří se bude tančit všude*, režie Vladimír Vlček, 1952). Od 70. let je folkloru ve filmu věnována pozornost vzácně (*Zpráva o folkloru*, režie Jiří Střecha, 1982, *Opera ve vinici*, režie Jaromil Jireš, 1981).

Dělení folklorního filmu podle způsobu zpracování tématu - příklady:

a) autentické dokumentární zachycení lidové výroby, krojů, zvyků, tanců a písní - z folkloristického hlediska patrně nejčastější (*Velikonoční svátky na Moravě*, 1927, *Na moravských dědinách*, režie Antonín Kratochvíl, 1932, *Práce lidu na Valašsku*, režie Miloš Staněk, 1944)

b) filmový záznam z folklorních slavností, festivalů, výstav - může se jednat o reportáž, fejeton, zpravodajský či propagační film (*Den lidových obyčejů a zvyků*, 1928, *Slovácko opět žije*, 1945)

c) filmová studie - detailně zpracovává z hlediska technického, zaznamenává či srovnávací metodou zkoumá dané téma (*Mečové a válečné tance v ČSR a SHS*, režie František Pospíšil, 1925)

d) instrukční film - slouží jako systematický návod pro praktické ovládnutí určitého souboru metod, postupů práce či úkonů (sedmidílný cyklus *Lidové tance*, režie Ladislav Rychman, 1952-1953, natáčený na folklorních slavnostech ve Strážnici. Jednotlivé díly jsou věnovány krajovým lidovým tancům - Lidové tance z Východné, Lidové tance z Valašska, Lidové tance z Hané, Lidové tance z Polabí, Lidové tance z Lašska, Lidové tance z Podkrkonoší a Horácka, Lidové tance z Pohorelé a Vyšných Raslavic)

e) filmový medailon věnovaný určité osobnosti, souboru (*Valašský soubor Jasenka*, režie Milan Tichý, 1953, *Hola, děcka, kde ste?*, režie Hana Pinkavová, 1981)

Ve všech uvedených případech se jedná o dokumentární film a rozhodující význam pro jeho celkové vyznění má event. komentář.

f) hraný film - využívá daného prostředí nebo činnosti k uvedení filmového příběhu či naopak příběh je pouze rámcem pro představení prostředí, činnosti (*Mizející svět*, režie Vladimír Úlehla, Miloš Wasserbauer, 1932, *Opera ve vinici*, režie Jaromil Jireš, 1981)

g) reklama s využitím etnografického materiálu (*Vynášíme Morenu*, režie Karel Plicka, 1937)

Mezi nejvýznamnější tvůrce folklorního filmu patří botanik, folklorista a filmový režisér Vladimír Úlehla (1888-1947) a fotograf, kameraman, filmový režisér, etnograf a hudební vědec Karel Plicka (1894-1987), který se však zabýval zejména folklorem slovenským. Jeho nejčastějším filmem s folklorní tematikou je *Zem spieva* (1933). Žádný z filmařů se ale nevěnoval výlučně folkloru a způsob zpracování daných témat je obsahově i formálně různý. Dochované filmové materiály jsou uloženy ve sbírkách Národního filmového archivu.

EP

Folklorní sdružení ČR (FoS ČR)

Občanské sdružení folklorních souborů působících v ČR vzniklo v roce 1990. Prvním předsedou se stal Jiří Pitter (1990-1991), po něm František Synek (1991-1996), →M. Vršecký (1996-1997) a Zdeněk Pšenica (od roku 1997). FoS sdružuje folklorní soubory a folklorní festivaly, v roce 2000 mělo celkem 409 členů (372 souborů a 37 festivalů). Jeho nejvyšším orgánem je valná hromada členů. Financování je zajišťováno z příspěvků řádných členů, sponzorských darů a z prostředků státních grantů.

FoS se zaměřuje na činnost programovou (přehlídky a festivaly), vzdělávací (hodnocení pořadů, semináře,

kurzy), ediční (časopis Folklor, Kalendář akcí, metodické aj. materiály) a vnitřní (spolupráce s regiony, se zahraničím, s dalšími institucemi apod.). Kromě několika vlastních zaměstnanců se na činnosti podílí řada externích spolupracovníků, kteří zajišťují ukládání dat, foto a videodokumentaci, knihovnu, práce v terénu i vedení kurzů a seminářů. Kromě řady odborných institucí FoS úzce spolupracuje s regionálními folklorními sdruženími, která se ustavila v průběhu let 1991-1994 v jednotlivých národopisných oblastech ČR.

FoS je hlavním pořadatelem Mezinárodního festivalu dětských folklorních souborů zemí střední Evropy v Luhačovicích s názvem Písní a tancem, celostátní přehlídky dětských zpěváků lidových písní ve Velkých Losinách, českých a moravskoslezských zemských přehlídek dětských folklorních souborů, ve spolupráci s regionálními folklorními sdruženími pořádá cyklus přehlídek dospělých folklorních souborů Prameny a každoročně se podílí na pořádání více než dvou desítek folklorních festivalů a dětských folklorních pořadů. Ve spolupráci s Valašským muzeem a s ÚLK Strážnice uspořádal v letech 1994 a 1996 v Rožnově pod Radhoštěm symposia *Folklorní hnutí v České republice po roce 1945*, zaměřená na zhodnocení poválečného vývoje, na historii a rozvoj regionálních aktivit a historii a význam folklorních festivalů (referáty publikovány v mimořádných číslech časopisu Folklor - 1995, č. 7 a 1996, č. 7).

Synek, F: Z činnosti Folklorního sdružení České republiky. Národopisná revue, 1995, s. 41-42.

FS

Hanáci

Spolek rodáků a přátel Hané v Praze

Regionální spolek pražských Hanáků byl založen ve třicátých letech 20. stol. a působil v rámci velmi početného a regionálně diferencovaného spolku Morava. Hanáci se scházeli při pravidelných národopisných besedách, nácvicích tanců i při četných veřejných vystoupeních, jimiž se zúčastňovali různých společenských akcí. Od roku 1946 měla zásadní vliv na formování a činnost spolku Anežka Pelíšková, rodačka z Přerova. Během svého působení nacvičila se členy velké množství hanáckých tanců, přičemž vždy velice dbala na čistotu jejich regionálního charakteru. Čerpala především ze sbírky L. Mátlové-Uhrové Hanácké tance z Tovačovska (Praha 1954). Každoročním vyvrcholením činnosti spolku bylo vystoupení na →Moravských plesech, pořádaných v té době pravidelně v Praze.

V roce 1949 byla činnost Moravy násilně přerušena, od roku 1952 působil spolek pod novým zřizovatelem

Tesla Karlín, který jej však v roce 1961 zrušil. Pražští Hanáci obnovili svoji činnost v roce 1970 s novým názvem Hanácký kroužek. Jeho zřizovatelem byl tehdy OKD v Praze 1, členové se scházeli v tělocvičné paláce Astra na Václavském náměstí, opět pod vedením A. Pelíškové. Velkou zásluhu na obnovení činnosti měla kromě jiných také Jana Berdychová. Do kroužku vstoupili noví mladí členové, z nichž mnozí již nebyli rodáky z Hané. Činnost se soustředila hlavně na nácvic tanců a jejich prezentaci při různých příležitostech (Budyšín 1976 a 1978, Hanácké slavnosti v Kroměříži 1976 a 1978, Prostějov či Troubky nad Bečvou vícekrát v letech 1973-2000, další společenské i národopisné akce, vystoupení v domovech důchodců i dětí, na Moravských plesech atd.). V roce 1981 se vedoucí kroužku A. Pelíšková této funkce vzdala a nahradil ji Miroslav Konečný. Vliv na činnost měli i další členové, např. J. Koukal, M. Smička, H. Pecháčková, J. Koukalová, odbornou spoluprací poskytovali →J. Langhammerová (kroje) a J. Kadlec (tanec). Od roku 1991 jsou pražští Hanáci zaregistrováni jako občanské sdružení pod názvem Hanáci - spolek rodáků a přátel Hané v Praze.

Ke kmenovému tanečnímu repertoáru kroužku patří např. *Lobodická*, marš *Tatičko*, *matičko*, *proděte hosi*, řemeslnické a trojkové tance, *Moravská beseda a Menuet na Hané*. Vlastní hudební doprovod nemá, spolupracovali s ním různí hudebníci (J. Rob, M. Maxa s Dolinou, J. Janoušek s muzikou, J. Holý), od roku 1987 tančí na studiové nahrávky. Potíže s obstaráváním krojů řešili členové půjčováním či kupováním na Hané, vlastní výrobou apod., teprve v 80. letech se podařilo vybatit krojovanou skupinu kroužku vlastními kroji.

MK

Hasiči

viz Aktivity - Dobrovolné hasičské sbory

Hrají a zpívají Plzeňáci

Poprvé se tento pořad →Československého rozhlasu vysílal v roce 1958 na stanici Praha. Po následujících 40 let se udržel ve vysílání každý týden v sobotu, teprve od roku 1999 jen jednou měsíčně. Až do roku 1994 patřil k pěti nejposlouchanějším rozhlasovým pořadům. Připravoval jej →Z. Bláha v plzeňském studiu Československého rozhlasu.

Plzeňská hudební redakce byla největším producentem hudebního folkloru v Čechách. Měla své zázemí v živé tradici Chodska a bohaté dokumentaci folkloru jižních Čech. Spolupracovala s regionálními sběrateli, vynikajícími hudebníky a zpěváky i generační skupinou skladatelů

Kabeláčovy školy, která našla v lidové písni zdroj své tvorby (→Z. Lukáš, →Jar. Krček, →J. Slimáček, →J. Málek). Dalšími kvalitními spolupracovníky byli →J. Teml, →Jos. Krček, →V. Baier. Dramaturgem s odborným zázemím byl Z. Bláha. V pořadu se spojovala tradice s moderním pojetím a zpracováním, využíval se tradiční i moderní instrumentář. Rozhlasové studio neváhalo poskytnout prostor i pro experimenty - např. folklorní nahrávky z elektroakustické laboratoře - a získalo za to nejednu cenu na mezinárodní soutěži rozhlasových nahrávek folkloru Prix Bratislava (Prix de Musique Folklorique de Radio Bratislava).

ZB

Hudební nástroje v lidové hudbě

Nejstarší zdroje písemných i ikonografických informací pocházejí většinou z 10. století, kdy byly používány první vývojové typy houslí, osmistrunné loutny (podobné harfě), různé pišťaly a jednoduché bicí nástroje (často zvučné pokličky a talíře). Velmi často bývá uváděna samostatná hra na buben. Hra na strunné nástroje byla náročnější, vyžadovala větší dovednost a byla proto i vzácnější. Z doby o málo pozdější se u nás vyskytují první zmínky o dudách. V popisu různých slavností v následujících staletích je uváděno především účinkování pištěců a bubeníků. Přibližně až do 14. století rozlišovali Čechové hru na strunné nástroje - hudba, hudci (figellatores), houští, a hru na nástroje dechové - piščba či pištba, pišci (fistulatores), pištěti a v případě kovových nástrojů trubení, trubači (tubicinistae), trúbiti. Při popisu různých veselí se tak často uvádí, že hráli „pišci a hudci“. Tento terminologický rozdíl časem vymizel a byl směřován a zaměňován. K tanci pak hrávali většinou pištěc a bubeník.

Mezi hlavní strunné nástroje ve 14. a 15. století patřily české křídlo (ala), kobza, housle (fidula), žaltář (slavník, tympanon) a lučec - později kolovratec (niněra, kobylí hlava). Zvláštní zajímavou kategorií tvoří různě se vyvíjející lidové nástroje samozvучné (idiofonické) a blanzvучné (membranofonické). Z nich dodnes nejznámější jsou např. různé druhy klapáček, řehtaček, bukál (brumbál, fanfrnoch) a jiné. Tyto nástroje jsou spojeny hlavně s velikonočními, vánočními a novoročními zvyky. Vývojem hudby i zdokonalováním nebo vznikem nových hudebních nástrojů došlo hlavně v období baroka k postupnému vyčleňování různých nástrojových seskupení podle účelu jejich působení. Od 16. století vznikaly různé sbory hudebníků (orchestry), vydržované bohatými šlechtici a městy. Mezi nejznámější patřila např. Rožmberská kapela a kapela císaře Rudolfa II. Vedle toho se ustalovala různá

malá hudební seskupení, působící většinou při lidových zábavách hlavně na venkově. Z hudebních nástrojů byly mezi lidem nejvíce oblíbeny dudy, kolovrátek a niněra.

Lidová muzika měla jen zcela výjimečně větší obsazení. Na zábavách hrály pouze malé skupiny hudebníků, nejčastěji dvojice (housle-basa, dudy-housle) nebo i jen jednotlivec (většinou dudák nebo houslista). Od 18. století se uplatňuje i klarinet, později - méně často - i lesní roh. Naším nejznámějším, ojedinělým instrumentálním seskupením byla chodská selská či malá muzika, sestávající z Es-klarinetu, houslí a dud. Zvláště česká dudácká muzika zaujala jedno z nejvýznamnějších míst v bohaté tradici českého lidového zpěvu, hudby a tance - to býval vždy nedílný celek.

Dnešní muziky, udržující tradice české lidové hudby, působí většinou (podle svých možností) v seskupení dvoje housle, viola, basa, dva klarinety, případně flétna a dudy. A opět podle možností a nápaditosti souborů bývá obsazení současných muzik zpestřováno replikami nebo rekonstrukcemi některých starých nástrojů.

MR

IPOS

Informační a poradenské středisko pro místní kulturu Praha

IPOS je odborná organizace pro oblast regionální a místní kultury zřizovaná od roku 1991 MK ČR. Jejím základním posláním je informační a poradenská podpora nekomerčních subjektů kulturní činnosti v místech a regionech, servisní informační a konzultační činnost v oblasti regionální kultury pro orgány státní správy a samosprávy obcí a měst, odborná a informační podpora neprofesionálních uměleckých aktivit občanů a estetické a umělecké tvořivosti dětí a mládeže. Tyto činnosti zajišťuje zejména prostřednictvím specializovaných útvarů:

→ARTAMA nabízí a zajišťuje odborný servis v těchto oblastech neprofesionálního umění a dětských estetických aktivit: umělecký přednes, divadlo, loutkové divadlo, fotografie, film a video, výtvarná tvorba, sborový zpěv, dechová hudba, komorní a symfonická hudba, folklorní hudba, tanec a zpěv, scénický tanec a parketové tance. Pořádá celostátní festivaly, přehlídky, výstavy, dílny a semináře, nebo na nich odborně spolupracuje. Vydává odborné příručky. Navazuje kontakty s různými subjekty, které v této sféře působí a je MK ČR pověřena podporou zahraniční reprezentace souborů.

- Centrum informací o kultuře soustřeďuje, zpracovává a šíří informace vztahující se k širokému okruhu kulturních

subjektů místního, regionálního i celostátního významu včetně orgánů státní správy a samosprávy obcí a měst, občanských sdružení, nadací a agentur.

- Regis poskytuje konzultace a odborné rady zastupitelstvům obcí a měst, městským a okresním úřadům, managementu kulturních zařízení, občanským sdružením, nadacím a dalším právnickým a fyzickým osobám působícím v kultuře, a to zejména v otázkách ekonomických, organizačních a právních, dále zpracovává odborné expertízy a projekty týkající se místní a regionální kultury.

- Redakce zpravodaje Místní kultura zprostředkovává získané poznatky a inspirativní zkušenosti z kulturního života v místech a regionech subjektům místní a regionální kultury prostřednictvím periodik Místní kultura, Informační servis Místní kultury a Monitor článků o místní a regionální kultuře.

LLá, JR

Kroj

Lidový kroj patří ke kulturním statkům, které velmi citlivě reagují na styl života svých nositelů. Během doby se na našem území vyvinul do mnohotvárného a složitého komplexu, v němž však lze vysledovat některé závažné momenty, které ho v průběhu 20. století usměrňovaly, a to i ve sféře jejich druhotného využití.

Tendence první. Přelom 19. a 20. století vyburcoval i zesílení potřeb folklorního života. Sem je třeba zahrnout ještě i →Národopisnou výstavu 1895 a plody folklorismu, které přinesla. Nebyly v historii první, ale nosné pro budoucí generaci. Šlo o přenos hodnot. Do skanzenu přijede autentická skupina aktérů z Plzně nebo Valašska a zde vystoupením představí folklorní ideál svého kraje jako komponenta kultury celého národa. Již z předešlého století a tradic shodných ve světě se takový folklorní zážitek divákům umocňuje vjemem pohledovým, tedy oblečením skupiny do patřičných lidových krojů. Vytváří se tak jisté folklorní divadlo - slovo, hudba, tanec, kostým - strana aktérů a diváků. Základ našeho budoucího tématu. V době kolem roku 1900 až do doby první světové války, ale mnohde i do generací meziválečných, se tento trend přeneseně autentičností obecně využíval. Kroje však byly „původní“ jen do jisté míry. Byly sice sestaveny z originálních součástí, tradičně ustrojeny, ale výrazně se změnil účel oblečení, které dostalo roli kostýmu. Již v době Národopisné výstavy vystupovali aktéři v Praze i v jiných výstavních lokalitách v krojích, které v běžném životě nenosili anebo je nosili v jiné dobové verzi. Tento první typ krojového kostýmu provází folklorní hnutí do jisté míry dodnes, v Čechách především na Chodsku.

Tendence druhá. Její základ je patrný v krojové praxi doby 1. Československé republiky. Tehdy se již nepreferuje tolik symbol národa, ale více téma společnosti. Československá vzájemnost, demokratičnost. V této dobové vazbě pak žena pražského obchodníka, lékaře či úředníka oblékne k tančení „Besedy“ o šibřinkách nebo letní slavnosti kyjovský nebo piešťanský kroj. Obléká se doma a ke zmíněné slavnosti pak v kroji proklamativně kráčí civilním ruchem ulice. V předešlé generaci to nebylo obvyklé. Upjatá měšťanská móda nedovolovala těsné přiblížení k rustikálnímu oblečení. Moderní doba 20. let to dovoluje. Kroje se postupně stávají obecným duchovním majetkem a zároveň společenským úbořem. Je zde opět patrný regionální přesun, ale navíc i přesun společenský. Nejde o jednotlivá vystoupení uzavřených skupin nositelů tradic z terénu, ale o prolnutí krojů jako jednotlivin do různých vrstev společnosti. Nevadí míšení krojů z různých oblastí i zemí. V programu slavnosti se vedle kyjovského kroje zařadí kroj z Piešťan, Vlčnova, Chodska, Plzně.

Polabí, Mladá Boleslav, Jičín, Nová Paka, Soběslav, Jindřichův Hradec a další místa i regiony Čech se cítí vyřazené z dobového krojového vyžívání. České kroje se v terénu zhruba 100 let již nenosí. Vzniká proto potřeba vytvořit je znovu - podle starých originálů. V Čechách proto vzniká silné krojové hnutí. Ve zmíněných i dalších místech se kroje rekonstruují podle regionálních předloh, avšak v jisté dobové stylizaci. Ta není jevištní, ale módní. Ženské kroje se krátí podle dobových vzorů, hlavně podle populárních krojů ze Slovácka. Šijí se z nových látek, avšak stále se drží tradičního vyžívání a dobových motivů oblečení. Do celků se komponují v rodinách uchované původní součásti, např. zlaté a stříbrné čepce, původní vyšívané kosičky, zástěry, jiné kusy slavnostní výbavy se vyšívají nově. Velkou roli zde hraje poradenská práce dobových odborníků. Mezi nimi výrazně vystupuje Blažena Šotková. Působí jako instruktorka, tvůrkyně krojů, autorka dosud užívaných publikovaných návodů na šití českých krojů vysoké odborné úrovně, v dobrém didaktickém pojetí. Její práce se promítá i do poválečného období, kdy vede krojové oddělení ÚLUV a působí jako odborná opora rodičů se názoru na krojové vybavení českých souborů. V její generaci působí ještě před polovinou 20. století i jiné odbornice, spolky, výrobní družstva, mezi nimi i tradiční Zádruha.

Tendence osobního vlastnictví a pořizování krojů přetrvávala potud, pokud byla žádoucí její společenská potřeba. Skončila ve své síle prakticky druhou světovou válkou, na čas ožila po roce 1945. Připomeňme užití krojů při vítání osobností veřejného života, oživení sokolské a spolkové tradice. Tato tendence však brzy

uhasia, kroje se zavřely do kufrů a posléze mizely v muzeích, někdy, spolu s emigrací, v cizině. Daly však i základ pozdějšímu společenskému vyžití, především krojových družin, organizovaných hlavně u českých baráčníků. Zde mnohdy ve své době a obecně málo známé kvalitě fungují dodnes. Příkladem je práce tohoto spolku z Mladé Boleslavi a Plzně.

Tendence třetí. Zakládání souborů písní a tanců v poválečné době, počínaje hlavně padesátými lety. V krojové sféře jde o práci svým způsobem čerpající z minulých zkušeností, ale obrácenou více k jevištní než společenské potřebě. Jde o práci zájmovou, tedy orientovanou na určité skupiny lidí, časem vytvářejících svůj folklorní mikrosvět. Vlna souborového hnutí. Oceňovanou kvalitou, alespoň v prvních fázích souborové práce, je výkon hudebně taneční. V něm se soutěží. Kroj je v pozadí jako kostým, mnohdy odsouvaný jako druhořadý prvek celku. Přirozené zázemí krojů v Čechách spolu s folklorním potenciálem prakticky neexistovalo. Pokud se zachovaly zmíněné společenské kroje, byly majetkem jednotlivců, rozptýlené a navíc šité k jiným účelům. K pochodování v průvodu - ne k náročnému jevištnímu tanci. K novým nárokům se proto vytvářejí i nové kroje, jinak pojaté než v době 1. republiky, jinak, více stylizované, šité pro kolektiv, více zasahující do struktury původního oblečení.

Ve folklorním hnutí je řada vzorů. První je →Soubor Josefa Vycpálka a →Československý státní soubor písní a tanců. V obou tělesech vyniká umělecká osobnost, krojový návrhář Bořivoj Lauda. Žák Antonína Strnadela, malíř, znalec. Kroje vidí v čistém mánesovských liniích. Oprošťuje je od dobových nánosů neforemných a pohybu překážejících čepců, šátků, množství spodničků apod. Nastoluje svou tvorbou otázku, co je kroj na jevišti. Řeší ji posléze v naznačených a časem vytříbených návrzích. Ovšem v jeho podání kroje na jevišti září. Nezapomenutelné jsou jeho scény Jihočeské maškary, Chodské tance, slovenský Mak, stejně jako dosud ve fondu Vycpálkovců užívané jihočeské kroje.

Nastolený stylizační směr, jako každá nová myšlenka, je spjat s osobou tvůrce. Když se přejímá, nutně ztrácí náboj osobnosti. Tak se stalo s kroji českých folklorních amatérských těles, které tento styl mnohdy přijaly jako klišé. Tj. dívky měly košílku s vyduťtými rukávy, na nich brokátový živůtek, nařasenou širokou sukni, bílou zástěru se strojovou výšivkou, bílé punčochy, taneční střevíčky a vlasy spletené do dlouhého copu. Chlapci měli žluté duvetinové kalhoty do holínek, bílou košili s nabranými rukávy, temně modrou vestu se zlatými knoflíky, červený tištěný šátek pod krkem a kožešinovou čepici. Tak byla oblečena v 50. a 60.

letech řada českých souborů. Tato nivelizace měla svůj důvod. Pořízení řádných krojů bylo velmi drahé, a tak zmíněný styl vlastních či půjčených krojových stylizací pokrýval první potřeby. Avšak díky jisté obecné laxnosti vůči krojové práci dlouho tyto krojové kostýmy v souborech přežívaly. Svůj podíl na této uniformitě měly i spartakiády, pro něž se některé soubory takto oblékaly a pak v získaných krojích vystupovaly dalších 10-20 let. Známostou autorkou takto pojatých krojů, ale i dalších výtvarně zdařilých stylizací byla Zora Doleželová.

Kroje naznačeného typu měly svou dobovou platnost. Svou roli v dalším vývoji hrály vnější okolnosti. Ve srovnání českých a moravských souborů časem nastal zřejmý rozdíl. Moravané, vzhledem k více zachovalé krojové tradici, hlavně u souborů ze Slovácka, získávali přízeň svou autenticitou, kde kroj hrál důležitou roli. Nastaly polemiky a také přirozené rozdílné chápání folklorní a s ní i krojové práce. Z tradice vyplynulo, že české soubory se více - a to až dodnes - drží stylizace.

I v Čechách však řada souborů šla svou cestou. Např. →Prácheňský soubor ze Strakonice se ve své krojové potřebě obrátil již v 50. letech na přední českou odbornici na kroje, Drahomíru Stránskou z Národního muzea v Praze, která pomohla najít vhodný typ prácheňského kroje, který soubor užívá dodnes. Pěkné polabské kroje si cestou vlastní studijní práce pořídili již v prvních letech činnosti členové →Souboru kapitána Jaroše z Mělníka. Výraznou osobností pro krojovou práci byla →Z. Soukupová v Českých Budějovicích. Ta - jako folklorní velikán a zároveň výtvarník - uměla spojit tradici Doudlebská a malého jeviště, tj. scény s dohledem několika metrů, kde jsou vidět detaily. Tedy kroj stylizovala jinak, než vyžadovaly návrhy pro amfiteátróva vystoupení profesionálů. Navrhla opět dosud užívané, odborně i výtvarně kvalitní kroje pro soubor →Úsvit. Poskytovala však řadu rad i návrhů souborům jiným, hlavně v jihočeském kraji, kde působila.

V Praze vykrystalizovala opět jiná tradice, představující činnost souboru →Blaňan. Na neobvyklém a odborně čistém stylu krojů se podepsala →J. Langhammerová. Vedle této dlouhodobé práce posléze navrhla jako etnografka a výtvarnice desítky krojů českých souborů, v tradičním a v jevištní práci jistém výrazu. Jednalo se často o celé vybavy známých souborů →Hořeňák, →Mladina, →Kohoutek, →Jaro, →Kytice, →Gaudeamus, i o velké kostýmní scény ČSSPT, po roce 1990 výpravu folklorní sekce Českého uměleckého studia. Vedle přímé spolupráce se soubory působí J. Langhammerová po léta jako poradce pro dětské i dospělé soubory ve své praxi krojového znalce s pracovním zázemím Národního muzea.

V české folklorní práci však výrazně po celou druhou polovinu 20. století vystupuje sféra čistě stylizační, vázaná logicky na tělesa i ve folklorní tvorbě zaměřená na modemu. →Chorea Bohemica je modelem. →A. Skálová, →Jar. Krček - známí autoři múzické polohy souboru, k nim výtvarníci. První, ještě spjatá s Vycpálkovci a návrhy na kostýmy k převratnému Selskému tanci, byla malířka Olga Fejková. Její tvůrčí poloha spočívala v inspiraci středověkou oděvní kulturou lidu Evropy, dalo by říci - oživlé Breugelovské scény venkovanů. Tak chápala i první návrhy k činnosti Chorey. Druhá osobnost, která převzala v souboru kostýmní práci v avantgardním, mnohdy až schematickým duchu, byla Helena Pěkná, tvůrkyně řady kostýmů pro náročné choreografie a žánrové scény včetně prací pro známá profesionální tělesa. Mezi profesionálními výtvarníky, oscilujícími v tvorbě mezi krojem a divadelním kostýmem, je nutné připomenout výtvarnici Alenu Hoblovou. Její tvorba se nijak nevtiskla do zájmového folklorního hnutí, ale v 70. letech se výrazně představila jako autorka krojových kostýmů Státního souboru v koncipovaném celovečerním programu na plickovské téma - Zlatá brána. V souborové tradici tento směr schematických stylizací a často velmi náročných výrobních postupů divadelního kostýmu nenašel podstatnou odezvu. Patří však k názorovému spektru.

Nelze se detailně zmiňovat o všech, často pomíjivých tendencích v krojové praxi souborů. Např. dosti obecná byla novátorská vlna konce 60. a začátku 70. let, kdy se ve scénických kreacích využívalo častěji černých trikotů než krojů. Pro krojovou práci byly podstatné náměty, vyšlé z podmínek soutěží, k nimž soubory rády inklinovaly. Byl to např. požadavek, rozvinutý v 80. letech, kdy soubor musel zvládat 20 - 30 minut trvající scénický blok. Dramaturg souboru pak často volil širší tradiční témata jako svatby, posvícení, rekrutské zábavy aj. V souboru to pak vedlo k rozšíření krojové výbavy, dotvoření oděvů pro starší i dětskou generaci, pro žánrové postavy, pracovní scény apod. Celkově tento trend vedl k příklonu k tradičním krojům a jejich rozmanitosti. Řada souborů v tuto dobu také často jezdí do zahraničí, kde vítězí nejen projevem, ale i prezentací. Pěkný kroj je nezbytností.

Těmito potřebami a postupy se v souborech plní krojové šatny. Je obvyklé, že vyspělý soubor má několik regionálních variací kroje - svátečních, všedních, které se dají různě kombinovat, doplňovat. Na rozdíl od 50. let, kdy se jednalo o uniformitu oblečení, v posledních desetiletích 20. století se styly velmi různí. Od ryze autentických krojů až po vzdálené stylizace. I v jedné scéně se dává přednost jisté individualitě ustrojení a řádu jevištního výtvarného projevu. Soubory spolupracují s odborníky - etnografy, krojovými znalci, s pracovníky muzeí, výtvarníky. V průběhu let se prosadila krojová

a výtvarná práce jako plnohodnotný činitel folklorního hnutí. Řada odborníků po léta pracuje v regionech. Mezi nimi třeba jmenovat →K. Skopovou z Chrudimi, →A. Balounovou z Karlových Varů, Věnceslavu Prokešovou ze Soběslavi a řadu dalších pracovníků z mladší generace. Kroje se užíváním časem vytříbily a ustálily na základních typech, především u souborů s mnohaletou tradicí. Podle krojového pojetí lze tak jednoznačně rozeznat Jarošovce, Prácheňáky, Vycpálkovce. Lze s dobrým odborným svědomím říci, že dnes existuje řada českých souborů, které jsou kvalitou svého krojového vybavení skutečnými reprezentanty české lidové kultury.

JL

Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska

Rozsáhlý projekt Ústavu lidové kultury ve Strážnici byl zahájen v roce 1992. Jedná se o encyklopedii lidových tanců z jednotlivých regionů celé České republiky na videokazetách. Dílo, které vyvolalo kladné ohlasy i v zahraničí (UNESCO), si klade za cíl vytvořit komplexní a odborně spolehlivou dokumentaci regionálních stylů a typů tanců, jak je dodnes dochovali nositelé lidových tanečních tradic. Redakční radu projektu tvořili Zdenka Jelínková (autorka moravských a slezského dílu), →PhDr. Hannah Laudová, CSc. (autorka českých dílů), PhDr. Karel Pavlišník, CSc. (odborná spolupráce) a Mgr. Jan Miroslav Krist (produkční a odborná spolupráce). Režie a vlastní realizace kazet byla svěřena Rudolfu Chudobovi, který ji zajišťoval s pracovníky své agentury RCh v Brně.

Encyklopedie lidových tanců je určena jak k odbornému studiu, tak i ke vzdělávání všech tvůrců a interpretů ve všech typech folklorních kolektivů, k výuce na odborných školách i k dalšímu využití jako esteticko-výchovná pomůcka. V roce 1998 byla Národopisnou společností oceněna jako jeden z nej významnějších počínů v oboru.

V letech 1992-1997 byla realizována první řada, která obsahuje 10 dílů (celkem 14 videokazet). Dokumentuje cca tisíc tanců a dvě desítky instrumentálních a pěveckých ukázek s tanci souvisejících. Natačení se zúčastnilo více než 2500 tanečnicků a muzikantů - pamětníků i současných členů folklorních souborů. Ke každé kazetě byla vydána publikace, která obsahuje studie o tancích jednotlivých oblastí, jejich detailní popisy, notaci a texty písní. V roce 1999 byly zahájeny práce na druhé řadě encyklopedie, která bude věnována mužským lidovým tancům a tanečním projevům.

Obsah první řady videoprojektu Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska:

- I. Západní Čechy - horní a dolní Chodsko, Klatovsko, Plzeňsko, Stříbrsko, Nýřansko, Plansko, Kralovicko, Chebsko, Mariánskolázeňsko a Karlovarsko (37 záznamů, 117 min.)
- II. Jižní Čechy - Prácheňsko, Milevsko, Tábořsko, Blata, Doudlebsko a Ceskokrumlovsko (65 záznamů, 104 min.)
- III. Východní Čechy - Jičínsko, Hořicko, Královéhradecko, Pardubicko, Čáslavsko, Chrudimsko, Nasavrcko, Pacovsko, Pelhřimovsko, Hlinecko, Poličsko, Podorlicko, Podkrkonoší (71 záznamů, 149 min.)
- IV. Střední Čechy - Rakovnicko, Berounsko, okolí Prahy, Kouřimsko, Benešovsko, Sedlecko, Sedlčansko, Choceradsko, Vlašimsko, střední Polabí, Podještědí a Pojizeří (65 záznamů, 95 min.)
- V. Moravské Horácko - Moravskokrumlovsko, Náměšťsko, Bystřicko, Nedvědiccko, Tišnovsko, Třebíčsko, Velkobítečko, Velkomeziříčsko, Jimramovsko, Novoměstsko, Olešnicko, Žďársko, Dačicko, Jemnicko, Jihlavsko, Telečsko, Třešťsko (83 záznamů, 154 min.)
- VI. 1. Brněnsko - brněnská předměstí a širší Brněnsko (83 záznamů, 161 min.) 2. Haná - Tovačovsko, Prostějovsko, Přerovsko, Kojetínsko, Kroměřížsko, Vyškovsko, Zábřežsko, Litovelsko, Náměšťsko, Šumpersko (90 záznamů, 183 min.) 3. Malá Haná a Záhoří - Malá Haná nížinná a horská - Dražanská vrchovina, Lipenské a Hostýnské Záhoří (80 záznamů, 140 min.)
- VII. Slovácko - 1. Moravské Kopenice, Horníácko, Luhačovské Zálesí (52 záznamů, 143 min.) 2. Dolňácko - Uherskobrodsko, Uherskohradištsko, Veselsko, Strážnicko, Kyjovsko (68 záznamů, 176 min.) 3. Hanácké Slovácko, Podluží a tance Moravských Chorvatů (31 záznamů, 93 min.)
- VIII. Valašsko - střední, severní a jižní Valašsko, valašský odzemek a obuškový, 60 záznamů, 171 min.)
- IX. Laško - valašsko-lašské pomezí, Laško horské a nížinné, Strambersko a lašský skok (86 záznamů, 166 min.)
- X. Slezsko - goralská oblast, moravsko-slezské pomezí, Třinecko, užší Těšínsko, Orlovsko, Bohumínsko, Klimkovsko, Opavsko, Hlučínsko (88 záznamů, 164 min.)

JMK

Metodická činnost

Pro každou zájmovou činnost, provozovanou na amatérské bázi, jsou různé formy metodické pomoci velmi potřebné. Důležité však je, aby ji poskytovali skuteční odborníci. Na druhé straně je tato oblast snadno zneužitelná pro uplatňování nejrůznějších mocenských zájmů, včetně ideologických. Také metodická činnost, směřovaná k folklornímu hnutí, prošla vývojem odrážejícím politickou atmosféru své doby.

Již před první světovou válkou se zformoval Svaz osvětový, přejmenovaný později na Osvětový ústav, jenž sdružoval spolky usilující o výchovu nejširších vrstev. Po vzniku Československa byl v roce 1925 jako jeho součást ustaven Masarykův lidovýchovný ústav. Prvním ředitelem byl Antonín Rambousek. Ústav vedl vzorovou Husovu

školu pro lidovýchovné pracovníky, vydával publikace. Osvětová činnost byla včleněna do kulturní politiky nového státu a měla přispívat k účasti vzdělaného lidu na demokratické podobě republiky. Důraz byl kladen na spolky vlastivědné, muzejní, divadelní, pěvecké, národopisné apod. ale také na aktivity → Sokola, Dělnické tělovýchovné jednoty, → Orla i → hasičských spolků. Naopak se na této činnosti nepodílely spolky, které podporovaly politická hnutí, a spolky s církevní orientací. Za druhé světové války až do roku 1948 působil pod názvem Ústav pro národní výchovu. Po roce 1948 a zejména po vyhlášení tzv. soběslavského plánu počátkem 50. let byla myšlenka národní osvěty ztotožněna s propagandou oficiální ideologie.

V roce 1952 byl vládním usnesením zřízen v Praze Ústřední dům lidové tvořivosti (ÚDLT), který navázal na koordinační činnost předchozího Ústředí lidové tvořivosti. Okruhem jeho zájmu byla oblast kulturně estetických aktivit dětí, mládeže a pracujících v neprofesionálních uměleckých oborech. Od roku 1958 nesla tato instituce název Ústřední dům umělecké tvořivosti (ÚDLUT). V počátcích její činnosti, která byla v základech modelována podle sovětského vzoru, se v oblasti věnované folklorním souborům projevovaly tendence k národopisným výzkumům v terénu, postupně se však práce soustředila na tzv. metodickou pomoc souborům a kroužkům. K prvním pracovníkům ÚDLUT patřili např. → F. Bonuš, → A. Skálová, → H. Laudová a → E. Rejšková. Metodická činnost se opírala o spolupráci se členy ústředního poradního sboru a krajských a okresních poradních sborů, působících při kulturních střediscích, a o odborníky z porot přehlídek a soutěží, jejichž součástí byly tzv. rozborové semináře (v těchto oblastech působili např. Z. Jelínková, Z. Kyselá, H. Laudová, F. Bonuš, → J. Markl, J. Rokyta, J. Tomeš, → J. Pospíšil, M. Ludvíková, J. Krist, → J. Langhammerová). Pro vedoucí souborů byly pořádány přednášky a školení, vydávány repertoárové, teoretické a instruktážní publikace. Projevovaly se však významné rozdíly mezi situací v Čechách a na Moravě a ve Slezsku. Na Moravě pracovala v metodické sféře řada odborníků, zaštitěných pozdějším Ústavem lidové kultury ve Strážnici (pův. Krajské středisko lidového umění), Krajskými kulturními středisky v Brně a Ostravě, akademickými i vysokoškolskými pracovišti. V Čechách byla situace poněkud jiná. Vedle krajských osvětových středisek zde hrál důležitou a mnohdy převažující roli ÚDLUT, později Ústav pro kulturně výchovnou činnost (ÚKVČ), který mohl pro odbornou práci externě využívat přední odborníky soustředěné v Praze - v ÚEF ČSAV, v Národním muzeu, na Státní konzervatoři, DAMU, v některých profesionálních

tělesech jako např. ČSNPT apod. Tím byla mnohdy zastíněna práce v krajích a regionech, i když i zde mnohdy působili dobří odborníci jako byla →Z. Soukupová v jižních Čechách, →V. Krůta ve středních Čechách, na Karlovarsku →A. Balounová, na Strakonicku →J. Režný a mnozí další. Podobně jako na Moravě tito pracovníci často přicházeli ze souborové amatérské praxe a postupně se stávali profesionály ve svém oboru.

S výjimkou 50. let, kdy práce souborů byla často tendenčně podbarvena a repertoár se vyjadřoval k soudobým tématům společnosti (tzv. nová tvorba), se dařilo orientovat dramaturgii folklorních souborů na zpracovávání materiálu vlastních regionů v různých stupních stylizace. Využívání folklorních souborů k podpoře politických cílů se projevovalo spíše ve snaze věnovat konkrétní akce, v jejichž rámci účinkovaly, k počtě různých ideologicky zaměřených výročí apod. Příkladem mohou být také masová vystoupení na →spartakiádách v letech 1955 a 1960 (→Veselice krojovaných skupin). K tomuto účelu bylo vytvořeno zvláštní pracoviště administrativně přičleněné k ÚDLUT a řízené politickými orgány. Rada folklorních aktivit byla tak zaštiťována státem, od 60. let však byla dodržována zásada folklorní materiál pro politické cíle nezneužívat.

Pro folklorní soubory byly od padesátých let vyhlášovány různé národní i celostátní soutěže. Zprvu to byla Soutěž tvořivosti mládeže (STM), kterou organizoval Svaz české mládeže (SČM), později zejména Soutěž lidové umělecké tvořivosti (SLUT), kterou organizovaly státní orgány. Soutěže a jejich přehlídky obsahově ovlivňovaly především kulturní instituce ve spolupráci s řadou národopisných odborníků. Do jejich koncepce se promítaly dobové kulturně politické tendence.

V padesátých letech dominovaly snahy navázat na tradiční lidovou kulturu a implantovat ji do současnosti. Vznikající soubory lidových písní a tanců byly posuzovány podle toho, kolik a jak lidové písně a tance interpretovaly, jak se vyrovnaly s krojovým odkazem apod. Na počátku padesátých let byl vyhlášen tzv. soběslavský plán, který požadoval koncipovat jakoukoli kulturní a osvětovou činnost jako prorežimní propagandu. Na jeho základě chtěly stranické a státní orgány, aby i v programu jednotlivých souborů byla čísla propagující oficiální politiku (např. častušky apod.). To se ale nepodařilo prosadit, jednak proto, že soubory takové programy prostě nevytvářely a také proto, že pár pokusů o ztvárnění politických témat bylo v soutěžích porotami odmítnuto. Důvody odmítnutí samozřejmě nemohly být politické, musely být odborné - tj. např. nevhodné použití lidových prvků, špatná choreografie či dramaturgie.

V šedesátých letech postupně tlaky na propagandistické zneužití lidového umění slábly, pokusy o jejich oživení

v normalizačních sedmdesátých letech pak zcela ztroskotaly.

Propozice i praxe porot soutěží v Čechách (obdobně i na Moravě a ve Slezsku) orientovaly zdejší soubory od šedesátých let na folklorní odkaz jejich regionů. To znamená, že bylo odmítáno nejen ztvárnění folklorního odkazu jiných národů, ale i vytváření tzv. pásem „od Šumavy k Tatrám“. Deklarovaný důvod byl: „amatéři jsou nejlépe schopni zvládnout jeden region, nejlépe ten, ve kterém žijí“ (což je koneckonců osvědčená pravda). Dalším důvodem byla také snaha vyhnout se nacvičování sovětských apod. písní a tanců (což bylo jinak v socialistickém bloku běžné). Tento přístup se ve východní Evropě podařilo v praxi realizovat vlastně jen českým a maďarským, částečně i slovenským souborům.

Na práci ÚDLUT navázal v roce 1972 Ústav pro kulturně výchovnou činnost (ÚKVČ). Vznikl sloučením ÚDLUT a Osvětového ústavu, který měl zajišťovat úlohu obecně ideologickou, zatímco původní ÚDLUT praktickou náplň. Metodickou činnost pro folklorní soubory zajišťoval ÚKVČ v 70. a 80. letech prostřednictvím odboru zájmové umělecké činnosti (ZUČ), kromě toho zřídil také zahraniční oddělení, které koordinovalo téměř všechny zahraniční zájezdy českých folklorních souborů.

ÚKVČ byl zrušen v roce 1990 a nástupnickou organizací se stalo Informační a poradenské středisko pro místní kulturu (→IPOS). Jeho součástí je →ARTAMA, pracoviště pro neprofesionální umělecké aktivity a estetickou výchovu, které do své působnosti zahrnuje i metodické a organizační působení pro amatérské folklorní soubory v ČR.

ZJ

Moravské plesy v Praze

Moravské plesy (věnečky) jsou v Praze organizovány již 150 let. Do konce 19. stol. se jednalo o jednotlivé akce, počátkem 20. stol. pak spíše o večírky, v průběhu 20. a 30. let bylo zorganizováno několik plesů. V 50. až 80. letech se staly pravidelnými a oblíbenými akcemi, konanými zejména v Obecním domě a na Žofině, v 90. letech pak byla uspořádána souvislá řada plesů v Národním domě na Vinohradech, posléze v Národním domě na Smíchově. Vůbec prvním zaznamenaným byl ples v Konviktě v roce 1874. Za první vystoupení Moravanů před pražskou veřejností je pokládán ples v roce 1880, konaný za přítomnosti pražského purkmistra. Velký význam měly i moravské slavnosti na Žofině v roce 1897 a první reprezentační elitní věneček, uspořádaný také na Žofině o rok později. Na počátku století bylo uspořádáno několik Slovákých večírků, sledovaných celou pražskou veřejností, jejichž hosty byli mj. Herben, Kovařovic,

Šubert, Novák, Goll i Úprkové. Za připomenutí stojí dále věnečky Moravanů v letech 1905-1907, reprezentační ples v roce 1913 a Moravský ples v Obecním domě po skončení 1. světové války. Od 50. let se organizace moravských plesů ujal aktivní →Slovácký krúžek v Praze, s ním pak spolupracovaly další krúžky a spolky, sdružující Moravany z různých regionů. Za významné jsou považovány zejména plesy v letech 1967-1978.

Podstatou těchto slavnostních společenských akcí bylo již od počátku umožnit Moravanům, žijícím v hlavním městě, důstojné a reprezentační vystoupení v rámci pražského kulturního a společenského života. Na jejich programu se podílejí muziky působící v Praze i moravské soubory z různých regionů.

JVi

Moravská a Moravskoslezská beseda

Moravská beseda patřila ve druhé polovině 19. století k nejvýznamnějším zájmovým sdružením pražských Moravanů. Byla založena v roce 1873 a svou činností navázala na studentská podpůrná sdružení Blaník (1861-1869) a Radhošť (1864-1954). Prvním protektorem byl v roce 1874 zvolen František Palacký, aktivními členy byli např. J. Herben, F. Urbánek, F. Táborský, J. Klvaňa a mnozí další. Do vínku si beseda dala zábavu a vzdělávání a zejména v počátečním období, kdy v členstvu převažovala starší generace, byla činnost intenzivněji zaměřena na zábavní složku. Pod tlakem vysokoškolských studentů začal přibývat podíl odborných přednášek o regionech, osobnostech apod., postupně se Moravská beseda transformovala na převážně studentský spolek. Prostřednictvím tzv. feriálních klubů, jakýchsi regionálních poboček na Moravě, fungujících především v době vysokoškolských prázdnin, vykonávala záslužnou činnost i přímo na Moravě, např. prostřednictvím knižních darů iniciovala založení celé řady obecních a školních knihoven.

Značný rozvoj činnosti na poli lidové kultury nastal v období příprav na →Národopisnou výstavu československou 1895, a to zejména prostřednictvím nově ustaveného Akademického národopisného odboru Moravské besedy. Členové pořádali na Moravě přednášky, aktivně se účastnili přípravy krajských výstav (v letech 1892-1895 se jich zde konalo celkem 54), vyslali svého delegáta do výstavního výboru NVČ. V únoru 1894 však pražské c.k. místodržitelství vydalo rozhodnutí o zrušení spolku, který se příliš angažoval pro myšlenku samostatnosti koruny české. Již v lednu 1896 se sešla první valná hromada nově založené Moravskoslezské besedy, která v plném rozsahu pokračovala v činnosti - pořádala mikulášské večírky a Moravské věnečky, z jejichž výnosů

finančně podporovala studenty z Moravy a Slezska, konala přednášky, regionální večery, publikovala odborné články atd. Prvním předsedou byl zvolen filolog František Pastrnek, k aktivním členům patřili i J. Uprka, J. Herben, P. Blaho, J. Klvaňa a mnoho dalších významných osobností. Regionální krajanské odbory Moravskoslezské besedy se výrazně podílely také na vzniku národopisných kroužků (mj. i Slováckého krúžku Praha).

Po skončení 2. světové války začala Moravskoslezská beseda opět vyvíjet činnost, byla však v roce 1953 zrušena a svého obnovení se dočkala až na počátku 90. let.

Cenek, R.: Z dějin moravského studentstva v Praze (dějiny spolku Blaník). Brno 1905.

Detvan, 50 rokov v Prahe. Praha 1932.

Folprecht, J.: Památník Moravskoslezské besedy 1896 (1873)-1918. Praha 1919.

Herben, J.: Kniha vzpomínek. Praha 1936.

Rotnág, J.: Kniha Československé jednoty. Praha 1925.

Rotnág, J.: O Československé jednotě. Praha 1926.

Rotnág, J.: Češi a Slováci. Praha 1945.

Rotnág, J.: Sborník. Československá jednota. Praha 1935.

Vinkler, J.: Moravští Slováci v Praze. Praha 1988.

Vinkler, J.: Praha a Moravští Slováci. Praha 1996.

ZM

Muzea

Činnost muzeí je zaměřena na získávání, uchovávání, zkoumání, zprostředkování a vystavování hmotných dokladů o člověku a jeho prostředí za účelem studia, výchovy a potěšení (definice ICOM - Mezinárodního výboru muzeí). Hodnotu a význam hmotných dokladů doplňuje a znásobuje pozornost věnovaná duchovní kultuře, tedy také společenskému životu, lidovým obyčejům a folkloru. Sbírky muzeí v ČR obsahují značné množství předmětů z těchto oblastí, např. různé atributy a symboly (kraslice, řehtačky, obřadní pečivo, betlémy atd.), oděvy či jejich součásti a doplňky, kostýmy a masky (masopustní, adventní aj.), hudební nástroje apod. Jejich zastoupení není rovnoměrné, ucelené soubory uchovávají specializovaná oddělení velkých muzeí (Národopisné oddělení Národního muzea v Praze, Národopisné muzeum Plzeňska jako oddělení Západočeského muzea v Plzni, Muzeum Chodska v Domažlicích a další), ale i regionální instituce, v nichž působili odborníci specializovaní na tuto oblast lidové kultury nebo jejichž oblast působení nesla z hlediska lidové kultury výrazné specifické rysy. V jiných muzeích se jedná jen o několik náhodně získaných sbírkových předmětů, jinde doklady tohoto druhu zcela chybějí. Vedle trojrozměrných předmětů jsou cennými doklady také písemnosti, např. rukopisné záznamy písní a jiných

folklorních žánrů, vzpomínkové rukopisy, rodinné kroniky, korespondence, časopisy a jiné tisky atd. Mnohé z nich byly pořízeny nebo získány v rámci příprav na →Národopisnou výstavu československou v posledním desetiletí 19. století. Sbírkové fotografie obsahují často unikátní doklady zábav a slavností, rodinných či výročních obyčejů. V řadě muzeí je dnes věnována pozornost dalšímu doplňování těchto sbírek o předměty či materiály, které dokládají nejen minulost, ale také současný stav lidové tradice v jejích proměnách, včetně projevu folklorismu (fotografická, filmová či videodokumentace, audiozáznamy apod.).

Také prezentační činnost muzeí je kromě expozic a výstav částečně zaměřena i na aktivní programy pro různé návštěvnické skupiny, v nichž se uplatňují i folklorní žánry. Většina muzeí sleduje v průběhu roku tradiční svátky a obyčeje, na něž navazuje muzejními programy, které se mnohde stávají ustálenou místní tradicí. K nejoblíbenějším patří vánoční a velikonoční akce (výstavy spojené s besedami, koncerty, ukázkami výtvarné práce, soutěžemi), poměrně časté jsou programy související s místními tradicemi →masopustu, →poutí, mnohdy se muzea stávají iniciátory obnovy tradic dávno zapomenutých. Spolupracují se školami, spolky či soubory, anebo působí přímo v rámci muzea kluby přátel, občanská sdružení apod.

Doporučení UNESCO o muzeích, kulturním a přírodním dědictví. Český výbor ICOM a AMG (Asociace českých a moravskoslezských muzeí a galerií), 1994.

Kalendářium kulturních akcí muzeí a galerií v České republice. Vydává každoročně AMG.

VJ

Muzea v přírodě

Muzea v přírodě neboli skanzeny (název odvozen od prvního zařízení tohoto typu, založeného ve Stockholmu na návrší zvaném Skansen v roce 1891) nabízejí výjimečné možnosti pro pořádání různých aktivit včetně uplatnění folkloru a lidových obyčejů či slavností. Lidové stavby, ať již opravené či rekonstruované, na původním místě anebo přenesené, se dvory a hospodářskými budovami, zahradami i vnitřním vybavením vytvářejí obraz života v určitém období. Už to samo o sobě zapadá do definice folklorismu. Domy nejsou určeny k bydlení a usedlost k hospodaření či provozování řemesla. Kulturní jevy jsou zde shromážděny v jiné významové rovině, ve funkci muzejních exponátů - jedná se o historicko-etnografickou rekonstrukci určité skutečnosti. Prostředí muzea v přírodě však nesmí být chápáno jako pouhá kulisa, předváděné aktivity včetně folklorních jevů by měly

funkčně souviset s prostředím (teorie projektu Museum vivum). Ve většině českých muzeí v přírodě se živé akce s prezentací rozmanitých jevů lidové kultury staly pravidelnou programovou činností. Vzhledem k počtu návštěvníků tak přispívají k obnově mnohých zvyků či obyčejů.

Blaskův statek v Dolánkách u Turnova (pobočka Okresního muzea Českého ráje v Turnově) patří k nejmenším muzeím v přírodě, intenzivně však využívá možností autentického prostředí pojizerského statku k pořádání řady akcí s programem navazujícím na lidové tradice. Konají se zde pořady →Velikonoce - svátky jara, →Pálení svatojánských ohňů, Staročeské →posvícení, Kouzlo lidových vánoc aj. **Muzeum lidových staveb v Kouřimí** (oddělení Regionálního muzea v Kolíně) zve každoročně na Staročeský →masopust, Velikonoční →pomlázku, Staročeský letnicový jarmark, Den lidových řemesel, Svatohavelské císařské posvícení, →Svatomikulášské obchůzky i vánoční výstavu s předváděním tradičních technik a obchůzkami →Barborek, Ambrožů, →Lucek, Perucht a s živými jesličkami. **Polabské národopisné muzeum Prerov nad Labem** (pobočka Polabského muzea v Poděbradech) získalo zájem širokého okruhu návštěvníků nejen stálými expozicemi, ale také pravidelně pořádanými výstavami k vánočním a velikonočním svátkům. V areálu muzea se koná festival Polabský kolovrat. **Národopisné muzeum Třebíz** (pobočka Vlastivědného muzea ve Slaném) se podílelo od roku 1975 na pořádání Třebízských poutí včetně vystoupení folklorních souborů, loutkových divadel či prezentace kramářských písní. Kromě toho pořádalo vánoční a velikonoční akce s koledami, tradičními dětskými hrami, →vynášení Smrti apod. **Soubor lidových staveb a řemesel Vysočina** (ve správě Východočeského ústavu památkové péče v Pardubicích) je nejrozsáhlejším muzeem v přírodě v Čechách. Zároveň nabízí nejjivější a velmi rozmanitý program sledující lidové tradice ve východních Čechách. V areálu skanzenu na Veselém kopci se v průběhu roku odehrává Masopust, pořad Přišlo jaro do vsi, Veselokopecský jarmark, Posvícení, Vánoce aj., v areálu roubených objektů Betlém v Hlinsku se konají výstavy Velikonoce na Betlémě a Betlém vánoční. Cílem pořadatelů je zapojit do obyčejových pořadů kromě účinkujících souborů také místní obyvatele, kteří zvyky sami udržují anebo je alespoň dobře znají. **Muzeum lidové architektury v Zubrniciích** (ve správě Památkového ústavu v Ústí nad Labem) bylo vytvořeno kombinací lidových staveb ponechaných na původním místě se stavbami přenesenými. V krásném přírodním prostředí se odehrává cyklus akcí navazujících na lidovou tradici, např. pořady Masopust, Velikonoce, Stavění

máje, Zubrnický jarmark, Pout' sv. Maří Magdalény, Vánoce.

Museum vivum III. Sborník příspěvků z konference. Rožnov pod Radhoštěm 1988.

Kalendárium kulturních akcí muzeí a galerií v České republice. Vydává každoročně AMG.

VJ

Národopisná výstava československá (NVČ)

Významná akce, završující tendence předcházejícího období, mezník ve vývoji odborné disciplíny. V areálu pražského Výstaviště byla od 15.5. do 23.10.1895 prezentována široce pojatá expozice lidové kultury, doplněná neméně rozsáhlou a značně různorodou přídatnou výstavou regionů (Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko), krajanských aktivit, výtvarného umění, náboženství (odd. katolické a evangelické), staré Prahy, muzeí, archeologie, literatury, divadla, hudby, školství, české ženy, architektury, práva, obchodu, válečnictví, spolků a průmyslu.

Myšlenka NVČ vznikla v průběhu Zemské jubilejní výstavy (1891), inspirována zájmem o zde prezentovanou Českou chalupu. Zároveň měla být NVČ i jistou reakcí na staromilské a spíše konzervativní směřování tvůrců a sympatizantů tohoto směru v českém národopise. U jejího zrodu stála skupina autorů, většinou Masarykových žáků, prosazujících širší, moderní sociologizující přístup k lidové kultuře (O. Hostinský, J. Jakubec, E. Kovář, L. Niederle a další). Původní idea byla oslabena už vzhledem k tomu, že do práce byla zapojena obrovská síť krajanských výstavních odborů (v Čechách 154, na Moravě 47, ve Slezsku 4), kde při sběru materiálu přirozeně docházelo k vlastní redakci a cenzuře. Preferovány byly doklady spíše reprezentativní povahy, zaručující prestiž regionů. V letech 1892-1895 proběhly v Čechách (118), na Moravě (54) a ve Slezsku (2) krajinské výstavy (1 ve Vídni). Tyto akce byly většinou kombinovány s dalšími expozicemi místního průmyslu, školství, spolků apod. a jejich součástí byla inscenovaná, někdy i rekonstruovaná vystoupení z oblasti lidové obřadnosti a hudebního a tanečního folkloru, předznamenávající tak budoucí výstavní program. Zároveň se v té době konstituovala Národopisná společnost československá (založ. 1893) a v mnoha místech se vytvořila příznivá atmosféra pro zakládání regionálních muzeí.

Etnografická část NVČ byla rozložena do několika expozic. Srdcem výstavy se stala výstavní dědina, expozice lidové architektury. Její součástí byla valašská osada a typické stavby dokumentující regionální specifiku v oblasti bydlení i hospodářských staveb českých,

moravských, slezských a částečně i slovenských. Národopisnému materiálu byla dále vyhrazena velká část výstavního paláce. Zde byla především expozice lidových krojů, zaměstnání a zvykosloví s centrálním výjevem jízdy králů, oddělení písně, hudby a tance, ústní slovesnosti i oddělení materiálův rozříděných hmotných dokladů textilu, nábytku, plastiky, maleb, keramiky, skla, prací ve dřevě a kovu. Ve výstavním paláci byly umístěny i krajinské výstavy, z nichž některé akcentovaly národopisné pojetí, jiné volily spíše všeobecný vlastivědně pojatý obraz. Velmi mnoho expozic, včetně regionálních, bylo oživeno figurinami v krojích, případně v dobovém nebo pracovním oděvu. Velký ohlas budily aranžované scény (námluvy, přástky, ostatkové právo, zmíněná jízda králů, práce v pasekářské jizbě atd.). Součástí výstavy byla série komponovaných programů z lidového i městského prostředí. Některé se odehrávaly v kulisách výstavní dědiny (stínání mája, pout', královničky), jiné v amfiteátru Výstaviště, další ve výstavním paláci nebo v jiných prostorách. Skutečně národopisný charakter měly jen některé z nich. Výstavní program odrážel a kopíroval mnohotvárnost jednotlivých expozic a zároveň i společenskou potřebu propojení lidové kultury (chápané jako kultura národní) s kulturou města na straně jedné a historickou kontinuitu na straně druhé. Proto byly v rámci výstavy pořádány staročeské slavnosti, které měly doložit starobylost i variabilitu národní kultury a podpořit v politicky i ekonomicky komplikované době pocit národní identity na širokém demokratickém, ovšem nacionálně omezeném základě.

Program zahájily slavnosti pražských obcí, reprezentovaných svými představenstvy, spolky, hudbou a alegorickými vozy. Před diváky defiloval průřez historií od mýtické kněžny Libuše k soudobým spolkům, dělnictvu a profesním sdružením. Odbývaly se tu tradiční řemeslnické slavnosti i slavnosti studentské, zájmové, profesní i sportovní. Svůj den měly české menšiny z pohraničí, děti i služebné. Významné národopisné programy zahájil Plzeňský den s dobře scénicky zvládnutou svatbou, po ní následovaly Moravské dny jako vyvrcholení národopisných programů (Jízda králů z Kněždubu, valašské tance z Kozlovic, ořechovické královničky, ženci z Velké, svatba z Troubska, hanácké právo, robota, hanácká svatba atd.).

Vystoupení aktérů z Hradecka zamezila nepřízeň počasí, velký úspěch zaznamenalo slovenské vystoupení s detvanskými tanci, byť muselo být z politických důvodů skromnější než ostatní. Zvláštní situace vznikla kolem návrhu lidové inscenace pašijových her ze severovýchodních Čech, jejíž aktéři odmítli vystoupit. Z odborného hlediska byl významnou událostí Národopisný sjezd, jehož delegáti mimo jiné poukázali na

nutnost systematického zpracování sebraného materiálu a jeho prezentace v Národopisném muzeu - dědici výstavy.

Výstavu navštívilo více než dva miliony lidí. Byly organizovány výstavní vlaky, přijeli i krajané ze zámoří. Osvětový a politický dopad výstavy byl výrazný. Stala se manifestací češství a slovanství, výrazem emancipace na poli kulturním a částečně i podnikatelském. Realie lidové kultury tvořily jistý rámec těchto snah. Staly se jejich symbolem a byly tak i využívány, napodobovány, někdy až vulgarizovány a zneužívány. Současně etnografická část expozice zcela jistě podnítila hlubší zájem o studium jevů lidové kultury a pomohla ke tříbení stanovisek jednotlivých autorů a skupin. Lze předpokládat, že NVČ sloužila i jako inspirace pro podobné podniky v zahraničí. Výstavu je možno nahlížet a interpretovat mnoha způsoby. Byla dítětem své doby a koncentrovaly se v ní soudobé tendence odborné, umělecké (český národní styl a secese), politické, podnikatelské, zájmové i zábavné.

Brouček, S. - Pargač, J. - Sochorová, L. - Štěpánová, I.: Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1895. Praha 1996.

Jeřábek, R.: Český výtvarný folklorismus slovem i obrazem. In: Lidové umění a dnešek. Brno 1977, s. 87-91.

Kubečková, I.: Národopisná výstava československá a střední Čechy. Praha 1995.

Národopisná výstava československá v Praze 1895. Praha 1896.
Pavlicová, M. - Uhlíková, L.: „Dílo trvalé - a ne prchavé“. Nad jubileem Národopisné výstavy československé. Opus musicum 27, 1995, s. 31-37.

Série dokumentů a příspěvků k stému výročí NVČ. ČL 82, 1995, s. 177-258.

Štěpánová, I.: Projevy svérázu v české společnosti 90. let 19. století. AUC-Studia ethnographica X, 2000, s. 143-150.

Večerková, E.: Lidé, obyčej, slavnosti. K jubileu Národopisné výstavy československé. Folia ethnographica 30, 1996, s. 3-32.

Zíbrt, Č.: Národopisná výstava československá. ČL 5, 1896, s. 1-17, 97-128 a n.

IŠ

NVČ - 100. výročí

Projekt přípravy oslav ke 100. výročí →Národopisné výstavy československé (1895-1995) připravil odbor regionální a národnostní kultury MK ČR. Vycházel z předpokladu, že pro život lidí v místech a regionech je důležité nalézt povědomí historických souvislostí. Proto byl kladen důraz nejen na akce a výstavy muzeí, ale také na aktivizování souborů, pro které bylo výročí určitou motivací k vlastní iniciativě. Prvním okruhem aktivit, předpokládajících delší čas pro realizaci, byly ediční a dokumentační počiny, v jejichž rámci se podařilo vydat celkem 17 národopisných publikací. Druhým a nejrůznovějším okruhem byla podpora regionálních

aktivit. Z muzejních akcí lze připomenout Národopisnou výstavu 1995 v Národním muzeu v Praze, jež v účelné zkratce a soudobými způsoby představila základní formy lidové kultury v Cechách, na Moravě a ve Slezsku. Z hlediska folklorního hnutí nejvýznamnější pak byly Dny folkloru na Žofíně. Hlavní okruhy uzavírala realizace 50. ročníku MFF ve Strážnici, jehož hlavní pořady byly skutečně ozvěnou lidových slavností na NVČ před sto lety v Praze.

Mnoho vystoupení při vernisážích národopisných výstav i mnoho tradičně konaných folklorních přehlídek a festivalů bylo v roce 1995 zaměřeno ke 100. výročí NVČ. Soubory i pořadatelé akcí ve své činnosti buď přímo obnovili některé obyčejy či tance, které se odehrály na NVČ 1895 v Praze, nebo připravili taková vystoupení, která s původním programem korespondovala.

Dny folkloru na Žofíně se konaly 13.-19. května 1995. Každý den se představily tance, písně a zvyky českých a moravských regionů, jeden z večerů byl věnován souborům ze Slovenska. Příležitost porovnat v jednom celku současný stav prezentace lidových písní a tanců v podání špičkových souborů ze všech regionů republiky se v Praze neuskutečnila právě od roku 1895. Využilo jí přes 1800 účinkujících a více než 3000 diváků. První večer byl věnován Praze a středním a východním Čechám (pořad *Český rok v lidové obřadnosti*), druhý Slovácku (*Slovácko žije*), třetí Valašsku (*Obrázky z Valašska*), čtvrtý Hané, Brněnsku a Horácku (*Od Haně na Horácko*), pátý Lašsku a Slezsku (*V černem lese ptaček zpíva*), šestý Slovensku (*Slovenská píseň*) a sedmý západním a jižním Čechám (*Obrázky z jihozápadních Čech*). Celkem se představilo 61 folklorních souborů a skupin.

Tradice a současnost. Almanach ke 100. výročí Národopisné výstavy československé v Praze 1895. ÚLK Strážnice 1995.

JR

Orel

Organizace spolkového tělovýchovného a sportovního zaměření českých katolíků, jež se podobně jako Česká obec →sokolská zabývala široce pojímanou činností národní, do níž patřily samozřejmě i nejrozmanitější folklorní akce. K ustavení organizace Orel došlo v roce 1909, po vzniku samostatného Československa se stala druhým největším tělovýchovným spolkem v republice (více než 1000 jednot s 200 000 členy). Po roce 1929 spolek přijal nový název Sdružení katolické omladiny československé a aktivně se zapojil do politické činnosti lidové strany, zvláště na Moravě. Součástí snahy o pěstování ušlechtilé zábavy byla i péče o tzv. venkovský

svéráz, o uchování národních písní, zvyků a krojů. V této orientaci byla činnost sdružení podobná aktivitám agrární strany i Sokola.

Členové Orla se aktivně účastnili protifašistického odboje a v roce 1941 byla proto organizace zakázána a členové tvrdě perzekuováni. K prvému obnovení činnosti Orla došlo ihned po 2. světové válce, ale jen na krátkou dobu. Po únoru 1948 byl Orel zrušen. Podruhé obnovil svou činnost v roce 1990, v současné době se teritoriálně dělí do 19 žup, z nichž většina je na Moravě. V Čechách působí župy v Praze, Plzni, Hradci Králové a v Českých Budějovicích. Současný Orel pořádá kromě sportovních programů rovněž folklorní akce (soutěže a také kurzy, spojené s nácvikem a výukou lidového tance). V rámci spolku působí i mládež, od roku 2000 řízená Radou mládeže Orla. Spolek vydává měsíčník Orel.

W

Pražské jaro 1997 - folklorní koncerty

Počátkem roku 1996 navrhl odbor regionální a národnostní kultury MK ČR spolu s hlavním dramaturgem Pražského jara obohacení programové nabídky tohoto významného hudebního svátku o cyklus koncertů folklorních souborů. MK ČR prostřednictvím své přímo řízené organizace →IPOS - →ARTAMA sestavilo tvůrčí tým pro realizaci jednotlivých programů. Byly připraveny dva večerní programy (vždy společné dílo jednoho českého a jednoho moravského souboru) a jeden odpolední pořad. V divadle ABC byly uvedeny pořady *Když se noty roztančí* (účinkovaly Kunovjan Uherské Hradiště a →Úsměv Horní Bříza) a *Ozvěny lidových tradic* (Kašava Zlín a →Vycpálkovci Praha), ve Valdštejnské zahradě pořad *Ó radost má* (soubory →Mladina Plzeň, →Karmazín Pardubice, →Gaudeamus Praha, Valašský vojvoda Kozlovice, Olza Český Těšín, Ostravica Frýdek-Místek). Programy průběh Pražského jara obohatily a zároveň potvrdily vysokou profesionalitu všech účinkujících souborů.

Když se noty roztančí. Národopisné dny na Pražském jaru. Video. Brevis plus 1997.

Ozvěny lidových tradic. Národopisné dny na Pražském jaru. Video. Brevis plus 1997.

Ó, radost má. Národopisné dny na Pražském jaru. Video. Brevis plus 1997.

JR

Romská hudba

Hudba byla vždy úzce spjata s životem Romů a představuje jeden z důležitých prvků jejich identity.

Patřila spolu s kovářstvím, košíkářstvím a kovotepectvím k oborům, pro které si je vážili nejen Romové samotní, ale také gádžové - neromové. V Uhersku bylo často apelativum cikán jiným označením pro hudebníka. Svědčí o tom i tradovaná přísloví: *Rom sas the ela lavutaris, so ča dživla pr'oda svetos* (Rom byl a bude hudebník, pokud žije na tomto světě), *Rom ul'ila vonoha andro vast* (Rom se narodil se smyčcem v ruce) a další.

V rámci romské hudby na území ČR (ale také Slovenska, odkud většina Romů přišla) lze rozlišit několik různých svébytných projevů, stěžejní jsou hudební folklor usedlých slovenských Romů a hudební folklor olašských, tedy kočovných Romů. První z nich vychází z hudebních tradic maďarských Romů, což je dáno dlouhodobým soužitím v jednom státě. Olašská hudba je naproti tomu ovlivněna rumunskou Transylvánií, kde tato část romského etnika dlouhodobě pobývala, kočovala.

Usedlí Romové jsou skupinou, která vždy byla poměrně hodně otevřena majoritní společnosti a nebála se vstřebat její kulturní specifika. Hudba pro ně byla zdrojem obživy a také jisté společenské prestiže. Během posledních tří století historie zaznamenala spoustu vynikajících romských houslistů - primášů, např. Ladislava Rácze (1867-1943) ze slavné muzikantské rodiny Ráčzů z Lučence, slovenský Jožko Piťo (1880-1886) i Jožka Kubík z Hrubé Vrbky (1907-1978). Mezi ty nejslavnější se řadí primáška Panna Cinková z Gemeru (1711-1772), která se stala svou mimořádnou osobností inspiračním zdrojem mnoha studií, divadelních her, básní a románů. Nejčastějším místem prezentace romských souborů před neromskou veřejností bylo prostředí městských kaváren. Nástrojové obsazení, které usedlí Romové používali, odpovídá složení dnešní cimbálové muziky.

Olašští Romové přišli na území Čech a Slovenska z tehdejšího Valašského království, dnešního Rumunska. Typický je pro ně nomádský, tedy kočovný způsob života, který však byl od roku 1958 zákonem přísně zakázán a začaly snahy o násilné usazení. Vůči majoritní společnosti byli rezervovanější a uzavřenější. Své tradice a svůj hudební folklor si daleko více chránili, hudba pro ně nikdy nebyla zdrojem obživy, ale žila uvnitř společenství. Na rozdíl od Romů usedlých, kteří používají k doprovodu svých písní hudební nástroje, olašští Romové využívají pouze své tělo. Hudební projev doprovázejí luskáním prstů, tleskáním, dupáním, hrdelními zvuky atd. Jejich projev působí velmi archaicky a přírodně. Originální autentické nahrávky pořídila a v roce 1974 vydala Eva Davidová, spolu s J. Gelnarem uveřejnila zároveň klasifikaci romského autentického folkloru.

Usedlí ani olašští Romové nerozlišují svůj písňový folklor tématicky. V praxi to znamená, že neznají písně svatební, ukolébavky aj. Jejich písně jsou převážně vázány na dvě situace, k poslechu anebo k tanci. K poslechu jsou většinou pomalé bez pevného metra, k tanci jsou rychlé a rytmické. Pomalé písně usedlých Romů se nazývají *halgató*, olašští romové je nazývají někdy *loki d'ili* nebo *mesal'aki d'ili*. U obou typů převažuje tónina mollová. E. Davidová třídí produkci usedlých Romů na dvě základní skupiny - staré (phurikane gířa) a nové (neve gířa) zpěvy, první z nich dále na pomalé a rychlé. Pomalé písně dále člení na smutné (vyprávějí o dřívější bídě, o hladu a těžkostech života, mají epický a lyrický charakter), písně ze života (popisují určité životní situace a příhody), zpěvy rodinných cyklů (jsou spojeny s událostmi a obdobími lidského života) a milostné písně. V romské hudební tradici lyrických písní lze pozorovat rovněž zvláštní textovou poetiku. Pro tento druh písní je podle E. Davidové typická barevnost textů (zlatá matka, zlatý Bůh, černé srdce, červená košile atd.), přičemž barvám je přisuzována magická moc. V tanečních písních hraje text větší roli u usedlých Romů, pro olašské je prvotní funkcí doprovod k tanci (čardáš a jeho olašský protějšek čapáš).

Přítomnost těchto starých tradičních zpěvů je uvnitř romské komunity velmi silná. Současní romští hudebníci na ni buď přímo navazují, písně interpretují tradičním způsobem na tradiční nástroje, nebo se jí částečně inspiroují a propojují ji z novými hudebními vlnami. Mezi interprety starých tradičních zpěvů (phurikane gířa), kteří pokračují v bohaté tradici cimbálových souborů, patří cimbálová muzika Adreje Gini z Rokycan, Karol Giňa z Rokycan či Perumos s vedoucím Janem Rusenkem a zpěvačkou Margitou Reisnerovou. Soubor Perumos již dnes neexistuje, ale na jeho tradici úzce navazuje skupina Perum. Dalšími zástupci tohoto proudu jsou cimbálová muzika →J. Feči z Prahy, cimbálová muzika Gil'ori, kterou vede Gejza Kotlar, vynikající primáš-houslista z Větřní u Českého Krumlova, manželé Jan a Magda Slepčikovi a další. Mladou nastupující generaci zastupuje pražský Álom, vedený primášem Vojtěchem Lavičkou.

Nové písně (neve gířa) vznikaly během posledních dvaceti let. Jsou to buď nové texty na původní melodie, nové melodie na tradiční texty nebo zcela nové písně. V této skupině, zvláště u mladých souborů, lze sledovat hudební vlivy anglo-americké kultury. Do nové hudební produkce se tak dostávají prvky jazzu, blues, soulu a také popu, nový hudební styl je nazýván rom-pop. Jeho zakladateli jsou např. Jozef Fečo a jeho skupina Roma Star a bratři Gondolánové. Jedním z hlavních znaků je značné využití sborové složky, převážně v trojhlasích,

a harmonizování na půdorysu jazzových akordů. Dominantními hudebními nástroji uplatňujícími se v nové písňové tvorbě je kytara - akustická, poloakustická nebo elektrická - a syntetizér. Hráči na kytaru v tomto žánru romské hudby využívají především *backlightového* způsobu doprovodu. Mezi současné představitele neve gířa, kteří na tradiční romský folklor volně navazují, patří např. →V. Bílá se skupinou Kale, →I. Kellarová a Romano rat, soubor →Točkolotoč, ale také všestranný hudebník Jozef Fečo a Olga Fečová. Díky těmto autorům vzniká nový typ romské písně s novými melodickými, harmonickými, rytmickými, ale i zvukovými kvalitami.

Davidová, E.: Lidové písně usedlých Cikánů - Romů v Československu. Budapešť 1991.

Romane gířa - antologie autentického cikánského písňového folkloru. LP. Supraphon 1974.

TŠ

Rozhlas

Vysílání rozhlasu se již od svého počátku v roce 1923 stalo jedním z významných prostředků ožívování folklorní hudby jako cenného kulturního dědictví. Rozhlasové pořady ovšem posunuly původní funkci lidových písní a tanců především na platformu koncertně-zábavnou. Hlavním kritériem výběru se stala estetická stránka, zřetel na původní funkční vazby se zachovával jen u některých pořadů spíše naučného charakteru.

Vysílalo se buď živě nebo z gramofonových desek. Jako první jsou v rozhlasovém věstníku jmenovitě uvedeny koledy, vysílané 24. prosince 1923. Nejobvyklejším typem prezentace lidových písní býval zpěv s doprovodem klavíru v provedení operních pěvců. Oblíbené byly i lidové písně ve sborových úpravách. Kromě renomovaných sborových těles si velkou popularitu získali Bakulovi zpěváci - chovanci Jedličkova ústavu v Praze. Důležitou součástí hudebního vysílání byly i směsi lidových písní. Zprvu je hrávalo trio nebo kvinteto Radiojournalu, od roku 1926 pak orchestr. Naučné pořady uváděly přednášky a později krajová pásma. Oblíbenou formou pro zpracování folklorních témat se staly scénky a rozhlasové hry. Ve školním rozhlasu, zahájeném v roce 1931, se uplatňovaly lidové písně v podání dětských sborů.

V době nacistické okupace byla vysílání folklorní hudby věnována zvýšená péče, obzvláštní důraz byl kladen na myšlenku regionalizmu - sepětí lidí s rodným krajem. Redaktor F. K. Zeman objevoval pro stanici Praha i méně známá místa s dožívající lidovou tradicí a získal tak pro nahrávání v rozhlasu např. zpěváky a muzikanty z Doudlebska a Blat. Od roku 1940 s ním

spolupracoval →A. Pek, který jako první stálý národopisný odborník vnesl do vysílání folklorní hudby určitý řád a zvýšil úroveň pořadů. Dále přetrvávala i obliba lidových písní s klavírním doprovodem, hlavně v podání Karla Leisse.

Po skončení války rozhlas zachytil nový výrazný proud - zejména mládež vyjadřovala lidovými písněmi a tanci zjištěné národní citění a radost z osvobození. Tento živelný zájem byl podporován oficiální kulturně-politickou linií. Nové soubory vznikaly nejprve ve městech. Hlavním inspirátorem se již v roce 1947 stal v →Souboru Josefa Vycpálka →F. Bonuš, který také záhy přivedl vycpálkovské muzikanty do rozhlasového studia. Od roku 1951 se v pořadech pražské stanice objevoval i repertoár →Československého státního souboru písní a tanců se sólisty, Divčím triem, smíšeným sborem a orchestrem s dirigentem Vladimírem Jelínkem i s Cimbálovou muzikou s primášem →M. Králem. Postupně přicházely před mikrofon i další soubory.

Důležitým přínosem bylo vysílání krajských studií. V roce 1945 obnovila činnost stanice České Budějovice a v roce 1951 získala vynikajícího redaktora v →L. Soukupovi, který s kolegyní a interpretkou →S. Bulánovou nahrával →Prácheňský soubor a od roku 1954 také budějovický →Úsvit. Pokračovala i spolupráce s národopisnými družinami z Doudlebska, Blat i Tábořska.

V plzeňském studiu uplatňoval →M. Šmíd zpěváky a muzikanty z Chodska i nové mládežnické soubory a zahájil činnost →Plzeňského lidového souboru. Posilou hudební redakce se v roce 1953 stal →Z. Lukáš, který založil a vedl úspěšný sbor →Česká píseň. Jeho úpravy písní a tanců přispěly k oblíbě plzeňských pořadů. Plnokrevnou notu a hluboké znalosti lidové tradice západních Čech přinesl do plzeňského studia →Z. Bláha v roce 1955. Jeho pořad →*Hrají a zpívají Plzeňáci* zaujal vedoucí místo v prezentaci české folklorní hudby. Využíval i partitury Jar. a Jos. →→Křčkových, uváděl typické chodské muziky, např. →Konrádyho dudáckou muziku, soubory Škoda Plzeň (→Mladina), →Úsměv, soubory z Rokycan a další.

V roce 1948 byla uvedena do provozu stanice Ústí nad Labem, v roce 1951 zahájilo vysílání studio v Hradci Králové. Redaktoři →J. Oliva v Ústí a →J. Andrejs v Hradci vykonali značný kus práce v uvádění lidových hudebních tradic svých regionů.

V roce 1953 došlo v Československém rozhlasu k velké reorganizaci. Vedoucím redakce lidové tvořivost v Praze byl Pavel Štěpán, redaktorky M. Spunarová, provdaná →Suhradová, →L. Laštovková a Viola Fišarová měly především podporovat vysílání amatérských folklorních souborů a v přenosech a záznamech zachycovat folklorní slavnosti a přehlídky. Uváděly se nácvičné pořady

lidových písní, které zahájil Albert Pek v roce 1948, od roku 1952 byla vysílána *Píseň týdne*, rozesílaná v notovém zápisu stovkám posluchačů.

Poválečná léta přinesla nejen spontánní vlnu obliby folkloru, ale později i jeho přecenění. Nastal sice logický, ale zbytečně silný boj proti „tíze folkloru“. Redakce lidových písní na to zareagovala zmenšením vysílací plochy a zvýšením nároků při nahrávání amatérských skupin. Vedoucím redakce byl v roce 1957 jmenován →V. Klusák, příprava pořadů byla od roku 1965 svěřena →M. Císařovi, který založil Soubor Čenka Holase a věnoval pozornost i dalším, zejména skupině →Chorea Bohemica. V seriálu *Země zpívá*, později nazvaném *Za živou písní*, předvedli redaktoři všech českých stanic unikátní snímky starých lidových zpěváků a muzikantů a zachránili tak mnoho cenných dokumentů.

Sovětská okupace 1968 přinesla prověrky i v Československém rozhlasu - odešli V. Klusák a M. Císař. Folklorní hudba byla více než kdy jindy využívána jako uvolnění mezi politickými komentáři, od roku 1971 hlavně na nové zpravodajské stanici Hvězda. Vyšší estetická hlediska splňovala od roku 1972 nová stanice Vltava, kde se uplatnily pořady s průvodním slovem či mezinárodní soutěž Prix de Musique Folklorique de Radio Bratislava, pořádaná od roku 1969. Studia Praha a Plzeň získala na této přehlídce řadu ocenění za nahrávky Jar. a Jos. Krčkových, Z. Bláhy, Z. Lukáše i J. Málka.

Od roku 1975 zajišťovala pořady folklorní hudby v pražské stanici L. Laštovková za externí spolupráce řady odborníků. Nejvíce pořadů na vysoké úrovni připravil →J. Pecka, který pracoval i pro plzeňské vysílání. Cykly →*Cesty za folklorem po českých krajích* (1977) a *Cesty za folklorem s českými sběrateli, badateli a tvůrci* (1979-1984) se staly důkladně zpracovanými encyklopediemi v hudebním zpracování Jar. a Jos. Krčkových, v provedení souboru →Musica Bohemica. Skladatelem, který spolu-vytvářel obraz folklorní hudby v rozhlasu, byl už od své činnosti v Plzni Z. Lukáš. V šedesátých a sedmdesátých letech nahrál v pražském studiu řadu lidových písní převážně s Ženskou komorní skupinou Československého státního souboru písní a tanců. Důkazem stálého zájmu o folklorní hudbu byly v osmdesátých letech kromě nahrávek profesionálních skupin i rozhlasové snímky amatérských souborů. Patřily mezi ně →Malá muzika Jiřího Pospíšila, →Blaťan, →Studánka J. Fišera, Vysokoškolský soubor Zdeňka Nejedlého (→Gaudeamus), Soubor Josefa Vycpálka, Cimbálová muzika Jiřího Janouška, Cimbálové muziky →Dolina a →Kytice, →Čtyřlístek a →Hořeňák. Romskou hudbu, ve svých pořadech představovala Milena Hübschmannová.

Cílevědomé dlouholeté úsilí rozhlasových redaktorů učinilo do roku 1990 Československý rozhlas velmoci v oboru folklorní hudby, a to jak v počtu, rozmanitosti i působivosti úprav, tak i v kvalitě provedení. Rozhlasový archiv autentických nahrávek má v Čechách stěží konkurenta.

Běhal, R.: Vývoj české rozhlasové reportáže. Československý rozhlas, 1962.

Běhal, R.: Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu 1923-1993. Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 1992.

Benešová, M.: Folklor v současném vysílání ČR Plzeň. Národopisná revue 2, 1999, s. 106.

Karbusický V., Kasan, J.: Vývoj současné hudebnosti, hudebního vkusu a zájmů v r. 1963 a jeho výsledky. Československý rozhlas, 1964.

Klusák, V.: Lidová píseň v rozhlase, televizi, na deskách a ve filmu. Lidová tvořivost, 1958, č. 10.

Klusák, V.: O lidové hudbě vůbec a v rozhlase zvlášť. Rozhlasová práce, 1963, č. 6.

Laštovková, L.: Lidová píseň a lidová hudba v Československém rozhlase /v českých stanicích/ 1923-1968. Diplomová práce. PF UK Praha, 1969.

Patzaková, A. J.: Prvních deset let Československého rozhlasu. Praha, 1935.

50 let Českého rozhlasu v Plzni (1945-1995) - 27 nejkrásnějších hudebních snímků ČRo v Plzni. CD. Český rozhlas Plzeň, 1995.

LL

Slovácký krúžek Praha

Kořeny pražského Slovákčého krúžku lze najít v aktivitách pražských Moravanů, kteří se od poloviny 19. stol. sdružovali v různých spolcích (Blaník 1861-1869, Radhošť 1864-1954, →Moravská beseda 1873-1894 aj.), pořádali historické či národopisné přednášky a zpívali lidové písně. Pravidelné Slovákčé večery organizoval v letech 1890-1894 pro své krajany také F. Uprka. V roce 1896 byla založena Moravskoslezská beseda jako středisko Moravanů a Slezanů v Praze a v témže roce i sdružení Československá jednota, jehož Akademický odbor (založen 1902) sdružoval studenty ze Slovácka a pořádal pro ně tzv. Slovákčé večírky. Rok 1896 se tak považuje za oficiální počátek Slovákčého krúžku, protože od té doby byly večírky pořádány pravidelně, občas i s veřejnými hudebními vystoupeními. V období před 1. světovou válkou působilo v krúžku mnoho známých osobností jako např. A. Frolka st., Jar. Hudeček a Jiří Hudeček st., V. Úlehla i V. Klusák st., který dal podnět k sestavení první muziky krúžku a stal se jejím primášem.

První velkou akcí stále ještě volného sdružení Slovákčého krúžku po válce byly Lanžhotské hody v roce 1919 za účasti prezidenta Masaryka, intenzivně

však začal pracovat až v letech 1928-1939. Mimo jiné se právě v této době rozvinula tradice setkávání pražského, brněnského a bratislavského krúžku (první na Javorině 1922), trvající až do současnosti. V době nacistické okupace se činnost soustřeďovala na přednášky o lidové kultuře na Slovácku, konané v rámci Moravskoslezské besedy, a na nácvik písní a tanců.

Po 2. světové válce se činnost Slovákčého krúžku opět zintenzivnila. V Praze tehdy existovala tři sdružení pod tímto názvem, mezi nimi i nově ustavený spolek v roce 1945 s výraznými osobnostmi jako J. Machálek, J. Hanák, Š. Jež, F. Šavara, K. Hlavinka, V. Klusák ml. ad. V letech 1945-1946 se také vytvořila první poválečná muzika s primášem F. Kozákem, postupně se v ní vystřídal řada vynikajících hudebníků. V letech 1948-1950 působila jako první muzika →Souboru písní a tanců Josefa Vycpálka, s nímž absolvovala bezpočet vystoupení doma i v zahraničí. Někteří muzikanti spolupracovali též s pražskými divadly, např. s Národním (M. Matoušek a →Z. Mišurec) či Realistickým. V poválečných letech organizoval krúžek hlavně nácviky muziky i chasy, pořádal fašanky, katerinské hody, →Moravské plesy i zájezdy na Slovácko. V roce 1953 byl veřejnou správou donucen přejít pod Osvětovou besedu Prahy 1, v dalších letech pak vystřídal ještě mnohé zřizovatele.

Intenzivní, charakterem více souborová činnost se začala v krúžku rozvíjet od počátku 70. let. V letech 1969-1989 se uskutečnilo celkem 130 přednášek o národopisu, historii či archeologii, z nichž část byla vydána tiskem (*Přednášky národopisného cyklu Slovákčého krúžku z let 1985-1986*. Praha 1986), byly pořádány zábavy, slavnosti Slovákčého roku a Moravské plesy. Zejména jejich organizace, ale také pořádání zájezdů na folklorní festivaly a další akce byly dílem výrazné osobnosti tehdejšího Slovákčého krúžku, K. Somra, který působil ve funkci jednatele. Předsedou byl J. Machálek, po něm pak M. Kučera a J. Vinkler, který zároveň zpracoval historiografii krúžku a od roku 1992 zajišťoval vydávání občasníku Na vědomost' sa dáva. Počínaje 70. lety začal krúžek častěji veřejně vystupovat, a to i v zahraničí. V roce 1984 uskutečnil zájezd do Švýcarska, v roce 1991 vystoupil na mezinárodním setkání folklorních skupin v italském Teramu. Doma se účastnil Podlužáckých slavností či MFF ve Strážnici. Řadu vystoupení uspořádal v Praze, muzika i chasa účinkovala v televizním folklorním cyklu *Za lidovou písní do Prahy*, pro Čs. televizi nahrála hudbu k pohádce *Černá Mora* a dodnes bývá pravidelným účastníkem →Setkání pražských lidových muzik v Domovině. V roce 1994 uspořádal krúžek první pražskou výstavu s košem moravských vín, která se koná i nadále pod názvem *Slavnosti vína*. Umělecká

i organizační náročnost těchto i dalších akcí si už v roce 1987 vyžádala ustavení Programové rady s předsedou L. Neumannem a v roce 1999 Rady starších, jejichž úkolem je poskytovat výboru náměty i rady. Výboru Slováckého krúžku předsedá od roku 1992 M. Říha a členy jsou např. H. a I. Šalovi, F. Grée, S. Plzáková-Kultová, K. Medek ad. Muziku dnes vedou →K. Navrátil a M. Sochor, odborným vedoucím je L. Neumann. Od roku 1990 působí Slovácký krúžek opět jako samostatný spolek.

Krist, J. M.: Historie slováckých krúžků a vznik souborů lidových písní a tanců na Slovácku. Praha 1970.

Vinkler, J.: Moravští Slováci v Praze. Praha 1988.

Vinkler, J.: Praha a Moravští Slováci. Praha 1996.

ZM

Sokol

Tělovýchovná organizace oficiálně založená pro „přestování tělocviku v duchu národním a ku prospěchu národa českého“ v únoru 1862, v období relativně uvolněné politické situace po pádu Bachova absolutismu, podobně jako řada dalších spolků, sdružení, besed, jednot a korporací. U jeho zrodu stály dvě významné osobnosti z řad měšťanstva a intelektuálů, Jindřich Fügner a Miroslav Tyrš. Česká tělocvičná jednota částečně navázala na starší utrakvistickou tradici pražského tělocviku, avšak emancipovala se ideově (češství, slovanství, název podle jihoslovanských hrdinů - sokolů, příklon k západoevropským myšlenkovým proudům - červená garibaldijská košile), metodicky (Tyršova tělocvičná soustava) i jazykově (Tyršova česká terminologie). Velmi brzy si spolek vytvořil svou vnější symboliku a vnitřní etiketu (prapor malovaný J. Mánesem, pozdrav „Na zdar“, heslo „Tužme se“, vycházkový, později i cvičební kroj, členové si tykali, což bylo v dané době velmi neobvyklé, a oslovovali se bratře). Spolek byl demokratický a po celou dobu existence se snažil o apolitičnost. Jeho orientace nebyla jen sportovní, ale široce osvětová, s akcentem na češství a slovanství. Značnou popularitu mu zjednávaly okázale režirované masové výlety s kulturním a národním programem a veřejná cvičení, společenské zábavy (šibřinky), přednášky a besedy.

Hudební sbor Sokola byl ustaven v září 1862. Masová účast krojovaných sokolských sborů a jejich kapel se stala obvyklou kulisou národních slavností (položení základních kamenů k Národnímu divadlu 1868, odhalení Fügnerova pomníku na Olšanech 1869, Žižkův pomník v Přibyslavi 1874, Tyršův pohřeb 1884, základní kámen k Palackého pomníku 1898 atd.). Po vzoru pražské jednoty se zakládaly venkovské spolky,

a tak v roce 1871 pracovalo 96 jednot českých, 17 moravských, 5 v ostatní monarchii (Viedeň, Slovinsko), 8 amerických (krajanských) a 2 ruské.

Krizová 70. léta (politika pasivní rezistence, krach vídeňské burzy) znamenala stagnaci i pokles členstva. Některé venkovské jednoty se spojily s hasičskými sbory, část zcela zanikla. Oživení 80. let přineslo novou vlnu aktivity, vrcholící I. sletem v roce dvacátého výročí založení organizace. Na pražském Střeleckém ostrově cvičilo celkem 1600 mužů a ohlas byl obrovský.

V následujících letech došlo k organizační centralizaci, v roce 1896 byl oficiálně povolen Svaz českoslovanského sokolstva, 1903 byla ustavena Česká obec sokolská (ČOS), která v roce 1897 přistoupila k Evropskému svazu tělocvičných jednot, což znamenalo i rozšíření zahraničních kontaktů. Od roku 1902 pracoval v Sokole osvětový svaz (předtím vzdělávací odbor), rozšířila se síť knihoven, zakládaly pěvecké kroužky, pěstovalo ochotnické divadlo, organizovaly se besedy a naučné vycházky.

II. slet v roce 1891 se stal součástí programů Zemské jubilejní výstavy, zúčastnilo se 5530 krojovaných mužů z 220 jednot a cvičilo 2500. Další slet byl zakomponován do scénáře →Národopisné výstavy československé 1895. Sokolové zde měli i svou vlastní expozici. Na Letně cvičilo 4300 mužů. Demokratické tendence Sokola umožnily na IV. sletu v roce 1901 poprvé i aktivní účast žen-cvičenek. Značný mezinárodní ohlas měl i V. slet v roce 1907. Od tohoto okamžiku se ustálila tradice monotematických masových vystoupení, inspirovaná zřejmě starší oblibou živých obrazů.

V inscenaci šachové hry bylo kostýmovaným komparesem včetně jezdců na koních sehráno Žižkovo vítězství nad Zikmundem u Německého Brodu (1422). Velká účast slovanských delegátů inspirovala k založení Svazu slovanského sokolstva. Podobně koncipován byl i VI. slet v roce 1912 (50. výročí Sokola), zahájený dvacetitisícovým průvodem krojovaných sokolů. Cvičilo 11 tisíc mužů a více než 5 tisíc žen, dorost a žáci, přijela tisícíhlavá delegace amerických sokolů i zástupci slovanských jednot či Francouzi. Vystoupili i Slováci s valaškami. Velký komponovaný obraz představoval Athény po bitvě u Marathonu. Součástí sletu bylo i odhalení Palackého pomníku a sokolská výstava. VII. slet probíhal na konci června 1914 v Brně-Králově Poli. Program posledního dne (28.6.) byl přerušěn sarajevským atentátem. Více než polovina členské základny Sokola bojovala na všech frontách I. světové války. Vedení organizace bylo perzekuováno (promasarykovská orientace funkcionářů, zahraniční odboj) a ČOS byla rozpuštěna. Jednoty se zaměřily vedle cvičení na charitativní práci. V dubnu 1918 začaly přípravné práce k obnovení ČOS.

V období první republiky měl Sokol příznivé podmínky k dalšímu rozvoji. Euforie ze vzniku nového samostatného státu se plně prosadila v aranžmá VII. sletu v roce 1920, který se nesl v národním a částečně i folklorním stylu (průřez historií, výjevy od kněžny Libuše k válečnému odboji, skupiny v lidových krojích Čech, Moravy, Slezska a Slovenska). Vrcholem byla scéna Stavba sochy Svobody. Členská základna se rozrostla na 800 tisíc členů (1938), byly vybudovány další tělocvičny, koupaliště, cvičiště, organizovány tábory, pokračovala osvětová činnost a kulturní programy. Rozrostl se rejstřík časopisů a publikací vydávaných pro potřeby Sokola. Sítila intenzita kontaktů se zahraničím. VIII. slet v roce 1926, doprovázený sokolským veletrhem, probíhal poprvé na Strahově a měl podobné zaměření jako předchozí. Jeho vyvrcholením byla dramatická scéna Kde domov můj? (příchod praotce Čecha, oběti za úrodu, polednice, žně i dožínky, obrana Matky Vlasti, husité, doba temna a národního obrození, modlitba za Vlast, slovanské sbratření). IX. slet v roce 1932 byl na paměť Tyršova jubilea doprovázen scénou Tyršův sen, probíhala pochodňová štafeta, lyžařské závody, koncerty sokolských orchestrů a sborů, středoškolské hry. Přesto Sokol kvůli hospodářské krizi zaznamenal úbytek členstva. X. slet v červnu 1938 se konal v době mobilizace. Scéna Budovat a bránit byla více než symbolická. Jejím vrcholem byla přísaha republiky, podbarvená motivem husitského chorálu. V době okupace byla činnost ČOS zastavena, část členů pracovala v ilegalitě. Více než 3 tisíce sokolů byly popraveny, z koncentračních táborů se jich vrátilo 8 tisíc.

Po roce 1945, resp. 1948, sílil tlak na sjednocení tělovýchovných organizací, Sokol však přesto zahájil samostatnou činnost a zaznamenal masový příliv členů (více než milion). Po únoru 1948 odešla část předsednictva Sokola do emigrace, v březnu bylo vyhlášeno sjednocení veškeré tělovýchovy a sportu. Nové předsednictvo „obrozené“ ČOS připravilo XI. slet, který proběhl na Strahově pod heslem Lví silou. Masová byla sokolská účast na pohřbu prezidenta E. Beneše v září 1948. Do roku 1952 byl Sokol jedinou centrální tělovýchovnou organizací, důležitou zejména na venkově. Od roku 1953 vystupoval pod názvem Dobrovolná sportovní organizace Sokol, od roku 1957 byl součástí Československého svazu tělesné výchovy.

Novou etapu zahájil Sokol v lednu 1990. Už v červenci téhož roku cvičila část členstva na všesokolském sletu v Paříži. Předposlední slet se konal na Strahově v roce 1994. V roce 2000 proběhl v rámci akce Národní dny sporu a kultury XIII. všesokolský slet - slet dobré vůle a naděje.

Hrubý-Jandárek-Kladivo: Sokolstvo a otázky dneška. Brno 1923.

Lví silou. Pocta a dík Sokolstvu. Praha 1948.

Několik úvah o tělocviku u nás. In: Sokol č. 8, 1874 (přetisk z Moravské Orlice).

Novotný, J.: Sokol v životě národa. Praha 1990.

Sto deset let Sokola 1869-1972. Praha 1973.

Scheiner, J.: Dějiny Sokolstva. Praha 1887.

Štěpánová, I.: Formování a funkce sokolského kroje v české společnosti 60. a 70. let 19. století. ČL 84, 1997, s. 137-147.

Tallowitz, F.: Památník sokolský. Praha 1883.

Tyrš, M.: Náš úkol, směr a cíl. In: Sokol č. 1, 1871.

Tyršová, R.: Josef Mánes a sokolstvo. In: Dra. Tyrše Úvahy a pojednání o umění výtvarném I. Praha 1911, s. 5-12.

IŠ

Sokolská organizace měla již v původní koncepci zakotveno šíření osvěty a národního povědomí. Tato společná idea zůstala trvalým pojítkem její činnosti s folklorními tradicemi. Výrazně se věnovala mj. lidovému tanci. Jedny z prvních podrobných zápisů lidových tanců se uskutečnily díky Tyršově tělocvičnému názvosloví a sběratelům z řad sokolů. Různá vystoupení, využívající lidové tradice, tance či obřady, se objevovala již od prvních šibřinek v 60. letech 19. století. Vystoupení krojovaných skupin pak provázelo četné národní slavnosti a významné události až do poloviny 20. století (Všeslovanský sjezd 1881, Český masopust 1924, pokládání základních kamenů staveb atd). Lidové tance z různých národopisných regionů byly využívány i v programech sokolských sletů, ať už to byla přímá účast tanečníků anebo zakomponování motivů do jednotlivých skladeb. Na XIII. Všesokolském sletu v roce 2000 ve skladbě *Rozkvetla louka* autorek A. Buroňové a Z. Kyselé vystoupilo 450 tanečníků z 26 folklorních souborů s tanci ze severní Moravy a Slezska.

V letech první republiky převažoval v Sokole zájem o čtverylkové tance - besedy (česká, moravská, slezská, československá) jako součást bálů a společenských příležitostí, v té době byla také ČOS jedním z prvních organizátorů folklorních slavností (Slovácký rok v Kyjově, Velká nad Veličkou). Po roce 1945 pořádala sokolská obec kurzy lidových tanců pro cvičitele, lektory byly známé osobnosti jako např. Z. Jelínková, →V. Klusák, A. Klusáková, C. Zálešák, →A. Pučelíková či →F. Bonuš. Po roce 1989 fungují v mnoha sokolských jednotách zájmové kroužky a oddíly národních písní a tanců, kromě toho zřizuje sokolská obec dvě reprezentační tělesa - →Soubor písní a tanců Josefa Vycpálka v Čechách a Soubor písní a tanců Odry ve Slezsku.

BaJČ, red.

Spartakiády

Sokolské slety využívaly v okrajových vystoupeních i některé folklorní (zejména taneční) prvky. Poválečná

tendence „návratu k lidové tvořivosti“ měla najít své místo i ve spartakiádách, které jako masová tělovýchovná vystoupení měly po r. 1948 slety nahradit. Pro první spartakiádu v roce 1955 připravil tvůrčí tým, který vedl Augustín Vondřich, masové vystoupení souborů lidových písní a tanců na ploše strahovského sletového stadionu (→Veselice krojovaných skupin). Bylo koncipováno jako mozaika postupně představovaných vystoupení souborů z jednotlivých národopisných oblastí Čech, Moravy, Slezska a Slovenska. Pro přípravu souborů byla vydána série gramofonových desek s kvalitními, nepřiliš stylizovanými nahrávkami lidových písní k jednotlivým tancům. Jejich choreografie byla poměrně jednoduchá a vycházela z autentických folklorních tanečních forem.

Nácvik na I. celostátní spartakiádu, vystoupení (v původních krojích nebo jejich replikách) na krajských akcích a konečně i na Strahově pomohlo zejména souborům z Čech, které neměly většinou své muziky a ještě několik let poté používaly jako doprovod k tancům gramofonové spartakiádní nahrávky, podle kterých se učily i jejich vznikající muziky. Soubory z Čech získaly díky spartakiádnímu nácviku i solidní znalosti o základních tancích této oblasti. Povědomí o nich bylo v padesátých letech již zasuto ve vzpomínkách posledních pamětníků a díky pomoci folklorních odborníků byly nabídnuty nově vznikajícím souborům.

Spartakiádní vystoupení folklorních souborů a skupin mělo veliký divácký úspěch. Bylo ale zřejmé, že ho nelze opakovat ve stejném pojetí, které bylo vlastně představením jednotlivých oblastí tak, jako by to byla série postupných vystoupení řady regionálních souborů. Ve Vondřichově týmu vznikla idea komponovaného folklorního obrazu, který by povýšil původní folklorní materiál do scénické podoby. Pro II. celostátní spartakiádu v roce 1960 připravil tým komponované společné vystoupení všech souborů z různých oblastí Československa. Soubory vystupovaly ve stylizovaných kostýmech, při částech, které byly věnovány stylizovanému folkloru některé větší oblasti a prováděla ji skupina souborů příbuzného zaměření, dotvářely ostatní soubory celkový obraz jednoduchými prvky. Vystoupení mělo u obecnstva podobný ohlas jako to předcházející před pěti lety, ale přineslo také mnohé kritické hlasy folklorních odborníků odmítajících znásilňování komorních lidových prvků do stylizované podoby určené pro pohled diváků z dálky. Příliš nadšení pro zvolenou formu neprojevíly ani samy soubory. Gramofonové nahrávky nebyly tentokrát v praxi souborů pro vystoupení použitelné, jen stylizované kostýmy nebo vystoupení z Čech někdy využívaly při nedostatku krojů nebo při nácviku. Příprava byla pojata ovšem velkoryse. Byly vytvořeny funkce krajských instruktorů, ve kterých

působila řada obětavých pracovníků, kteří se práci ve folklorním hnutí věnovali i později jako vedoucí souborů, metodici, organizátoři apod. Významná byla pozornost věnovaná pohybové průpravě tanečnicků, která v té době prakticky v souborech až na pár výjimek neexistovala. Byla vydána skripta, organizována školení a soustředění pro vedoucí souborů. Od té doby se zejména v městských souborech úroveň pohybové techniky velmi zvýšila, což bylo patrné např. ve srovnání s různými západními krojovanými skupinami na mezinárodních festivalech.

Protože bylo zřejmé, že dál cesta masových vystoupení na ploše stadionu zřejmě nevede, připravil Vondřichův tým pro III. spartakiádu v roce 1965 program do sportovní haly Zimního stadionu ve Stromovce. Vystoupení tanečních souborů (již ne pouze folklorních) byla koncipována jako jednotlivé choreografie pro několik desítek i stovek tanečnicků, vycházející většinou z prvků některé folklorní oblasti (ale také z prvků současného společenského tance). Vystoupení připravili zkušení choreografové, kteří pracovali se soubory běžně, a bylo poměrně zdařilé. V hale se střídalo s výbornými choreografiemi moderní gymnastiky. V ovzduší spartakiádní Prahy byl ale zájem veřejnosti upřen jednoznačně na Strahov a do haly ve Stromovce chodilo jen málo diváků.

Po srpnu 1968 nebyla po určitou dobu další spartakiáda připravována, v roce 1980 a 1985 folklorní soubory účinkovaly jen v doprovodných kulturních programech v řadě pódiových vystoupení s vlastními programy. Na naléhání slovenských institucí (přes odpor českých) se mělo se konat další masové vystoupení folklorních souborů na ploše Strahovského stadionu opět v roce 1990. K tomu však už nedošlo.

ZJ

Škola folklorních tradic

Dvouletý cyklus vzdělávání, akreditovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, připravily →IPOS - →ARTAMA a ÚLK Strážnice ve spolupráci s →FoS ČR. Je určen pro současné i budoucí členy a vedoucí folklorních souborů, ale také pro pedagogy ZŠ a ZUŠ z celé republiky. Obsahovou náplň školy připravili odborníci z řad etnografů a folkloristů, z nichž někteří také jednotlivá témata přednášeli (např. D. Schauerová, →D. Stavělová, L. Tyllner, →J. Mlíková, Z. Jelínková, →B. Čumpelíková). Vyučovacími předměty byly lidový tanec, choreografie, hudební výchova a zpěv, pedagogika a psychologie, mluvené slovo, dramaturgie a režie a některé další, související s využíváním lidových tradic pro současnou profesionální i amatérskou činnost.

První cyklus se konal v letech 1997-1999 v Jihlavě. Díky velkému počtu zájemců byly otevřeny dvě třídy, které absolvovaly dva ročníky s osmi výukovými víkendy, zakončené závěrečnou písemnou prací, samostatným úkolem z choreografie a ústní zkouškou. Další cyklus Školy lidových tradic je připravován na období 2001-2003.

JR

Televize

Československá televize se začala folklorem zabývat už krátce po svém vzniku. Jednak vyráběla pořady studiové, jednak pořizovala záznamy z různých festivalů a setkání lidových umělců. Snímků, které byly natočeny, je celá řada, mnohé z nich zůstaly v archívu pouze jako zvukový dokument. Mnoho pořadů vzniklo za použití snímků různých studií →Čs. rozhlasu. Zaznamenávaly se výkony jak amatérských umělců, tak profesionálů. V pořadech ČST se objevuje folklor převážně domácí, ale mnoho snímků mapuje i hudbu jiných národů a národností. Mnohé pořady s taneční složkou představují i kroje a zvyky všech oblastí naší republiky.

Folklor se stal součástí všech typů pořadů - jedná se především o hudební a hudebně zábavné pořady, dokumenty i televizní inscenace a filmy. Zajímavé jsou pořady, ve kterých se spojila zábava s dokumentem - např. pořad z roku 1977 *Dostaveníčko v chalupách*, kde je spojeno vyprávění o jihočeských barokních chalupách a staviteli Jakubu Bursovi s hudbou v podání souboru →Chorea Bohemica a dalších. V roce 1973 vznikl pořad *Cikánský folklor*. Folklor jižních a západních Čech, jižní Moravy, středního a východního Slovenska je uveden v pořadu *Tancem a písní* (1986) a vystupují v něm soubory Žerotín, Šarišan, →Furiant, Mostár a →Úsměv.

V roce 1987 vysílala ČST pořad *Za lidovou písní pod Petřín*, ve kterém jsou přiblíženy jednotlivé folklorní skupiny (→Slovácký krúžek, →Dolina, →Dokolečka, Pražská cimbálová muzika, Chorea Bohemica, →Kytice, →Vycpálkův soubor), z roku 1988 je pořad *Pojďte s námi na Konopickou*, což je reportáž o lidovém obyčejí. Soubor písní a tanců →Jiskra vystoupil v pořadu *Formanskou cestou* (1988) o formanských písních západních a jihozápadních Čech. Setkání dětských folklorních souborů z celé republiky se uskutečnilo v pořadu *Píseň o vrbovém proutku* (soubory Plavánek, Javorníček a Soubor ZŠ v Postřekově). Tradici sjezdu lidových souborů (od konce 19. stol.) v Praze je věnován pořad *Za lidovou písní do Prahy* (1989). Amatérský soubor Rustica se představil v pořadu *O lásce a smrti* (1989), komponovaný pořad písní o robotě z roku 1989 se jmenuje *Robotovali sedláci* a vystoupil zde s lidovými písněmi

v úpravě →Jar. Krčka Soubor písní a tanců →Škoda Plzeň. Vánoce jsou tématem pořadu *Proč dudáci tupají* z roku 1990 (→Konrádyho dudácká muzika, →Úsměv, →Plzeňský lidový soubor). Prácheňský lidový soubor vystoupil v pořadu *Lidové písně domova* (1983) s lidovými zvyky a obyčejí Pošumaví, *Chození s rozmarýnou* je obrázek z vesnického života (1984) - účinkuje soubor písní a tanců →Lipka z Pardubic. Z novějších projektů zaujal pořad z roku 1988 *Hudební aréna*, který byl zaměřen na vazby folku a folkloru nebo *Ve zlatej koruně vesele hrajou*, ve kterém zazněly jihočeské písně s odborným výkladem o jejich původu. Pořad *Po stopách sběratelů* z roku 1990 se zabýval výhradně českou lidovou písní. Dokumenty o propagaci našeho folkloru ve světě jsou např. pořady *Hráli a zpívali na jihu Francie* (soubor Nejedlovci) a *V zemi prince Hamleta* (dokument o naší účasti na folklorním festivalu v Dánsku). Velmi cenným materiálem jsou dokumenty z →Dudáckých festivalů ve Strakonici z let 1972, 1975, 1978, 1986 - podíleli se na nich režiséři Vladimír Drha, Jiří Venera, Jan Eisner a Tomáš Kulík, nebo záznamy ze Strážnických slavností.

Dramaturgem, který se zasloužil o uvádění folkloru na obrazovky ČST a ČT, je Vítězslav Sýkora. Režiséry byli především Ladislav Váňa, Milan Macků, Jiří Danda, Zdeněk Havlíček (Ostrava), Tomáš Bílý.

Interpreti, kteří se nejčastěji objevovali v těchto pořadech: ČSSPT, Chorea Bohemica, Musica Bohemica, soubor Kytice, soubor Úsměv, Prácheňský dudácký soubor, Vycpálkův soubor, soubor Rustica, Pražská romská kapela, v poslední době soubor Kale a →V. Bílá.

Chronologický výběr významných pořadů s folklorní tematikou:

Farkašovci (1958)

Měsíčku, měsíčku (1959)

Soubor Břeclavan (1959)

Lidová píseň (1965), režie Věra Jordánová

Chodská svatba (1965), režie Alexej Nosek

Na posledním groši (1969), režie Zdeněk Havlíček

Lanžhotské hody (1970), režie Jiří Látal

Zpívejte s námi (1971), režie Ladislav Váňa

Vandrovali hudeci (1971), režie Jan Bonaventura

Zbojník Ondráš (1972), režie Pavel Kraus (inscenace)

Dvacet minut s písničkou (1972), režie Ivan Roch

Křišťálový pramen (1972), režie Stanislav Strnad

Cikánský folklor (1973), režie Eva Marie Bergerová

Slovenské setkání (1973), režie Stanislav Strnad

Cikánská romance (1973), režie Eva Marie Bergerová

Moravské setkání (1973), režie Stanislav Strnad

Pozdrav z Jičinska aneb v Českém ráji (1973), režie Jiří Danda

Chvilka pro písničku (1973), režie Jan Eisner

Hanácká suite (1973), režie Zdeněk Havlíček

Setkání s nár. um. J. Jindřichem (1975), režie Eva Marie Bergerová

Pojďte s námi do Mrákova (1975), režie Karel Průcha

Ruce pro krásu (1977), režie J. Zaoral
 Kolik faldů na sukničce (1979), Eva Marie Bergerová
 Hyjtů, v kraji pod Čerchovem (1980), režie Ladislav Váňa
 Chodská svatba (1981), režie Alexej Nosek
 Krajina plná dudáků (1981), režie Ladislav Váňa
 Dobře formanem být (1982), režie Ladislav Váňa
 Písň domova (1983), režie Ladislav Váňa
 Dialog tance s písní (1983), režie Ladislav Váňa
 Dotek země (1986), režie Ladislav Váňa
 Věčná píseň (1988), režie Ladislav Váňa
 Píseň o vrbovém proutku (1988), režie Zdeněk Flídr
 Pojď a poslouchej (1989), režie Jiří Chlumský
 Třebízská pouť (1989), režie Tomáš Bílý
 Vánoce s Choreou Bohemicou (1989), režie Ladislav Váňa
 Krajina a my (1991) - seriál
 Za lidovou písní na Všeobecnou čs. výstavu (1991), režie Jan Bonaventura
 Písně a tance Vitorazska (1993), režie Zdeněk Flídr
 Hradišťan - Ozvěny duše (1995), režie Radovan Urban
 Hudební kronika

Československá televize angažovala do svých pořadů již prověřené profesionály, kteří se osvědčili i v Čs. rozhlasu, ale také vyhledávala nové tváře a nová zpracování. Je pravda, že po událostech roku 1968 musela řada tvůrců odejít a přerušit svoji oficiální činnost, ale dařilo se zůstat s nimi v kontaktu a využívat jejich znalostí a zkušeností dál. Společnými silami se podařilo prosadit folklor i do tak angažovaných pořadů, jakým nesporně byl publicistický magazín *Vysílá studio Jezerka*.

Celkem je zmapováno v archívech ČT okolo 150 hudebních pořadů. Jejich počet však není definitivní, protože na dokumentaci se stále pracuje, některé snímky nejsou specifikovány, takže je nutno provést jejich identifikaci. V mnoha pořadech, zejména hudebně zábavných, nejsou uvedeny použité žánry, takže jejich zjištění bude velmi obtížné. Problematické je i užití v některých soutěžních pořadech a inscenacích, kde je opomenuta specifikace použité hudby.

KZ

Valašský krúžek Praha

Valašský krúžek se v Praze ustavil v prosinci 1953. Dlouhodobým předsedou se stal jeho zakladatel JUDr. Černocký, po něm pak redaktor Horalík a od 70. let prof. Kamila Mošová. Hlavním programem krúžku bylo pořádání besed o Valašsku (k nejaktivnějším členům patřil herec František Hanus) a prezentace valašských písní a tanců. Besedy, kterých se konalo každoročně několik, se zaměřovaly na významné regionální osobnosti, lidové zvyky apod. a byly doprovázeny promítáním či vystoupením Valašské cimbálové muziky

→Dolina. V roce 1954 byl v rámci krúžku založen taneční soubor, který hned nastudoval úspěšné pásmo valašských písní, tanců a vyprávění. Zpočátku jej vedla Lili Pokorná, po ní J. Rybková-Simonidesová, od roku 1982 pak J. Bartoň a po něm L. Kleinhamp, uměleckou poradkyní se stala K. Mošová. Doprovodnou muzikou se postupně stala Dolina. Bohatá činnost zahrnovala účast na →Moravských plesech a množství dalších vystoupení v Praze a dalších městech v Cechách a na Moravě, často ve spolupráci s →Hanáckým a →Slováckým krúžkem. Pravidelným hostem byl Valašský taneční soubor na MFF Liptálské slavnosti, vystupoval v Rožnově pod Radhoštěm, ve slovenských Vrútkách či v lužickém Radiboru. V roce 1989 byl zřízen Dětský taneční soubor s cca 40 dětmi ve věku 4-11 let. Organizačně jej vedl O. Daněk a umělecky J. Matějková, později M. Opletalová a sestry J. a M. Tůmovy.

V roce 1993 se stal Valašský taneční soubor součástí Sokola v Praze - Vršovicích. Vedoucí byla M. Tůmová a jako umělecký vedoucí působil P. Lederer s poradkyní K. Mošovou. Soubor vystupoval jak v rámci sokolských akcí, tak i akcí Valašského krúžku, např. na XII. Všesokolském sletu, pořádal i vlastní vystoupení. Po několika letech se se sokolskou jednotou rozešel a působí jako Valašský folklorní soubor Krušpánek Praha s vedoucí M. Lenpochnerovou (roz. Tůmovou). S Valašským krúžkem má úzké partnerské vztahy, účinkuje na jeho akcích i na Moravských plesech. Nadále spolupracuje i se →Sokolem, např. v roce 2000 se spolu s Dolinou zúčastnil slavnostního odhalení pamětní desky M. Tyrše v rakouském Oetz v rámci XIII. Všesokolského sletu.

KM, ZM

Veselice krojovaných skupin

Veselice krojovaných skupin byla jedním z hlavních programů I. celostátní →spartakiády v roce 1955. V pořadu, který připravili choreografové →E. Kröschlová, Věra Unter Müllerová, Juraj Kubánka a Štefan Nosál na hudbu →A. Košťála a Jaromíra Podešvy, se měla předvést pestrá mozaika lidových krojů a tanců z celého Československa. Libreto, ovlivněné dobovými názory na lidovou kulturu, mělo tři části: komponovanou skladbu nástupu, přehlídku tanců z vybraných regionů a závěrečný společný tanec nazvaný Píseň o rodné zemi. Ve střední, přehlídkové části předváděly soubory z Čech Sousedskou a Chodská kolečka, tanečníci z Hané Cofavou a Stodolenku, Valaši Pilky, lašské skupiny V kolaji voda, soubory ze Slovácka Verbuňk a Danaj (místo původně navržené Sedlácké), tanečníci ze západního Slovenska Kľbový a Ukl'akovanou, ze středního Slovenska Hajducha a Krútěnou, z východního Slovenska Karičky a Čapáše.

Organizací přípravy byly pověřeny Domy osvěty a závodní kluby, zřízené po roce 1950 při okresních a krajských národních výborech a ve větších továrnách, které si vytvořily síť instruktorů, zajišťujících nejenom nácvik, ale i organizaci samotného vystoupení. To, že součástí nácviku byly taneční rozvíčky pro správné držení těla, výuka krokových variací pro úvodní nástup a závěrečný společný tanec, výrazně ovlivnilo další způsob práce mnoha tehdejších souborů.

Folklorní soubory pokládaly Veselici spíše za politickou akci, a proto většina věnovala hlavní pozornost přípravě na tehdy probíhající kola Soutěže tvořivosti mládeže. Avšak výhody, poskytnuté na cestu do Prahy a podpora státních institucí přispěly k tomu, že na 1. celostátní spartakiádě vystoupilo na ploše strahovského stadionu přes 6 tisíc tanečníků z pěti set folklorních souborů, z nichž téměř polovina vznikla účelově v době příprav na spartakiádu.

Obdobný pokus o masové vystoupení folklorních souborů při druhé celostátní spartakiádě v roce 1960 s pořadem Píseň rodné zemi natolik zpochybil tento typ vystoupení, že se při dalších spartakiádách a tělovýchovných akcích už neopakoval.

Kröschlová, E.: Taneční soubory se připravují na spartakiádu. Lidová tvořivost VI/1, 1955, s. 6-8.

Kubeš, R.: Veselice krojovaných skupin. Lidová tvořivost VI/9, 1955, s. 193-195.

JJ

Všeobecná zemská jubilejní výstava

Významná výstavní akce v roce 1891 (15. 5. - 18. 10.). Její původní zemské a všeobecně průmyslové zaměření bylo vzhledem ke komplikované národnostně politické situaci potlačeno a zájem českých Němců participovat na výstavě poklesl na minimum. Výstava se stala manifestací českých emancipačních snah nejen v národohospodářství, ale i v oblasti vzdělávání, vědy, umění, zdravotnictví i spolkových aktivit. Název výstavy „všeobecná“ a „zemská“ neodpovídal realitě. Přívlastek jubilejní byl (na české straně) chápán jako vzpomínka na pražskou korunovaci Leopolda II., jejíž součástí byla i průmyslová výstava v Klementinu.

Teprve v průběhu přípravných prací vzniká ve skupině národopisně orientovaných intelektuálů myšlenka zařadit do výstavního programu i tzv. českou chalupu, reprezentující lidovou kulturu (ve smyslu kultury národní). Realizace objektu, inspirovaného lidovou architekturou severovýchodních Čech, se ujal arch. A. Wiehl ve spolupráci s malířem J. Prouskem. Interiéry měly reprezentovat hlavní etnografické oblasti

Čech. J. Koula, J. L. Píč, Č. Zíbrt, A. Jirásek, R. Tyršová, J. Náprstková, J. Šimák a L. Jeřábek s několika dalšími regionálními sběrateli, např. F. Legem a T. Novákovou, vybavili interiér jihočeské blatské světnice a uspořádali ukázky lidové kultury z dalších oblastí, zejména z Litomyšlska, Chodska a Plzeňska. Součástí expozice byly i figuríny v krojích. Česká chalupa byla svého druhu skanzenem (starším o několik měsíců než známý Haselinův skanzen ve Stockholmu) a zároveň symbolem, naznačujícím původ mnoha významných osobností české kultury a vědy. Měla v sobě značnou dávku sentimentu a idealizace, byla glorifikací národa, vzešlého z venkovských chaloupek, a byla také v tomto smyslu obdivována i kritizována. V rámci výstavy byla až překvapivě oblíbeným místem, hojně vyhledávaným návštěvníky, stala se impulsem pro aktivizaci odborných snah. Myšlenka uspořádání → Národopisné výstavy československé se začala uskutečňovat už v průběhu jubilejní výstavy, v roce 1891 začal vycházet nejstarší odborný časopis, Český lid (redakce Č. Zíbrt a L. Niederle), v Národním muzeu byla otevřena expozice lidové kultury, v roce 1893 se konstituovala Národopisná společnost československá apod.

Výstava se ovšem neomezila na pouhou prezentaci dokladů nejrůznější proveniencí. Žila svým vlastním životem a stala se na několik měsíců centrem veřejného dění. Probíhaly zde krátkodobé zájmové výstavy s převážně chovatelskou a pěstitelskou tematikou, profesní a zájmové sjezdy, dny se zvláštním zaměřením (např. děti, dělníci, krajané, jednotlivé slovanské národy, Ústřední Matice školská, spolek Slavia) atd. Významnou součástí výstavy byl II. Vsesokolský slet. Uskutečnil se i akce, které měly národopisný charakter: z Noutonic přijeli krojovaní mládenci a dívky na 27 žebříňácích, v několika vlcích přijeli návštěvníci z Moravy, v krojích se objevovali někteří slovanští hosté apod. Skutečnou inscenací lidové slavnosti byla → dočasná, na niž přijeli krojovaní aktéři z Rakovnícka a Lounska ve velkém průvodu s chmelařským a pivovarnickým náradím, s prapory a alegorickými vozy. V kulisách chalupy s doškovou střechou a májkou se odehrála scéna s hospodářem a česáči, zakončená „staročeskými“ tanci a slavností rakovnického piva. Dalším programem, kde se mísila kultura města s lidovými prvky, bylo tzv. maticní posvícení v samém závěru výstavy. Výstavní ruch ovlivnil atmosféru Prahy, navštívené v několika měsících dvěma a půl miliony hostů. Výstava také ovlivnila vývoj specializovaného i vlastivědného muzejnictví. Značné množství dokladů v jednotlivých expozicích si v řadě případů vynutilo zakládání muzeí (zemědělské, hasičské, školské, sokolské aj.). Aktivizace veřejnosti před Národopisnou výstavou vedla k založení

více než tři desítek regionálních vlastivědných →muzeí. Dalším významným aspektem bylo navázání těsnějších kontaktů mezi Čechami a Moravou. Tento trend se v dalších letech výrazně prohloubil. Výstava tedy nebyla zdaleka jen přehlídkou současné české produkce. Byla manifestací vyspělosti a úrovně české společnosti, jejím zrcadlem, odrážejícím klady i nedostatky, etnocentrismus i snahu splývání s nejvyspělejšími evropskými státy.

Brouček, S.: České národopisné hnutí na konci 19. století. Praha 1979.

Jeřábek, R.: Český výtvarný folklorismus slovem i obrazem. In: Lidové umění a dnešek. Brno 1977, s. 87-91.

Kolář, F. - Hlavačka, M.: Jubilejní výstava 1891. Praha 1991. Sto let práce. Zpráva o Všeobecné zemské výstavě v Praze I., II. Praha 1893.

Štěpánová, I.: Projevy svérázu v české společnosti 80. let 19. století. AUC, Studia Ethnographica IX, 1998, s. 115-123.

Toužimský, J.: Naše Zemská jubilejní výstava. Zlatá Praha 1891, s. 322.

Vařeka, J.: Stoleté výročí „české chalupy“ na Všeobecné zemské výstavě. ČL 78, 1991, s. 276-277.

Všeobecná zemská výstava 1891 v Praze. Hlavní katalog. Praha 1891.

Vykoukal, F. V.: Lidové umění na naší výstavě. Světozor 1891.

IŠ

Obyčeje a slavnosti:

Masopust

Vynášení Smrti

Velikonoce

Velikonoční řehtání

Velikonoční pomlázka

Pálení čarodějnic

Máje

Pout'

Oslavy ukončení sklizně

Dožínky

Dočesná

Vinobraní

Posvícení

Advent

Barbory

Mikuláš

Lucky

Štědrý den

Tříkrálová koleda

Lidové obyčeje a tradiční slavnosti v současném společenském životě

Folklorní hnutí, které představuje až překvapivě bohatý kulturní proud, svědčí o přitažlivosti tradiční kultury, částečně o proměnlivosti módních vln, ale hlavně o potřebě návaznosti na dědictví minulosti. Je poměrně dobře organizované a většinou též odborně usměrňované. Žije však folklor výhradně v souborovém prostředí a pouze díky folklornímu hnutí?

Nesčetněkrát již od poloviny 19. století zaznívaly nepochybně odůvodněné stesky nad zánikem lidové kultury. Cílevědomé snahy o její záchranu vedly k uspořádání Národopisné výstavy československé v roce 1895, ke vzniku národopisných sbírek muzeí, k odbornému zájmu o studium a také k rozvoji folklorního hnutí. Vedle těchto cílevědomých aktivit si lidová kultura ještě dnes udržela přirozenou životnost. Tradice žije stále, i když v proměnlivé formě. Málokde si uchovala původní, nezměněnou tvářnost a funkci, většinou žije již tzv. druhým životem a nabývá rysy folklorismu. Tento jev bývá charakterizován jako projevy lidové kultury přenesené do jiného než původního prostředí, s novými funkcemi, případně uměle vytvořené a na folklor navazující. Je často obtížné rozlišit jevy původní lidové kultury a folklorismu, neboť často existují vedle sebe, mísí a ovlivňují se navzájem.

Mnoho současných kulturních aktivit navazuje na lidové obyčeje a tradiční slavnosti. Návrat k pramenům je zde nepochybně důležitý, ale právě tak důležité je sledovat, kam prameny proudí, jak sílí či slábnou, jaké formy nabývají, jaký význam mají v určité době a prostředí. Někdy se jedná o aktivity zcela spontánní, někdy podněcené nadšenými jednotlivci nebo neformálními skupinami, jindy organizované obcemi, spolky, občanskými sdruženími, kulturními institucemi apod. Tento druhý proud je proměnlivý a tím obtížně zachytitelný, zatím pouze útržkovitě dokumentovaný i odborně zpracovaný. Zvláště v místní a regionální kultuře sehrává významnou roli, stává se protipólem unifikované kultury, dokazuje invenci a tvůrčí schopnosti i touhu po společenské zábavě.

Následující kapitola je věnována nejvýznamnějším dodnes udržovaným, případně nově oživeným výročním

obyčejům a slavnostem s důrazem na jejich současnou podobu a uplatnění. Nejsou zařazeny všechny obyčeje a slavnosti (např. čištění studánek, honění Jidáše a další), vyskytující se spíše ojediněle. Cyklus výročních obyčejů byl v tradiční kultuře úzce vázán na křesťanský liturgický rok. Tato návaznost se uvolnila více v Čechách než na Moravě během posledních padesáti let. Některé z těchto

aktivit se zcela sekularizovaly (např. posvícení, v některých místech i pouť), jiné z kalendáře lidových festivit téměř vymizely (např. Boží tělo). Příklady zajímavých variant obyčejů z různých regionů slouží jako ilustrace k obecnému heslu. Prioritou je upozornit na význam obyčejové tradice v současném životě, nikoli postihnout konkrétní aktivity v plné šíři.

Významným podkladem se staly výsledky dotazníkové akce, uskutečněné pro potřeby této publikace s podporou Ministerstva kultury ČR v roce 1999. Dotazníky, plošně rozeslané všem obcím v ČR, obsahovaly několik jednoduchých otázek, mapujících současnou existenci výročních obyčejů a tradičních slavností a formulovaných tak, aby mohly být vyplněny i neodborníky a návratnost byla co nejvyšší. Odpovědi získané ze 77% dotázaných obcí v Čechách potvrzují existenci obyčeje bez upřesnění, zda se jedná o výskyt v jedné či více lokalitách. Respondenty, kterým je třeba na tomto místě poděkovat, byly stovky starostů, pracovníků obecních a městských úřadů či kulturních pracovníků jednotlivých měst a obcí. Následně zpracované statistiky uvádějí značné množství materiálu jedné časové roviny, mohou sloužit jako ucelený pohled na současnou situaci z hlediska daného tématu včetně problematiky proměn folklorních jevů a jejich transformace do polohy folklorismu. Kromě základních údajů obsahují dotazníky množství cenných informací o konkrétních aktivitách jednotlivých obcí a jejich společenském životě, popisy udržovaných obyčejů apod. Statistiky v příloze jsou zveřejněny včetně údajů získaných z moravských a slezských regionů.

PhDr. Vanda Jiříková, CSc.

Masopust

Od svátku Tří králů do Popeleční středy trvá masopustní období, předcházející čtyřicetidennímu předvelikonočnímu postu. Od pradávna to bylo období radovánek a bujného veselí, tanečních zábav, plesů, svateb. Nejvíce zábav se soustřeďovalo ke konci tohoto období, od „tučného čtvrtka“, kdy se konaly domácí zabijačky, do masopustního úterý. Veselí vrcholilo občůzkami a průvody masek. Kontinuita masopustní tradice je proměnlivá, odlišná v jednotlivých regionech a místech. V řadě měst a vesnic dochází dnes k obnově masopustních zábav po kratší či delší odmlce z iniciativy obcí, spolků, občanských sdružení, muzeí, souborů apod. Zatímco v minulosti byl masopust záležitostí dospělých, dnes se aktivně účastní i děti, někde jsou hlavními aktéry. Na mnoha místech se pořádají také dětské karnevaly.

Forma současného masopustu navazuje na jeho tradiční podobu, jádrem bývá vždy občůzka nebo průvod masek. Při občůzce dochází k intenzivnějším kontaktům s obyvatelstvem, maškary při ní vnikají do domácností, žertují, tancují, jsou hostěny a obdarovávány. Pestrost a rozmanitost masek patří k nejzajímavější stránce masopustu. Téměř všude se uplatňují především zvířecí masky (medvěd, kůň, koza ad.) v různé míře stylizace, ale i další tradiční postavy jako např. smrt, ženich s nevěstou, bába s dědkem v nůši, komíník, kněz, soudce a kat, šaškové. S tradičními maskami se mísí novodobé výtvořiny čerpající z rozmanitých zdrojů: pohádkové postavy, představitelé různých profesí, masky parodující politické osobnosti či události, postavy z filmů a televizních seriálů, příšery, strašidla a obludy. V průvodu hraje hudba, podle místních možností větší či menší kapela rozmanitého složení, někde pouze harmonika. Po průvodu následuje obvykle taneční zábava a symbolické ukončení masopustu scénkou pochovávání basy, někde též Bakuse či Masopusta nebo střelení medvěda. Průvod masek, nejcharakterističtější složka masopustní tradice, je v současnosti pořádán v téměř 14 % obcí a měst, masopustní zábava v maskách je organizována v 11 % míst a oblíbené dětské karnevaly v téměř čtvrtině obcí a měst v Čechách (23 %).

Stále patrnější jsou snahy o obnovu masopustní tradice ve velkých městech. V Praze se stal pověstným Žižkovský masopust, slavený v této pražské čtvrti od roku 1993, obdobné pokusy jsou zaznamenány také v Hostivaři, Strašnicích i jinde. V Plzni se uskutečnil pokus o oživení masopustu v roce 1995, v dalších letech pak pokračovaly jen okolní obce. Vyhlášená akce se již po léta odehrává v Červeném Hrádku. Osobitě je masopust obnovován v horských obcích, např. ve Smržovce (okr. Jablonec nad Nisou) pořádají akci

nazvanou Lyžníci a maškarní bál spojenou s lyžařskými soutěžemi v dobovém oblečení, v Harrachově je organizován průvod masek na téma Příjezd Krakonoše. Masopustní průvody v mnohých místech se postupně staly i přitažlivou podívanou pro stovky návštěvníků (např. Bohutín na Příbramsku, Čistá na Rakovnicku, Mokropsy u Prahy atd.).

Vedle masopustních občůzek, průvodů a zábav, představujících součást společenského života v obci, bývají pořádány obdobné programy doplněné výstavami, přednáškami a besedami v muzeích, památkových objektech a dalších kulturních zařízeních. Právě tak je masopust oblíbeným námětem v tvorbě folklorních souborů.

Novodobým prvkem je také posouvání termínu masopustu, jen vzácně je dodrženo masopustní úterý, většinou se závěrečná oslava přesune na předcházející sobotu nebo neděli. Někde bývá zvolen termín zcela mimo masopustní období a dochází tak ke ztrátě návaznosti na tradici a k narušení hlubšího smyslu církevního roku. Původní symbolický a magický význam již masopust zcela ztratil a plní dnes především funkci zábavnou. Životnost masopustní tradice pramení z výjimečné možnosti spontánní zábavy, podmíněné do značné míry i možností maskování a změny identity. Vedle obecných znaků současného masopustu, v němž se mísí prvky tradičního obyčeje a folklorismu, se ustálily některé osobité prvky charakteristické pro jednotlivé regiony či místa.

VJ

Příklady:

Chodsko

V mnoha chodských obcích se pořádají průvody masek, velmi známou se však stala oslava masopustu v Postřekově. Začíná sobotním maškarním bálem s půlnočním odmaskováním, následující neděle je pak věnována mladým a dosud nezadaným, počínaje slavnostním krojovaným průvodem, doprovázeným některou z místních dechovek, a konče večerní „Kytičkovou“ zábavou s tancem. V pondělí se koná tzv. Babský bál, věnovaný vdaným ženám. Od roku 1997 se tento den také scházejí členové chodských dudáckých muzik. Úterý je opět věnováno maskám, průvod projde vesnicí a skončí na fotbalovém stadionu, kde je oběšena figura Masopusta. Nejprve je však čten rozsudek, který reaguje na všechny nepravosti, které se udály za celý rok v obci, jejím okolí anebo ve veřejném a politickém životě. Oběšení figuríny je praktikováno cca třicet let, původně se páčila a hořící házela do rybníka. Zvláštní postavení mají v rámci postřekovského masopustu vojenští odvedenci - rekrúti, kteří mj. nesou máry s figurínou Masopusta a jsou jediní, kteří oblékají mužský kroj.

Na počátku 80. let 20. století masopust na Chodsku zanikal, s výjimkou Postřekova se jen někde zachovávaly průvody masek, doprovázené dětmi a končící v místní hospodě. Teprve

koncem 90. let se opět objevuje postava Masopusta, obliba oslav stoupá a dokonce se rozšiřuje i do míst, kde nelze vysledovat žádnou kontinuitu. Se zvýšenou oblibou chovu se často účastní průvodu koně, složení masek je velmi pestré. Nejrozšířenější stále zůstává převlek muže za ženu s využitím součástek chodského kroje, pravidelně jsou zastoupeny masky parodující aktuální dění (stávka železničářů v roce 1997, aféra Clinton - Lewinská v roce 1998 apod.). O ztrátě návaznosti na původní funkce oslav konce masopustu svědčí i časté přesouvání průvodu z úterý na sobotu, především z důvodů pracovních povinností účastníků.

JN

Mladoboleslavsko

V 19. století patřil masopust na Mladoboleslavsku k nejrozšířenějším druhům tradiční společenské zábavy. Podle průzkumu, provedeného ve 44 obcích regionu v 80. letech 20. století, lze doložit postupný pokles existence masopustních obchůzek, neboť začátkem století byla tradice nepřerušena ve 35 obcích, v 50. letech ještě v 15, v roce 1982 pak již jen ve třech místech. Po zániku obchůzek se však často pořádá poslední pátek či sobotu před koncem masopustu maškarní taneční zábava. Množství masek zde sice postupně pokleslo, od 80. let se však opět projevuje nárůst. Na rozdíl od maškar v masopustním průvodu bývají masky pohlednější, neobjevují se velké masky zvířat, naopak jsou v poslední době časté postavy z televizních seriálů.

Po několik let v 80. a začátkem 90. let pořádala místní mládežnická organizace masopustní průvod v obci Bílá Hlína. Za maškary se strojila především mládež, ale také děti a několik dospělých. V čele průvodu chodila maska koně, za ní následovaly další - medvěd, bába s chlapem v nůši, nevěsta se ženichem, čarodějnice, cikánky, hajný, školačky, Turci, vodník, matky s dětmi v kočárku, celkem 30-40 maškar. Do ženských masek se tradičně převlékali chlapci a muži. Hudbu zajišťovala menší dechová kapela. Průvod navštívil téměř každý dům, maškary tančily a chovaly se podle tématu své masky. Po odmaskování na školním hřišti se večer konala maškarní taneční zábava, kde se však účastníci objevili již v jiných maskách. Z masopustu v Bílé Hlině se stala v té době oblíbená turistická atrakce.

Od začátku 90. let se masopustní průvody objevují ve více obcích Mladoboleslavska, některé z nich jsou i velmi početné. Někde se průvod nekoná každoročně, ale ve dvou i víceletých intervalech. Jen ojediněle se koná v tradičním termínu, naopak mnohdy již i v předvelikonočním půstu. I dnes, stejně jako v minulosti, žádají účastníci průvodu starostu o povolení, obcházejí s hudbou, tančí s obyvateli domů či s návštěvníky, vybírají od nich finanční příspěvky. Po skončení průvodu někdy sehrají krátkou dramatickou scénku, např. soud s medvědem či jinou maskou. Pořadatelé těchto akcí jsou většinou spolkové organizace hasičů či baráčníků. Lze říci, že v posledním desetiletí 20. století došlo na Mladoboleslavsku k určité renesanci tohoto tradičního zvyku.

MJ

Hlinecko

Masopustní obchůzka se v mnoha obcích na Hlinecku koná téměř bez přerušování, často udržuje archaické rysy ve skladbě a podobě masek i vlastním průběhu. Nejvýraznější změny

zaznamenal především termín jejího konání, přesouvány na víkend nejbližší masopustnímu úterý. Od 60. let 20. století se již v žádné lokalitě nekoná v tradičním termínu. V posledních deseti letech platí pro určení dne konání průvodu slovo muzikantů, kteří jej ve skupinách doprovázejí. Životnost masopustních obchůzek je zde velmi silná, dominuje v ní funkce zábavná, ale udržuje se i povědomí o původních funkcích a o úloze masek. Tradiční ráz lze zaznamenat zejména v obcích Hamry, Studnice a Vortová. Masky si zde udržely svou původní podobu, jejich příprava je především mužskou záležitostí, stejně jako obchůzka. V dalších obcích se průvody konají nepravidelně, objevují se nové masky a aktéry se stávají i ženy. Hlavním organizátorem je většinou místní hasičský sbor. Kromě toho pořádají masopustní obchůzku také folklorní soubory, které do ní vnášejí nové divadelní a choreografické prvky.

Tradiční obchůzka na Hlinecku zahajuje maska zvaná Slaměný troubením na volský roh, poté jde průvod žádat starostu o povolení. Jménem všech maškarádů žádá Laufr. Průvod postupuje dům od domu, maškary tančují a hrají, někteří maškaraři mažou přihlížející diváky směsí ze sazí či hlinky a oleje, vybírají od hospodářů finanční příspěvky. Podle jejich výše hrají muzikanti více či méně písniček. Závěrem průvodu se koná obřad porážení Kobylky, při kterém předčítá jedna z masek, obvykle Žid, tzv. Protokol se sepsanými hříchy za celý rok. Text reaguje na události ve vsi, kritizuje nešvary a odráží i události celospolečenské. Poté je ještě přečten Testament, v němž Kobylka odkazuje části svého těla místním osobám či skupinám, Ras jí přetne žílu, muzika zahraje smuteční melodii a maškary tančují kolečko. Jakmile melodie dozní, dá Ras Kobylce napít alkoholu a ta obživne, muzika zahraje vesele a maškaraři zvou na večerní taneční zábavu. Tradiční maškary se na Hlinecku dělí do dvou skupin - na Červenou neboli Pěknou (Laufr, Ženuška a čtyři Turci) a Černou nebo též Šerednou (Ras a Kobylka, Žid, Komíník, Slaměný). Průvod má pak pevný řád, kdy v čele kráčí příslušníci Červené maškary, za nimi muzikanti a potom Černá maškara.

IV

Vynášení Smrti

Vynášení Smrti (také Smrťky, Smrtholky, Morany, Mařeny) v pátou, poslední postní neděli před velikonoce, zvanou Smrtná nebo Černá, patří k nejarchaictějším obyčejům doprovázejícím konec zimy a počátek jara. Jeho původ je předkřesťanský, ve středověku byl církví přísně zakazován, vykořenit se ho však nepodařilo. Záznamy z 19. a začátku 20. století dokládají, že se stal záležitostí dětí. Základem je obchůzka po vsi s figurínou Smrti, doprovázená zpěvem a říkadly, zakončená jejím svržením do potoka, rybníka či řeky nebo jejím upálením, případně kombinací obojího. Figurína bývala obvykle vytvořena ze slámy, oblečena do obnošených šatů a ozdobena prázdnými ulitami šneků nebo vyfouklými vejci. Někde ji naopak strojili do svátečních šatů, které z ní však před spálením svlékli. V některých místech po zničení Smrti přinášely děti

do vsi „léto“, zelený stromek nebo větvičku ozdobeně pentlemi, vajíčky, figurkami nebo obrázky, symbolizující přicházející jaro. Např. na Velvarsku ještě v polovině 20. století obcházel děvčata s litem jednotlivá stavení a přednášela říkadlo s přáním dobré úrody obilí i ovoce a přírůstků domácího zvířectva.

Na většině území Čech obyčej ve své autentické podobě dávno vymizel. Na mnoha místech je však v současnosti s oblibou obnovován. Smrtku vynášejí děti ve školách, zejména mateřských, zvyk oživují různé spolky. Např. členové spolku Jonáš (spolek přátel divadla Semafor) se po řadu let scházeli v Roztokách u Prahy a na závěr poetického programu se zpěvem a hudbou se v průvodu vydali k Únětickému potoku, kam svrhli Smrtku. Symbolický význam obyčeje uplatňují též ekologičtí aktivisté při vynášení Morany a Urany na protest proti jaderné elektrárně v Temelíně. Novodobé funkce současného „druhého života“ vynášení Smrti jsou tedy různorodé, od výchovných a estetických přes zábavné až k prosazování politických záměrů. Nositeli jsou zejména organizované skupiny dětí, v ojedinělých případech i dospělých, a až na výjimky se tyto aktivity provozují v uzavřeném prostředí kolektivu. To je také důvod, proč bylo v rámci dotazníku zachyceno jen asi 5 % kladných odpovědí.

VJ

Velikonoce

Velikonoce jsou v liturgickém cyklu nejvýznamnějším křesťanským svátkem, připomínajícím umučení a zmrtnýchvstání Ježíše Krista. Jsou svátkem pohyblivým, a protože spadají do období jarní rovnodennosti, převzaly některé prvky předkřesťanských kalendářních obyčejů. Předchází jim čtyřicetidenní půst, zahajovaný po ukončení masopustu Popeleční středou. Názvy postních nedělí (Černá neboli Liščí, Pučálka či Pražná, Kýchavná, Družebná, Smrtná a Květná, otvírající pašijový týden) a zvyky, které k nim patřily, nejsou dnes již obecně známy. Dodnes se na Květnou neděli v kostelích světí jarní ratolesti jako připomínka slavného přivítání Ježíše Krista v Jeruzalémě palmovými ratolestmi. Svěcené kočičky pak mají ochrannou funkci, prosperitní, působí jako lék. Názvy jednotlivých dnů pašijového týdne naopak nezánikly a užívají se dodnes (Škaredá středa, Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílá sobota, neděle velikonoční, pondělí velikonoční nebo Červené). V zapomnění upadl zvyk honění Jidáše, stále se však v mnoha rodinách i v pekárnách peče na památku Jidášovy zrady pečivo nazvané jeho jménem. Umývání u pramene nebo v potoce před východem slunce na Velký pátek se již praktikuje jen ojediněle. K přípravě na

velikonoční svátky patří v mnoha rodinách velký jarní úklid a stylová výzdoba bytu, zhotovování tradičního pečiva (mazanec - bochánek, beránek, jidáše aj.) či velikonoční nádivky, zdobení kraslic. Již po několik desetiletí je obecně rozšířeným zvykem zdobení hrobů jehnědami, kočičkami či kraslicemi. Také výzdoba oken zavěšenými kraslicemi, barevnými obrázky, vystřihovánkami apod. je běžná na venkově i ve městech.

Křesťané slaví Velikonoce především účastí na církevních obřadech, z lidových tradic se udržuje to, co odpovídá individuálním zájmům a vkusu, místním a rodinným zvyklostem. Informace o lidových obyčejích jsou šířeny veřejnými sdělovacími prostředky, zájmovými či odbornými výstavami či publikacemi, inspirativní je i působení pedagogů ve školách a školkách. Nejvýznamnějšími a v současné době nejrozšířenějšími velikonočními obyčejí společenského charakteru jsou velikonoční řehtání a pomlázka.

Příklady:

Klatovsko

Na Květnou neděli chodí malí chlapi v obci Měčín s tzv. jehnidem. Jedná se o ratolesti lípy, lísky, brízy, jeřábu či střemchy, které se nechají předem narašit a pak se sváží do malých svazečků s pruty jívy s kočičkami a ozdobí různobarevnými stužkami a krepovými růžičkami. Před nedělní mší se koná svěcení ratolestí spojené s průvodem kolem kostela. Posvěcené svazečky (jehnid) pak chlapi roznášejí příbuzným, sousedům a známým, za to dostávají vajíčka, cukroví nebo peníze. Svazečky jehnidu, umístěné pod střechou za krovkem pak chrání stavení proti úderu blesku.

Velikonoční řehtání

Řehtání (rachání, křistání apod.) a klapání představuje obyčej spjatý s biblickým příběhem o umučení Ježíše Krista. Při ranní mši na Zelený čtvrtek naposledy zvoní zvony, poté na znamení smutku umlknou a „odlétají“ do Říma. Jejich hlas nahradí zvuky dřevěných řehtaček a klapaček, s nimiž malí chlapi v průvodu obcházel vesnici s hlasitým přednesem říkadel a popěvek. V Čechách na mnoha místech tento obyčej zanikl již před druhou světovou válkou, jinde později. Přesto se v poměrně značném počtu vesnic a někde i v bezprostředním okolí velkých měst spontánně, bez umělých organizačních zásahů provozuje dodnes. Dotazníkový průzkum uvádí 20 % kladných odpovědí, detailní zkoumání by pravděpodobně přineslo daleko vyšší čísla z míst, kde je zvyk udržován sporadicky, nikoliv masově, případně pouze v rodinném prostředí či menších komunitách.

Obchůzky vždy měly a stále mají svůj závazný průběh a řád. Chlapi se scházejí na ustáleném místě,

seřadí se a pod vedením nejstarších chlapců (zvaných pán, páníček, kaprál, generál apod.) obcházejí vesnici rovněž ustálenou trasou. Někdy se zastavují k modlitbě u kapličky nebo křížku, děti, které se neumějí modlit, mohou šeptat svá tajná přání (Veltěž). Řehtání probíhá ráno, v poledne a večer od Zeleného čtvrtka do Bílé soboty, kdy se po Vzkříšení opět rozezní všechny zvony. Obvykle při poslední obchůzce bývají chlapci (výjimečně i malá děvčata) odměňováni vejci, sladkostmi, drobnými mincemi. Velikonoční řehtání si na rozdíl od mnoha jiných v současnosti provozovaných obyčejů uchovalo charakter autentického folklorního projevu.

Příklady:

Rokycansko

V Příkopicích na Rokycansku je křesťání každoročním obyčejem. Na Zelený čtvrtek se chlapci sejdou na okraji obce u křížku a vydají se na obchůzku, právě tak na Velký pátek, kdy začínají již v 5 hodin ráno, obchůzku opakují v poledne i odpoledne. Naposledy obejdou vesnici na Bílou sobotu, vybírají odměnu, kterou si pak rozdělují u táboráku. Obchůzku provází zpěv koledy, organizují ji dva nejstarší chlapci zvaní kaprálové, kteří dohlížejí na zdárný průběh koledování.

Nymbursko

V obci Kamenné zboží na Nymbursku chodí s řehačkami skupina chlapců ve věku 10-15 let. Začínají na Zelený čtvrtek mezi 4-5 hodinou ráno, pokračují odpoledne už za účasti dalších dětí z vesnice. Poslední obchůzku konají na Bílou sobotu ráno, po ní se dva z nich převléknou do bílých košil, s papírovými pytlíky na hlavách a s načervenenými tvářemi zpívají koledu a klapou dřevěnou klapačkou. Další chlapec, převlečený do ženských šatů (Káča), vybírá do košíku koledu. Zbytek skupiny (Židé) si oblékne kožichy, načerní tváře a s pomlázkami obcházejí celou ves dům od domu. Zpívají, vybírají koledu, s pomlázkami prohánějí ostatní děti.

Velikonoční pomlázka

Kolední obchůzka v pondělí velikonoční, nazývaná obecně pomlázka podle pomlázek spletených z proutků jívny nebo vrby (také pamihoda, dynovačka, dutky apod.) patří k archaickým obyčejům s původním magickým významem, zajišťujícím svěžest a zdraví. Obyčej se provozoval na venkově i ve městech, dospělí se šlehali navzájem, mládenci dívky, někde i naopak. Při obchůzce byli mládenci obdarováni vejci, postupem času barvenými. Zdobení kraslic různými technikami a dekory se rozvinulo ve významný obor lidové tvorby.

Pomlázka, která se postupně stala záležitostí dětí, patří k oblíbeným a stále živým obyčejům. Forma koledy bývá velmi jednoduchá, skládá se z tradičních říkadel, vyšlehání žen a dívek, odměny (vajička, čokoláda,

bonbony, drobné peníze apod.), poděkování. Na pomlázku chodí děti i větší chlapci nejen na venkově, ale i v městských sídlištích, kde navštěvují domácnosti dům od domu. Míra dodržování tradičního chování je přitom velmi různá. V posledních letech se pomlázka znovu stává oblíbenou zábavou dospělých a nabývá nové formy. Např. na Turnovsku (Roudná, Hrubá Skála, Malá Skála ad.) objíždějí mládenci domy ve vesnici i samoty vozem taženým dvěma koňmi, za odměnu dostávají kromě vajec a kořalky i barevné mašle na pomlázky. V některých obcích středních Čech začali dospělí koledníci objíždět své teritorium v ozdobených autech za hlasitého troubení. Koledovat přicházejí s harmonikou nebo kytarou se zpěvem často zcela nevelikonočních písní. Na velkou pomlázku (pro tento region neobvyklou) jim dívky navazují stuhy, koleda vesměs končí společnou pitkou. V některých oblastech je zvykem připravit dětem v pondělí nadílku, kterou si samy musí najít. V jižních Čechách takto naděluje kohout, nahrazovaný stále častěji zajíčkem (převzatým z německého prostředí). Mnohde se pořádají taneční „pomlázkové“ zábavy a zábavné programy, při nichž se uplatňují prvky lidových obyčejů. Ve Smržovce (okr. Jablonec nad Nisou) se v předvelikonoční neděli soutěží v pletení pomlázek a v pojídání co největšího počtu malovaných vajec, součástí zábavy je půlnoční vyšlehání žen a dívek.

Velikonoční pomlázka patří ke spontánně uchovávaným obyčejům, prováděným z vlastní iniciativy, její význam je především zábavný. Obliba je skutečně vysoká, 95 % českých obcí a měst uvádí kladnou odpověď. Pomlázka je evidentně nejživotnějším obyčejem v současné době.

VJ, DSe a respondenti

Pálení čarodějnic

Ohně planoucí na návrších kolem vesnic a měst večer 30. dubna svědčí o životnosti obyčejje obecně zvaného pálení čarodějnic. Vychází ze starobylé víry, že se tuto noc snaží nečisté síly (d'ábel, čarodějnice aj.) uškodit lidem. Na Klatovsku se místy nazývá pálení báby, na Domažlicku kouzelné báby. Kdysi hořely ohně též o svatojánské noci, spjaté s oslavou slunovratu a provázené mnoha předkřesťanskými prvky, na rozdíl od pálení čarodějnic však tento zvyk upadl většinou již koncem 19. století v zapomnění. Filipojakubská noc v předvečer 1. května byla v tradiční kultuře spojena s provozováním řady magických praktik na ochranu domu, hospodářství i lidí před zlými silami. Patřil k nim velký úklid, pálení smetí, hluk jako práskání bičem či tlučení železem a dřevem, ochrana domu a hospodářství pomocí drnů, písku nebo

plev, využívání zelených ratolestí nebo svčených kočiček, kresby kruhů nebo křížků na dveřích a vratech apod.

Nejvýznamnějším prvkem však byly ohně. V každé vesnici se během času ustálilo místo k jejich pálení, nejčastěji dobře viditelné a zároveň bezpečné na návrší či na stráni.

Příprava dřeva a postavení hranice bývá záležitostí mládeže, po jejím zapálení dospělí přihlížejí, děti pobíhají kolem, popíjí se, někde opékají buřty. Na vrcholu hranice bývá obvykle umístěna figura čarodějnice, např. ustrojené koště. Na venkově bývalo zvykem shromáždit během roku stará košťata, která pak chlapani hořící vyhazovali do výše. Dnes občas přinášejí na hranici klestí ze zahrad nebo staré haraburdí, kterého je třeba se zbavit. Ještě nedávno rozšířená praktika pálit ojeté pneumatiky byla díky péči o životní prostředí většinou opuštěna. Sugestivní působení planoucí hranice vedlo v období socialismu ke snahám o využití ideového významu obyčeje, a tak se zapalovaly „mírové ohně“. Změna se však příliš neujala.

V noci před 1. květnem se staví máje, v některých místech se místo pálení čarodějnic zapaluje tzv. májový oheň či oheň k máji, udržovaný po celou noc při hlídání máje. Ohně se zapalují též při jiných příležitostech. Hořící hranice patří např. ke slavnosti na památku upálení Jana Husa 5. července, někde ohně doprovázejí vzpomínku na osvobození v roce 1945. Postupně se stávají tradicí také ohně zapalované ke Dni dětí, na ukončení prázdnin a jiné. Nejvíce rozšířené však zůstává pálení čarodějnic, i když nebývá vždy akcí celého společenství. Naopak v některých větších obcích a městech se původně jednoduchý obyčej stává velkou kulturní akcí s průvody a rejí čarodějnic, soutěžení či volbou „miss čarodějnice“, s hudbou a dalšími inovacemi (Chvalský zámek v Počernicích, Lovosice, Stochov, Cetyně na Příbramsku a jinde). V Čechách uvádí pálení ohňů celkem 76 % obcí.

VJ

Příklady:

Děčínsko

Ve Varnsdorfu došlo na počátku 90. let 20. století k založení nové tradice s velmi nevšedním tvůrčím přístupem. V předvečer 1. máje se tu koná akce navazující obsahově na dva rozdílné tradiční obyčeje - vynášení Smrti a pálení čarodějnic. „Zimní větrná bába Rampušačka“, symbol zimy a zároveň čarodějnice, odevzdává vládu jaru. Vymyšlenou postavu Rampušačky představuje figurína v nadživotní velikosti, která je vezena na povoze taženém koňmi v čele lampionového průvodu na náměstí, kde je upálena na hranici. Akce je doprovázena dechovou hudbou, soutěží masek a lampionů, ohňostrojem, folklorní soubor Dykyta předvádí jarní lidové zvyky. Shromáždění lidé nakupují u stánků, popíjejí a baví se.

MH

Máje

Obyčej stavět začátkem května ozdobené stromy zvané máje patří ke starým jarním tradicím (nejstarší doklad z roku 1422 uvádí Č. Zíbrt). Ověncený strom představuje symbol jarního období i lásky. Stavění májů a slavnosti s tím spojené patří stále k živým, v celé Evropě rozšířeným obyčejům. V Čechách se dnes udržuje ve více než 50 % obcí.

Slavnost má některé základní, obecně platné momenty: velký máj se staví na významném místě vesnice (náves, kostel, hřiště), malé májky před domy dívek, máj se pečlivě hlídá před ukradením. Na Slánsku a Rakovnicku dodnes nazývají velký máj „králem“, což připomíná již zapomenutý svatodušní obyčej volby krále a obchůzky s králem. Kradení májů je prestižní záležitost. Např. v Polepech na Litoměřicku je odvážejí auty a staví doma vedle vlastního, označené cedulkami se jmény vesnic, odkud pocházejí. Proto na mnoha místech mládež hlídá noc co noc po celý květen, dokud se na konci měsíce nepokácejí. V den slavnosti májů se koná obchůzka s muzikou, někde pěšky, jinde na voze s koňmi, u domů označených májkami muzika zahraje, mládenci tančí s dívkou a jsou pohoštěni. V některých místech se máj kácí na konci této obchůzky, jinde je kácení samostatnou slavností na konci května nebo ještě později. Bývá spojena se soutěžení ve šplhání po kmeni až k zavěšené kytici nebo láhvi, v běhu k vrcholu máje v okamžiku, kdy dopadne na zem. Divadelní scénky spojené s kácením jsou dnes provozovány jen výjimečně. K poraženému máji se sbíhají děti a trhají barevné pentle, někdy se máj draží nebo se o něj hraje v tombole. Slavnosti se regionálně i místně odlišují v detailech, v časovém průběhu, ve výzdobě máje, oblečení mládeže (civilní sváteční nebo do různé míry stylizované kroje) či štědrost pohoštění. Liší se i věk dívek, kterým se máje stavějí. V některých menších vesnicích jsou to už školačky, jinde se bez rozdílu při obchůzce zastavuje u všech stavení. Téměř ve všech místech se pořádá májová taneční zábava.

Podobně jako i jiné obyčeje, reaguje i tento na dobovou a místní atmosféru včetně celospolečenského dění. Po změně politických poměrů v roce 1989 se máje v řadě míst uskutečnily s většími oslavami než bylo obvyklé, jinde byla již přerušena tradice obnovována. Všude tam, kde se dnes stavění májů pořádá, je pokládáno za významnou součást společenského života.

VJ

Příklady:

Mladoboleslavsko

S úpadkem zábavy tradičního charakteru po druhé světové válce začala z vesnic Mladoboleslavska mizet i slavnost stavění

májů, takže v polovině 70. let se konala jen v několika lokalitách. Od 80. a zejména 90. let však lze sledovat obnovu tohoto zvyku. Máje dostávají podobu lidové slavnosti s bohatým kulturním programem. Svátek původně zaměřený na mládež se během posledních desetiletí stal slavností všech věkových vrstev vesnice. Při obchůzce bývají u jednotlivých domů vyzývány k tanci i starší generace. Organizátory jsou již od první poloviny 20. století různé spolky, nejčastěji baráčníci. S odkládáním lidového oděvu od druhé poloviny 19. století zmizel postupně kroj i z těchto slavností. Přes období, kdy se na Mladoboleslavsku šířila obliba slováckých krojů anebo stylizovaného typu „Mařenka“, dospěla mládež k baráčnickým krojům a posléze k civilnímu oděvu. Teprve v současné době pořizují některé baráčnické spolky rekonstrukce boleslavského kroje.

V současné době je stavění májek děvčatům rozšířeno téměř ve všech obcích Mladoboleslavska, i když neprobíhá každý rok. Velká máj na návsi se staví jen v několika vesnicích, v malém počtu obcí se koná navíc ještě vlastní oslava májů. Někde se koná jen obchůzka obcí s muzikou, hojně jsou taneční zábavy s oblíbeným tancem české a moravské besedy. V 80. letech se staly známými máje v Bílé Hlíně, kde byla kontinuita obnovena v roce 1978 mládežnickou organizací spolu s baráčníky podle vzoru z blízkého Mukařova. V noci na 1. května se zde stavěla velká máj na hřišti i májky děvčatům, konala se obchůzka s tancem, pohoštěním a závěrečným programem včetně malé dramatické scénky při kácení máje, která byla nakonec vydražena. Ve Strašnově pořádali máje baráčníci. Konal se zde krojovaný průvod s muzikanty, s praporečkem a májkošem, zakončený českou besedou na hřišti. V poslední době se staly věhlasnými také máje v Malé Bělé, Čejeticích či Řepově, kde jsou aktivní baráčnické spolky. Ojedinele se pořádají i spontánně (Žerčice, Zdětín).

MJ

Rakovnicko

Obyčej, původně organizovaný mládeži, zaznamenal od 30. let 20. století, kdy se na jeho přípravě začaly podílet obce baráčníků, některé nové prvky. Na návsi se vztyčuje ústřední máj, zvaný král, vysoký strom ozdobený pentlemi, fábory a věncem. Před domy svobodných děvčat se staví menší májky, opentlené mladé břízky. Průvod májovníků, dnes již výhradně v civilních šatech, pořádá obchůzku obcí, která začíná žádostí starostovi o povolení a pokračuje muzikou a tancem před jednotlivými domy. V obcích, kde se na organizaci podílejí baráčníci, se závěrem tančí česká beseda. Na zábavě se draží král, vítěz s čestným titulem Král májí tančí sólo. Vítězství v takové dražbě bývá zpravidla dost nákladné.

HČ

Pout'

Náboženská slavnost na památku světce, jemuž je zasvěcen místní kostel, představovala vždy významný projev náboženského života. Lidé skutečně putovali do míst spjatých se životem světců, kde podle legend došlo

k vyslyšení prosb poutníků, k zázračnému uzdravení nebo ke zjevení. Zvláště v období baroka vznikla síť poutních kostelů a kaplí, často se zázračnými stromy, studánkami a prameny. Poutníci přicházeli obvykle pěšky v procesí a se zpěvem nábožných písní, v čele s křížkem nebo soškou. Často putovali několik dní. Nejvíce poutních míst bylo zasvěceno mariánskému kultu, další Janu Nepomuckému, sv. Anně, sv. Barboře, sv. Václavovi a dalším světcům, jejichž kult byl v Čechách rozšířen. K významným patří v Čechách Stará Boleslav, Svatá Hora u Příbrami, Římov, Hejnice a další. Vyvrcholením poutě byl vždy církevní obřad, mše, zároveň však v rámci společenské a rodinné tradice probíhaly rozmanité zábavy (taneční zábava, stánkový prodej, houpačky a kolotoče, sváteční oběd, pečení koláčů atd.).

V současné době má pout' řadu místních variant. Někde si zachovává původní podobu náboženské slavnosti doprovázené zábavnými prvky, nezáleží přitom příliš na její velikosti a významu. Mnohé pouti jsou po mnohaleté přestávce obnovovány, často v souvislosti s opravou místního kostela či kapličky (Jedomělice v okr. Kladno aj.). V řadě vesnic se neděje nic výjimečného, pout' se slaví jen v rodinách, s hosty a pohoštěním. V některých případech náboženský význam pouti zcela ustupuje do pozadí a hlavní náplň tvoří rozmanité zábavy a atrakce, tak jak je tomu např. u Matějské pouti v Praze, která se dávno neváže k původnímu místu kolem kostela sv. Matěje. Stále častěji se v posledních letech poutě spojují s pořádáním jiných kulturních akcí jako setkání rodáků, sportovních turnajů, koncertů, výstav, zábavných programů apod. Někde se k místní pouti pojí folklorní slavnosti či festival (Tuchlovice). Snahou pořadatelů bývá vtisknout pouti osobitý ráz, a tak se často předvádějí kramářské písně, hraje loutkové divadlo nebo pořádají výstavy o historii obce. Na přípravě se podílejí také místní muzea. V současné době se pout' v jedné z uvedených forem slaví v 62 % českých obcí.

Příklady:

Příbramsko

Příbram je proslulá nejen poutí na Svaté Hoře, ale také hornickou poutí ve svátek sv. Prokopa, zaznamenanou již ve druhé polovině 16. století. Hornická paráda měla ustálený průběh s průvodem ke kostelíku sv. Prokopa v Březových Horách v hornických uniformách, s prapory, hudbou a salvami. Poslední se konala v roce 1897. Znovu se tu prokopská pout' slaví od roku 1990, přičemž pořadatelé (spolek Prokop, Cech příbramských horníků a hutníků, Rudné doly, město Příbram a okresní muzeum) se snaží o obnovení staré tradice. V sobotu se koná tzv. čepobítí, kdy krojovaní horníci s kapelou jdou průvodem do Březových Hor, zvou na pout' a rozdávají koláče, večer se koná proměnný koncert. V neděli zazní fanfáry trubačů a před báňským ředitelstvím zahájí vlastní pout' starosta spolku Prokop. Prochází slavnostní průvod s krojovanými

horníky, představiteli cechu, senátem Vysoké školy báňské, zástupci podniků, spolků i zahraničními hosty až ke kostelíku, kde je venku připraven oltář ke mši. Na náměstí v Březových Horách se soustředí obvyklé pouťové atrakce. Původně slavnost končívала po bohoslužbě, dnes se ještě připojuje se svým programem muzeem.

VJ

Oslavy ukončení sklizně

Významnou součástí cyklu hospodářských obyčejů byly oslavy sklizně úrody - dožínky, dočesná a vinobraní. Mnoho společných rysů se odvíjelo od vlastní podstaty ukončení sklizňových prací, poděkování za dobrou úrodu a snahy zajistit prosperitu i pro příští rok.

Dožínky

Jsou starým obyčejem (doklady již ze 14. a 15. století), který měl v jednotlivých regionech svá specifika, jádro však bylo všude stejné. Z pole se slavnostně přivezl poslední snop (zvaný baba, děd, nevěsta, barbora, žebrák), ozdobený kvítím a pentlemi, někde nastrojený jako figurina. Ověnčen byl i vůz, právě tak jako zemědělské nářadí, používané ke sklizni. Cestu doprovázela muzika a zpěv. Ze všech druhů obilí uvitý věnec byl předán hospodáři, na panských statcích vrchnosti nebo správci s ustáleným přáním štěstí a zdraví. Následovalo pohoštění a taneční zábava. O významu a oblíbě dožínkových slavností svědčí i její velkolepé předvádění na oficiálních oslavách (např. korunovace Františka I. 1792, slavnost na počest krále a královny 1836, v rámci Národopisné výstavy československé 1895).

V první polovině 20. století souvisely dožínky s celkovým společenským vývojem, často byly provázány Selskými jízdami. Nepřestaly se slavit ani v období socializace venkova, postupně nabývaly rysů odpovídajících soudobé ideologii. Konaly se družstevní dožínky, ale také okresní, krajské i celostátní a měly prezentovat úspěchy socialistického zemědělství. Součástí byl vždy kulturní program s folklorními soubory. Společenské změny po roce 1989 výrazně ovlivnily vývoj zemědělství. Rozpad řady družstev, návraty k soukromému hospodaření provázené četnými obtížemi, to vše zasáhlo i do kulturního života. Velkolepé slavnosti dožínek většinou pominuly, ukončení sklizně se však v řadě vesnic nadále v nějaké formě slaví. Tam, kde se podařilo zvládnout restrukturalizaci a nadále fungují životaschopná družstva, slaví se nejen dožínky, ale i další významné okamžiky hospodářského roku. Např. v družstvu Agros ve Vraném (okr. Kladno) slaví každoročně kromě dožínek také „dořepnou“ a dokonce „dodojnu“. Forma

bývá jednoduchá, její hlavní složkou je společné pohoštění, někdy zábava s hudbou a tancem. Také soukromí rolníci se místy vracejí ke starým tradicím, např. po ukončení sklizně zavěšují na vrata kytice obilných klasů ozdobené stuhami (Třebíz u Slaného). Objevují se i snahy o oživení okázalejších oslav, např. v Doudlebech na Českobudějovicku se už několikrát konaly Doudlebské dožínky provázeny průvody Selských jízd, ozdobenými selskými vozy, předáváním dožínkového věnce, vystoupením souboru i večerní zábavou. Přesto je v současné době tento kdysi tak rozšířený obyčej utlumen, nějakou formu slavení dožinek udává jen 13 % menších obcí.

Dočesná

V oblastech s rozvinutým pěstitelstvím chmele se paralelně s dožínkami slavila dočesná (dočesky nebo také chmelové ožínky). Také průběh byl obdobný, lišil se pouze užívanými rekvizitami. Poslední silný štok chmele ozdobený věncem nebo kyticí z květů, chmelové révy a barevných stuh se naložil na vůz s posledním nákladem, na jehož vrchol byla vztyčena tyč s červeným šátkem. S vozem šel průvod česáčů s hudbou. Ve statku se přednesl vinš, hospodář všem poděkoval a věnoval dar na zakončení dočesné, soudek piva nebo peníze, a následovala taneční zábava. Chmelové ožínky se konaly ve statcích s větší výměrou chmelnic, každá chmelařská oblast navíc organizovala ve svém centru (Rakovník, Žatec, Úštěk apod.) tzv. ústřední dočesky s barvitým průvodem karnevalového charakteru jako závěrečnou slavnost chmelařského roku. V současné době je osud dočesné velmi podobný dožínkám. Upouští se od okázalých velkých slavností, mimo jiné i proto, že sklizeň chmele je většinou plně mechanizována a na chmelnicích již nepracují velké skupiny česáčů. Přesto se dočesná v některých místech chmelařských oblastí stále slaví (32 obcí a měst). V několika obcích se pořádá dočesná jako oslava ukončení česání ovoce.

Vinobraní

Také závěr sklizně vinných hroznů provázela řada tradičních obyčejů a slavností. Po sesbírání posledních hroznů se všichni, kteří na vinici pracovali, ozdobili révou a v průvodu, v jehož čele šel vinař s posledním trakařem, se za zpěvu a tance vydali do kvasírny, kde následovalo pohoštění. Jednou z nejvýznamnějších českých vinařských oblastí je Mělnicko, kde mělo vinobraní dlouhou tradici a v původních formách se uskutečňovalo ještě v 19. století. V první polovině 20. století se tu konalo několik velkolepých oficiálních oslav, první ve svatováclavských dnech roku 1911. Součástí výpravné akce v roce 1922 za

účasti T. G. Masaryka byly alegorické vozy vypravené jednotlivými vinařskými firmami, městem, okresem či Sokolskou obcí, které měly symbolizovat historii a vývoj mělnického vinařství. Zde se také poprvé objevila scéna příjezdu Karla IV. na Mělník, která provází mělnické slavnosti až do současnosti. V roce 1933 se konala první Národní vinařská pouť, jejímž pořadatelem byl místní odbor Národní jednoty severočeské s řadou dalších spolků a organizací a která nesla rysy všelidové veselice. Tradice byla pak přerušena a obnovena až po druhé světové válce v roce 1946. Další přerušeni této akce bylo v letech 1968-1970, od této doby se slavnosti konají nepřetržitě. Nechybí průvod Karla IV., trestání nepoctivých řemeslníků, ohňostroje, pouťové atrakce, prodej vína, stánky s tradičními řemesly a hudební produkce rozličných žánrů.

Slavnosti vinobraní v Čechách jsou novějšího data, navazují ovšem na staré vinařské zvyky, inspirují se historií, v programech se uplatňují všechny oblíbené prvky slavností (průvody, trhy, výstavy, hudba, rozmanité atrakce). V současné době se vinobraní odehrává na 13 místech, kromě jiných také v Praze (Vinohrady, Troja, Vysočany). Nejvýznamnějším místem konání zůstává Mělník.

Všechny typy oslav ukončení sklizně velmi citlivě reagují na aktuální společenskou, politickou a zejména ekonomickou situaci. I když jejich původní funkce byly potlačeny a dominantní se stala funkce zábavná, je jejich udržování či oživování závislé do značné míry na hospodářské prosperitě a stabilitě jednotlivých druhů zemědělského hospodaření. Zároveň souvisí více než jiné obyčeje s aktivitou pořadatelských organizací a firem.

VJ, HČ, NČ

Posvícení

Posvícení je výroční náboženská slavnost na památku posvěcení chrámu, někde je slavili v den svátku patrona kostela. Termíny se tedy v různých místech liší. Téměř obecně však byla a dodnes jsou slavena posvícení Havelské a Martinské, a to většinou v neděli před anebo po termínu těchto svátků. Podle zpráv z 18. století se slavilo příliš často, lidé navštěvovali posvícení v okolních vesnicích a zanedbávali práci, proto zřejmě vyšlo v roce 1787 nařízení císaře Josefa II., které předepisovalo jednotné slavení posvícení v neděli po sv. Havlu. Už několik let poté však v některých vesnicích drželi „havelské“ či „císařské“ posvícení a kromě toho i původní „naše“ podle starých zvyklostí.

Na posvícení chodily zvát děti a roznášely přítom koláče zvané „zváče“. Zvou se příbuzní a blízcí přátelé,

navštěvy se navzájem oplácejí. V předvečer se většinou koná taneční zábava. Hlavním momentem posvícení je mše v kostele, po jejímž skončení bývalo někde zvykem obejít kostel s rozžatými svícemi. Hosté se pak scházejí ke svátečnímu pohoštění. K slavnostnímu obědu (zvláště na sv. Martina) dodnes patří posvícenská husa. Pečou se koláče různých velikostí, tvarů i zdobení, někde se připravuje také jemnější pečivo zvané hnětýnky (např. Příbramsko, Šumava), martinské rohlíky nebo podkovy. Drastické obyčeje spočívající v zabíjení zvířat (stínání nebo tlučení kohouta či berana, shazování kozla se skály nebo kostelní věže) až na výjimky zanikly, mimo jiné i díky odporu církve, udržely se jen ojedinělé reminiscence (tzv. psi posvícení v Lužné u Rakovníka).

V mnoha obcích se posvícení dodnes slaví, někde se také drží v pondělí „pěkná“ nebo „zlatá“ hodinka, při níž se lidé scházejí v hospodě s rozsvícenými svíčkami. Bývalo to výsadou mužů, dnes se mnohde účastní i ženy. Výjimečně se slaví ještě v úterý „sousedská“ a týden po vlastním posvícení tzv. mladé posvícení. V posledních letech se posvícení, podobně jako poutě, stávají příležitostí k pořádání rozmanitých kulturních akcí, jarmarků s prodejem řemeslných výrobků, koncertů a dalších programů. Organizátory bývají nejrozličnější instituce včetně škol. Podle průzkumu se v současné době posvícení koná v 54 % obcí.

VJ

Advent

Advent je dobou očekávání příchodu Mesiáše na svět, zahrnuje čtyři týdny před Štědrým dnem. Následuje po období určitého pracovního uvolnění, provázeného oslavami zakončení sklizně a posvícenskými zábavami. Advent začíná v neděli nejbližší ke dni 30. 11., svátku sv. Ondřeje. Obyčeje a pověrečné praktiky spjaté s tímto svátkem upadly v podstatě již v zapomnění. Čas adventu byl dobou půstu a každodenního chození do kostela na roráty. Vedle náboženského obsahu se udržovaly obyčeje sahající svými kořeny do předkřesťanské doby, jde především o věštecké praktiky a obchůzky maskovaných postav. Z nich jako nejživotnější přetrvaly zejména Barbory a Lucky, stále živá je také mikulášská obchůzka.

Od roku 1989 dochází k obnově náboženského života, slovo advent nabývá svůj původní smysl. Čas adventu bývá v některých místech slavnostně zahajován rozsvícením velkého vánočního stromu na návsi nebo náměstí, s hudbou a zpěvem koled, občas s ohňostrojem (Příbram) či adventním vytrubováním (Opařany na Táborsku). Mnoho adventních motivů proniká také ze sousedního Rakouska či Německa (adventní věnce,

svícny v oknech, vánoční hvězdy apod.). Konají se předvánoční trhy s prodejem vánočních stromků a mnohých dalších, zejména dekoračních předmětů.

Barbory

Barborky chodívaly 3. nebo 4. prosince večer, kdy je svátek sv. Barbory. Představovaly je většinou vdané ženy nebo starší děvčata, výjimečně též muži. Někde chodila jen jedna, nejčastěji 2-4 ve skupině. Oblečeny byly do bílých šatů přepásaných stuhou nebo zahaleny bílou plachtou, obličej pomoučený nebo zakrytý, v rukou ustálené rekvizity jako zvoneček, metlu či vařečku, košík nebo uzlík s dárky a někdy knihu. Obvykle nemluvily, jen mumlaly „mulisy, mulisy“ (zkomolený pokyn dětem „modli se“), obdarovávaly děti jablky, ořechy a sladkostmi, ale také šlehaly metlou.

Postupem doby se v řadě míst obyčej zjednodušil tak, že děti večer umístí za okno punočochu nebo talířek a ráno tam nacházejí nadílku. V některých obcích se však obchůzka Barbor udržuje dodnes. Např. v Pozdni (okr. Kladno) se za Barborky převléká skupina školaček, v Panenském Týnci (okr. Louny) tři dospělé dívky v bílých šatech a pláštích, s maskou a závojičkem. V každém stavení předčítají z knihy záznam o dětských prohřešcích, připravený předem rodiči, napomínají je a žádají slib polepšení, pak teprve rozdají odměnu nebo malou výplatu metlou. I když obchůzky Barbor nejsou jevem příliš rozšířeným, přesto se konají v Čechách ve 4 % obcí (v obvodech 126 obcí).

Naopak všeobecně rozšířeným zvykem, nabývajícím kromě magické zejména funkci dekorační, jsou rozkvétající barborky - větvičky třešňové nebo jiných stromů, které se trhají na den sv. Barbory a nechávají rozkvést do Štědrého dne. Ve městech je lze dnes zakoupit na trzích i na ulicích. K náboženskému obsahu svátku se váží také lidové hry o světcích, s oblibou předváděné divadelními a folklorními soubory.

Mikuláš

Obchůzka sv. Mikuláše večer 5. prosince (v předvečer světcova svátku) je spojena s kultem Mikuláše, biskupa z Myry v Malé Asii, podle legendy štědrého a dobrotivého. I když je náboženský základ mikulášské obchůzky podle některých teorií zpochybňován, uchovává se její základní forma vytvořená ve středověkých klášterních školách. V některých regionech chodily početné a pestré mikulášské průvody s řadou masek podobných nebo dokonce totožných jako v masopustních. Dochovaly se o nich zprávy ze středních a východních Čech, na Litomyšlsku byl průvod obohacen ještě o divadelní prvky. Většinou však Mikuláše doprovází jen

nepočetná družina, anděl se zvonkem a košíkem dárků, čert nebo několik čertů, řinčících řetězem, s metlou a pytletem.

Mikuláši dnes chodí na venkově i ve městech. Navštěvují buď užší okruh spřízněných rodin anebo obcházejí všechny domy v obci. Zvláště ve městech se často návštěva Mikuláše objednává za příslušnou úplatu. Oblečení a maskování bývá někdy dokonalé a profesionální, právě tak jako inscenace návštěvy s rozhovorem s dětmi, napomenutím či potrestáním a obdarováním. Podle starší tradice vyžadoval Mikuláš od dětí modlitbu, dnes většinou básničku nebo píseň. Někdy provozují improvizované obchůzky také děti. Ve městech lze dnes potkat desítky takových skupin, čerti se občas chovají i divoce a agresivně. Mikulášská obchůzka je dnes v Čechách nejživějším, téměř obecně provozovaným obyčejem, její existenci potvrzuje 94 % měst a obcí.

Vedle obchůzky Mikuláše se rozšířilo též pořádání besídek ve školách, školkách a různých kulturních zařízeních. Pořádají se i mikulášské taneční zábavy pro dospělé. V Praze a některých dalších městech bývají organizovány společné srazy Mikulášů, čertů a andělů, vyhodnocují se masky apod. Zároveň se na mnohých místech obnovují tradice mikulášských trhů s prodejem drobných dárků, ovoce, perníků apod.

Lucky

Bíle oblečené nebo v bílých plachtách zahalené maskované ženské postavy zvané Lucky chodívaly 12. nebo 13. prosince, vždy za tmy. Jejich podoba se většinou příliš nelišila od Barbor. Z Prachaticka se zachovaly zprávy o Luce zahalené do hrachoviny, na Českobudějovicku mívaly dlouhé zobáky, ojediněle se vyskytovala i černá Lucka. Mimo vařeček, metel a prutů s sebou nosily různé pracovní nářadí, např. přeslice, srp nebo kosu, kopist, kartáč, štetku apod. Variant obchůzek byla celá řada, někde chodil s Luckami celý průvod dalších postav apod. Ve svátek sv. Lucie platil obecně zákaz předení, Lucky kontrolovaly, jak je dodržován a neposlušné přadleny trestaly. Zároveň trestaly děti za porušování adventního postu, šlehaly je pruty a píchaly vařečkami, případně nožem „páraly“ břicha (trestání „děti hltačů“ dokládá i popis J. J. Ryby z roku 1804). Někdy Lucky ve stavení napodobovaly různé práce, ometaly nebo bílily stěny, drhly podlahu, rozdělávaly oheň. Většinou nemluvily, jejich úlohou bylo hlavně strašit.

Obchůzky Lucek patří dnes k obyčejům v Čechách nejméně frekventovaným, jejich provozování je potvrzeno pouze z 20 míst (0,6 %), z toho 7 z Pelhřimovska. Jedna z obchůzek na Pelhřimovsku byla popsána v 80. letech 20. století. Funkce Lucek se přitom proměnila, staly se postrachem mužů. Přepadaly je doma, venku či v hospodě

a všemožně je trápily. Mazaly je hořčicí, pastou, kolomazí, spaly moukou a mnohdy surově píchaly vařečkami.

VJ

Štědrý den

Základem křesťanských Vánoc je biblický příběh o zrození Spasitele Ježíše Krista a oslava této události, časově spojené s mýtem zimního slunovratu. Ze 14. století se zachovalo Pojednání o štědrém večeru, sepsané Janem z Holešova, kde popisuje jak křesťanské, tak i předkřesťanské prvky štědrovečerních obyčejů, které se zachovaly po celá staletí, byly průběžně zaznamenávány a mnohé z nich existují dodnes. Patří k nim pověrečné předpovědi budoucnosti (lití olova, krájení jablka, třesení bezem, házení střevíce, pouštění ořechových skořápek se svíčkami po vodě aj.), magické praktiky směřující k zajištění zdaru lidského konání, štědrovečerní pokrmy, pečivo, výzdoba stolu a domácnosti atd. Duchovní obsah Vánoc se nemění (láska mezi lidmi, štědrost, obdarování, klid a pohoda). Každá rodina má většinou svůj ustálený způsob slavení Vánoc, pokud v něm hrají úlohu lidové obyčeje, bývá to projevem záměrné snahy o prohloubení poetické vánoční nálady.

Nejvýznamnějšími symboly současných vánoc, které zároveň spojují oblast rodinných oslav a společenského života, jsou jesličky či betlémy a vánoční stromky. Stavění betlémů vzešlo z církevního prostředí, první zpráva pochází z Itálie 15. století, do ostatních evropských zemí se rozšířilo postupně díky řádům františkánů a jezuitů. Lidové betlémy, vytvořené z různých materiálů a různými technikami (dřevěné, papírové, kaširované aj.), zobrazovaly svět tak, jak ho znali jejich tvůrci, s postavičkami v krajozem oblečení, anebo zhmotňovaly představy o exotických zemích. K betlémářským oblastem patřilo podhůří Krkonoš, Jizerských a Orlických hor, Českomoravská vysočina, Příbramsko ad. Dodnes se v některých místech těchto oblastí staví betlémy v domácnostech (např. okresy Příbram, Jablonec, Semily, Liberec, Ústí nad Orlicí, Žďár nad Sázavou). Všude se staví betlémy v kostelech. V posledních letech se také v některých místech vytváří tradice živých betlémů, vytvořených lidmi a zvířaty, někde v téměř statické podobě, jinde jako jednoduché divadelní scénky. Bez rozlišení místa stavění betlémů se tento zvyk dnes udržuje v 26 % měst a obcí.

Zdobení vánočního stromku je novějšího data, u nás se rozšířilo obecně až koncem 19. století. Vedle rodinných stromků jsou dnes zdobeny také velké stromy na návších a náměstích (50 % míst v Čechách), většinou k tomu účelu vztýčované, někde se využívají i živé smrky. Lidé se pod nimi scházejí ke společnému zpívání koled. Zcela novodobým zvykem je zdobení různých stromků

v zahradách u domů, většinou barevnými žárovkami. Děti také chodívají do lesa zdobit stromky pamlsky pro zvěř.

K tradici Štědrého večera patřovala i obchůzka obecního pastýře či slouhy, který troubil u každého stavení a dostával za to většinou potraviny. Nezávisle na sobě se v některých místech udržují zvyklosti, které lze pokládat za ohlas tohoto starého obyčeje - vánoční troubení. Po vsi chodí trubači, u každého domu zahrají, pak teprve rodina usedá k večeři. Jinde hrají před půlnocí vánoční písně. V Tachlovicích (okr. Praha západ) chodí několik skupin hudebníků (trubky, klarinety, flétny), zahrají a popřejí hezké vánoce.

Zakončením Štědrého večera bývala účast na půlnoční mši. Dnes tráví většina lidí tento večer doma.

VJ

Tříkrálová koleda

Svátek Tří králů (6. ledna) ukončuje vánoční období. Charakterizuje jej kolední obchůzka provozovaná původně kantorem a žáky, později knězem s ministranty, a připomínající biblický příběh o putování mudrců z východu do Betléma s dary novorozenému Ježíši. Nositeli tříkrálové koledy se v lidovém prostředí staly děti. Chlapci v bílých košilích a s papírovými korunami, jeden se začerněnou tváří, zpívali či recitovali koledu a na dveře nebo na zárubeň psali křídou iniciály, v lidovém prostředí chápané jako počáteční písmena jmen Kašpar, Melichar a Baltazar (K, příp. C + M + B) s příslušným letopočtem.

Náboženský obsah obyčeje nebyl v období socialismu žádoucí, přesto povědomí o něm zcela nevyumizelo a v současné době dochází k jeho obnově, i když zatím v nemnoha místech. Iniciativa obvykle vychází z rodinného prostředí, jejími nositeli bývají rodiče či prarodiče, kteří vychovávají děti v náboženském duchu a snaží se pěstovat tradiční obyčeje spjaté s křesťanskými svátky. Za krále se již neoblékají jen chlapci, ale často i dívky, jejich kostýmy z rukou matek bývají dokonalé. O tom, že v obci chodili Tři králové, svědčí viditelné stopy nápisů nade dvěma domů. V současnosti lze tento zvyk zachytit asi v 10 % obcí v Čechách.

Tříkrálová koleda se místy stává součástí rozsáhlejších kulturních nebo sportovních akcí - např. turistický pochod nazvaný Tříkrálová Okoř, pořádaný již více než třicet let turistickým oddílem mládeže TOM v Roztokách u Prahy, kdy putování zimní krajinou na hrad Okoř končí na nádvoří roztockého zámku kulturním programem a tříkrálovou koledou. Obchůzka ožívá také jako součást repertoáru folklorních souborů (Chorea Bohemica, Čtyřlístek aj.).

VJ

Literatura:

- Bočková, H.: Zimní obchůzky maskovaných žen. K jejich výskytu a životnosti. In: Obřadní obchůzky. Uherské Hradiště 1988, s. 37-57.
- Frolec, V. a kol.: Vánoce v české kultuře. Praha 1988.
- Langhammerová, J.: České vánoce. Katalog. Praha 1988.
- Laudová, H.: Lidové slavnosti, jejich formy a funkce v jednotlivých obdobích národního obrození. Etnografie Národního obrození 4, Praha 1978.
- Laudová, H.: Prameny lidových tradic Čech. Praha 2000.
- Masopustní tradice. Lidová kultura a současnost 5, Brno 1979.
- Obřadní obchůzky. Uherské Hradiště 1988.
- Petráňová, L.: Možnosti mapování výročních obyčejů v Čechách a na Moravě - rozmanitost v jednotě. Evropský kulturní prostor - jednota v rozmanitosti. Praha 1997, s. 216-221.
- Plessingerová, A.: Odraz současných společenských podmínek ve středočeské slavnosti „Staročeské máje“. Český lid 77, 1990, s. 47-50.
- Slavnosti v moderní společnosti. Strážnice 1991.
- Šťastná, J. - Prachařová, L.: Lidové pečivo v Čechách a na Moravě. Praha 1988.
- Vaclík, V.: Lidové betlémy v Čechách a na Moravě. Praha 1987.
- Vondruška, V.: Církevní rok a lidové obyčeje. České Budějovice 1991.
- Výroční obyčeje. Současný stav a proměny. Lidová kultura a současnost, sv. 8, Brno 1982.
- Zíbrt, Z.: Veselé chvíle v životě lidu českého. Praha 1950.

*Lidové obyčeje a tradiční slavnosti
v současném společenském životě*

Statistiky

*Výsledky dotazníkové akce
na území České republiky
(1999)*

Pořádá se masopustní zábava?

Okres	Počet odpovědí	Kladných %	Záporných %		
Benešov	106	42	40	64	60
Beroun	86	11	13	75	87
Blansko	88	44	50	44	50
Brno - město	28	9	32	19	68
Bruntál	58	8	14	50	86
Břeclav	59	26	44	33	56
Cheb	6	1	17	5	83
Chomutov	44	11	25	33	75
Chrudim	96	17	18	79	82
Česká Lípa	53	9	17	44	83
České Budějovice	87	49	56	38	44
Český Krumlov	46	15	33	31	67
Děčín	47	10	21	37	79
Domažlice	75	34	45	41	55
Frýdek - Místek	65	12	18	53	82
Havlíčkův Brod	104	27	26	77	74
Hodonín	81	37	46	44	54
Hradec Králové	75	8	11	67	89
Jablonec nad Nisou	34	10	29	24	71
Jeseník	20	1	5	19	95
Jičín	97	15	15	82	85
Jihlava	105	42	40	63	60
Jindřichův Hradec	75	22	29	53	71
Karlovy Vary	42	16	38	26	62
Karviná	16	5	31	11	69
Kladno	76	13	17	63	83
Klatovy	41	19	46	22	54
Kolín	84	20	24	64	76
Kroměříž	59	34	58	25	42
Kutná Hora	55	16	29	39	71
Liberec	40	7	18	33	82
Litoměřice	78	23	29	55	71
Louny	50	10	20	40	80
Mělník	51	9	18	42	82
Mladá Boleslav	86	14	16	72	84
Most	22	4	18	18	82
Náchod	76	18	24	58	76
Nový Jičín	53	24	45	29	55
Nymburk	78	29	37	49	63
Olomouc	80	21	26	59	74
Ostrava	18	6	33	12	67
Pardubice	97	18	19	79	81
Pelhřimov	24	8	33	16	67
Písek	59	27	46	32	54
Plzeň - jih	88	23	26	65	74
Plzeň - město	9	7	78	2	22
Plzeň - sever	89	37	42	52	58
Prachatice	51	29	57	22	43
Praha - západ	63	16	25	47	75
Prostějov	91	17	19	74	81
Přerov	37	18	49	19	51
Příbram	105	41	39	64	61
Rakovník	61	6	10	55	90
Rokycany	60	10	17	50	83
Rychnov nad Kněžnou	66	16	24	50	76
Semily	60	12	20	48	80
Sokolov	34	9	26	25	74
Strakonice	94	47	50	47	50
Svitavy	88	16	18	72	82
Šumperk	74	16	22	58	78
Tábor	86	47	55	39	45
Teplice	34	7	21	27	79
Trutnov	68	11	16	57	84

Okres	Počet odpovědí	Kladných %	Záporných %		
Třebíč	97	47	48	50	52
Uherské Hradiště	80	44	55	36	45
Ústí nad Labem	26	4	15	22	85
Ústí nad Orlicí	105	10	10	95	90
Vsetín	58	32	55	26	45
Vyškov	67	44	66	23	34
Zlín	100	43	43	57	57
Znojmo	120	50	42	70	58
Žďár nad Sázavou	122	50	41	72	59
Čechy	3177	880	28	2297	72
Morava	1576	630	40	946	60

Počet obyvatel	Počet odpovědí	Kladných %	Záporných %		
Čechy	3177	880	28	2297	72
0 - 1 000	2591	665	26	1926	74
1 001 - 5 000	434	159	37	275	63
5 001 - 10 000	74	29	39	45	61
nad 10 000	78	27	35	51	65
Morava	1576	630	40	946	60
0 - 1 000	1099	419	38	680	62
1 001 - 5 000	376	169	45	207	55
5 001 - 10 000	46	18	39	28	61
nad 10 000	55	24	44	31	56

Koná se masopustní karneval s maskami?

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Benešov	106	21	20	85	80
Beroun	86	4	5	82	95
Blansko	88	15	17	73	83
Brno - město	28	3	11	25	89
Bruntál	58	3	5	55	95
Břeclav	59	5	8	54	92
Cheb	6	0	0	6	100
Chomutov	44	2	5	42	95
Chrudim	96	3	3	93	97
Česká Lípa	53	2	4	51	96
České Budějovice	87	24	28	63	72
Český Krumlov	46	11	24	35	76
Děčín	47	4	9	43	91
Domažlice	75	11	15	64	85
Frydek - Místek	65	4	6	61	94
Havlíčkův Brod	104	11	11	93	89
Hodonín	81	15	19	66	81
Hradec Králové	75	1	1	74	99
Jablonec nad Nisou	34	2	6	32	94
Jeseník	20	0	0	20	100
Jičín	97	7	7	90	93
Jihlava	105	19	18	86	82
Jindřichův Hradec	75	11	15	64	85
Karlovy Vary	42	8	19	34	81
Karviná	16	0	0	16	100
Kladno	76	2	3	74	97
Klatovy	41	9	22	32	78
Kolín	84	11	13	73	87
Kroměříž	59	7	12	52	88
Kutná Hora	55	9	16	46	84
Liberec	40	3	8	37	92
Litoměřice	78	4	5	74	95
Louny	50	3	6	47	94
Mělník	51	4	8	47	92
Mladá Boleslav	86	7	8	79	92
Most	22	2	9	20	91
Náchod	76	9	12	67	88
Nový Jičín	53	10	19	43	81
Nymburk	78	5	6	73	94
Olomouc	80	7	9	73	91
Ostrava	18	2	11	16	89
Pardubice	97	6	6	91	94
Pelhřimov	24	2	8	22	92
Písek	59	6	10	53	90
Plzeň - jih	88	13	15	75	85
Plzeň - město	9	2	22	7	78
Plzeň - sever	89	17	19	72	81
Prachatice	51	16	31	35	69
Praha - západ	63	11	17	52	83
Prostějov	91	5	5	86	95
Přerov	37	7	19	30	81
Příbram	105	11	10	94	90
Rakovník	61	4	7	57	93
Rokycany	60	5	8	55	92
Rychnov nad Kněžnou	66	5	8	61	92
Semily	60	6	10	54	90
Sokolov	34	5	15	29	85
Strakonice	94	14	15	80	85
Svitavy	88	4	5	84	95
Šumperk	74	9	12	65	88
Tábor	86	23	27	63	73
Teplice	34	1	3	33	97
Trutnov	68	4	6	64	94

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Třebíč	97	16	16	81	84
Uherské Hradiště	80	9	11	71	89
Ústí nad Labem	26	1	4	25	96
Ústí nad Orlicí	105	4	4	101	96
Vsetín	58	6	10	52	90
Vyškov	67	17	25	50	75
Zlín	100	18	18	82	82
Znojmo	120	23	19	97	81
Žďár nad Sázavou	122	13	11	109	89

Čechy	3177	350	11	2827	89
Morava	1576	213	14	1363	86

Počet obyvatel	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Čechy	3177	350	11	2827	89
0 - 1 000	2591	259	10	2332	90
1 001 - 5 000	434	69	16	365	84
5 001 - 10 000	74	14	19	60	81
nad 10 000	78	8	10	70	90
Morava	1576	213	14	1363	86
0 - 1 000	1099	144	13	955	87
1 001 - 5 000	376	51	14	325	86
5 001 - 10 000	46	9	20	37	80
nad 10 000	55	9	16	46	84

Koná se průvod masek obcí?

Okres	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Benešov	106	21	20	85	80	
Beroun	86	5	6	81	94	
Blansko	88	42	48	46	52	
Brno - město	28	3	11	25	89	
Bruntál	58	2	3	56	97	
Břeclav	59	12	20	47	80	
Cheb	6	0	0	6	100	
Chomutov	44	5	11	39	89	
Chrudim	96	13	14	83	86	
Česká Lípa	53	2	4	51	96	
České Budějovice	87	24	28	63	72	
Český Krumlov	46	9	20	37	80	
Děčín	47	4	9	43	91	
Domažlice	75	27	36	48	64	
Frýdek - Místek	65	1	2	64	98	
Havlíčkův Brod	104	16	15	88	85	
Hodonín	81	17	21	64	79	
Hradec Králové	75	2	3	73	97	
Jablonec nad Nisou	34	4	12	30	88	
Jeseník	20	0	0	20	100	
Jičín	97	2	2	95	98	
Jihlava	105	37	35	68	65	
Jindřichův Hradec	75	13	17	62	83	
Karlovy Vary	42	8	19	34	81	
Karviná	16	0	0	16	100	
Kladno	76	4	5	72	95	
Klatovy	41	14	34	27	66	
Kolín	84	3	4	81	96	
Kroměříž	59	36	61	23	39	
Kutná Hora	55	6	11	49	89	
Liberec	40	1	2	39	98	
Litoměřice	78	6	8	72	92	
Louny	50	4	8	46	92	
Mělník	51	3	6	48	94	
Mladá Boleslav	86	6	7	80	93	
Most	22	2	9	20	91	
Náchod	76	12	16	64	84	
Nový Jičín	53	14	26	39	74	
Nymburk	78	9	12	69	88	
Olomouc	80	8	10	72	90	
Ostrava	18	2	11	16	89	
Pardubice	97	9	9	88	91	
Pelhřimov	24	7	29	17	71	
Písek	59	6	10	53	90	
Plzeň - jih	88	13	15	75	85	
Plzeň - město	9	3	33	6	67	
Plzeň - sever	89	24	27	65	73	
Prachatice	51	18	35	33	65	
Praha - západ	63	9	14	54	86	
Prostějov	91	11	12	80	88	
Přerov	37	15	41	22	59	
Příbram	105	12	11	93	89	
Rakovník	61	4	7	57	93	
Rokycany	60	5	8	55	92	
Rychnov nad Kněžnou	66	7	11	59	89	
Semily	60	7	12	53	88	
Sokolov	34	4	12	30	88	
Strakonice	94	37	39	57	61	
Svitavy	88	7	8	81	92	
Šumperk	74	3	4	71	96	
Tábor	86	29	34	57	66	
Teplice	34	1	3	33	97	
Trutnov	68	2	3	66	97	

Okres	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Třebíč	97	37	38	60	62	
Uherské Hradiště	80	41	51	39	49	
Ústí nad Labem	26	3	12	23	88	
Ústí nad Orlicí	105	3	3	102	97	
Vsetín	58	17	29	41	71	
Vyškov	67	42	63	25	37	
Zlín	100	44	44	56	56	
Znojmo	120	42	35	78	65	
Žďár nad Sázavou	122	46	38	76	62	
Čechy	3177	435	14	2742	86	
Morava	1576	472	30	1104	70	

Počet obyvatel	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Čechy	3177	435	14	2742	86	
0 - 1 000	2591	338	13	2253	87	
1 001 - 5 000	434	71	16	363	84	
5 001 - 10 000	74	13	18	61	82	
nad 10 000	78	13	17	65	83	
Morava	1576	472	30	1104	70	
0 - 1 000	1099	361	33	738	67	
1 001 - 5 000	376	93	25	283	75	
5 001 - 10 000	46	11	24	35	76	
nad 10 000	55	7	13	48	87	

Koná se dětský karneval?

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Benešov	106	35	33	71	67
Beroun	86	6	7	80	93
Blansko	88	26	30	62	70
Brno - město	28	7	25	21	75
Bruntál	58	9	16	49	84
Břeclav	59	11	19	48	81
Cheb	6	0	0	6	100
Chomutov	44	10	23	34	77
Chrudim	96	13	14	83	86
Česká Lípa	53	7	13	46	87
České Budějovice	87	36	41	51	59
Český Krumlov	46	10	22	36	78
Děčín	47	7	15	40	85
Domažlice	75	19	25	56	75
Frýdek - Místek	65	13	20	52	80
Havlíčkův Brod	104	25	24	79	76
Hodonín	81	20	25	61	75
Hradec Králové	75	10	13	65	87
Jablonec nad Nisou	34	10	29	24	71
Jeseník	20	0	0	20	100
Jičín	97	13	13	84	87
Jihlava	105	26	25	79	75
Jindřichův Hradec	75	16	21	59	79
Karlovy Vary	42	15	36	27	64
Karviná	16	5	31	11	69
Kladno	76	11	14	65	86
Klatovy	41	15	37	26	63
Kolín	84	16	19	68	81
Kroměříž	59	12	20	47	80
Kutná Hora	55	11	20	44	80
Liberec	40	7	18	33	82
Litoměřice	78	19	24	59	76
Louny	50	12	24	38	76
Mělník	51	11	22	40	78
Mladá Boleslav	86	15	17	71	83
Most	22	3	14	19	86
Náchod	76	17	22	59	78
Nový Jičín	53	15	28	38	72
Nymburk	78	22	28	56	72
Olomouc	80	19	24	61	76
Ostrava	18	6	33	12	67
Pardubice	97	17	18	80	82
Pelhřimov	24	7	29	17	71
Písek	59	26	44	33	56
Plzeň - jih	88	12	14	76	86
Plzeň - město	9	5	56	4	44
Plzeň - sever	89	29	33	60	67
Prachatice	51	19	37	32	63
Praha - západ	63	16	25	47	75
Prostějov	91	12	13	79	87
Přerov	37	15	41	22	59
Příbram	105	37	35	68	65
Rakovník	61	8	13	53	87
Rokycany	60	9	15	51	85
Rychnov nad Kněžnou	66	16	24	50	76
Semily	60	11	18	49	82
Sokolov	34	8	24	26	76
Strakonice	94	28	30	66	70
Švitavy	88	12	14	76	86
Šumperk	74	17	23	57	77
Tábor	86	33	38	53	62
Teplice	34	7	21	27	79
Trutnov	68	13	19	55	81

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Třebíč	97	24	25	73	75
Uherské Hradiště	80	15	19	65	81
Ústí nad Labem	26	3	12	23	88
Ústí nad Orlicí	105	16	15	89	85
Vsetín	58	16	28	42	72
Vyškov	67	35	52	32	48
Zlín	100	27	27	73	73
Znojmo	120	43	36	77	64
Žďár nad Sázavou	122	33	27	89	73
Čechy	3177	723	23	2454	77
Morava	1576	406	26	1170	74

Počet obyvatel	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Čechy	3177	723	23	2454	77
0 - 1 000	2591	528	20	2063	80
1 001 - 5 000	434	148	34	286	66
5 001 - 10 000	74	25	34	49	66
nad 10 000	78	22	28	56	72
Morava	1576	406	26	1170	74
0 - 1 000	1099	265	24	834	76
1 001 - 5 000	376	115	31	261	69
5 001 - 10 000	46	13	28	33	72
nad 10 000	55	13	24	42	76

Pořádá se na počátku jara vynášení Smrti (Morany)?

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Benešov	106	3	3	103	97
Beroun	86	1	1	85	99
Blansko	88	3	3	85	97
Brno - město	28	2	7	26	93
Bruntál	58	7	12	51	88
Břeclav	59	5	8	54	92
Cheb	6	0	0	6	100
Chomutov	44	2	5	42	95
Chrudim	96	8	8	88	92
Česká Lípa	53	7	13	46	87
České Budějovice	87	5	6	82	94
Český Krumlov	46	0	0	46	100
Děčín	47	6	13	41	87
Domažlice	75	1	1	74	99
Frýdek - Místek	65	7	11	58	89
Havlíčkův Brod	104	5	5	99	95
Hodonín	81	5	6	76	94
Hradec Králové	75	1	1	74	99
Jablonec nad Nisou	34	1	3	33	97
Jeseník	20	4	20	16	80
Jičín	97	6	6	91	94
Jihlava	105	1	1	104	99
Jindřichův Hradec	75	3	4	72	96
Karlovy Vary	42	3	7	39	93
Karviná	16	0	0	16	100
Kladno	76	4	5	72	95
Klatovy	41	0	0	41	100
Kolín	84	2	2	82	98
Kroměříž	59	7	12	52	88
Kutná Hora	55	4	7	51	93
Liberec	40	4	10	36	90
Litoměřice	78	3	4	75	96
Louny	50	0	0	50	100
Mělník	51	8	16	43	84
Mladá Boleslav	86	2	2	84	98
Most	22	1	5	21	95
Náchod	76	8	11	68	89
Nový Jičín	53	10	19	43	81
Nymburk	78	3	4	75	96
Olomouc	80	13	16	67	84
Ostrava	18	2	11	16	89
Pardubice	97	12	12	85	88
Pelhřimov	24	0	0	24	100
Písek	59	1	2	58	98
Plzeň - jih	88	4	5	84	95
Plzeň - město	9	1	11	8	89
Plzeň - sever	89	3	3	86	97
Prachatice	51	0	0	51	100
Praha - západ	63	2	3	61	97
Prostějov	91	2	2	89	98
Přerov	37	9	24	28	76
Příbram	105	6	6	99	94
Rakovník	61	2	3	59	97
Rokycany	60	0	0	60	100
Rychnov nad Kněžnou	66	8	12	58	88
Semily	60	4	7	56	93
Sokolov	34	4	12	30	88
Strakonice	94	0	0	94	100
Svitavy	88	7	8	81	92
Šumperk	74	5	7	69	93
Tábor	86	5	6	81	94
Teplice	34	2	6	32	94
Trutnov	68	6	9	62	91

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Třebíč	97	6	6	91	94
Uherské Hradiště	80	10	12	70	88
Ústí nad Labem	26	2	8	24	92
Ústí nad Orlicí	105	5	5	100	95
Vsetín	58	4	7	54	93
Vyškov	67	9	13	58	87
Zlín	100	6	6	94	94
Znojmo	120	28	23	92	77
Žďár nad Sázavou	122	3	2	119	98
Čechy	3177	165	5	3012	95
Morava	1576	148	9	1428	91

Počet obyvatel	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Čechy	3177	165	5	3012	95
0 - 1 000	2591	108	4	2483	96
1 001 - 5 000	434	34	8	400	92
5 001 - 10 000	74	13	18	61	82
nad 10 000	78	10	13	68	87
Morava	1576	148	9	1428	91
0 - 1 000	1099	86	8	1013	92
1 001 - 5 000	376	44	12	332	88
5 001 - 10 000	46	6	13	40	87
nad 10 000	55	12	22	43	78

Existují o Velikonocích dětské občůzky s řehačkami?

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Benešov	106	16	15	90	85
Beroun	86	6	7	80	93
Blansko	88	24	27	64	73
Brno - město	28	1	4	27	96
Bruntál	58	0	0	58	100
Břeclav	59	16	27	43	73
Cheb	6	0	0	6	100
Chomutov	44	4	9	40	91
Chrudim	96	12	12	84	88
Česká Lípa	53	1	">	52	98
České Budějovice	87	47	54	40	46
Český Krumlov	46	12	26	34	74
Děčín	47	2	4	45	96
Domažlice	75	53	71	22	29
Frýdek - Místek	65	8	12	57	88
Havlíčkův Brod	104	11	11	93	89
Hodonín	81	48	59	33	41
Hradec Králové	75	0	0	75	100
Jablonec nad Nisou	34	4	12	30	88
Jeseník	20	0	0	20	100
Jičín	97	3	3	94	97
Jihlava	105	27	26	78	74
Jindřichův Hradec	75	27	36	48	64
Karlovy Vary	42	2	5	40	95
Karviná	16	3	19	13	81
Kladno	76	1	1	75	99
Klatovy	41	19	46	22	54
Kolín	84	3	4	81	96
Kroměříž	59	34	58	25	42
Kutná Hora	55	1	2	54	98
Liberec	40	2	5	38	95
Litoměřice	78	5	6	73	94
Louny	50	1	2	49	98
Mělník	51	18	35	33	65
Mladá Boleslav	86	33	38	53	62
Most	22	1	5	21	95
Náchod	76	1	1	75	99
Nový Jičín	53	12	23	41	77
Nymburk	78	15	19	63	81
Olomouc	80	52	65	28	35
Ostrava	18	1	6	17	94
Pardubice	97	6	6	91	94
Pelhřimov	24	2	8	22	92
Písek	59	25	42	34	58
Plzeň - jih	88	49	56	39	44
Plzeň - město	9	2	22	7	78
Plzeň - sever	89	19	21	70	79
Prachatice	51	33	65	18	35
Praha - západ	63	2	3	61	97
Prostějov	91	66	73	25	27
Přerov	37	16	43	21	57
Příbram	105	44	42	61	58
Rakovník	61	5	8	56	92
Rokycany	60	9	15	51	85
Rychnov nad Kněžnou	66	3	5	63	95
Semily	60	2	3	58	97
Sokolov	34	3	9	31	91
Strakonice	94	75	80	19	20
Svitavy	88	9	10	79	90
Šumperk	74	39	53	35	47
Tábor	86	31	36	55	64
Teplice	34	1	3	33	97
Trutnov	68	3	4	65	96

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Třebíč	97	50	52	47	48
Uherské Hradiště	80	52	65	28	35
Ústí nad Labem	26	0	0	26	100
Ústí nad Orlicí	105	8	8	97	92
Vsetín	58	20	34	38	66
Vyškov	67	39	58	28	42
Zlín	100	75	75	25	25
Znojmo	120	82	68	38	32
Žďár nad Sázavou	122	46	38	76	62
Čechy	3177	631	20	2546	80
Morava	1576	711	45	865	55

Počet obyvatel	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Čechy	3177	631	20	2546	80
0 - 1 000	2591	558	22	2033	78
1 001 - 5 000	434	60	14	374	86
5 001 - 10 000	74	11	15	63	85
nad 10 000	78	2	3	76	97
Morava	1576	711	45	865	55
0 - 1 000	1099	539	49	560	51
1 001 - 5 000	376	152	40	224	60
5 001 - 10 000	46	8	17	38	83
nad 10 000	55	12	22	43	78

Chodí se na Velikonoce koledovat s pomlážkami?

Okres	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Benešov	106	103	97	3	3	
Beroun	86	86	100	0	0	
Blansko	88	87	99	1	1	
Brno - město	28	28	100	0	0	
Bruntál	58	57	98	1	2	
Břeclav	59	57	97	2	3	
Cheb	6	6	100	0	0	
Chomutov	44	44	100	0	0	
Chrudim	96	86	90	10	10	
Česká Lípa	53	53	100	0	0	
České Budějovice	87	78	90	9	10	
Český Krumlov	46	41	89	5	11	
Děčín	47	47	100	0	0	
Domažlice	75	69	92	6	8	
Frýdek - Místek	65	63	97	2	3	
Havlíčkův Brod	104	97	93	7	7	
Hodonín	81	81	100	0	0	
Hradec Králové	75	75	100	0	0	
Jablonec nad Nisou	34	34	100	0	0	
Jeseník	20	17	85	3	15	
Jičín	97	97	100	0	0	
Jihlava	105	103	98	2	2	
Jindřichův Hradec	75	70	93	5	7	
Karlovy Vary	42	41	98	1	2	
Karviná	16	16	100	0	0	
Kladno	76	73	96	3	4	
Klatovy	41	36	88	5	12	
Kolín	84	82	98	2	2	
Kroměříž	59	58	98	1	2	
Kutná Hora	55	53	96	2	4	
Liberec	40	40	100	0	0	
Litoměřice	78	77	99	1	1	
Louny	50	48	96	2	4	
Mělník	51	50	98	1	2	
Mladá Boleslav	86	52	60	34	40	
Most	22	22	100	0	0	
Náchod	76	76	100	0	0	
Nový Jičín	53	53	100	0	0	
Nymburk	78	76	97	2	3	
Olomouc	80	74	92	6	8	
Ostrava	18	17	94	1	6	
Pardubice	97	96	99	1	1	
Pelhřimov	24	21	88	3	12	
Písek	59	57	97	2	3	
Plzeň - jih	88	78	89	10	11	
Plzeň - město	9	8	89	1	11	
Plzeň - sever	89	86	97	3	3	
Prachatice	51	46	90	5	10	
Praha - západ	63	62	98	1	2	
Prostějov	91	89	98	2	2	
Přerov	37	36	97	1	3	
Příbram	105	104	99	1	1	
Rakovník	61	60	98	1	2	
Rokycany	60	58	97	2	3	
Rychnov nad Kněžnou	66	66	100	0	0	
Semily	60	59	98	1	2	
Sokolov	34	34	100	0	0	
Strakonice	94	82	87	12	13	
Svitavy	88	86	98	2	2	
Šumperk	74	65	88	9	12	
Tábor	86	85	99	1	1	
Teplice	34	30	88	4	12	
Trutnov	68	68	100	0	0	

Okres	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Třebíč	97	96	99	1	1	
Uherské Hradiště	80	76	95	4	5	
Ústí nad Labem	26	26	100	0	0	
Ústí nad Orlicí	105	105	100	0	0	
Vsetín	58	57	98	1	2	
Vyškov	67	66	99	1	1	
Zlín	100	97	97	3	3	
Znojmo	120	117	98	3	2	
Žďár nad Sázavou	122	122	100	0	0	
Čechy	3177	3029	95	148	5	
Morava	1576	1532	97	44	3	

Počet obyvatel	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Čechy	3177	3029	95	148	5	
0 - 1 000	2591	2453	95	138	5	
1 001 - 5 000	434	429	99	5	1	
5 001 - 10 000	74	74	100	0	0	
nad 10 000.	78	73	94	5	6	
Morava	1576	1532	97	44	3	
0 - 1 000	1099	1071	97	28	3	
1 001 - 5 000	376	365	97	11	3	
5 001 - 10 000	46	44	96	2	4	
nad 10 000	55	52	95	3	5	

Pálí se u vás na jaře či v létě ohně?

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Benešov	106	98	92	8	8
Beroun	86	79	92	7	8
Blansko	88	72	82	16	18
Brno - město	28	13	46	15	54
Bruntál	58	8	14	50	86
Břeclav	59	16	27	43	73
Cheb	6	3	50	3	50
Chomutov	44	30	68	14	32
Chrudim	96	76	79	20	21
Česká Lípa	53	51	96	2	4
České Budějovice	87	45	52	42	48
Český Krumlov	46	22	48	24	52
Děčín	47	44	94	3	6
Domažlice	75	45	60	30	40
Frýdek - Místek	65	5	8	60	92
Havlíčkův Brod	104	91	88	13	12
Hodonín	81	13	16	68	84
Hradec Králové	75	67	89	8	11
Jablonec nad Nisou	34	34	100	0	0
Jeseník	20	2	10	18	90
Jičín	97	89	92	8	8
Jihlava	105	99	94	6	6
Jindřichův Hradec	75	63	84	12	16
Karlovy Vary	42	32	76	10	24
Karviná	16	2	12	14	88
Kladno	76	65	86	11	14
Klatovy	41	9	22	32	78
Kolín	84	76	90	8	10
Kroměříž	59	5	8	54	92
Kutná Hora	55	53	96	2	4
Liberec	40	39	98	1	2
Litoměřice	78	47	60	31	40
Louny	50	19	38	31	62
Mělník	51	44	86	7	14
Mladá Boleslav	86	49	57	37	43
Most	22	9	41	13	59
Náchod	76	70	92	6	8
Nový Jičín	53	14	26	39	74
Nymburk	78	75	96	3	4
Olomouc	80	7	9	73	91
Ostrava	18	3	17	15	83
Pardubice	97	87	90	10	10
Pelhřimov	24	24	100	0	0
Písek	59	44	75	15	25
Plzeň - jih	88	22	25	66	75
Plzeň - město	9	2	22	7	78
Plzeň - sever	89	26	29	63	71
Prachatice	51	20	39	31	61
Praha - západ	63	55	87	8	13
Prostějov	91	10	11	81	89
Přerov	37	5	14	32	86
Příbram	105	102	97	3	3
Rakovník	61	47	77	14	23
Rokycany	60	16	27	44	73
Rychnov nad Kněžnou	66	62	94	4	6
Semily	60	58	97	2	3
Sokolov	34	22	65	12	35
Strakonice	94	53	56	41	44
Svitavy	88	71	81	17	19
Šumperk	74	14	19	60	81
Tábor	86	85	99	1	1
Teplice	34	11	32	23	68
Trutnov	68	61	90	7	10

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Třebíč	97	92	95	5	5
Uherské Hradiště	80	6	8	74	92
Ústí nad Labem	26	17	65	9	35
Ústí nad Orlicí	105	99	94	6	6
Vsetín	58	11	19	47	81
Vyškov	67	14	21	53	79
Zlín	100	9	9	91	91
Znojmo	120	87	72	33	28
Žďár nad Sázavou	122	114	93	8	7
Čechy	3177	2408	76	769	24
Morava	1576	621	39	955	61

Počet obyvatel	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Čechy	3177	2408	76	769	24
0 - 1 000	2591	1974	76	617	24
1 001 - 5 000	434	324	75	110	25
5 001 - 10 000	74	59	80	15	20
nad 10 000	78	51	65	27	35
Morava	1576	621	39	955	61
0 - 1 000	1099	485	44	614	56
1 001 - 5 000	376	101	27	275	73
5 001 - 10 000	46	17	37	29	63
nad 10 000	55	18	33	37	67

Staví se ve vaší obci máj?

Okres	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Benešov	106	69	65	37	35	
Beroun	86	40	47	46	53	
Blansko	88	30	34	58	66	
Brno - město	28	15	54	13	46	
Bruntál	58	39	67	19	33	
Břeclav	59	45	76	14	24	
Cheb	6	4	67	2	33	
Chomutov	44	30	68	14	32	
Chrudim	96	11	11	85	89	
Česká Lípa	53	27	51	26	49	
České Budějovice	87	83	95	4	5	
Český Krumlov	46	46	100	0	0	
Děčín	47	23	49	24	51	
Domažlice	75	73	97	2	3	
Frýdek - Místek	65	38	58	27	42	
Havlíčkův Brod	104	26	25	78	75	
Hodonín	81	66	81	15	19	
Hradec Králové	75	22	29	53	71	
Jablonec nad Nisou	34	4	12	30	88	
Jeseník	20	12	60	8	40	
Jičín	97	28	29	69	71	
Jihlava	105	12	11	93	89	
Jindřichův Hradec	75	51	68	24	32	
Karlovy Vary	42	39	93	3	7	
Karviná	16	5	31	11	69	
Kladno	76	27	36	49	64	
Klatovy	41	38	93	3	7	
Kolín	84	9	11	75	89	
Kroměříž	59	34	58	25	42	
Kutná Hora	55	16	29	39	71	
Liberec	40	9	22	31	78	
Litoměřice	78	34	44	44	56	
Louny	50	26	52	24	48	
Mělník	51	21	41	30	59	
Mladá Boleslav	86	35	41	51	59	
Most	22	11	50	11	50	
Náchod	76	28	37	48	63	
Nový Jičín	53	45	85	8	15	
Nymburk	78	30	38	48	62	
Olomouc	80	27	34	53	66	
Ostrava	18	12	67	6	33	
Pardubice	97	20	21	77	79	
Pelhřimov	24	2	8	22	92	
Písek	59	58	98	1	2	
Plzeň - jih	88	84	95	4	5	
Plzeň - město	9	8	89	1	11	
Plzeň - sever	89	85	96	4	4	
Prachatice	51	49	96	2	4	
Praha - západ	63	23	37	40	63	
Prostějov	91	34	37	57	63	
Přerov	37	13	35	24	65	
Příbram	105	91	87	14	13	
Rakovník	61	31	51	30	49	
Rokycany	60	44	73	16	27	
Rychnov nad Kněžnou	66	8	12	58	88	
Semily	60	9	15	51	85	
Sokolov	34	33	97	1	3	
Strakonice	94	85	90	9	10	
Svitavy	88	27	31	61	69	
Šumperk	74	20	27	54	73	
Tábor	86	56	65	30	35	
Teplice	34	16	47	18	53	
Trutnov	68	15	22	53	78	

Okres	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Třebíč	97	58	60	39	40	
Uherské Hradiště	80	68	85	12	15	
Ústí nad Labem	26	9	35	17	65	
Ústí nad Orlicí	105	37	35	68	65	
Vsetín	58	45	78	13	22	
Vyškov	67	48	72	19	28	
Zlín	100	76	76	24	24	
Znojmo	120	80	67	40	33	
Žďár nad Sázavou	122	45	37	77	63	
Čechy	3177	1650	52	1527	48	
Morava	1576	867	55	709	45	

Počet obyvatel	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Čechy	3177	1650	52	1527	48	
0 - 1 000	2591	1346	52	1245	48	
1 001 - 5 000	434	239	55	195	45	
5 001 - 10 000	74	5	47	39	53	
nad 10 000	78	30	38	48	62	
Morava	1576	867	55	709	45	
0 - 1 000	1099	578	53	521	47	
1 001 - 5 000	376	242	64	134	36	
5 001 - 10 000	46	22	48	24	52	
nad 10 000	55	25	45	30	55	

Existuje u vás slavnost na počátku léta - např. Jízda králů?

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Benešov	106	3	3	103	97
Beroun	86	2	2	84	98
Blansko	88	1	1	87	99
Brno - město	28	3	11	25	89
Bruntál	58	1	2	57	98
Břeclav	59	5	8	54	92
Cheb	6	0	0	6	100
Chomutov	44	2	5	42	95
Chrudim	96	2	2	94	98
Česká Lípa	53	3	6	50	94
České Budějovice	87	2	2	85	98
Český Krumlov	46	2	4	44	96
Děčín	47	4	9	43	91
Domažlice	75	0	0	75	100
Frydek - Místek	65	3	5	62	95
Havlíčkův Brod	104	1	1	103	99
Hodonín	81	10	12	71	88
Hradec Králové	75	4	5	71	95
Jablonec nad Nisou	34	1	3	33	97
Jeseník	20	0	0	20	100
Jičín	97	0	0	97	100
Jihlava	105	3	3	102	97
Jindřichův Hradec	75	1	1	74	99
Karlovy Vary	42	1	2	41	98
Karviná	16	2	12	14	88
Kladno	76	1	1	75	99
Klatovy	41	2	5	39	95
Kolín	84	3	4	81	96
Kroměříž	59	1	2	58	98
Kutná Hora	55	4	7	51	93
Liberec	40	2	5	38	95
Litoměřice	78	1	1	77	99
Louny	50	2	4	48	96
Mělník	51	1	2	50	98
Mladá Boleslav	86	4	5	82	95
Most	22	0	0	22	100
Náchod	76	1	1	75	99
Nový Jičín	53	2	4	51	96
Nymburk	78	0	0	78	100
Olomouc	80	8	10	72	90
Ostrava	18	2	11	16	89
Pardubice	97	5	5	92	95
Pelhřimov	24	1	4	23	96
Písek	59	2	3	57	97
Plzeň - jih	88	0	0	88	100
Plzeň - město	9	0	0	9	100
Plzeň - sever	89	2	2	87	98
Prachatice	51	2	4	49	96
Praha - západ	63	3	5	60	95
Prostějov	91	2	2	89	98
Přerov	37	4	11	33	89
Příbram	105	6	6	99	94
Rakovník	61	2	3	59	97
Rokycany	60	0	0	60	100
Rychnov nad Kněžnou	66	2	3	64	97
Semily	60	2	3	58	97
Sokolov	34	4	12	30	88
Strakonice	94	1	1	93	99
Svitavy	88	4	5	84	95
Šumperk	74	4	5	70	95
Tábor	86	4	5	82	95
Teplice	34	2	6	32	94
Trutnov	68	7	10	61	90

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Třebíč	97	3	3	94	97
Uherské Hradiště	80	6	8	74	92
Ústí nad Labem	26	1	4	25	96
Ústí nad Orlicí	105	3	3	102	97
Vsetín	58	3	5	55	95
Vyškov	67	1	1	66	99
Zlín	100	2	2	98	98
Znojmo	120	3	2	117	98
Žďár nad Sázavou	122	2	2	120	98
Čechy	3177	102	3	3075	97
Morava	1576	71	5	1505	95

Počet obyvatel	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Čechy	3177	102	3	3075	97
0 - 1 000	2591	68	3	2523	97
1 001 - 5 000	434	13	3	421	97
5 001 - 10 000	74	9	12	65	88
nad 10 000	78	12	15	66	85
Morava	1576	71	5	1505	95
0 - 1 000	1099	32	3	1067	97
1 001 - 5 000	376	27	7	349	93
5 001 - 10 000	46	5	11	41	89
nad 10 000	55	7	13	48	87

Koná se u vás pout'?

Okres	Počet				
	odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Benešov	106	75	71	31	29
Beroun	86	44	51	42	49
Blansko	88	72	82	16	18
Brno - město	28	4	14	24	86
Bruntál	58	12	21	46	79
Břeclav	59	48	81	11	19
Cheb	6	1	17	5	83
Chomutov	44	10	23	34	77
Chrudim	96	57	59	39	41
Česká Lípa	53	16	30	37	70
České Budějovice	87	53	61	34	39
Český Krumlov	46	17	37	29	63
Děčín	47	10	21	37	79
Domažlice	75	72	96	3	4
Frýdek - Místek	65	50	77	15	23
Havlíčkův Brod	104	69	66	35	34
Hodonín	81	37	46	44	54
Hradec Králové	75	53	71	22	29
Jablonec nad Nisou	34	16	47	18	53
Jeseník	20	6	30	14	70
Jičín	97	62	64	35	36
Jihlava	105	87	83	18	17
Jindřichův Hradec	75	47	63	28	37
Karlovy Vary	42	11	26	31	74
Karviná	16	13	81	3	19
Kladno	76	50	66	26	34
Klatovy	41	37	90	4	10
Kolín	84	39	46	45	54
Kroměříž	59	38	64	21	36
Kutná Hora	55	34	62	21	38
Liberec	40	15	38	25	62
Litoměřice	78	26	33	52	67
Louny	50	26	52	24	48
Mělník	51	23	45	28	55
Mladá Boleslav	86	50	58	36	42
Most	22	7	32	15	68
Náchod	76	46	61	30	39
Nový Jičín	53	38	72	15	28
Nymburk	78	57	73	21	27
Olomouc	80	25	31	55	69
Ostrava	18	10	56	8	44
Pardubice	97	63	65	34	35
Pelhřimov	24	19	79	5	21
Písek	59	53	90	6	10
Plzeň - jih	88	85	97	3	3
Plzeň - město	9	4	44	5	56
Plzeň - sever	89	64	72	25	28
Prachatice	51	33	65	18	35
Praha - západ	63	26	41	37	59
Prostějov	91	50	55	41	45
Přerov	37	19	51	18	49
Příbram	105	87	83	18	17
Rakovník	61	39	64	22	36
Rokycany	60	43	72	17	28
Rychnov nad Kněžnou	66	48	73	18	27
Semily	60	40	67	20	33
Sokolov	34	10	29	24	71
Strakonice	94	84	89	10	11
Svitavy	88	63	72	25	28
Šumperk	74	28	38	46	62
Tábor	86	75	87	11	13
Teplice	34	10	29	24	71
Trutnov	68	30	44	38	56

Okres	Počet				
	odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Třebíč	97	87	90	10	10
Uherské Hradiště	80	37	46	43	54
Ústí nad Labem	26	5	19	21	81
Ústí nad Orlicí	105	73	70	32	30
Vsetín	58	32	55	26	45
Vyškov	67	43	64	24	36
Zlín	100	60	60	40	40
Znojmo	120	61	51	59	49
Žďár nad Sázavou	122	99	81	23	19
Čechy	3177	1977	62	1200	38
Morava	1576	956	61	620	39

Počet obyvatel	Počet				
	odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Čechy	3177	1977	62	1200	38
0 - 1 000	2591	1596	62	995	38
1 001 - 5 000	434	301	69	133	31
5 001 - 10 000	74	45	61	29	39
nad 10 000	78	35	45	43	55
Morava	1576	956	61	620	39
0 - 1 000	1099	659	60	440	40
1 001 - 5 000	376	247	66	129	34
5 001 - 10 000	46	24	52	22	48
nad 10 000	55	26	47	29	53

Slavíte v obci dožínky?

Okres	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Benešov	106	29	27	77	73	
Beroun	86	5	6	81	94	
Blansko	88	6	7	82	93	
Brno - město	28	0	0	28	100	
Bruntál	58	7	12	51	88	
Břeclav	59	0	0	59	100	
Cheb	6	0	0	6	100	
Chomutov	44	7	16	37	84	
Chrudim	96	10	10	86	90	
Česká Lípa	53	2	4	51	96	
České Budějovice	87	9	10	78	90	
Český Krumlov	46	6	13	40	87	
Děčín	47	1	2	46	98	
Domažlice	75	25	33	50	67	
Frydek - Místek	65	5	8	60	92	
Havlíčkův Brod	104	11	11	93	89	
Hodonín	81	13	16	68	84	
Hradec Králové	75	13	17	62	83	
Jablonec nad Nisou	34	0	0	34	100	
Jeseník	20	2	10	18	90	
Jičín	97	8	8	89	92	
Jihlava	105	7	7	98	93	
Jindřichův Hradec	75	5	7	70	93	
Karlovy Vary	42	4	10	38	90	
Karviná	16	2	12	14	88	
Kladno	76	9	12	67	88	
Klatovy	41	6	15	35	85	
Kolín	84	12	14	72	86	
Kroměříž	59	6	10	53	90	
Kutná Hora	55	8	15	47	85	
Liberec	40	5	12	35	88	
Litoměřice	78	11	14	67	86	
Louny	50	11	22	39	78	
Mělník	51	6	12	45	88	
Mladá Boleslav	86	10	12	76	88	
Most	22	1	5	21	95	
Náchod	76	7	9	69	91	
Nový Jičín	53	7	13	46	87	
Nymburk	78	10	13	68	87	
Olomouc	80	7	9	73	91	
Ostrava	18	1	6	17	94	
Pardubice	97	14	14	83	86	
Pelhřimov	24	5	21	19	79	
Písek	59	10	17	49	83	
Plzeň - jih	88	15	17	73	83	
Plzeň - město	9	0	0	9	100	
Plzeň - sever	89	20	22	69	78	
Prachatice	51	6	12	45	88	
Praha - západ	63	2	3	61	97	
Prostějov	91	10	11	81	89	
Přerov	37	5	14	32	86	
Příbram	105	19	18	86	82	
Rakovník	61	5	8	56	92	
Rokycany	60	2	3	58	97	
Rychnov nad Kněžnou	66	5	8	61	92	
Semily	60	4	7	56	93	
Sokolov	34	0	0	34	100	
Strakonice	94	23	24	71	76	
Svitavy	88	11	12	77	88	
Šumperk	74	2	3	72	97	
Tábor	86	19	22	67	78	
Teplice	34	1	3	33	97	
Trutnov	68	6	9	62	91	

Okres	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Třebíč	97	19	20	78	80	
Uherské Hradiště	80	4	5	76	95	
Ústí nad Labem	26	1	4	25	96	
Ústí nad Orlicí	105	13	12	92	88	
Vsetín	58	7	12	51	88	
Vyškov	67	8	12	59	88	
Zlín	100	7	7	93	93	
Znojmo	120	26	22	94	78	
Žďár nad Sázavou	122	18	15	104	85	
Čechy	3177	412	13	2765	87	
Morava	1576	169	11	1407	89	

Počet obyvatel	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Čechy	3177	412	13	2765	87	
0 - 1 000	2591	362	14	2229	86	
1 001 - 5 000	434	48	11	386	89	
5 001 - 10 000	74	0	0	74	100	
nad 10 000	78	2	3	76	97	
Morava	1576	169	11	1407	89	
0 - 1 000	1099	117	11	982	89	
1 001 - 5 000	376	47	12	329	88	
5 001 - 10 000	46	1	2	45	98	
nad 10 000	55	4	7	51	93	

Slavíte v obci vinobraní, dočesnou?

Okres	Počet		%	Záporných %	
	odpovědí	Kladných		Záporných	%
Benešov	106	1	1	105	99
Beroun	86	1	1	85	99
Blansko	88	1	1	87	99
Brno - město	28	1	4	27	96
Bruntál	58	2	3	56	97
Břeclav	59	17	29	42	71
Cheb	6	0	0	6	100
Chomutov	44	1	2	43	98
Chrudim	96	2	2	94	98
Česká Lípa	53	0	0	53	100
České Budějovice	87	0	0	87	100
Český Krumlov	46	0	0	46	100
Děčín	47	0	0	47	100
Domažlice	75	0	0	75	100
Frýdek - Místek	65	3	5	62	95
Havlíčkův Brod	104	0	0	104	100
Hodonín	81	20	25	61	75
Hradec Králové	75	4	5	71	95
Jablonec nad Nisou	34	0	0	34	100
Jeseník	20	0	0	20	100
Jičín	97	1	1	96	99
Jihlava	105	1	1	104	99
Jindřichův Hradec	75	2	3	73	97
Karlovy Vary	42	0	0	42	100
Karviná	16	0	0	16	100
Kladno	76	3	4	73	96
Klatovy	41	0	0	41	100
Kolín	84	2	2	82	98
Kroměříž	59	1	2	58	98
Kutná Hora	55	1	2	54	98
Liberec	40	0	0	40	100
Litoměřice	78	13	17	65	83
Louny	50	10	20	40	80
Mělník	51	2	4	49	96
Mladá Boleslav	86	1	1	85	99
Most	22	0	0	22	100
Náchod	76	3	4	73	96
Nový Jičín	53	0	0	53	100
Nymburk	78	0	0	78	100
Olomouc	80	5	6	75	94
Ostrava	18	0	0	18	100
Pardubice	97	1	1	96	99
Pelhřimov	24	0	0	24	100
Písek	59	0	0	59	100
Plzeň - jih	88	4	5	84	95
Plzeň - město	9	0	0	9	100
Plzeň - sever	89	4	4	85	96
Prachovice	51	0	0	51	100
Praha - západ	63	0	0	63	100
Prostějov	91	2	2	89	98
Přerov	37	3	8	34	92
Příbram	105	1	1	104	99
Rakovník	61	9	15	52	85
Rokycany	60	0	0	60	100
Rychnov nad Kněžnou	66	0	0	66	100
Semily	60	0	0	60	100
Sokolov	34	0	0	34	100
Strakonice	94	1	1	93	99
Svitavy	88	1	1	87	99
Šumperk	74	1	1	73	99
Tábor	86	0	0	86	100
Teplice	34	0	0	34	100
Trutnov	68	2	3	66	97

Okres	Počet		%	Záporných %	
	odpovědí	Kladných		Záporných	%
Třebíč	97	2	2	95	98
Uherské Hradiště	80	6	8	74	92
Ústí nad Labem	26	1	4	25	96
Ústí nad Orlicí	105	2	2	103	98
Vsetín	58	4	7	54	93
Vyškov	67	2	3	65	97
Zlín	100	0	0	100	100
Znojmo	120	9	8	111	92
Žďár nad Sázavou	122	0	0	122	100
Čechy	3177	73	2	3104	98
Morava	1576	80	5	1496	95

Počet obyvatel	Počet		%	Záporných %	
	odpovědí	Kladných		Záporných	%
Čechy	3177	73	2	3104	98
0 - 1 000	2591	54	2	2537	98
1 001 - 5 000	434	12	3	422	97
5 001 - 10 000	74	2	3	72	97
nad 10 000	78	5	6	73	94
Morava	1576	80	5	1496	95
0 - 1 000	1099	31	3	1068	97
1 001 - 5 000	376	41	11	335	9
5 001 - 10 000	46	5	11	41	89
nad 10 000	55	3	5	52	95

Koná se u vás posvícení?

Okres	Počet		%		%	
	odpovědí	Kladných	Záporných	Kladných	Záporných	
Benešov	106	88	83	18	17	
Beroun	86	63	73	23	27	
Blansko	88	3	3	85	97	
Brno - město	28	4	14	24	86	
Bruntál	58	2	3	56	97	
Břeclav	59	22	37	37	63	
Cheb	6	0	0	6	100	
Chomutov	44	7	16	37	84	
Chrudim	96	64	67	32	33	
Česká Lípa	53	1	2	52	98	
České Budějovice	87	44	51	43	49	
Český Krumlov	46	2	4	44	96	
Děčín	47	1	2	46	98	
Domažlice	75	26	35	49	65	
Frydek - Místek	65	16	25	49	75	
Havlíčkův Brod	104	67	64	37	36	
Hodonín	81	42	52	39	48	
Hradec Králové	75	55	73	20	27	
Jablonec nad Nisou	34	7	21	27	79	
Jeseník	20	0	0	20	100	
Jičín	97	62	64	35	36	
Jihlava	105	35	33	70	67	
Jindřichův Hradec	75	28	37	47	63	
Karlovy Vary	42	2	5	40	95	
Karviná	16	1	6	15	94	
Kladno	76	59	78	17	22	
Klatovy	41	19	46	22	54	
Kolín	84	62	74	22	26	
Kroměříž	59	11	19	48	81	
Kutná Hora	55	36	65	19	35	
Liberec	40	11	28	29	72	
Litoměřice	78	14	18	64	82	
Louny	50	17	34	33	66	
Mělník	51	23	45	28	55	
Mladá Boleslav	86	53	62	33	38	
Most	22	1	5	21	95	
Náchod	76	53	70	23	30	
Nový Jičín	53	19	36	34	64	
Nymburk	78	63	81	15	19	
Olomouc	80	14	18	66	82	
Ostrava	18	4	22	14	78	
Pardubice	97	70	72	27	28	
Pelhřimov	24	13	54	11	46	
Písek	59	47	80	12	20	
Plzeň - jih	88	51	58	37	42	
Plzeň - město	9	1	11	8	89	
Plzeň - sever	89	43	48	46	52	
Prachatice	51	24	47	27	53	
Praha - západ	63	35	56	28	44	
Prostějov	91	31	34	60	66	
Přerov	37	7	19	30	81	
Příbram	105	84	80	21	20	
Rakovník	61	43	70	18	30	
Rokycany	60	46	77	14	23	
Rychnov nad Kněžnou	66	48	73	18	27	
Semily	60	33	55	27	45	
Sokolov	34	3	9	31	91	
Strakonice	94	77	82	17	18	
Svitavy	88	32	36	56	64	
Šumperk	74	25	34	49	66	
Tábor	86	50	58	36	42	
Teplíce	34	1	3	33	97	
Trutnov	68	25	37	43	63	

Okres	Počet		%		%	
	odpovědí	Kladných	Záporných	Kladných	Záporných	
Třebíč	97	39	40	58	60	
Uherské Hradiště	80	39	49	41	51	
Ústí nad Labem	26	1	4	25	96	
Ústí nad Orlicí	105	62	59	43	41	
Vsetín	58	17	29	41	71	
Vyškov	67	8	12	59	88	
Zlín	100	42	42	58	58	
Znojmo	120	69	58	51	42	
Žďár nad Sázavou	122	17	14	105	86	
Čechy	3177	1717	54	1460	46	
Morava	1576	467	30	1109	70	

Počet obyvatel	Počet		%		%	
	odpovědí	Kladných	Záporných	Kladných	Záporných	
Čechy	3177	1717	54	1460	46	
0 - 1 000	2591	1469	57	1122	43	
1 001 - 5 000	434	203	47	231	53	
5 001 - 10 000	74	24	32	50	68	
nad 10 000	78	21	27	57	73	
Morava	1576	467	30	1109	70	
0 - 1 000	1099	341	31	758	69	
1 001 - 5 000	376	110	29	266	71	
5 001 - 10 000	46	9	20	37	80	
nad 10 000	55	7	13	48	87	

Chodí po vsi Mikuláši s čertem a andělem?

Okres	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Benešov	106	103	97	3	3	
Beroun	86	82	95	4	5	
Blansko	88	85	97	3	3	
Brno - město	28	28	100	0	0	
Bruntál	58	58	100	0	0	
Břeclav	59	58	98	1	2	
Cheb	6	6	100	0	0	
Chomutov	44	39	89	5	11	
Chrudim	96	91	95	5	5	
Česká Lípa	53	53	100	0	0	
České Budějovice	87	83	95	4	5	
Český Krumlov	46	43	93	3	7	
Děčín	47	46	98	1	2	
Domažlice	75	74	99	1	1	
Frydek - Místek	65	53	82	12	18	
Havlíčkův Brod	104	91	88	13	12	
Hodonín	81	80	99	1	1	
Hradec Králové	75	72	96	3	4	
Jablonec nad Nisou	34	34	100	0	0	
Jeseník	20	17	85	3	15	
Jičín	97	87	90	10	10	
Jihlava	105	103	98	2	2	
Jindřichův Hradec	75	68	91	7	9	
Karlovy Vary	42	39	93	3	7	
Karviná	16	13	81	3	19	
Kladno	76	72	95	4	5	
Klatovy	41	37	90	4	10	
Kolín	84	82	98	2	2	
Kroměříž	59	56	95	3	5	
Kutná Hora	55	54	98	1	2	
Liberec	40	39	98	1	2	
Litoměřice	78	76	97	2	3	
Louny	50	48	96	2	4	
Mělník	51	48	94	3	6	
Mladá Boleslav	86	49	57	37	43	
Most	22	21	95	1	5	
Náchod	76	74	97	2	3	
Nový Jičín	53	53	100	0	0	
Nymburk	78	74	95	4	5	
Olomouc	80	72	90	8	10	
Ostrava	18	17	94	1	6	
Pardubice	97	94	97	3	3	
Pelhřimov	24	23	96	1	4	
Písek	59	57	97	2	3	
Plzeň - jih	88	84	95	4	5	
Plzeň - město	9	8	89	1	11	
Plzeň - sever	89	88	99	1	1	
Prachatice	51	47	92	4	8	
Praha - západ	63	59	94	4	6	
Prostějov	91	89	98	2	2	
Přerov	37	33	89	4	11	
Příbram	105	103	98	2	2	
Rakovník	61	57	93	4	7	
Rokycany	60	53	88	7	12	
Rychnov nad Kněžnou	66	62	94	4	6	
Semily	60	57	95	3	5	
Sokolov	34	34	100	0	0	
Strakonice	94	87	93	7	7	
Švitavy	88	84	95	4	5	
Šumperk	74	68	92	6	8	
Tábor	86	83	97	3	3	
Teplice	34	31	91	3	9	
Trutnov	68	68	100	0	0	

Okres	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Třebíč	97	96	99	1	1	
Uherské Hradiště	80	75	94	5	6	
Ústí nad Labem	26	25	96	1	4	
Ústí nad Orlicí	105	100	95	5	5	
Vsetín	58	56	97	2	3	
Vyškov	67	63	94	4	6	
Zlín	100	95	95	5	5	
Znojmo	120	117	98	3	2	
Žďár nad Sázavou	122	118	97	4	3	
Čechy	3177	2989	94	188	6	
Morava	1576	1503	95	73	5	

Počet obyvatel	Počet		%	Počet		%
	odpovědí	Kladných		Záporných	Záporných	
Čechy	3177	2989	94	188	6	
0 - 1 000	2591	2413	93	178	7	
1 001 - 5 000	434	428	99	6	1	
5 001 - 10 000	74	74	100	0	0	
nad 10 000	78	74	95	4	5	
Morava	1576	1503	95	73	5	
0 - 1 000	1099	1047	95	52	5	
1 001 - 5 000	376	359	95	17	5	
5 001 - 10 000	46	45	98	1	2	
nad 10 000	55	52	95	3	5	

Před Vánoci v době adventu (25. 11. až 23. 12) konáte nějaké zábavy či zvláštní zvyky (průvody, obchůzky Barbor, Lucek aj.)?

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Benešov	106	7	7	99	93
Beroun	86	7	8	79	92
Blansko	88	9	10	79	90
Brno - město	28	5	18	23	82
Bruntál	58	3	5	55	95
Břeclav	59	9	15	50	85
Cheb	6	0	0	6	100
Chomutov	44	12	27	32	73
Chrudim	96	6	6	90	94
Česká Lípa	53	9	17	44	83
České Budějovice	87	11	13	76	87
Český Krumlov	46	4	9	42	91
Děčín	47	11	23	36	77
Domažlice	75	2	3	73	97
Frýdek - Místek	65	5	8	60	92
Havlíčkův Brod	104	7	7	97	93
Hodonín	81	17	21	64	79
Hradec Králové	75	7	9	68	91
Jablonec nad Nisou	34	7	21	27	79
Jeseník	20	1	5	19	95
Jičín	97	13	13	84	87
Jihlava	105	9	9	96	91
Jindřichův Hradec	75	12	16	63	84
Karlovy Vary	42	4	10	38	90
Karviná	16	5	31	11	69
Kladno	76	10	13	66	87
Klatovy	41	2	5	39	95
Kolín	84	6	7	78	93
Kroměříž	59	10	17	49	83
Kutná Hora	55	7	13	48	87
Liberec	40	9	22	31	78
Litoměřice	78	8	10	70	90
Louny	50	3	6	47	94
Mělník	51	13	25	38	75
Mladá Boleslav	86	27	31	59	69
Most	22	6	27	16	73
Náchod	76	12	16	64	84
Nový Jičín	53	6	11	47	89
Nymburk	78	6	8	72	92
Olomouc	80	11	14	69	86
Ostrava	18	3	17	15	83
Pardubice	97	9	9	88	91
Pelhřimov	24	8	33	16	67
Písek	59	6	10	53	90
Plzeň - jih	88	6	7	82	93
Plzeň - město	9	2	22	7	78
Plzeň - sever	89	5	6	84	94
Prachatice	51	4	8	47	92
Praha - západ	63	10	16	53	84
Prostějov	91	9	10	82	90
Přerov	37	4	11	33	89
Příbram	105	12	11	93	89
Rakovník	61	6	10	55	90
Rokycany	60	3	5	57	95
Rychnov nad Kněžnou	66	6	9	60	91
Semily	60	20	33	40	67
Sokolov	34	6	18	28	82
Strakonice	94	5	5	89	95
Svitavy	88	10	11	78	89
Šumperk	74	8	11	66	89
Tábor	86	31	36	55	64
Teplice	34	6	18	28	82
Trutnov	68	4	6	64	94

Okres	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Třebíč	97	15	15	82	85
Uherské Hradiště	80	15	19	65	81
Ústí nad Labem	26	3	12	23	88
Ústí nad Orlicí	105	13	12	92	88
Vsetín	58	9	16	49	84
Vyškov	67	2	3	65	97
Zlín	100	12	12	88	88
Znojmo	120	7	6	113	94
Žďár nad Sázavou	122	13	11	109	89
Čechy	3177	403	13	2774	87
Morava	1576	187	12	1389	88

Počet obyvatel	Počet odpovědí	Kladných	%	Záporných	%
Čechy	3177	403	13	2774	87
0 - 1 000	2591	280	11	2311	89
1 001 - 5 000	434	64	15	370	85
5 001 - 10 000	74	24	32	50	68
nad 10 000	78	35	45	43	55
Morava	1576	187	12	1389	88
0 - 1 000	1099	93	8	1006	92
1 001 - 5 000	376	62	16	314	84
5 001 - 10 000	46	12	26	34	74
nad 10 000	55	20	36	35	64

Vystavujete v obci o Vánocích jesličky?

Okres	Počet odpovědí		%		
	Kladných	Záporných	Kladných	Záporných	
Benešov	106	43	41	63	59
Beroun	86	19	22	67	78
Blansko	88	39	44	49	56
Brno - město	28	15	54	13	46
Bruntál	58	26	45	32	55
Břeclav	59	40	68	19	32
Cheb	6	1	17	5	83
Chomutov	44	6	14	38	86
Chrudim	96	21	22	75	78
Česká Lípa	53	14	26	39	74
České Budějovice	87	32	37	55	63
Český Krumlov	46	18	39	28	61
Děčín	47	13	28	34	72
Domažlice	75	20	27	55	73
Frydek - Místek	65	37	57	28	43
Havlíčkův Brod	104	25	24	79	76
Hodonín	81	54	67	27	33
Hradec Králové	75	14	19	61	81
Jablonec nad Nisou	34	12	35	22	65
Jeseník	20	11	55	9	45
Jičín	97	20	21	77	79
Jihlava	105	27	26	78	74
Jindřichův Hradec	75	19	25	56	75
Karlovy Vary	42	12	29	30	71
Karviná	16	12	75	4	25
Kladno	76	13	17	63	83
Klatovy	41	16	39	25	61
Kolín	84	15	18	69	82
Kroměříž	59	30	51	29	49
Kutná Hora	55	17	31	38	69
Liberec	40	13	32	27	68
Litoměřice	78	17	22	61	78
Louny	50	9	18	41	82
Mělník	51	12	24	39	76
Mladá Boleslav	86	10	12	76	88
Most	22	3	14	19	86
Náchod	76	22	29	54	71
Nový Jičín	53	36	68	17	32
Nymburk	78	15	19	63	81
Olomouc	80	38	48	42	52
Ostrava	18	12	67	6	33
Pardubice	97	22	23	75	77
Pelhřimov	24	3	12	21	88
Písek	59	14	24	45	76
Plzeň - jih	88	19	22	69	78
Plzeň - město	9	5	56	4	44
Plzeň - sever	89	14	16	75	84
Prachatice	51	22	43	29	57
Praha - západ	63	14	22	49	78
Prostějov	91	47	52	44	48
Přerov	37	22	59	15	41
Příbram	105	36	34	69	66
Rakovník	61	7	11	54	89
Rokycany	60	7	12	53	88
Rychnov nad Kněžnou	66	30	45	36	55
Semily	60	21	35	39	65
Sokolov	34	10	29	24	71
Strakonice	94	18	19	76	81
Svitavy	88	32	36	56	64
Šumperk	74	35	47	39	53
Tábor	86	29	34	57	66
Teplice	34	8	24	26	76
Trutnov	68	22	32	46	68

Okres	Počet odpovědí		%		
	Kladných	Záporných	Kladných	Záporných	
Třebíč	97	31	32	66	68
Uherské Hradiště	80	52	65	28	35
Ústí nad Labem	26	7	27	19	73
Ústí nad Orlicí	105	45	43	60	57
Vsetín	58	31	53	27	47
Vyškov	67	35	52	32	48
Zlín	100	39	39	61	61
Znojmo	120	52	43	68	57
Žďár nad Sázavou	122	38	31	84	69
Čechy	3177	836	26	2341	74
Morava	1576	759	48	817	52

Počet obyvatel	Počet odpovědí		%		
	Kladných	Záporných	Kladných	Záporných	
Čechy	3177	836	26	2341	74
0 - 1 000	2591	478	18	2113	82
1 001 - 5 000	434	238	55	196	45
5 001 - 10 000	74	55	74	19	26
nad 10 000	78	65	83	13	17
Morava	1576	759	48	817	52
0 - 1 000	1099	406	37	693	63
1 001 - 5 000	376	273	73	103	27
5 001 - 10 000	46	34	74	12	26
nad 10 000	55	46	84	9	16

Stavíte na návsi společný vánoční stromek?

Okres	Počet		%		
	odpovědí	Kladných	Záporných	%	
Benešov	106	59	56	47	44
Beroun	86	32	37	54	63
Blansko	88	50	57	38	43
Brno - město	28	25	89	3	11
Bruntál	58	24	41	34	59
Břeclav	59	24	41	35	59
Cheb	6	3	50	3	50
Chomutov	44	19	43	25	57
Chrudim	96	35	36	61	64
Česká Lípa	53	28	53	25	47
České Budějovice	87	58	67	29	33
Český Krumlov	46	29	63	17	37
Děčín	47	26	55	21	45
Domažlice	75	34	45	41	55
Frydek - Místek	65	41	63	24	37
Havlíčkův Brod	104	51	49	53	51
Hodonín	81	57	70	24	30
Hradec Králové	75	23	31	52	69
Jablonec nad Nisou	34	23	68	11	32
Jeseník	20	12	60	8	40
Jičín	97	41	42	56	58
Jihlava	105	51	49	54	51
Jindřichův Hradec	75	46	61	29	39
Karlovy Vary	42	23	55	19	45
Karviná	16	11	69	5	31
Kladno	76	40	53	36	47
Klatovy	41	22	54	19	46
Kolín	84	24	29	60	71
Kroměříž	59	35	59	24	41
Kutná Hora	55	21	38	34	62
Liberec	40	20	50	20	50
Litoměřice	78	40	51	38	49
Louny	50	24	48	26	52
Mělník	51	22	43	29	57
Mladá Boleslav	86	29	34	57	66
Most	22	9	41	13	59
Náchod	76	48	63	28	37
Nový Jičín	53	35	66	18	34
Nymburk	78	25	32	53	68
Olomouc	80	41	51	39	49
Ostrava	18	15	83	3	17
Pardubice	97	36	37	61	63
Pelhřimov	24	16	67	8	33
Písek	59	43	73	16	27
Plzeň - jih	88	41	47	47	53
Plzeň - město	9	3	33	6	67
Plzeň - sever	89	52	58	37	42
Prachatice	51	32	63	19	37
Praha - západ	63	29	46	34	54
Prostějov	91	73	80	18	20
Přerov	37	23	62	14	38
Příbram	105	64	61	41	39
Rakovník	61	21	34	40	66
Rokycany	60	21	35	39	65
Rychnov nad Kněžnou	66	46	70	20	30
Semily	60	28	47	32	53
Sokolov	34	27	79	7	21
Strakonice	94	69	73	25	27
Svitavy	88	31	35	57	65
Šumperk	74	53	72	21	28
Tábor	86	58	67	28	33
Teplice	34	13	38	21	62
Trutnov	68	46	68	22	32

Okres	Počet		%		
	odpovědí	Kladných	Záporných	%	
Třebíč	97	50	52	47	48
Uherské Hradiště	80	37	46	43	54
Ústí nad Labem	26	16	62	10	38
Ústí nad Orlicí	105	54	51	51	49
Vsetín	58	45	78	13	22
Vyškov	67	29	43	38	57
Zlín	100	54	54	46	46
Znojmo	120	44	37	76	63
Žďár nad Sázavou	122	56	46	66	54
Čechy	3177	1600	50	1577	50
Morava	1576	885	56	691	44

Počet obyvatel	Počet		%		
	odpovědí	Kladných	Záporných	%	
Čechy	3177	1600	50	1577	50
0 - 1 000	2591	1125	43	1466	57
1 001 - 5 000	434	333	77	101	23
5 001 - 10 000	74	70	95	4	5
nad 10 000	78	72	92	6	8
Morava	1576	885	56	691	44
0 - 1 000	1099	529	48	570	52
1 001 - 5 000	376	264	70	112	30
5 001 - 10 000	46	42	91	4	9
nad 10 000	55	50	91	5	9

Chodí u vás na Tři krále králové po domech?

Okres	Počet		%		
	odpovědí	Kladných	Záporných	%	
Benešov	106	8	8	98	92
Beroun	86	5	6	81	94
Blansko	88	14	16	74	84
Brno - město	28	9	32	19	68
Bruntál	58	11	19	47	81
Břeclav	59	10	17	49	83
Cheb	6	0	0	6	100
Chomutov	44	5	11	39	89
Chrudim	96	10	10	86	90
Česká Lípa	53	7	13	46	87
České Budějovice	87	7	8	80	92
Český Krumlov	46	9	20	37	80
Děčín	47	8	17	39	83
Domažlice	75	4	5	71	95
Frydek - Místek	65	26	40	39	60
Havlíčkův Brod	104	7	7	97	93
Hodonín	81	26	32	55	68
Hradec Králové	75	4	5	71	95
Jablonec nad Nisou	34	9	26	25	74
Jeseník	20	4	20	16	80
Jičín	97	12	12	85	88
Jihlava	105	5	5	100	95
Jindřichův Hradec	75	4	5	71	95
Karlovy Vary	42	3	7	39	93
Karviná	16	2	12	14	88
Kladno	76	4	5	72	95
Klatovy	41	5	12	36	88
Kolín	84	5	6	79	94
Kroměříž	59	9	15	50	85
Kutná Hora	55	6	11	49	89
Liberec	40	7	18	33	82
Litoměřice	78	6	8	72	92
Louny	50	5	10	45	90
Mělník	51	5	10	46	90
Mladá Boleslav	86	6	7	80	93
Most	22	2	9	20	91
Náchod	76	15	20	61	80
Nový Jičín	53	23	43	30	57
Nymburk	78	8	10	70	90
Olomouc	80	21	26	59	74
Ostrava	18	4	22	14	78
Pardubice	97	5	5	92	95
Pelhřimov	24	0	0	24	100
Písek	59	5	8	54	92
Plzeň - jih	88	5	6	83	94
Plzeň - město	9	2	22	7	78
Plzeň - sever	89	8	9	81	91
Prachatice	51	6	12	45	88
Praha - západ	63	3	5	60	95
Prostějov	91	23	25	68	75
Přerov	37	4	11	33	89
Příbram	105	13	12	92	88
Rakovník	61	2	3	59	97
Rokycany	60	1	2	59	98
Rychnov nad Kněžnou	66	5	8	61	92
Semily	60	14	23	46	77
Sokolov	34	8	24	26	76
Strakonice	94	6	6	88	94
Svitavy	88	7	8	81	92
Šumperk	74	8	11	66	89
Tábor	86	13	15	73	85
Teplice	34	7	21	27	79
Trutnov	68	6	9	62	91

Okres	Počet		%		
	odpovědí	Kladných	Záporných	%	
Třebíč	97	10	10	87	90
Uherské Hradiště	80	27	34	53	66
Ústí nad Labem	26	0	0	26	100
Ústí nad Orlicí	105	23	22	82	78
Vsetín	58	28	48	30	52
Vyškov	67	10	15	57	85
Zlín	100	56	56	44	44
Znojmo	120	20	17	100	83
Žďár nad Sázavou	122	18	5	104	85
Čechy	3177	315	10	2862	90
Morava	1576	368	23	1208	77

Počet obyvatel	Počet		%		
	odpovědí	Kladných	Záporných	%	
Čechy	3177	315	10	2862	90
0 - 1 000	2591	199	8	2392	92
1 001 - 5 000	434	78	18	356	82
5 001 - 10 000	74	19	26	55	74
nad 10 000	78	19	24	59	76
Morava	1576	368	23	1208	77
0 - 1 000	1099	209	19	890	81
1 001 - 5 000	376	127	34	249	66
5 001 - 10 000	46	12	26	34	74
nad 10 000	55	20	36	35	64

Seznam používaných zkratk

AMG	- Asociace českých a moravskoslezských muzeí a galerií	MU	- Masarykova univerzita
AMU	- Akademie múzických umění	NVČ	- Národopisná výstava československá
AUS VN	- Armádní umělecký soubor Víta Nejedlého	OKD	- obvodní kulturní dům
AV ČR	- Akademie věd České republiky	OKS	- okresní kulturní středisko
AVU	- Akademie výtvarných umění	PF	- pedagogická fakulta
BROLN	- Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů	PF UK	- Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
CD	- kompaktní disk	ROH	- Revoluční odborové hnutí
CIOFF	- Conseil International des Organisations de Festivals de Folklore d'Arts Traditionnels	SLUT	- soutěž lidové umělecké tvořivosti
ČOS	- Česká obec sokolská	SP	- malá deska (singl-playing)
ČR	- Česká republika	SPŠ	- střední průmyslová škola
ČRo	- Československý rozhlas (do 1991), Český rozhlas (od 1991)	STM	- soutěž tvořivosti mládeže
ČSAV	- Československá akademie věd	SU	- Slezská univerzita
ČSM	- Československý svaz mládeže	ÚDLT	- Ústřední dům lidové tvořivosti
ČSSPT	- Československý státní soubor písní a tanců	ÚDLUT	- Ústřední dům lidové umělecké tvořivosti
ČT	- Československá televize (31. 12. 1992), Česká televize (od 1. 1. 1992)	ÚEF	- Ústav pro etnografii a folkloristiku (dnes Etnologický ústav)
ČVUT	- České vysoké učení technické	UK	- Univerzita Karlova
DAMU	- Divadelní akademie múzických umění	ÚKVČ	- Ústav pro kulturně výchovnou činnost
DDM	- dům dětí a mládeže	ÚLK	- Ústav lidové kultury
DK	- dům kultury	ÚLU	- Ústav lidového umění
FF	- folklorní festival	ÚLUV	- Ústředí lidové umělecké výroby
FF MU	- Filozofická fakulta Masarykovy univerzity	UNHCR	- Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky
FF UK	- Filozofická fakulta Univerzity Karlovy	UP	- Univerzita Palackého
FoS	- Folklorní sdružení	VŠCHT	- Vysoká škola chemickotechnologická
HKVS	- Hradecké kulturní a vzdělávací středisko	VŠE	- Vysoká škola ekonomická
ICOM	- International Council of Museums	VŠP	- Vysoká škola pedagogická
ICTM	- International Council for Traditional Music	ZK	- závodní klub
IOV	- Internationale Organisation für Volkskunst	ZŠ	- základní škola
IPOS	- Informační a poradenské středisko pro místní kulturu	ZUČ	- zájmová umělecká činnost
JAMU	- Janáčkova akademie múzických umění	ZUŠ	- základní umělecká škola
JZD	- jednotné zemědělské družstvo		
KD	- kulturní dům		
KKS	- krajské kulturní středisko		
KNV	- krajský národní výbor		
LP	- dlouhohrající deska (long-playing)		
LŠU	- lidová škola umění		
LUT	- lidová umělecká tvořivost		
MC	- magnetofonová kazeta		
MDPM	- městský dům pionýrů a mládeže		
MFF	- mezinárodní folklorní festival		
MK ČR	- Ministerstvo kultury ČR		
MKS	- městské kulturní středisko		
MNV	- místní národní výbor		

Rejstřík - soubory podle místa

Benešov	Benešáček	Plzeň	Jiskra
Černošice	Základní umělecká škola		Malá muzika
	Černošice		Meteláček
Červený Kostelec	Hadař		Mladina
České Budějovice	Furiant	Postřekov	Plzeňský lidový soubor
	Úsvit	Praha	Postřekov
Dolní Čermná	Jitřenka		AUS VN
Domažlice	Domažlická dudácká muzika		Blaňan
	Chodské trio		ČSSPT
	Konrádyho dudácká muzika		Dolína
Doudleby	Doudleban		Dokolečka
Havlíčkův Brod	Kalamajka		Gaudeamus
Hlinsko	Vysočan		Chorea Bohemica
	Vysočánek		Jaro
Horní Břiza	Úsměv		Kytice
Hradec Králové	Červánek		Lučinka
	Hradecká cimbálová muzika		Malá česká muzika J. Pospíšila
	Kvítek		Musica Bohemica
	Lipka		Rosénka
Chomutov	Krušnohor		Rozmarýnek
	Skejušan	Prachatice	Vycpálkovci
Chrudim	Kohoutek	Prerov n. Labem	Libín
	Kuřátka	Rokycany	Dykyta
Jablonec n. Nisou	Nisanka	Strakonice	Rokyta
	Šafrán		Pošumavská dudácká muzika
Janov	Vínek		Prácheňský soubor
Jičín	Český ráj		Strakonická dudácká muzika
	Jičíňáček	Světlá n. Sázavou	Škubánek
Karlovy Vary	Dyleň	Svitavy	Točkolotoč
Klatovy	Šumava	Ševětín	Blaňácký soubor
Klenčí p. Čerchovem	Haltravan	Špindlerův mlýn	Špindleráček
Kovářov	Kovářovan	Ústí n. Orlicí	Jaro
Krásná Lípa	Dykyta	Vrchlabí	Horál
	Křiničánek	Žďár n. Sázavou	Studánka
	Lužičan		
Lázně Bělohrad	Hořeňák		
Liberec	Jizera		
	Podještědský soubor		
Mělník	Jarošovci		
Mrákov	Mrákov		
Nové Strašecí	Čtyřlístek		
Nýřany	Máj		
Pacov	Stražišťan		
Pardubice	Baldrián		
	Cimbálová muzika L. Vlčka		
	Karmazín		
	Perníček		
	Radost		
Písek	Písečan		
Plzeň	Česká píseň		

Rejstřík - festivaly podle místa konání

Červený Kostelec	U nás na Náchodsku
Dolní Čermná	Čermenské slavnosti
Domažlice	Chodské slavnosti
Hlinsko	Adámkovy folklorní slavnosti
Hradec Králové	Folklorní festival Pardubice-Hradec Králové Setkání s folklorem
Jičín	Jičín - město pohádky
Karlovy Vary	Karlovarský folklorní festival
Klatovy	Mezinárodní folklorní festival Klatovy
Klenčí p. Čerchovem	Výhledy
Kovářov	Jihočeský folklorní festival Kovářov
Lázně Bělohrad	Slavnosti písní a tanců pod Zvičinou
Mělník	Mělnický vrkoč
Mrákov	Chodská hyjta
Nymburk	Polabská vonička
Pardubice	Folklorní festival Pardubice-Hradec Králové Setkání pardubických lidových muzik
Písek	Zpívej ptáčku, zpívej Mezinárodní folklorní festival Písek
Plzeň	Mezinárodní folklorní festival Plzeň
Praha	Khamoro Setkání pražských lidových muzik
Rokycany	Soutěž ve zpěvu lidových písní
Strakonice	Mezinárodní dudácký festival Strakonice
Telč	Horácké slavnosti
Třebíz	Třebízská pout'
Tuchlovice	Tuchlovická pout'

Soutis hlavních regionálních vlastivědných a národopisných periodik v Čechách

(Příloha hesla Časopisy)

Vlastivědné sborníky, vydávané učitelstvími jednotami:

Boleslavan - Vlastivědný sborník Boleslavska
a Benátecka (1926-1941)
Chrudimsko a Nasavrcko (1900-1926)
Kraj kalicha - sborník okresu tábořského, milevského,
sedlčanského (od 1923)
Krajem Horymírovým - Vlastivědný sborník
podbrdského kraje (1921-1927)
Krajem Perštýněv - Vlastivědný sborník okresu
pardubického (od 1921)
Lomnicko nad Popelkou - Vlastivědný sborník
pro školu a dům (od 1921)
Naše Polabí - Vlastivědný sborník okresu brandýského
n. L. (1923-1934)
Od Ještěda k Troskám - Vlastivědný sborník českého
severu (1922-1932)
Od Krušných hor
Od Stříbrných hor - Časopis školní mládeže Příbramska
a Dobříšska (1929-1941)
Od Trstenické stezky - Vlastivědný sborník okresu
litomyšlského a poličského (poč. 20. let - 1992)
Ohníčky mláďi - Sedlčany (1924-1940)
Pod Bláníkem - Vlastivědný sborník školního okresu
benešovského (1921-1943)
Pod Lipany (1921-1943)
Pod Zvičinou - Sborníček vlastivědný, věnovaný
mládeži okresu hořického
Podoubraví - Vlastivědný sborník Čáslavska (1924-1948)
Podřipská beseda (1932-1934)
Sborník okresu železnobrodského (od 1923)
Sborník podbořanský a žlutický (příloha Kralovického obzoru)
Vlastivědný sborník českého jihovýchodu (od 1920)
Vlastivědný sborník Podřipska (1923-1935)
Zálesí - Vlastivědný sborník pro mládež okresu
humpoleckého (po 1918)

Ostatní regionální vlastivědná periodika před rokem 1945

Čáslavský kraj (od 1905)
Hlas Podbrdsko (od 1939)
Hradecký kraj (od poč. 30. let 20. stol.)
Husitské Podbrdsko (od poč. 30. let 20. stol.)
Jitřenka - Vlastivěda Poličska a východních Čech
Lázně Poděbrady (1924-1941)
Nymburské listy (1932-1940)
Od kladského pomezí (1923-1939)

Pardubicko, Holičsko, Přeloučsko - Vlastivědný sborník
(1903-1905)
Plzeňsko - List pro vlastivědu západních Čech (1919-1936)
Pod Řípem (od 2. poloviny 19. stol.)
Pod Zelenou horou (od 30. let 20. stol.)
Podbrdský kraj (1922-1927)
Staré i nové zvěsti ze Soběslavě a okolí (od 1907)
Strakonicko - Vlastivědný a národopisný sborník
šumavského podhůří (od 1935)
V srdci Čech - Vlastivědný sborník pro širší okolí
Prahy (od 1924)
Věstník - Rozhledy historické, topografické, statistické,
národopisné (1898-1910)
Vlastivědný sborník českého jihovýchodu (od 20. let 20. stol.)
Vlastivědný sborník kraje jihlavského
(příloha Jihlavských listů)
Vlastivědný sborník okresu lounského (1930-1941)
Vlastivědný sborník Rakovnicka s Křivoklátským
a Kralovicka s Manětínem (1931-1938)
Vlastivědný sborník okresu slánského
a novostražského (1923-1928)
Vlastivědný sborník školního okresu slánského
(1929-1941)
Vltavské proudy - Měsíčník pro zájmy Povltaví,
Posázaví a Poberouní (1921-1929)

Poválečná periodika (po roce 1945)

Husitský Tábor (od 1978)
Kralupský vlastivědný sborník (od 1958)
Krkonoše - Podkrkonoší (1963-1970)
Litoměřicko (od poč. 60. let 20. stol.)
Minulostí Plzně a Plzeňska (od 1958)
Minulostí západočeského kraje (od 1962)
Orlické hory a Podorlicko (od 1968)
Sborník prací z jihočeského národopisu (od 1987)
Sborník vlastivědných prací z Podblanicka (od 1957)
Vlastivědné zprávy Horního Pootaví (od 1960)
Vlastivědný sborník Českobrodská (od 1957)
Vlastivědný sborník Podbrdsko (od 1966)
Vlastivědný sborník Podřipsko (od 1990)
Vlastivědný sborník Vysočiny - odd. věd společenských
(od 1956)
Vlastivědný zpravodaj Polabí (1965-1987)
Z Českého ráje a Podkrkonoší (od 1988)
Za krásami domova (od 1955)
Zlatá stezka (od 1994)

Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství (od 1969)
 Zpravodaj Šrámkovy Sobotky (od 60. let 20. stol.)
 Život Plzeňska (od 1950)

Periodika vydávaná regionálními muzei (zprávy, věstníky, sborníky aj.)

Brdský kraj (1908-1915)
 Krajem Lučanů - Věstník Českého muzea v Žatci (1927-1938)
 Listy Orlického muzea (od 1966)
 Muzejní zprávy pražského kraje (od 1956)
 Muzeum a současnost - Středočeský vlastivědný sborník (od 1977)
 Podřipský kraj - Vlastivědný sborník krajinského v Kralupech n. Vlt. (1934-1941)
 Podřipský muzejník (od 1904)
 Pohoří - Vlastivědný sborník z Českomoravské vysočiny
 Práce Krajského muzea v Hradci Králové - vědy společenské (od 1958)
 Práce muzea v Kolíně (od 1980)
 Ročenka Národopisného muzea Plzeňska (od 1919)
 Ročenka Podřipského muzea v Roudnici, Podřipský muzejník (1904-1912)
 Sborníček prací členů národopisného kroužku při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích (od 1962)
 Sborník Okresního muzea v Tachově (od 1967)
 Sborník Severočeského muzea - společenské vědy - historie (od 1958)
 Věstník Hellichova muzea Poděbrady (od 1930)
 Věstník Městského muzea na Kladně (od 1936)
 Věstník Městského muzea v Klatovech (od poč. 20. stol.)
 Věstník Městského muzea v Příbrami (1929-1940)
 Vlastivědné zprávy Muzea Šumavy (od 1989)
 Vlastivědný sborník východočeský (od 1922)
 Z chodského hradu (1969)
 Zprávy - Studie Oblastního vlastivědného muzea v Teplicích (od 1965)
 Zprávy Chebského muzea a Okresního archivu (od 1982)
 Zprávy Městského muzea v Německém Brodě (od 1923)
 Zprávy Muzea okresu hlineckého (od 1908)
 Zprávy muzeí Jihočeského kraje (v 60. letech 20. stol.)

Regionální časopisy a sborníky vydávané zájmovými a muzejními společnostmi, spolky a sdruženími

Mělnicko - Vlastivědný sborník kraje Dykova (1938-1941)
 Musejní sborník - Soběslav (od 1900)
 Musejník čáslavský (1913-1934)
 Ročenka Okresní jednoty musejní v Brandýse n. Labem (1926-1942)
 Ročenka Sdružení chodského národopisu (od 1948)

Ročenka Spolku musea král, města Nymburka (od 1911)
 Slánský obzor (1893-1944)
 Unhošťsko - Vlastivědný sborník (od 1938)
 Věstník Baarovy společnosti Chodsko (od 2. pol. 30. let 20. stol.)
 Věstník Klubu čsl. turistů - odbor Kolín - Vlastivědný sborník středního Polabí (1924-1941)
 Věstník Matice svatohorské - Svatá hora (1922-1945)
 Věstník Musejního spolku král. města Rakovníka a politického okr. rakovnického (1912-1940)
 Věstník Národní jednoty severočeské (od poč. 20. stol.)
 Zpravodaj vlastivědného klubu okolí Prahy (od 1965)
 Zprávy Musejní společnosti okresu humpoleckého

sestavil ZM

Summary

The Dictionary of Folklore Movement in Bohemia conceptually follows the Dictionary of Folklore Movement in Moravia and Silesia (ULK Strážnice 1997). In the form of encyclopaedia it gathers the basic information on the second wave of selected folklore phenomena called folklorism. The purpose of this book is not to provide the theoretical analysis or terminological discussion on this relatively difficult phenomenon which has not been precisely defined in the specialised literature yet. The objective of the work is to report facts and based on the current status of knowledge to sort them out and to interpret them. Many folklore activities have always had and currently have significant spontaneous character. This also applies to signs transferred from the real life to different context. In the literature we can often find only references to these phenomena which are mostly spread verbally. To be able to study the folklore in its time changes, it is necessary to systematically document the facts. The authors of this book tried to do that on a specific sample, within the specific time and space. The collection of facts was gathered through the communication with people who remember these facts and also through the work with documents that some groups and performers hold. These are mostly materials that will not be available in the next generation. Of course the further development of the folklore movement will show which trends and directions are vital and which groups and performers will be followed by future bearers of folklore traditions. But as any non-fiction book the Dictionary of Folklore Movement in Bohemia represents a set of information, both significant and less significant, because only then we can maintain the complete picture about the state of this cultural stream in Bohemia at the end of the 2nd millennium.

Out of all aspects of folklorism the Dictionary focuses mainly on activities transforming folk music, songs, dances and partly folk customs and festivals related to social life and often incorporated into programmes of folk groups. Besides that annual customs are reflected in specific forms of current social life and entertainment in cities and villages and their keeping has the increasing tendency. This cultural stream proves this is not only a short-term or fashionable issue but the distinctive social phenomenon deserving attention and systematic documentation.

Description of the current state of the folklore movement covers the period after the transformation of the Czech society and economy. At that time we witnessed dissolution of the network of methodological

state-owned facilities, loss of material support provided by the then sponsors, significant growth of financial problems in this area, dissolution of professional groups and last but not least cooling of the interest of the society. All that significantly influenced and in some cases significantly modified the development of the folklore movement in Bohemia. Despite a certain scepticism which culminated in 1992, the majority of groups managed to cope with the new situation and overcome financial difficulties and they have been active until now. In the upcoming years we can expect increased interest of adults and children in the participation in folklore groups. All activities related to the maintenance of the national identity become important at the time of growing economic globalisation. Therefore the maintenance and the utilisation of national heritage and folk traditions cannot be only the matter of hobby but belongs to the area of national interest supported by the state.

Selection of entries for individual chapters of the Dictionary was limited by the defined criteria. Entries regarding individual personalities are devoted mainly to those, the activity of which exceeded the regional borders and influenced the development in Bohemia. At the same time in all cases these are people actively participating in folklore activities, even though a number of them are also excellent theoreticians or scientists or they have contributed by their methodological or documentary activity. They do not include collectors, scientific workers, artists or publicists who documented folklore or were inspired by it in their own creation because such personalities stand beyond the framework of this book. In the course of work the team of authors had to cope with a certain imbalance in the documentation of individual regions and therefore it was necessary to make the principle selection in some respects.

As groups and festivals are concerned the authors focused mainly on contemporary ones, out of the non-existing ones at least those which they had relevant information about. Some entries also cover folklore activities of national minorities, however, the selection was governed by criteria of importance within the folklore movement as a whole. At the same time the territorial aspect was taken into account and limited selection of entries per Czech region. However it was impossible to apply this aspect without limitations to the selection of associations, institutions and a number of other entries. The activities of the Institution of Folk Culture seating in the Moravian city of Strážnice and

having the national coverage are described in the first volume. On the other hand the book includes a number of activities in Bohemia, mainly in Prague, that were carried out by groups and individuals from all over the Czech Republic. The same approach was taken in respect to important associations, exhibitions etc.

General entries, such as folk costumes of groups, development of music instruments etc. have to be understood as a short excursion into the area related to the main topic of the Dictionary. It turned out these topics address wider aspects of the development of folklore movement, they constitute a peculiar and wide chapter deserving individual attention. This for example applies to the development and transformation of the folk dance or singing but also to props, development of the character of public performance, foreign music genres, use of elements of folk theatre, etc.

The book is amended by an annex mapping the current situation in the area of folk annual customs and traditional festivals, the forms of which are documented on spot and proof very strong viability. One of the support documents for this book was also the questionnaire distributed in 1999 to villages and municipalities in the Czech Republic. Basic statistics acquired by questionnaire processing constitute a comprehensive and specific material on the analysis of the current situation. Even though the dictionary only deals with the territory of Bohemia, these statistics provide the comprehensive picture, i.e. including data from Moravia and Silesia.

The Dictionary of Folklore Movement in Bohemia was prepared in co-operation with a number of institutions and individuals. The team of authors consisted of specialists from the field of ethnography and folklore active in different university institutions, academic institutions, museums etc. Entries on groups, festivals and the majority of personalities were prepared by authors working for the folklore movement in individual regions. The key partner of the editorial board was IPOS - ARTAMA, the organisation established by the Ministry of Culture of the Czech Republic. We also acknowledge efforts of other institutions and their employees, such as the archives of Supraphon or the film archives of Czech Television.

Alena Vondrušková
Jana Rychtová

Od folkloru k folklorismu

Slovník folklorního hnutí v Čechách

Zpracoval kolektiv autorů, redakce PhDr. Alena Vondrušková

Statistiky: Miroslav Líška a kol.

Autor překladu: Mgr. Romana Tomasová

Grafická úprava, zlom: Vydavatelství Dům, spol. s r. o.

Vydání 1.

Vydal Ústav lidové kultury ve Strážnici v roce 2000 za podpory Ministerstva kultury ČR

Tisk: RETIP spol. s r. o.

ISBN: 80-86156-35-4

Slovník folklorního brnění v Čechách

